МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

ВІСНИК ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ВІННИЧЧИНИ

Збірник науково-методичних праць

Випуск шістнадцятий

Вінниця – 2019

УДК 377.36(045)
В 53

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Головний редактор:
ДОРОШ В.С. – *кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*
Заступник головного редактора:
ЛАТУША Н.В. – *кандидат педагогічних наук, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*
Секретар редакційної колегії:
МАРТИНЮК О.М. – *методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*

Члени редакційної колегії:
ГЛУЩЕНКО Г.М. – *методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*
ЗАПАДНОВА С.А. – *методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*
КОРОЛЕНКО Л.С. – *методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*
МАЗУР В.А. – *методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*
МАРЧУК В.А. – *методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*

В 53 Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини: збірник науково-методичних праць. - Вип. 16. / Навч.-метод. центр проф.-техн. освіти у Вінниц. обл.; [відп. за вип. Н.В. Латуша]. - Вінниця: ТОВ «Діло», 2019. - 264 с.

ISBN 978-966-2770-16-2

Рецензенти:
В.М. Бойчук, *доктор педагогічних наук, професор*
Н.А. Олійник, *кандидат педагогічних наук, доцент*

Рекомендовано до друку на засіданні навчально-методичної ради Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області (протокол №4 від 27 грудня 2019 р.)

У збірнику висвітлено проблеми і перспективи науково-методичного забезпечення професійно-технічної освіти, досвід впровадження педагогічних технологій і авторських методик професійного навчання серед майбутніх кваліфікованих робітників, новітні аспекти управлінської діяльності, особливості інформаційного забезпечення навчально-виробничого процесу та сучасні підходи щодо загальноосвітньої підготовки й виховної роботи серед учнів ЗП(ПТ)О.

Журнал призначений для публікації наукових статей педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, викладачів ВНЗ I-IV р.а., вчителів загальноосвітніх шкіл, управлінців освітньої галузі, слухачів курсів підвищення кваліфікації, науковців, аспірантів, студентів.

Відповідальність за зміст, автентичність цитат, статистичних даних, власних імен, добір та викладення фактів у статтях несуть автори. Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Передрукування матеріалів, опублікованих в журналі, дозволено тільки зі згоди авторів та редакційної колегії журналу.

© Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області, 2019
©Автори статей, 2019

ЧЕРГОВА ПЕРЕМОГА ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ВІННИЧЧИНИ

22–24 жовтня 2019 року відбулась Одинадцята міжнародна виставка «Інноватика в сучасній освіті» та Десята міжнародна виставка освіти за кордоном «WorldEdu» у Київському Палаці дітей та юнацтва. Організувала і провела виставку компанія «Виставковий Світ» за підтримки та участі Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України. У виставці взяли участь понад 560 учасників із 25 регіонів України, Чехії, Словаччини, Польщі, Франції, США, Білорусії, зокрема:

97 – закладів вищої, фахової передвищої та післядипломної освіти, наукових установ, закордонних закладів освіти й міжнародних освітніх агенцій;

329 – закладів загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти, обласних і міських органів управління освітою;

110 – закладів професійної (професійно-технічної) освіти, навчально-методичних (науково-методичних) центрів (кабінетів);

24 – виробники й постачальники засобів навчання, проєктів, сучасних програм і рішень для сфери освіти й науки, видавництва, освітні портали.

«Інноватика в сучасній освіті» – це єдиний професійний форум, на якому широко представлені інноваційні досягнення освіти України. Це ефективний майданчик для презентації інноваційних освітніх матеріалів і досвіду, обговорення освітніх проєктів, конструктивного спілкування між виробниками сучасних засобів навчання та представниками освітніх закладів.

Привітання учасникам, організаторам і гостям надіслали Голова Верховної Ради України Дмитро Разумков, заступник Міністра освіти і науки України Любомира Мандзій, Президент Національної академії педагогічних наук України Василь Кремень.

Урочисте відкриття відбулося у Київському Палаці дітей та юнацтва за участі почесних гостей, серед яких: Ростислав Павленко, Член Комітету з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України; Василь Кремінь, Президент Національної академії педагогічних наук України; Юрій Завалевський, в.о. директора державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», Віталій Сокол, виконавчий директор освітянських заходів Компанії «Виставковий Світ».

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Вінницької області на високому рівні представили свої здобутки на освітянському форумі. Почесного звання «Лідер інновацій в освіті» були удостоєні ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» та ДПТНЗ «Козятинське міжрегіональне вище професійне училище залізничного транспорту». А переможці конкурсу з тематичних номінацій були нагороджені золотими, срібними й бронзовими медалями.

Золоті медалі:

ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»

Тема: «Забезпечення якісної підготовки робітничих кадрів у ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг» через призму європейських стандартів»

Номінація: «Інноваційна діяльність закладів освіти – ресурс забезпечення якості освіти»

ДПТНЗ «Хмільницький аграрний центр професійно-технічної освіти»

Тема: «Інноваційна модель навчання предметів природничо-математичного циклу в ДПТНЗ «Хмільницький аграрний центр професійно-технічної освіти»

Номінація: «Упровадження інноваційних підходів, методів і форм при викладанні предметів природничо-математичного циклу»

ДНЗ «Браїлівський професійний ліцей»

Тема: «Використання мультидисциплінарного підходу у розвитку компетентностей конкурентоздатного робітника»

Номінація: «Мультидисциплінарний підхід до вирішення проблем сучасної освіти»

ДНЗ «Немирівський професійний ліцей»

Тема: «Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час підготовки кваліфікованих робітників із професії «Кондитер» у ДНЗ «Немирівський професійний ліцей»

Номінація: «Розробка та впровадження інноваційних засобів навчання, проєктів, програм і рішень у закладах освіти»

Срібні медалі:

ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості»

Тема: «Формування підприємницької компетентності при підготовці кваліфікованих робітників у ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості»

Номінація: «Конкурентоздатний фахівець – сучасна стратегія закладу професійної (професійно-технічної) освіти»

ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти технологій та дизайну»

Тема: «Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг на основі мультидисциплінарного підходу до організації освітнього процесу»

Номінація: «Мультидисциплінарний підхід до вирішення проблем сучасної освіти»

Вище художнє професійно-технічне училище №5 м. Вінниці

Тема: «Конкурентоздатний фахівець – сучасна стратегія Вищого художнього професійно-технічного училища №5 міста Вінниці»

Номінація: «Конкурентоздатний фахівець – сучасна стратегія закладу професійної (професійно-технічної) освіти»

Бронзова медаль:

Вище професійне училище №41 м.Тульчина

Тема: «Застосування мультидисциплінарного підходу при викладанні курсу «Географія: регіони та країни»

Номінація: «Мультидисциплінарний підхід до вирішення проблем сучасної освіти»

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти презентували інновації у впровадженні дуальної освіти, нових методик розвитку креативного мислення особистості, в розширенні соціального партнерства.

Роботу виставки супроводжувала змістовна тематична програма. Відбулася низка конференцій, презентацій, семінарів, тренінгів, «круглих столів», педагогічних коучингів, дискусійних панелей, освітніх воркшопів, майстер-класів за участю керівників, провідних фахівців і науковців Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», практичних працівників галузі освіти й представників закордонних закладів освіти, міжнародних представництв, виробників і постачальників засобів навчання.

Зокрема, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області Василь Степанович Дорош взяв участь у науково-практичній конференції *«Інноваційні підходи закладів професійної (професійно-технічної) освіти України до розширення соціального партнерства (у контексті реалізації Концепції державної політики «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року)».*

Платформа Міжнародної виставки стала підґрунтям нових спільних проєктів і досягнень, обміном новітнім досвідом, напрацюванням творчих ідей і зв’язків.

Результати участі у виставці вкотре засвідчили, що заклади професійної (професійно-технічної) освіти Вінницької області є рушійною силою позитивних змін в освіті міста, регіону та України.

Г.Е. Ткачук
методист вищої категорії
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ

УДК 37.091.212-056.26

Н.І. Калитюк
методист, викладач, к.е.н.
І.А. Шпикуляк
методист
Державна реабілітаційна установа «Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Поділля»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Анотація. *У статті розглянуто особливості дуальної форми навчання, визначено основні завдання впровадження елементів дуальної форми навчання у системі професійної підготовки осіб з інвалідністю. Проаналізовано основні переваги підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання.*
Ключові слова: *дуальна форма навчання, професійна підготовка, особа з інвалідністю.*

N.I. KALYTIUK, I.A. SHPYKULIAK INTRODUCING ELEMENTS OF DUAL FORM OF EDUCATION INTO THE SYSTEM OF VOCATIONAL TRAINING OF PERSONS WITH DISABILITIES

Abstract. *The article discusses the peculiarities of dual form of education, defines the essential tasks of introducing elements of dual form of education into the system of vocational training of persons with disabilities. The main advantages of training skilled workers in dual form of education are analyzed.*
Keywords: *dual form of education, vocational training, person with disability.*

Вступ. Стратегія розвитку національної освіти та Національна програма «Освіта» передбачає виведення освіти в нашій країні до рівня розвинених країн світу. Розвиток освіти в Україні до європейського рівня є можливим лише за умови впровадження нових освітніх технологій, модернізації матеріально-технічної бази професійних (професійно-технічних) навчальних закладів, удосконалення навчально-виховного процесу, доступності й ефективності освіти для різних категорій населення, а особливо для осіб з інвалідністю. Важливою є підготовка нового покоління робітничих кадрів до професійної діяльності в умовах сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впровадження дуальної форми навчання розкриваються в багатьох працях вітчизняних і зарубіжних авторів, зокрема І. Акімової, Н. Абашкіної, У. Бека, І. Бойчевської, В. Землянського, В. Кларіна, Х. Беннера, Г. Грунера, А. Келя, В. Лемперта, Є. Терещенкова, Г. Федотової та інших. Однак питання особливості впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку осіб з інвалідністю залишається мало дослідженим.

Метою статті є висвітлення особливостей та можливостей впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку осіб з інвалідністю, а також аналіз переваг даної форми навчання.

Виклад основного матеріалу. Державні реабілітаційні установи здійснюють професійну підготовку майбутніх робітників із різними нозологіями (порушеннями опорно-рухового апарату, зору, слуху, ментальними порушеннями). Як показує досвід, таким працівникам важче адаптуватися на робочих місцях та досягнути необхідного рівня готовності до самостійної професійної діяльності. Саме тому виникає необхідність у модернізації існуючих форм професійної підготовки осіб з інвалідністю.

Одним із провідних світових лідерів у сфері підготовки кваліфікованих кадрів на сьогодні виступає Європейський Союз, який завдячує цьому дуальній системі професійної освіти і навчання. Метою впровадження елементів дуальної форми навчання у системі інклюзивної освіти є подолання диспропорції між пропозицією щодо надання освітніх послуг професійними

© ***Н.І. Калитюк, І.А. Шпикуляк, 2019***

(професійно-технічними) навчальними закладами включно з центрами комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю та запитами роботодавців щодо якості підготовки робітничих кадрів і надання можливості мобільно реагувати на зміни виробничих технологій.

Основні завдання упровадження елементів дуальної форми навчання у системі професійної підготовки осіб з інвалідністю:

- усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників;
- удосконалити структуру навчально-виробничого процесу, змісту і обсягу навчальних планів і програм відповідно до вимог роботодавців;
- подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом;
- підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання;
- більш стійка та взаємовигідна співпраця з роботодавцями;
- можливість ефективно пройти нелегкий процес адаптації та пристосування людей з інвалідністю на робочому місці у процесі виробничого навчання;
- модернізувати зміст професійної (професійно-технічної) освіти, враховуючи вимоги конкретних підприємств, установ, організацій – замовників робітничих кадрів при організації навчально-виробничого процесу.

Термін «дуальна система» (від лат. dualis – подвійний) був введений у педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у Німеччині – як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання [1].

Нормативно-правова база дозволяє регулювати впровадження елементів дуальної форми навчання. А саме: Закон України «Про освіту» [3]; Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017- 2020 рр. [5]; Наказ Міністерства освіти і науки України «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» [2]; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» [4].

Згідно закону України «Про освіту», дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб’єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору [3].

Здобуття освіти на робочому місці – це спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою (як правило, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти) відбувається на виробництві шляхом практичного навчання, участі у виконанні трудових обов’язків і завдань під керівництвом фахівців-практиків, залучених до освітнього процесу [3].

Упровадження елементів дуальної форми навчання базується на поєднанні в навчальному процесі професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки в обсягах 30% (40%) теоретичних занять, до 70% (60%) практичних занять. Виробниче навчання та виробнича практика здійснюється безпосередньо в умовах виробництва з використанням матеріально-технічної бази та кадрового потенціалу підприємства, що надає можливість здобувачам професії одночасно з навчанням у ЗП(ПТ)О опановувати обрану професію безпосередньо на виробництві.

Освітній процес з елементами дуальної форми навчання включає 3 основних етапи [4]:

- опанування базовими знаннями, уміннями та навичками, що здобуваються в закладі освіти на початку освітнього процесу, та включає теоретичну підготовку і виробниче навчання у навчально-виробничих майстернях закладу освіти;
- теоретична підготовка, яка здійснюється на базі закладу освіти на початку здобуття кожного кваліфікаційного рівня або вивчення навчального модуля, з метою набуття нових компетентностей;
- практична підготовка, що здійснюється в умовах виробництва, та включає виробниче навчання й виробничу практику і забезпечує набуття здобувачами освіти професійних компетентностей.

Графік освітнього процесу може бути багатоваріативним та формувати освітні компоненти у залежності від умов діяльності підприємства, складності при здобутті професійних кваліфікацій та особливостей психічного та фізичного стану осіб з інвалідністю, що здобувають професію.

Заклад освіти на основі стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з конкретних професій розробляє освітні програми та робочі навчальні плани, використовуючи для оновлення змісту освітніх програм 20% варіативного компоненту змісту освіти, формує графік освітнього процесу із врахуванням потреб та виробничих інтересів підприємства. Навчання проводиться за робочими планами й програмами, погодженими з роботодавцями та затвердженими в установленому порядку. Реалізація навчання за дуальною формою здійснюється на основі трьохстороннього договору між здобувачем освіти, навчальним закладом та підприємством.

Переваги впровадження дуальної форми навчання:

- ефективна співпраця закладів освіти, підприємств, установ, організацій та роботодавців;
- розробка нормативно-правової бази для визнання національних стандартів якості професійної освіти;
- навчання під час трудової діяльності;
- адаптація на робочому місці під час навчання;
- залучення кваліфікованих фахівців до педагогічної діяльності (інструктори, наставники, викладачі);
- здійснення моніторингу якості надання освітніх послуг у галузі професійної (професійно-технічної) освіти, оновлення освітніх стандартів;
- врахування конкретних запитів підприємств, установ та організацій до змісту й якості професійної освіти.

В Україні заклади освіти починають впроваджувати дуальну форму навчання. Зокрема, за результатами першого випуску трьох експериментальних груп, були відзначені позитивні результати впровадження елементів дуальної форми навчання: високий рівень працевлаштування – до 97%, підвищення якості професійної підготовки на 12-17%, додаткові фінансові надходження – до 50 тисяч гривень у кожному ЗП(ПТ)О, зменшення витрат на комунальні послуги та витратні матеріали [1].

Державна реабілітаційна установа «Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Поділля» надає послуги із професійної та трудової реабілітації для осіб з інвалідністю, здійснює професійно-технічне навчання, інклюзивну освіту та подальше працевлаштування випускників. Багаторічний досвід роботи центру засвідчує необхідність впровадження дуальної форми навчання в професійну (професійно-технічну) освіту для осіб з інвалідністю та інклюзивну освіту.

Висновки. Враховуючи успішний досвід європейських країн та позитивну динаміку перших результатів впровадження дуальної форми навчання в освіті України, а також ті переваги та можливості, які дана форма навчання може забезпечити для здобувачів освіти з інвалідністю, необхідно сприяти впровадженню елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку осіб з інвалідністю.

Список використаних джерел

1. Дуальна освіта [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України – Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita (дата звернення 04.09.2019). – Назва з екрана.

2. Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 № 298 // Міністерство освіти і науки: [офіц. сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/files/normative/2015-04-17/3825/nmo-298-1.pdf (дата звернення 05.09.2019). – Назва з екрана.

3. Про освіту [Електронний ресурс]: Закон України від 5 верес. 2017р. № № 2145-VIII // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page (дата звернення: 05.09.2019). – Назва з екрана.

4. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018р. № 660-р // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2018. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80 (дата звернення 05.09.2019). – Назва з екрана.

5. Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017- 2020 рр. [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu/serednostrokovij-plan-prioritetnih-dij-uryadu-do-2020-roku-ta-plan-prioritetnih-dij-uryadu-na-2017-rik (дата звернення 05.09.2019). – Назва з екрана.

УДК 377:005.591.452:005.342

М.С. Пилявець
заступник директора з навчально-методичної роботи,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Л.Г. Афанасьєва
майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду
Вище художнє професійно-технічне училище №5 міста Вінниці

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО СУЧАСНОГО УРОКУ

Анотація. *У статті розглянуто особливості підготовки до сучасного уроку з використанням різних онлайн-сервісів, які призначені для розробки різнотипного дидактичного забезпечення уроку. Відзначено, що проблема оволодіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями не втратила своєї актуальності серед педагогів, однак зауважено, що сучасні інформаційні можливості дозволяють швидко здобути необхідні вміння. Запропоновано конкретні приклади застосування онлайн-сервісів для урізноманітнення дидактичного забезпечення уроків як теоретичного, так і виробничого навчання.*
Ключові слова: *сучасний урок, дидактичні завдання, інформатизація, компетентності, інформаційно-телекомунікаційні технології.*

M. PYLIAVETS, L. AFANASEVA THE ROLE OF THE INFORMATION COMPONENT IN THE PREPARING FOR A MODERN LESSON

Abstract. *The article deals with the features of preparation for the modern lesson using various online services, which are designed to develop a variety of didactic lesson support. It is noted that the problem of mastering modern information and communication technologies has not lost its relevance among educators, but it is noted that modern information capabilities allow you to quickly acquire the necessary skills. Specific examples of the use of online services are offered to diversify the didactic provision of lessons in both theoretical and industrial training.*
Key words: *modern lesson, didactic tasks, informatization, competences, information and telecommunication technologies.*

Вступ. Система професійної (професійно-технічної) освіти України повинна сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного та культурного розвитку суспільства. Основним підходом до організації освітнього процесу був і залишається урок як провідна форма реалізації змісту навчання. Сучасний урок має демократичний стиль проведення, де навчання відбувається не словом, а конкретною справою. Тому перед педагогами постає важливе завдання – забезпечити якісне проведення уроку, ретельно продумати мету, вдало підібрати завдання та способи їх виконання учнями. На допомогу викладачу і майстру виробничого навчання приходять сучасні технічні засоби навчання.

Інформаційна компетентність – це сукупність компетенцій, пов'язаних з обробкою інформації у всіх її формах, які дозволяють ефективно користуватись інформаційними технологіями різних видів як у традиційній друкованій формі, так і комп'ютерними телекомунікаціями, працювати з інформацією в різних її формах і представленнях як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності. У монографії С. Ніколаєнка відзначається, що підвищення вимог до якості освіти, рівня її інформатизації, якості професійної підготовки та ефективності управління, вдосконалення технічних засобів передачі інформації потребують удосконалення навчально-матеріальної бази, здійснення комп'ютеризації навчальних закладів, впровадження інформаційно-інноваційних технологій, нових економічних та управлінських механізмів розвитку освіти, забезпечення ефективної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників [2, с.184]. Тому використання сучасних технічних засобів навчання, мережі Інтернет дозволяє значно пришвидшити та урізноманітнити підготовку до сучасного уроку. Однак на сьогоднішній день все ще залишаються актуальними питання оволодіння педагогами різними електронними програмами пізнавального характеру.

Інформатизація сучасного суспільства та інформатизація освіти характеризуються вдосконаленням і масовим поширенням інформаційних і телекомунікаційних технологій (ІКТ). В сукупності вони широко використовуються для накопичення, збереження та передачі даних, забезпечення взаємодії педагогата учнів. Істотним недоліком у фаховій підготовці сучасних педагогів залишається їх недостатній професіоналізм у галузі використання інформаційних і комунікаційних технологій. У першу чергу, такий непрофесіоналізм позначається на істотному

© ***М.С. Пилявець, Л.Г. Афанасьєва, 2019***

зниженні ефективності навчання учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Тут виникають певні суперечності, які пов'язані з віковими категоріями педагогів: спеціалісти-початківці не володіють низкою відпрацьованих практичних способів реалізації тих чи інших педагогічних методів, натомість мають значно більшу обізнаність у використанні комп'ютерного забезпечення при підготовці та проведенні уроків, а ось досвідчені педагоги володіють традиційними методами, прийомами та формами організації навчальної діяльності учнів, добре володіють традиційною методикою викладання, але мають значно меншу обізнаність у використанні інформаційно-телекомунікаційних технологій. У зв'язку з цим педагог повинен не лише володіти знаннями в галузі інформаційних і телекомунікаційних технологій, але й бути фахівцем з їх застосування у своїй фаховій діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджували проблеми використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі відомі науковці: В.Ю. Биков, Л.В. Брескіна, А.С. Звягіна, В.С. Зіяутдінов, М.І. Жалдак, О.В. Клочко, І.Ф. Прокопенко, М.М. Пошукова, О.В. Співаковський та ін.

Мета статті. Основною метою статі є розкриття особливостей впровадження ІКТ при підготовці до сучасного уроку професійно-теоретичної підготовки учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Представити приклад удосконалення класно-урочної системи шляхом використання електронних ресурсів, телекомунікацій, елементів дистанційного навчання тощо. Важливо донести до педагогів, що інформатизація освіти забезпечує досягнення двох стратегічних цілей. Перша з них полягає в підвищенні ефективності усіх видів освітньої діяльності на основі використання інформаційних і комунікаційних технологій. Інша – в підвищенні якості підготовки фахівців із новим типом мислення, який відповідає вимогам інформаційного суспільства.

Основні завдання, які постають перед педагогом у процесі оволодіння інформаційнимикомпетентностями: формування уявлень про інформатизацію освіти та суспільства; аналіз позитивних те негативних сторін використання ІКТ в освітньому процесі; формування уявлень про склад ІКТ, їх застосування в реалізації освітнього процесу; вироблення у педагогів стійкої мотивації до участі у формуванні та впровадженні інформаційного освітнього середовища тощо.

Виклад основного матеріалу. При розробці плану-конспекту сучасного уроку важливим є підготовка дидактичного матеріалу з урахуванням змісту навчальної інформації, яка б відображала системність процесу оволодіння різними компетентностями, наявність диференційованих завдань тощо. Дидактичний матеріал – особливий тип наочного навчального посібника, переважно карти, таблиці, набори карток із текстом, цифрами або малюнками, реактиви, рослини тощо, які роздаються учням для самостійної роботи. Сам урок – це динамічна система, функціонування якої забезпечує послідовні зміни в усіх її учасників: а) учні рухаються (у позитивний або негативний бік) у своїй вихованості, навченості, розвитку; б) учитель поповнює (або втрачає) свою професійну компетентність [3, с. 25]. Тому на сьогоднішній день інформатизація суспільства зумовлює інформатизацію освітнього середовища. Тому важливо вмотивувати, розвинути пізнавальний інтерес та забезпечити безперервність освітнього процесу. На допомогу сучасному педагогу можуть стати сервіси для створення дидактичних матеріалів, які дозволяють створити картки, таблиці, урізноманітнити методи закріплення навчального матеріалу, перевірки домашнього завдання тощо. Цікавий онлайн-сервіс для створення інтерактивних Flash-ресурсів і, перш за все, дидактичних ігор для уроків ClassTools.NET. За допомогою цього сервісу ви можете в лічені хвилини створити свою дидактичну гру або створити навчальну діаграму, скориставшись одним із шаблонів. В цьому середовищі можна, обравши шаблон, створити гру, зберегти її у вигляді HTM-файлу, розмістити на сторінках сайтів і блогів, поділитися посиланням. Також є цікавий сервіс для створення карток BrainFlips. За допомогою онлайн-сервісу JeopardyLabs можна створювати тематичні вікторини, а ось для генерації пазлів із вихідних графічних зображень (фотографій) підходить JigsawPlanet. Такі ресурси використовуються при проведенні уроків та тематичних виховних заходів із географії, історії, а особливо – при викладанні дисциплін художнього напряму. Також для викладання предметів художнього циклу підходить онлайн-сервіс Wixie, який дозволяє малювати, додавати текст, додавати картинку і багато іншого. Цікавий онлайн-сервіс Umapalata дозволяє педагогам проявляти творчість й створити різнорівневі ігри [1].

До переваг використання дидактичної гри можна віднести безпосередній вплив на формування в учнів мотивації до навчання; стимулювання ініціативи та творчого мислення; включення у навчальну діяльність практично всіх учнів; набуття ними досвіду співробітництва; встановлення міжпредметних зв'язків; забезпечення пізнавальної насиченості освітнього процесу;

створення «неформального середовища» для освітнього процесу та сприятливих передумов для формування різноманітних стратегій розв'язання завдань; прояв учнями вольових зусиль при розв'язанні поставлених завдань; «структурування» знань, які можуть застосовуватися в різноманітних галузях; об'єднання розрізнених уявлень у складну та збалансовану картину світу, тощо. Онлайн-сервіс StudyStack – для створення дидактичних освітніх матеріалів. Порядок роботи з вашими матеріалами – це робота з текстом, а готові роботи легко можна вмонтувати на сторінки сайтів, блогів, поділитися інформацією в соціальних мережах. Загалом створення власних педагогічних сайтів та блогів сприяють розвитку неперервності освітнього процесу. Варто пам'ятати, що В.О. Сухомлинський зазначав: «Учителеві треба знати в десять, двадцять раз більше, ніж буде викладено на уроці, щоб вільно володіти матеріалом, вибирати з великої кількості фактів найістотніші» [4, с. 398].

Висновки. У статті наведено лише декілька прикладів онлайн-сервісів для розробки дидактичного матеріалу. Однак, яким би сервісом не користувався педагог, варто пам'ятати, що його основне завдання – підготувати якісний дидактичний матеріал, використовуючи який учні здійснюють конструктивну роботу, необхідну для виконання поставлених перед ними завдань. Сучасний учень уже не уявляє життя без численних ґаджетів та мережі Інтернет, де є багато шкідливої та корисної інформації. На сучасному етапі розвитку освіти важливо здійснити правильний виховний влив, аби підростаюче покоління могло ретельно «сортувати» отриману інформацію, щоб пізнавальне та корисне було цікавим. Сучасний урок – це соціальне замовлення суспільства в системі освіти, він обумовлений соціально-психологічними потребами суспільства, рівнем його розвитку, етичними та моральними цінностями. Урок має бути тісно пов'язаний із життям, містити ігрові елементи, де кожне завдання – це мотивація для подальшої діяльності. Використання різноманітних онлайн-сервісів дозволяє швидко та продуктивно обробити необхідну інформацію, розробити різні дидактичні завдання та зробити їх загальнодоступними, досить швидко підготуватися до уроку. Тому педагоги повинні націлювати учнів на отримання теоретичних знань, які мали б місце практичного застосування в їх майбутньому житті.

Список використаних джерел

1. Інтернет-посилання [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: http://www.umapalata.com/uschool/us.asp (дата звернення: 09.10.2019) – Назва з екрана.

2. Ніколаєнко С.М. Стратегія розвитку освіти України: початок XXI століття / С.М. Ніколаєнко. – К.: Знання, 2006. – 253 с.

3. Островерхова Н.М. Методологія аналізу якості уроку як педагогічної системи: монографія / Н.М. Островерхова. – Харків : ТИТУЛ, 2008. – 402 с.

4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. − К. : Радянська школа, 1976. – Т. 1. – 653 с.

УДК 377.8.091.31:687:746.4

В.В. Сушко

майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду

Державний навчальний заклад «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС ІЗ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗА ПРОФЕСІЄЮ «ШВАЧКА; КРАВЕЦЬ»

Анотація. *У статті розглянуто питання впровадження елементів практико-орієнтованої (дуальної) системи освіти у навчально-виробничий процес Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці». Описано законодавчі, нормативні, організаційно-управлінські, фінансові та програмно-педагогічні заходи. Обґрунтовано доцільність реалізації державно-регіональної моделі навчання з елементами дуальної системи освіти, яка забезпечує взаємодію ряду процесів: кадровий прогноз, професійну орієнтацію молоді, розробку кваліфікаційних стандартів, планування і організацію освітнього процесу та оцінку рівня освіти випускників навчального закладу. Визначено напрями роботи щодо впровадження елементів дуальної системи навчання у навчально-виробничий процес при підготовці кваліфікованих робітників із професії «Швачка; кравець».*

Ключові слова: *професійно-технічна освіта, практико-орієнтована модель, дуальне навчання, професійні стандарти.*

© ***В.В. Сушко, 2019***

V.V. SUSHKO IMPLEMENTATION OF DUAL FORM TRAINING ELEMENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS FROM TRAINING OF QUALIFIED EMPLOYEES FOR THE PROFESSION OF «SWITCHER; TAILOR»

Abstract. *The article deals with the introduction of elements of a practically oriented (dual) education system in the educational and production process of the State Educational Institution «Higher Vocational School №7 in Vinnytsia». The legislative, regulatory, organizational-managerial, financial and program-pedagogical measures are described. The expediency of realization of the state-regional model of training with the elements of the dual education system, which provides interaction of a number of processes: personnel prognosis, professional orientation of the youth, development of qualification standards, planning and organization of the educational process and assessment of the level of education of graduates of the educational establishment is substantiated. The directions of work on the introduction of elements of the dual system of training in the educational and production process in the preparation of skilled workers in the profession «Seamstress; tailor».*

Key words: *vocational education, practical-oriented model, dual training, professional standards.*

Вступ. Професійна (професійно-технічна) освіта (далі П(ПТ)О) в Україні стає автономною, а це означає, що заклади професійної (професійно-технічної) світи (далі ЗП(ПТ)О) тепер повинні подолати низку перешкод, що забезпечить їх конкурентоспроможність у наданні якісних освітніх послуг здобувачам освіти. Перша проблема: «Де знайти кошти на свій розвиток, і як оновити матеріально-технічну базу так, щоб абітурієнт захотів вступити саме до нас?». Інша – відсутність мотивації: технічні та інженерні спеціальності, в тому числішвейної галузі, – зараз у дефіциті. Перенасиченість ринку праці економістами, юристами, менеджерами дає свої негативні плоди на теренах безробіття. Федерація роботодавців заявляє про суттєву нестачу висококваліфікованих кадрів [9, с. 11].

Шлях, коли у підготовці кваліфікованих фахівців беруть участь і навчальний заклад, і підприємство, може стати саме тим поштовхом, що необхідний українській П(ПТ)О для підвищення якості навчання і її відповідності стандартам та запитам ринку праці. Система виробничого навчання з елементами дуальної освіти дає плюси одним та іншим: підприємства отримають кваліфіковані кадри, здобувачі освіти – роботу. Нова форма виробничої співпраці має поліпшити діалог між освітянами та ринком праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації доводять, що вивченню дуальної системи підготовки кваліфікованих робітників в Україні приділяється значна увага. В країні чимало навчальних закладів та підприємств, які сьогодні діляться досвідом перших кроків у розвитку експериментальної діяльності щодо впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників. Перевага у висвітлені питань розвитку такої системи навчання належить нині державним управлінцям і педагогічним працівникам системи П(ПТ)О. Позитивні наслідки дуальної форми навчання визначав М.С. Кучинський [1, с. 8], підкреслюючи її важливу потенційну роль у здобутті профільної (професійно-технічної) освіти, реалізації власних освітніх траєкторій та забезпечення мобільності молоді на ринку праці. А.В. Луцька звертає увагу, що для розвитку дуальної освіти немає достатньої нормативної бази і зацікавленості роботодавців у її впроваджені [2, с. 9]. До невирішених питань дуального навчання К.І. Кудря і О.В. Сталінська цілком слушно відносять важливі складові стимулювання, оцінки і застосування дуальної форми освіти на підприємствах [4].

Мета статті: продемонструвати доцільність та ефективність впровадження елементів дуальної форми навчання. Висвітлити ефективні напрями подолання диспропорції між пропозицією щодо надання освітніх послуг ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» та запитами роботодавців щодо підготовки кваліфікованих робітників із професії «Швачка; кравець».

Виклад основного матеріалу. Обмеженість бюджетних видатків зумовлює подальше загострення проблеми кадрового забезпечення розвитку національної економіки. Бюджети закладів професійної (професійно-технічної) освіти реально є бюджетами не розвитку, а виживання: 90 % видатків становлять заробітна плата, стипендіальне забезпечення, харчування, оплата енерго-, тепло- та водопостачання. Лише 10 % – видатки розвитку навчального закладу. Дефіцит фінансових ресурсів професійної (професійно-технічної) освіти зумовлює пошук нових моделей функціонування ЗП(ПТ)О та організації навчально-виховного процесу. Подолання нестачі фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти і активізація їх модернізаційного розвитку потребують підтримки держави і підприємницького сектору економіки. Нестача висококваліфікованих робітничих кадрів є однією з ключових перешкод, що заважає українським підприємствам оновлювати технологію виробництва. Серед найважливіших завдань П(ПТ)О є підвищення ефективності кадрової політики держави в напрямі удосконалення механізму функціонування ЗП(ПТ)О.

В Україні кадрова політика на основі освітнього процесу з елементами дуальної форми навчання стала пріоритетнимнапрямом для української професійної освіти з 19 вересня 2018 року, коли Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти [6, с. 106]. МОН України видало наказ №916 від 23.06.2017 року «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» відповідно до якого визначено перелік ЗП(ПТ)О, які будуть проводити впровадження елементів дуальної системи в навчально-виробничий процес із ряду професій, і, в тому числі, з професії «Швачка; кравець» упродовж 2017-2020 років. За прогнозами Міністерства освіти і науки України, повноцінне впровадження дуальної освіти можливе не раніше, ніж за п'ять років. Початковим кроком урядових структур в цьому напрямі стало розроблення плану заходів, спрямованих на удосконалення системи професійної (професійно-технічної) освіти [7].

Включення моделі дуальної освіти у технологічний розвиток економіки України передбачає удосконалення правил і законодавчих умов реформування П(ПТ)О на базі мережевої взаємодії ЗП(ПТ)О та підприємств. У даному контексті важливо орієнтуватись на галузеві потреби економіки у підготовці кадрів і формування державного замовлення на навчання, що відповідатиме пріоритетним напрямам розвитку ринку праці.

Виходячи з цілей і результатів реалізації практико-орієнтованої моделі дуальної освіти, можна сказати, що сьогодні підготовка кадрів з елементами дуальної форми навчання є найперспективнішим спрямуванням у підготовці фахівців для реального сектору економіки за участю великого бізнесу з високотехнологічним виробництвом, з урахуванням міжнародних стандартів якості продукції і кваліфікації кадрів. В нашій країні ринок праці не має інноваційного характеру [3, с. 9]. У державній службі зайнятості на початок 2018 року налічувалось 50,4 тис. робітничих вакансій та ще 39 тис. пропозицій надійшло з інших джерел. За регіональною структурою понад 23 % вакансій припадало на регіон Вінницької області [8, с. 10]. За видами економічної діяльності найбільше вакансій є на підприємствах та в установах швейної промисловості. Фактично 50 % пропозицій ринку праці припадає на галузі, які не є пріоритетними для технологічного оновлення економіки на основі концепції «нової індустріалізації». Незадоволено попит ринку праці на традиційні спеціальності: швачки, електромонтери, слюсарі, токарі, муляри, продавці, кухарі, офіціанти, бармени тощо. Це показує, що в умовах традиційної структури економіки, по-перше, існує критичний дисбаланс на ринку праці, пов'язаний переважно із попитом на певні спеціальності; по-друге, економіка не пред'являє помітних запитів на робочу силу нових технологічних укладів. Ситуацію погіршує те, що П(ПТ)О проходить етап реформ, і навчальний процес ще не адаптовано до вимог підготовки кадрів для інноваційної економіки [5, с. 112].

Головним завданням П(ПТ)О є підготовка молоді до сучасного життя, тобто формування в неї необхідних професійних компетентностей. Тому завдання впровадження елементів дуальної форми навчання – це підготувати на належному рівні фахівця, що відповідатиме вимогам роботодавця за напрямами, яких потребує ринок праці. Рівень професійної освіти робітника – головний його соціальний захист в умовах ринкової економіки. Сучасному виробництву легкої промисловості все більше потрібні висококваліфіковані робітники, які володіють широким технічним світоглядом, здатні оперативно реагувати на будь-які зміни в технологічному процесі, спроможні передбачити наслідки цих змін, планувати свої дії, самостійно визначати найраціональніші виробничі прийоми.

Зрозуміло, що подальший розвиток швейної індустрії неможливий без належного забезпечення підприємств кваліфікованою робочою силою.

В умовах відомої демографічної ситуації, коли збереження, а тим паче нарощування потенціалу країни за рахунок збільшення чисельності населення та його працездатної частини стає неможливим, основне навантаження з відтворення трудового потенціалу переноситься на фактор інтенсивного характеру. Адже, в Україні останнім часом спостерігаємо величезний відтік працездатного населення за кордон. Причому, якщо 20 років тому українці виїздили на заробітки з перспективою повернення, то нині люди залишаються за кордоном, а Україна втрачає кваліфіковані кадри та працездатне населення.

Слід зазначити, що перевага, що визначає сучасну демографічну основу трудового потенціалу, буде зберігатись ще тривалий час. За прогнозами науковців, потреба у кваліфікованій робочій силі в більшості регіонів України буде і надалі задовольнятися лише на 37-40 відсотків [5, с. 110].

З досвіду роботи зауважимо, що яке нове обладнання ми не впровадилиб, без кваліфікованого робітника – це мертве залізо. Можна розробити прекрасні проєкти, знайти інвесторів, привезти якісні матеріали (тканини, фурнітуру), застосовувати нові технології виробництва, але, щоб

продуктивно використати все це, потрібен спеціаліст, а його повинен виростити, навчити і випустити на ринок праці сучасний ЗП(ПТ)О, що надав здобувачеві освіти якісні освітні послуги.

В свою чергу, усе це потребує від майстра виробничого навчання ґрунтовних знань професії «Швачка; кравець».

Легка промисловість – один із найважливіших показників розвитку промисловості нашої держави, тому перспективи цієї галузі є вигідними як для економіки України, так і для населення загалом.

Легка промисловість України протягом останніх років зіткнулась із проблемами, які призвели до стійкого погіршення показників її діяльності. Потужність галузі за роки незалежності зменшилась в десятки разів. Сьогодні галузь складається з 17 підгалузей, що забезпечують близько 150 тисяч робочих місць, має потужний виробничий потенціал, здатний виробляти широкий спектр товарів широкого вжитку і промислового призначення.

Водночас, легка промисловість пов'язана з багатьма суміжними галузями і обслуговує господарський комплекс країни. Пріоритетність даної галузі виробництва визначається швидким обігом капіталу, низькою енергоємністю виробництва, незначним впливом на довкілля та наявністю висококваліфікованих кадрів. Основні причини, що перешкоджають розвитку легкої промисловості – це неконтрольований імпорт товарів та відсутність нормативної бази захисту внутрішнього ринку від контрабанди товарів, втрата ринків збуту внаслідок згортання системи оптової торгівлі та перенесення оптового обігу на ринки, дефіцит стратегічно важливих для галузі видів сировини, нестача кваліфікованих кадрів, висока ступінь зношеності основних засобів виробництва, необхідність його модернізації та технічного покращення.

Стратегічним пріоритетом легкої промисловості має бути істотне зростання обсягів виробництва з орієнтацією на вітчизняного споживача. Незважаючи на низку проблем, які виникли у розвитку легкої промисловості, вона залишається перспективною галуззю. Тому головною метою її розвитку є створення умов, спрямованих на підвищення ефективності виробництва сучасних конкурентоспроможних товарів, які будуть задовольняти потреби населення.

З цією метою уряд своєю Постановою визначив професію «Швачка; кравець» як професію загальнодержавного значення. Вона є пріоритетною для розвитку економіки країни. Завдяки цьому рішенню в Україні був впроваджений Всеукраїнській проєкт «Нелегкий прорив легкої промисловості». Головна мета його – зміна стереотипу швейної галузі легкої промисловості як в системі освіти, так і для суспільства, яке має побачити нову, змінену до сучасних стандартів швейну галузь та рівень підготовки її кадрів.

Сьогодні існує структурна невідповідність запитів на працівників робітничих кваліфікацій «Швачка» та «Кравець» і пропозицією роботодавців, тобто спостерігається диспропорція. Роботодавці нарікають на відсутність у випускників ЗП(ПТ)О необхідних виробничих практичних навичок, адже для них ця проблема обертається втратами продуктивності, конкурентоспроможності та прибутковості, зростанням втрат на адаптацію працівників до конкретних виробничих вимог, а часто на перекваліфікацію робочої сили.

Настав час взятися за вирішення перерахованих проблем. Потрібно залучити роботодавців до активної участі в заходах, що проводяться освітою у контексті оновлення змісту підготовки кваліфікованих робітників за професією «Швачка; кравець», здатних до самореалізації, швидкого реагування відповідно до потреб ринку праці. Так, в 2017 році були розроблені і впроваджені нові освітні державні стандарти і програми з професії «Швачка; кравець».

Однією із перспективних та, водночас, стратегічно важливих технологій організації навчального процесу в професійній підготовці майбутніх швачок, кравців, є дуальна система навчання, сенс якої полягає у паралельному навчанні учнів в училищі та на підприємстві.

Дуальна форма навчання – практико-орієнтований процес здобуття особою професійних кваліфікацій, побудований на підґрунті соціального партнерства,спрямований на формування нової моделі професійної підготовки кваліфікованих робітників, що передбачає обов'язкові періоди виробничого навчання й виробничої практики на базі підприємств, установ, організацій, зміцнення зв'язків навчання з виробництвом, визначення провідної ролі та підвищення відповідальності роботодавців за якість підготовки робітничих кадрів.

В основу цієї системи покладено принцип взаємного зв'язку теорії з практикою, що дозволяє учням не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств промисловості. Висока життєздатність цієї системи пояснюється тим, що вона відповідає інтересам всіх учасників цього процесу: держави, навчального закладу, підприємств та учнів.

Для підприємств – це можливість підготовки робітничих кадрів, безпосередньо, під своє

виробництво, виробничі технології, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на пошук та підбір робітників, їх перенавчання та адаптація до умов конкретного підприємства. У підприємства з'являється можливість перспективного планування заміни робочих ресурсів та відбору кращих учнів, так як за час навчання можна виявити їх сильні та слабкі сторони. Добре навчені молоді робочі кадри швидко пристосовуються до робочого ритму виробництва і втрачають мінімальний час для адаптації, що позитивно відображається на іміджі підприємства та училища, що надало освітні послуги.

Для держави – це можливість реалізувати зміст професійної (професійно-технічної) освіти згідно з діючим законодавством і державних стандартів професії та зменшити витрати на укомплектування училища сучасним технологічним обладнанням та його утримання, зменшити витрати на енергоносії, утримання виробничих майстерень. Навчальний заклад забезпечує учнів та слухачів теоретичними знаннями, достатньою професійною орієнтацією та послідуючим працевлаштуванням. Учні за дуальною системою навчання рано набувають міцних професійних знань і стійких професійних прийомів та навичок роботи, отримують самостійність і безболісно адаптуються до дорослого життя, у них з`являється впевненість у завтрашньому дні.

Законодавчими підстави для впровадження елементів дуальної форми навчання є:

- Закон України «Про освіту» [7];
- Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017- 2020р.р., розділ ІІІ «Розвиток людського капіталу», підрозділ 8: «Модернізація професійно-технічної освіти» [7];
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015р. №298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» [7];
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018р. №660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» [7].

У січні 2019 року ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» підписав із приватним акціонерним товариством «Володарка» договір щодо впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку кваліфікованих робітників із професії «Швачка; кравець».

Згідно з договором адміністрацією училища має реалізовуватися ряд заходів:

- провести засідання методичних комісій із педпрацівниками училища;
- створити робочу групу для розробки начально-плануючої документації;
- скоригувати навчальні плани, програми, графік навчально-виробничого процесу з урахуванням потреб роботодавця;
- здійснити підписання тристоронніх договорів про професійне навчання «підприємство – учень – училище»;
- забезпечити комплектування навчальних груп.

Розроблено Положення про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку учнів ДНЗ «Вище професійне училище №7м. Вінниці» (від 29.01.2019 р.), за яким перед навчальним закладом та ПрАТ «Володарка» було поставлено завдання про підготовку кваліфікованих робітничих кадрів, рівень професійної компетентності яких повинен відповідати, з одного боку – вимогам кваліфікаційної характеристики і державного стандарту з професії «Швачка; кравець», а з другого боку – корпоративним вимогам підприємства. Перед училищем та підприємством було визначено спільне завдання: рівень професійної компетенції і підготовки майбутніх швачок, кравців не повинен поступатися рівню працівників підприємства.

Особливістю дуальної системи навчання у ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» є те, що надання освітніх послуг здобувачам освіти відбувається за схемою: теоретичний цикл та формування первинних навичок із професії «Швачка; кравець» відбувається в училищі, а формування складних та комплексних навичок – на виробництві, тобто на конкретному робочому місці виробничого цеху. Професійні знання та досвід учнів набуваються, розширюються та поглиблюються під час виробничого навчання та виробничої практики. Позитивною якістю дуального навчання є ще й те, що наші учні під час виробничої практики зараховуються на робочі місця та отримують заробітну плату.

Досвід навчального закладу щодо використання дуальної системи навчання має такі переваги у порівнянні з традиційною системою навчання:

- дуальна система підготовки кваліфікованих робітників усуває основний недолік традиційних форм та методів навчання – розрив між теорією та практикою;
- зацікавленість керівника підприємства у практичному навчанні свого майбутнього робітника;
- училище працює у тісному контакті з підприємством – замовником кадрів та ураховує його вимоги до майбутніх кваліфікованих робітників;
- дуальна система навчання дозволяє скоротити витрати училища на закупівлю та утримання

виробничого обладнання;

- в умовах виробництва швидше оновлюються виробничі технології і використовуються новітні швейні машини;

- позитивним є вплив на учнів робітників виробництва з великим досвідом роботи ізнанням психології виробничого середовища щодо формування та становлення молодого робітника, його орієнтації на конкретне виробництво.

Основні цілі системи підготовки кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання у ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» базуються на дослідженні передових технологій і праці новаторів виробництва підприємства, аналізі структурі професійної діяльності, визначенні обсягу знань, умінь і навичок, які потрібні для забезпечення виробничих умов, за яких майбутні швачки повинні розвиватися як особистість, виявляти здібності, врахувати власні професійні якості.

Перевагами дуальної форми навчання у навчальному закладі є:

- створення необхідних умов досягнення нової, сучасної якості професійної (професійно-технічної) освіти;

- надання рівних можливостей для повноцінної професійної освіти різним категоріям учнів відповідно до здібностей та індивідуальних якостей;

- розширення соціалізації та адаптацію до виробничої діяльності та самостійного життя через більш ефективну підготовку випускників училища.

Основні зміни, які відбулися в організації навчально-виробничого процесу при запровадження елементів дуальної форми навчання:

- зміна співвідношення навчального часу: теоретичне навчання – 30%, виробниче навчання та виробнича практика – 70% навчальних годин;

- упровадження блочно-модульної побудови навчального процесу: опанування базового модуля на базі закладу освіти, а потім чергування: модуль теорії (1-2 тижні) на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти / модуль практики (4-8 тижнів) на базі підприємств, установ, організацій;

- оцінювання результатів навчання – відповідно до реальних показників професійної підготовки, підтвердженої в умовах виробництва.

Висновки. Для того, щоб дуальна освіта стала найперспективнішою формою навчання, необхідно мати мінімальний набір програмних заходів: цільове замовлення фахівців на основі середньо- і довгострокового прогнозу кадрових потреб; двоєдиний принцип формування професійних освітніх програм на базі освітнього стандарту і корпоративного професійного стандарту; упровадження міжнародних стандартів у професійні освітні програми; оцінка якості професійних кваліфікацій. Послідовній реалізації практико-орієнтованої (дуальної) освіти сприятимуть такі фактори: створення колегіального органу, що здійснює оперативне планування і контроль за впровадженням дуальної моделі освіти; розробка комплексної стратегії розвитку освіти з урахуванням окремих цілей і ключових показників ефективності для системи професійної освіти; переформування освітніх організацій у ресурсні центри професійного навчання для підвищення престижу робітничих професій та спеціальностей із визначенням пріоритетних напрямів підготовки для кожного освітнього закладу; створення єдиної системи стандартів робітничих професій з точки зору вимог до вмінь, знань, компетенції та кваліфікацій, а також уніфікація освітніх програм; активне просування в регіонах робітничих професій у взаємодії освіти і системи професійної освіти; сприяння залученню фінансування розвитку учасників кластеру дуальної освіти. Забезпечення відповідності кваліфікації випускників професійно-освітніх закладів запитам роботодавців потребує законодавчої підтримки: по-перше, підготовки списку перспективних і затребуваних на ринку праці професій та спеціальностей, що вимагають середньої професійної освіти; по-друге, розробки та впровадження професійних стандартів найбільш перспективних і затребуваних професій і спеціальностей, у тому числі, відповідно до кращих закордонних стандартів та передових технологій;по-третє, державної підтримки модернізації системи середньої професійної освіти в формі державних субсидій, наданих для реалізації регіональних програм розвитку професійно-освітніх закладів.

Список використаних джерел

1. Кучинський М. Формуємо передумови для відродження престижності професійної освіти // Професійно-технічна освіта. – 2018. – № 1. – С. 7–9.

2. Луцька А. Законотворчий процес про професійну освіту // Професійно-технічна освіта. – 2018. – № 3. – С. 5–9.

3. Пятничук Т. Дуальна система професійної підготовки фахівців: аналіз досвіду // Професійно-технічна освіта. – 2018. – № 3. – С. 27–31.

4. Кудря К. Упровадження елементів дуальної форми навчання: переваги та проблеми / К. Кудря, О. Сталінська //

Професійно-технічна освіта. – 2018. – №2. – С. 17–19.

5. Новіков В.М. Модернізація професійно-технічної освіти як цільова функція розвитку ринку праці в Україні // Prospon – InstytutStudiowMiedzynarodowy i EdukacjiwWarszawie. – № 20 (3). – 2017. – С. 105–118.

6. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua (дата звернення: 11.01.2019). – Назва з екрана.

7. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (проект): Розпорядження Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://spo.fpsu.urg.ua/images/2018/2018/4150-сайт.pdf (дата звернення: 11.01.2019). – Назва з екрана.

8. Ковтунець В. Сучасна професійна освіта. Концептуальні засади реформування професійної освіти України / В. Ковтунець, П. Хобзей, В. Кремень та ін. // Професійно-технічна освіта. – 2018. – № 2. – С. 2–11.

9. Супрун В. Актуальні питання розвитку та модернізації професійної (професійно-технічної) освіти України / В. Супрун // Професійно-технічна освіта.– 2018. – № 2. – С. 10-13.

10. Радкевич В. Науково-методичне забезпечення модернізації професійної підготовки фахівців: результати наукових досліджень / В. Радкевич // Професійно-технічна освіта.– 2018. – №2. – С. 18-23.

УДК 37.091.12:005.962.131(477.44)

Н.І. Шуліка
методист вищої категорії
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області

СИСТЕМА АТЕСТАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ОСВІТИ В РЕГІОНІ

Анотація. *Статтю присвячено розгляду питань атестації та сертифікації педагогічних працівників. Атестація – як комплексне оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників та сертифікація – як новий підхід до визначення кваліфікації викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Розкрито зміст основних понять «атестація» та «сертифікація».*

Ключові слова: *атестація, сертифікація, навчальний процес, професійна компетентність.*

N.I. SHULIKA SYSTEM OF ATTESTATION AND CERTIFICATION OF PEDAGOGICAL WORKERS AS A FACTOR OF EDUCATION EDUCATION IN THE REGION

Abstract. *The article deals with the issues of certification and certification of pedagogical staff. Attestation - as a comprehensive assessment of the professional activity of teaching staff and certification - as a new approach to determining the qualifications of teachers of vocational (vocational-technical) education. The contents of the basic concepts of «certification» are disclosed.*

Key words: *certification, certification, educational process, professional competence.*

Вступ. У реалізації навчально-виховного процесу в закладі професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О) важливе значення має особистість педагога, його професіоналізм та компетенції, якими він володіє. Сучасний учитель не тільки навчає і виховує учнів, але й виконує культурологічну, соціально-психологічну, розвивальну, дослідницьку, проективну функції, створює умови, що забезпечують освітній і духовний розвиток учнів. Сучасним ЗП(ПТ)О необхідні професіонали, здатні працювати в умовах швидкого зростання обсягів наукової інформації, готові опанувати й упроваджувати інноваційні освітні технології, сприяти розвитку пізнавальних інтересів і творчих здібностей учнів, тому створення системи розвитку професійної компетентності педагогічних працівників сьогодні набуває особливого значення [4, с. 104]. Дієвим важелем у виконанні цього завдання є атестація і таке нововведення, як сертифікація педагогічних працівників.

Реалізація усіх напрямів діяльності ЗП(ПТ)О здійснюється педагогічними працівниками. Чим вищий науково-теоретичний і загальнокультурний рівень педагогічного працівника, його професійна майстерність, тим ефективнішими стають навчально-виховний та виробничий процеси і краща результативність діяльності закладу. Тому виявлення професійної компетентності і визначення ефективності роботи педагогічного працівника покладені в основу нової моделі атестації та сертифікації.

У цілому за останні роки склалася певна система організації та проведення атестації педагогічних працівників, яка передбачає чітку організаційну структуру управління атестацією педагогічних працівників, надання тим, хто атестується, можливості самореалізації та прояву творчого потенціалу особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність проблеми, що розглядається, підтверджується значною кількістю наукових досліджень і розробок, а також вагомими змінами, що відбулися в нормативно-правовому врегулюванні окресленого питання протягом останніх

© ***Н.І. Шуліка, 2019***

кількох років. Так, науковому дослідженню питань атестації приділялась значна увага в роботах А. Бєлкіна, Н. Давидова, А. Єрмолової, К. Крутій, Л. Купіної, О. Мармази, Л. Покроєвої. Практичні аспекти атестації розглядалися у прикладних статтях Л. Білецькою, О. Малишевою, Н. Омельяненко, Н. Галяпою. Питання теорії та технології процесу атестації педагогічних працівників розглядалися такими науковцями: В. Галузняк, І. Палівода, М. Сметанівський, В. Сорочинська , Ю. Фурман, О. Шестопалюк, В. Шахов.

Інтелектуальний рух ідеї сертифікації розпочався значно раніше, але на сьогодні проблема якісної підготовки та сертифікації вчителів є актуальною, назрілою та украй необхідною, тому що педагогічна освіта постійно актуалізується у зв'язку з розвитком освітніх тенденцій у нашому суспільстві. Питання сертифікації педагогічних працівників висвітлюються в працях науковців, таких як: О. Берегова, Л. Гриневич, Р. Гурак, Т. Дороніна, І. Маріуц, І. Пекар, Н. Сиско та ін.

Мета статті – здійснити огляд системи атестації та сертифікації педагогічних працівників.

Виклад основного матеріалу. Атестація педагогічних працівників – одне із важливих питань управлінської та методичної роботи в навчальному закладі. Сучасні навчальні заклади являють собою складний механізм, який об'єднує багато напрямів діяльності: навчальний, виховний та виробничий процеси; методична та науково-методична робота; інноваційна (експериментальна) діяльність; психологічне забезпечення.

Поняття «атестація», яке походить з лат. attestation (посвідчення підтвердження), словник іншомовних слів трактує як «визначення кваліфікації працівника, відгук про його здібності, ділові та інші якості» [9, с. 76].

У «Термінологічному словнику з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти» атестація визначається як процес оцінювання виконання працівником посадових обов'язків, визначення кваліфікації працівника, відгук про його здібності, ділові та інші якості [10].

У Законі України «Про освіту», у статті 50 «Атестація педагогічних працівників», визначено, що «це система заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників» [1].

Атестація педагогічних працівників передбачає наявність завчасно розроблених параметрів оцінки їх кваліфікації та відбувається як формалізоване оцінювання, що проводиться у певний час, у встановленій формі за спеціально розробленою процедурою, за результатами якої приймаються рішення щодо професійно-кваліфікаційного просування педагога.

Енциклопедія освіти атестацію педагогічних кадрів трактує як державне визначення кваліфікації спеціаліста, рівня його професійних знань, практичного досвіду, необхідних для виконання службових обов'язків, визначення відповідності займаній посаді, рівню кваліфікації [3].

Також на сьогодні нормативне визначення терміна «атестація», яке розкриває його зміст, саме як багатофункціонального інструменту в системі управління освітою, надано у Типовому положенні. Зокрема, відповідно до пункту 1.2. Типового положення атестація педагогічних працівників – це система заходів, спрямована на всебічне комплексне оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання [11].

Згідно з пунктом 1.3. Типового положення, метою атестації є стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності навчально-виховного процесу [11].

З метою дотримання вимог Типового положення та забезпечення системної організації проведення атестації педагогічних працівників навчальних закладів членами атестаційної комісії Департаменту освіти і науки Вінницької облдержадміністрації були проведені навчально-інструктивні семінари з методистами, на яких відбувалося вивчення норм Типового положення, а саме: порядок здійснення атестації, організації і системи контролю методичної роботи педагога, що атестується. Розглядались зразки оформлення документації, підготовлено та роздано у навчальних закладах електронні варіанти нормативно-правових документів та зразки атестаційних листів. Здійснювалися індивідуальні консультації з керівниками та педагогічними працівниками ЗП(ПТ)О.

З метою забезпечення своєчасної роз'яснювальної роботи, контролю, вивчення досвіду та результативності роботи педагогічних працівників, керівників та заступників керівників навчальних закладів за коледжами та технікумами були закріплені члени атестаційної комісії та працівники Департаменту освіти і наукиоблдержадміністрації, які відвідували підсумкові засідання атестаційних комісій та ознайомлювались із результатами роботи викладачів.

З метою контролю за дотриманням нормативно-правових засад атестаційного процесу, за якістю оформлення атестаційних листів, характеристик, наказів було перевірено атестаційні матеріали педагогічних працівників щодо яких порушено клопотання про присвоєння (відповідність) кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» та присвоєння педагогічних звань.

У ході перевірок роботи атестаційних комісій навчальних закладів області було з'ясовано, що у більшості закладів атестація будувалася на принципах демократичності, доброзичливості, принциповості, взаємоповаги та гласності. У навчальних закладах своєчасно були видані накази про організацію і проведення атестації, створені атестаційні комісії, складені графіки атестації, розроблені заходи для успішної атестації педагогів, оформлені куточки з атестації та інформаційні стенди.

Підсумкові засідання атестаційних комісій коледжів та технікумів були проведені у встановлені чинним законодавством строки – до 1 квітня 2019р.

Вивчення досвіду роботи кожного педагогічного працівника, який атестувався на присвоєння (відповідність) кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» та педагогічних звань, здійснювалось за такими основними напрямами роботи:

- наявність творчих робіт;
- проектно-дослідницька робота;
- участь у професійних конкурсах;
- результативність роботи з обдарованими учнями;
- результати науково-дослідницької та методичної роботи.

У навчальних закладах області удосконалено підхід до оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників. Особлива увага приділяється результативності роботи кожного викладача, яка представлялася у вигляді творчого звіту або портфоліо на підсумковому засіданні атестаційної комісії.

Атестація на відповідність займаній посаді з присвоєнням кваліфікаційних категорій проводиться щодо викладачів, які мають вищу педагогічну або іншу вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст», «магістр», і пройшли спеціальну педагогічну підготовку.

Присвоєння кваліфікаційних категорій за результатами атестації здійснюється послідовно. Виняток становлять викладачі, які у міжатестаційний період підготували переможців всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О, переможців всеукраїнського конкурсу – захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук, а також педагогічні працівники, які стали переможцями або лауреатами конкурсів фахової майстерності, що проводяться центральними органами виконавчої влади, мають наукові ступені, вчені або почесні звання, якщо їх діяльність за профілем збігається з наявним науковим ступенем, ученим (почесним) званням.

Результати атестації чинні упродовж 5 років. Присвоєні кваліфікаційні категорії та педагогічні звання є підставою для встановлення надбавок до заробітної плати та є матеріальним заохоченням для педагогів до професійного зростання.

Таким чином, ґрунтовна робота атестаційних комісій при ЗП(ПТ)О дала змогу провести атестацію на належному рівні.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018р. №1190 затверджено Положення про сертифікацію педагогічних працівників.

На форумі освітніх лідерів LiberalArts Л. Гріневичу своєму виступі заявила, що таке нововведення як сертифікація педагогічних працівників вже охрестили «спадкоємцем атестації» [8].

Термін «сертифікація» – це підтвердження відповідності третьою стороною (особою, яка є незалежною від особи, що надає об'єкт оцінки відповідності, та від особи, що заінтересована в такому об'єкті як споживач чи користувач), яке стосується продукції, процесів, послуг, систем або персоналу» [2].

У «Юридичному словнику» тлумачиться дане поняття так: «Сертифікація – це процедура, за допомогою якої визнаний в установленому порядку орган документально засвідчує відповідність продукції, систем якості, систем управління якістю, систем екологічного управління, персоналу встановленим законодавством вимогам» [12].

Отже, сертифікація – це підтвердження третьою, незалежною стороною відповідності викладача вимогам, що встановлені законодавством.

Статтею 51. «Сертифікація педагогічних працівників» Закону України «Про освіту» визначено, що сертифікація – це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі, з педагогіки та психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування,

самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи, що відбувається на добровільних засадах виключно за ініціативою самого педагога [1]. Цією статтею визначено, що процедуру сертифікації педагогічних працівників здійснюють спеціально уповноважені державою установи, Положення про які затверджує Кабінет Міністрів України.

Метою сертифікації є виявлення та стимулювання педагогічних працівників із високим рівнем професійної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню, а також є підвищення престижності педагогічної праці та заохочення вчителя до особистісного і професійного зростання.

Передбачається, що сертифікація вчителів складатиметься з двох етапів.

На першому етапі відбуватиметься оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації шляхом незалежного тестування. Організацією тестування займатимуться Український центр оцінювання якості освіти та його регіональні центри.

Зокрема, УЦОЯО забезпечуватиме наповнення банку завдань зовнішнього незалежного оцінювання завданнями, укладатиме тести для ЗНО, розроблятиме загальні характеристики тестів, схеми нарахування балів за виконання завдань тестів та здійснюватиме інші заходи, пов'язані з проведенням тестування [7].

Для кожного учасника сертифікації буде створено електронний кабінет. Результати тестування будуть визначатись впродовж 15 днів із моменту проведення тестування.

Другий етап сертифікації передбачатиме вивчення та експертне оцінювання практичного досвіду роботи вчителя. За організацію експертного оцінювання відповідатиме Державна служба якості освіти та її територіальні органи.

Зокрема, служба якості освіти, затвердить критерії та порядок вивчення практичного досвіду роботи учасника сертифікації, розробить уніфіковані форми для оцінювання практичного досвіду роботи та відповідні методичні рекомендації експертам щодо їх заповнення.

Також Державна служба якості освіти затвердить загальний список експертів, які можуть залучатися до проведення сертифікації.

Склад експертної групи, яка вивчатиме практичний досвід роботи вчителя безпосередньо в закладі освіти, не може бути менше двох осіб. Експерти не повинні мати конфлікту інтересів з учасниками сертифікації.

За результатами вивчення практичного досвіду роботи учасника сертифікації експертна група готуватиме експертний висновок, який має містити загальну кількість набраних учасником сертифікації балів.

Окрім цього, у процесі сертифікації кожен учитель має зафіксувати свою педагогічну майстерність із формування ключових компетентностей і наскрізних вмінь учнів у створеному ним електронному портфоліо.

Для створення е-портфоліо учасник має зробити відеозапис проведеного ним навчального заняття чи фрагментів навчальних занять загальним обсягом від 15 до 30 хвилин, зробити опис проведеного ним навчального заняття та зробити самооцінювання своєї педагогічної діяльності відповідно до спеціальної анкети.

Визначення результатів сертифікації здійснюватиметься міжвідомчою експертною комісією, до складу якої будуть включені представники МОН, УЦОЯО та Державної служби якості освіти. До складу комісії також можуть входити представники громадськості.

Зазначена комісія прийматиме рішення щодо результатів сертифікації шляхом установлення порогових балів за кожною зі складових сертифікації.

Сертифікат отримають учителі, кількість набраних балів яких за кожною зі складових сертифікації дорівнюватиме або перевищуватиме встановлені комісією порогові бали.

Сертифікація педагогічного працівника відбувається на добровільних засадах виключно за його ініціативою.

За результатами успішного проходження сертифікації педагогічному працівнику видається сертифікат, який є дійсним упродовж трьох років. У разі успішного проходження сертифікації, учитель отримає доплату у розмірі 20% надбавки до заробітної плати, також зарахування сертифіката як проходження атестації з підвищенням на одну кваліфікаційну категорію або підтвердження наявної вищої категорії [7].

Висновки. Безумовно, навіть досвідчені викладачі повинні критично оцінювати своє викладання, також знання методик та педагогічних технологій не є запорукою їхнього ефективного застосування, оскільки не буває однакових груп учнів, та на ефективність реалізації тієї чи іншої технології завжди впливають конкретні педагогічні ситуації. Вчитель розвивається

весь час своєї роботи, намагається поглибити свої професійні знання, шукати під час викладання нові педагогічні відкриття, ідеї та теорії. Кожному вчителю необхідно сприяти підвищенню ефективності роботи навчального закладу, працюючи з фахівцями інших навчальних закладів та розробляючи навчальні програми та програми розвитку педагогів.

Педагогічні працівники свої кваліфікації вибудовують роками, тому традиційна, випробувана система атестації цілком виправдана, хоча і потребує істотної модернізації задля усунення значної формалізації, що зумовлює перевантаження вчителя, відволікає його від безпосередньої професійної діяльності та взагалі тримає у психологічному напруженні.

Припускаємо, що атестація педагогічних працівників ще певний час буде зберігатися, але, на нашу думку, надалі в майбутньому сертифікація залишиться єдиною формою підтвердження професійної кваліфікації педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19] – Назва з екрана.

2. Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/124-19 – Назва з екрана.

3. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний редактор В.Г. Кремінь. К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Камєнєва О. Ю.Управління процесом атестації педагогічних працівників / О.Ю.Камєнєва // Таврійський вісник освіти. – 2015. – № 3(51). – С. 104-109.

5. Малишева О. Присвоєння педагогічних звань / О. Малишева // Практика управління закладом освіти. – 2014. - №2. – С. 8-14.

6. Паливода І. Підготовка до атестації керівників закладів освіти / І. Паливода // Директор школи. – 2014. – №5. – С. 4-11.

7. Положення про сертифікацію педагогічних працівників від 27 грудня 2018 р. №1190 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018г. – Назва з екрана.

8.Сертифікація для вчителів: детальна інструкція від Лілії Гриневич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvitoria.media/experience/ – Назва з екрана.

9. Словник іншомовних слів; за ред. О.С. Мельничука. Київ : Головна редакція «Українська радянська енциклопедія», 1974. – 776 с.

10. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти (2014) / авт. кол.: Є.Р. Чернишова, Н.В. Гузій, В.П. Ляхоцький [та ін.] ; за наук. ред. Є.Р. Чернишової; Держ. вищ. навч. заклад "Ун-т менедж. освіти". К.: ДВНЗ Університет менеджменту освіти", – 2014. – 230 с.

11. Типове положення про атестацію педагогічних працівників України, від 06.10.2010 р. №930, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14.12.2010 р. за №1255/18550, із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1473 від 20.12.2011 р., та змінами відповідно до наказу МОН України від 08.08.2013 р. №1135, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 16.08.2013 р. №1417/23949. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10 – Назва з екрана.

12. Юридичний словник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/dictionary/s/sertifikatsiya.htm – Назва з екрана.

РОЗДІЛ 2

МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

УДК 377:37.091.27:37.015.3:159.954

О.І. Бевз
майстер виробничого навчання одинадцятого тарифного розряду
Державний навчальний заклад «Жмеринське вище професійне училище»

КОНКУРС ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ

Анотація. *У роботі розглянуто сценарій позаурочного заходу – конкурсу професійної майстерності, який допомагає учням краще засвоювати інформацію, сприяє моральному, розумовому та фізичному вихованню.*

Ключові слова: *творча активність учнів; успішне оволодіння професією «Монтер колії; Слюсар з ремонту колійних машин та механізмів; бригадир (звільнений) з поточного утримання й ремонту колії та штучних споруд».*

O.I. BEVZ COMPETITION OF PROFESSIONAL SKILLS AS AN EFFECTIVE MEANS OF STUDENTS CREATIVE ACTIVITY

Abstract. *The paper examines the scenario of an extracurricular event - a competition of professional skill, which helps students better absorb information, promotes moral, mental and physical education.*

Key words: *creative activity of students; successful acquisition of the profession «Track installer; Locksmith for repair of track machines and mechanisms; foreman (released) from the current maintenance and repair of the track and man-made structures».*

Учень ніколи не перевершить учителя,
якщо бачить у ньому зразок , а не суперника.
В. Бєлінський

Вступ. У системі ЗП(ПТ)О в пріоритеті є набуття практичних і теоретичних знань та якісна підготовка кваліфікованих робітників. Учні повинні вміти ставити перед собою задачу та шукати способи її вирішення, вміти працювати з різними джерелами інформації, оцінювати свої знання та формулювати власну думку. Звичайно, вміння та навички учнів, формування здібностей до обраної професії визначаються, насамперед, ефективністю уроків, проте не варто забувати про позаурочні заходи, які займають певну частину в навчально-виховній діяльності.

Позаурочна виховна діяльність включає в себе різноманітні заходи в рамках тижня, зустрічі з провідними фахівцями, конкурси професійної майстерності та багато іншого, що допомагає учням краще засвоювати інформацію, сприяє моральному, розумовому та фізичному вихованню.

Аналіз останній досліджень і публікацій. До проблеми організації позаурочної діяльності зверталися у своїх роботах такі видатні науковці, як І. Бех, Г. Костюк, А. Макаренко, К. Ушинський, шляхи удосконалення навчально-виховного процесу в закладах ЗП(ПТ)О досліджували В. Башарін, В. Боярчук, Л. Волович, О. Дубинчук, М. Думченко, К. Катханов, А. Кирсанов, О. Новиков, В. Паламарчук, В. Скакун та Г. Цибульська.

***Мета статті*:** стимулювати творчу активність учнів, поглиблювати і розширювати знання, уміння, практичні навички з професії «Монтер колії; Слюсар з ремонту колійних машин та механізмів; Бригадир (звільнений) з поточного утримання й ремонту колії та штучних споруд»; розвивати уважність, швидкість мислення та інтелектуальні здібності, вміння працювати в групах; формулювати та відстоювати власну думку. Досягнення цієї мети можливе в разі проведення конкурсу фахової майстерності серед учнів із професії «Монтер колії; Слюсар з ремонту колійних машин та механізмів; Бригадир (звільнений) з поточного утримання й ремонту колії та штучних споруд».

Назва конкурсу: *«Від мрії – до професії».*

Обладнання: вивіска «Від мрії – до професії », мультимедійна система, ноутбук, презентація, тематичні музичні композиції, картки-завдання, відеоролик про роботу колійників.

© ***О.І. Бевз, 2019***

Хід конкурсу

Вступне слово майстра виробничого навчання:

Доброго дня, шановні учні та гості!

Перш ніж розпочати наш захід, хотілося б сказати такі слова:

На екрані вислів:

Доказ істинності будь-якого покликання –
любов до важкої роботи,
якої воно вимагає.

Л. Сміт

Неможливо уявити життя без улюбленої роботи. І щоб не робила людина, вона повинна вкладати у свою справу частинку власної душі, зернину творчості. Обрана професія – не тільки задоволення, не тільки матеріальні статки чи престиж – це, насамперед, важка праця.

На перший погляд, у роботі монтера колії немає нічого складного, але це зовсім не так. Якщо ви обрали цей шлях, ви повинні оволодіти певними знаннями, особливо якщо прагнете досягнути успіху у своїй спеціальності та поваги від оточуючих та колег. «Що ж саме повинен знати та виконувати монтер колії», – спитаєте ви?

Заповнювання баласту в шпальні ящики. Видаляння сміття з-під підошви рейки. Клеймування дерев'яних шпал. Закручування та викручування болтів і шурупів у шпалах торцевим ключем. Виконує особливо складні роботи з монтажу, демонтажу та ремонту конструкцій верхньої будови колії та стрілочних переводів. Монтаж і демонтаж відводів контактної рейки. Розрахунок та підбирання укорочених рейок для кривих ділянок колії. Постійний контроль за станом колії виявлення та усунення дефектів – це також безпосередня робота, яка лягає на плечі монтера колії.

Успішно оволодіти професією колійника досить складно. Для цього потрібно бути не лише фізично здоровою та витривалою людиною, мати навички вправного господаря, вміти зосереджуватися, володіти собою, бути доброзичливим і врівноваженим, впевнено поводитися у складних, непередбачуваних ситуаціях, але й мати достатній рівень загальноосвітніх, загально-професійних та професійно-теоретичних знань.

На сцену запрошуються ведучі (виходять під музику).

Ведучий 1. Доброго дня! Ми вітаємо Вас на конкурсі професійної майстерності «Від мрії – до професії».

Ведучий 2. А зараз екскурсія у минуле. Як саме започатковувалась професія монтера колії.

Відеоролик про професію «Монтер колії».

Майстер: Сьогодні ми проведемо конкурс професії між двома командами. Перша команда – учні групи №7, друга команда – учні групи №11. Кожна команда обирає свого капітана.

Ми сподіваємось, що учні обох груп зробили правильний вибір і в них сьогодні буде нагода проявити свої здібності та довести, хто з них кращий.

Ведучий 1. Так, суперники у нас гідні поваги. Але у нас є ще й верховний суддя цієї неперевершеної гри – пані Справедливість. І вона – жінка!

Суддя (викладач спецдисциплін). Вітаю ведучих, команди та глядачів! Давайте домовимось: за мною об'єктивність, за вами – цікавий двобій ерудованості, логіки, інтелекту. І нехай переможуть найсильніші!

Ведучий 1. Дякуємо, пані суддя. Дуель поставить все на свої місця.

Ведучий 2. Отже, починаємо. Наш конкурс буде складатися з теоретичних і практичних завдань. І так, спочатку кожна з команд повинна себе презентувати.

І конкурс «Презентація команд».

Бригади повинні назвати свій девіз, представити емблему та розкрити зміст зображеного на ній. Максимальна оцінка за конкурс – 3 бали.

Команда групи №7 «КОЛІЙНИКИ»

Учні: Наш девіз:

Щоб поїзд мчався без зупинок,
Щоб машиніст спокійний був,
Пішки по шпалах в спеку і негоду,
Монтер по колії прибув.

Ми обрали саме цю емблему, тому що вона символізує початок залізничної професії.

Команда групи №11 «ДЕФЕКТОСКОПИСТИ»

Учні: Наш девіз:

Монтери все і скрізь перевірять,
Проблеми всі усунуть «на раз-два»,
Їм машиністи свято усі вірять,
Адже їх праця зовсім нелегка.

Ця емблема символізує професію колійника, а також колійні інструменти, без яких неможливо виконати будь-які колійні роботи.

Майстер. Відбулося перше знайомство з командами, з їх девізами та емблемами. Ми дізналися, якими принципами керуються у своїй роботі монтери колії.

ІІ конкурс «Кубик Рубіка».

У нас на столі є кубик із літерами, капітани повинні кинути його. Завдання кожної бригади назвати якомога більше слів, пов'язаних із залізницею, які починаються на цю літеру. Одне слово – один бал, а ми з вами в цей час переглянемо відеоролик *(«Укладка колії для швидкісного руху»)*.

Б – балст, башмак, болт, безстикова колія, бетон, безпека, брак, брус, білет, бригада, бригадир, бункер.

Р – рейка, розрядка, роз'їзд, рух, рейкорізний станок, рама, рукав, регулювання, розгонщик, рихтування, рефрижератор.

К – колія, кар'єр, ключ, контррейка, каркас, кожух, клема, костиль, кран, кранівник, крива.

С – стропальник, стик, світлофор, сигнал, снігоочисна машина, слюсар, стрілка, сигналізація, свердлильний станок, секція, споруда.

М – міст, магістраль, маневри, маркування, маршрут, машина, машиніст, масло.

А – автоблокування, аварія, арматура, анкери, автозчеп, автогальма, автомотриса, акумулятор.

ІІІ конкурс «Бліцопитування» – правильна відповідь оцінюється у 2 бали.

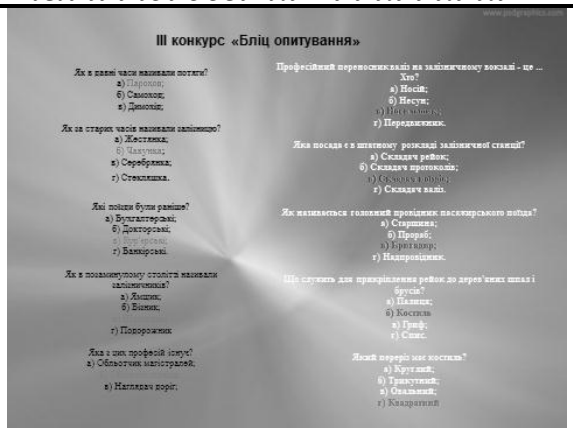

<u>IV конкурс « Вірю – не вірю».</u>

Ваше завдання полягає в тому, щоб ви погодилися або спростували твердження, які будуть висвітлені на екрані. Одне правильне твердження – 1 бал.

Твердження для команди «КОЛІЙНИКІВ»:

Чи вірите ви, що вибух петарди вимагає негайної зупинки? *Так, це правда.*

Чи вірите ви що світлофори, які попереджують про показання основного світлофора, називаються вихідними? *Ні, попереджувальними.*

Чи вірите ви, що найперша в Україні залізнична лінія була побудована 1861р. в Галичині? *Так, це ділянка Перемишль – Львів.*

Чи вірите ви, що на рейку укладається 5 петард? *Ні, 3.*

Чи вірите ви, що ширина колії в прямих ділянках на дорогах України 1524мм? *Ні, 1520мм.*

Чи вірите ви, що за довжиною мережа залізниць України посідає третє місце в Європі? *Так, це правда, довжина мережі залізниць 22 тис. км.*

Твердження для команди «ДЕФЕКТОСКОПИСТІВ»

Чи вірите ви, що залізнична колія складається з верхньої і нижньої будови колії? *Так, це правда.*

Чи вірите ви, що до верхньої будови колії відносяться світлофори? *Ні, до верхньої будови колії відносяться: рейки, шпали, скріплення, баласт.*

Чи вірите ви, що до нижньої будови колії відносять земляне полотно та штучні споруди? *Так, це правда.*

Чи вірите ви, що поверхня землі, на яку укладають в.б.к. називається «основа»? *Ні,основна площадка.*

Чи вірите ви, що стандартна довжина рейки 25 12,5 м? *Так, це правда.*

Чи вірите ви, що після відкриття першої залізниці в Росії (між Москвою і Петербургом) перші три доби проїзд був безкоштовним? *Так, тому що ніхто не хотів їхати на цій «страшній штуці».*

Ведучий. Пане суддя, скільки балів одержали команди?

Суддя. Я дізналася дуже багато цікавих фактів, і рада вашим успіхам. Рахунок __ на користь __.

<u>Конкурс V «Ерудиція».</u>

Ведучий. Необхідно за три хвилини зібрати найбільше слів-іменників, використовуючи літери слова «МОДЕРНІЗАЦІЯ».

Ведуча. Час пішов.

Суддя. Час вичерпано. Послухаємо слова.

Команди по черзі зачитують слова. У кого найбільше слів – отримують 10 балів.

Поки наші учасники працюють, ми з вами переглянемо відеоролик «Історія виникнення залізниці».

VI конкурс « Практичні навики».

Бригадири повинні візуально визначити несправності колії і дати завдання своїй бригаді ліквідувати їх. Команда, яка швидше і якісніше справиться з завданням, отримує 5 балів. І так, час пішов… (Мелодія)

VII конкурс «Хто я?».

Ведучий. Зараз ми переходимо до конкурсу «Хто я?». Один із гравців команди отримає картинку, правда, він її бачити не буде (бачитимуть зображення члени команди, воно буде спроектоване на екран позаду учасника), це може бути предмет, споруда або елементи, які мають відношення до залізничного транспорту (наприклад, рейка, міст та ін).

Завдання учасника – вгадати, що зображено, ставлячи до членів команди запитання, на які вони можуть відповідати лише «так» або «ні».

Ведучий. Почнемо із команди «ДЕФЕКТОСКОПИСТІВ»?

Ведучий. Чому б і ні? Кого з учасників команди ти вибираєш для участі у конкурсі?

Ведучий викликає одного з представників. Команда відгадує картинку із зображенням колії.

Ведучий. Кого з мужніх хлопців команди «КОЛІЙНИКІВ» ти хочеш бачити в цьому конкурсі?

Ведучий викликає одного із учасників. Команда відгадує картинку із зображенням світлофора.

Ведучий. Пані Справедливість, хто Вам у цьому конкурсі сподобався більше? Ну і скільки у нас балів?

Суддя. Обидві команди просто супер, але пощастило в цьому конкурсі команді _____.

(Оголошує команду та кількість балів.)

VIII конкурс «Розгадай ребус».

Ведучий. Шановні учасники, хочеться перевести вашу увагу на екран. На ньому по черзі з'являтимуться ребуси. Команда, яка буде готова дати правильну відповідь, підносить руку. За кожну правильну відповідь отримуєте 5 балів.

Ведучий. Давайте дізнаємося результати.

Суддя оголошує результати.

Конкурс IX «Виробнича ситуація».

Ведучий. Вам необхідно переглянути фрагмент відеофільму про роботу прийомоздавальника та пояснити, яку операцію він виконує, чи правильно і навіщо?

Ведуча. На обговорення у вас буде 2 хвилини. Увага на екран!

Суддя. Найбільш повну та обґрунтовану відповідь дала команда _____ .

Називає команду та кількість балів кожної команди.

Конкурс X «Чорна скриня».

Завдання полягає в тому, щоб навмання вибрати із скриньки предмет, назвати його, вказати,

для чого він призначений та як ним користуватися (це можуть бути елементи скріплення, колійний інструмент, засоби індивідуального захисту та ін.).

Капітани обирають по одному представнику від команди. Хто справиться із завданням краще – визначить пані Справедливість.

Підведення підсумків. Отже, наш конкурс підійшов до кінця, ми вдячні нашим учасникам за те, що вони прийняли активну участь у конкурсі професійної майстерності професії «Монтер колії».

Переможці визначаються шляхом підрахунку балів за конкурси.

Суддя. Перемогу святкують _____.

Слово майстра. Шановні учні! Сьогодні ви працювали у дружніх командах, і, мабуть, зрозуміли, що успіх залежить не лише від знань, а і від того, наскільки дружньою була ваша команда.

Я дякую вам за плідну, творчу працю. Ви змогли довести, що володієте високим рівнем знань та вмієте впевнено поводитися у складних, непередбачуваних ситуаціях.

Незважаючи на складності, робота колійників є однією із найцікавіших та захоплюючих. Пам'ятайте, що люди, які присвячують все своє життя обраній професії та віддані їй – це щасливі люди, тому бажаю вам, щоб ваша професія стала вашою гордістю та щасливим майбутнім.

Висновки. Під час конкурсів професійної майстерності учні працюють у командах, що дає можливість краще пізнавати себе та своїх суперників, на що вони здатні в тій чи іншій ситуації. Вдало підібрані та організовані завдання – це дієвий мотив до навчання, який дозволяє поглибити та розширити знання, уміння та практичні навички з професії «Монтер колії», а також стимулює позитивні емоції, розвиває інтерес до професії. А це, в свою чергу, виховує в учнів наполегливість, самовпевненість, рішучість та інші якості. Такі заходи корисні тим, що видно результати навчання та виховання учнів.

УДК 001.82(083.94):81

Н.П. Бзовська
викладач іноземних мов, спеціаліст першої категорії, старший викладач
Державний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

МЕТОДИКА ПРОЄКТІВ – ЦЕ ШЛЯХ ДО УСПІХУ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. *Статтю присвячено проблемі важливості вивчення іноземних мов (зокрема англійської) учнями закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Описано методику проєктів як одну з найбільш ефективних технологій у вивченні англійської мови. Окреслено роль методики проєктів щодо формування комунікативних навичок учнів, культури спілкування та можливості отримання додаткової інформації із різних джерел за допомогою використання сучасних технологій.*

Ключові слова: *методика проєктів, комунікативні навички, сучасні технології.*

N.P. BZOVS'KA THE PROJECT METHOLOGY IS THE WAY TO SUCCESSIN LEARNING A FOREIGH LANGUAGE

Abstract. *The article is devoted to the problem of importance in the study of foreign languages (English) by pupils in the Vocational training institutions.It is described the method of project like one of the most effective technologies in teaching English. Project method forms students' communication skills, the culture of communication and develops the ability to extract information from a variety of sources, to process it with the help of modern technologies.*

Key words: *project method, communicative skills, modern technologies, culture of communication.*

Вступ. Основними принципами державної освітньої політики в Україні є пріоритетність освіти, її демократизація, національна спрямованість, багатокультурність і варіативність та нероздільність процесу навчання і виховання . Стратегія навчання іноземних мов визначена потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних та психолого-педагогічних наук. Ця стратегія полягає у комунікативному підході, який спрямований на формування і розвиток комунікативної компетенції учнів.

Процес навчання іноземної мови – діяльність, яка є важливішою за будь-який «метод». Вчителю сьогодні дано достатньо волі для реалізації власного розуміння процесу навчання, тому що тільки так можна виконувати свою роботу з ентузіазмом і радістю. Вивчення англійської мови – це співпраця вчителя і учня. Величезною популярністю останнім часом користується метод проектів. Завдяки використанню методу проектів вчителю вдається завантажити учнів цікавою інтелектуально насиченою роботою, розвинути в них інтерес до вивчення різних іноземних

© ***Н.П. Бзовська, 2019***

культур та традицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню методики проектів у вивченні іноземної мови було присвячено багато публікацій і наукових робіт. Це роботи: Гузеєва В.В. «Метод проектів як окремий випадок інтерактивної технології навчання», Полата Є.С. «Метод проектів на уроках англійської мови», Дорофеєвої О.М. «Проектна методика як ефективний засіб вивчення іноземної мови» та ін.

Мета статті. Розглянути особливості методики проектів при вивченні іноземної мови у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу. Метою навчання іноземних мов є не система мови, а іншомовна мовленнєва діяльність як засіб міжкультурної взаємодії. Метод проектів дозволяє творчо застосовувати мовний матеріал, перетворити уроки іноземної мови в дискусію.

Вчителю необхідно створити таку робочу атмосферу на уроці іноземної мови, яка б стимулювала розумову, комунікативну та творчу діяльність учнів. На уроках англійської мови з використанням проектного навчання створюються такі умови, при яких учні:

- набувають комунікативні вміння, працюючи в малих групах;
- самостійно і з охотою отримують знання з різних джерел;
- розвивають аналітичне мислення.

Мета виконання кожного проекту – створення конкретного продукту, який відрізняється від традиційного результату навчання своїм зв'язком з реальним життям, незвичністю форми і самостійністю виготовлення [3, с. 3].

Проєктна діяльність повинна бути націлена на досягнення успіху: на досягнення певного результату, до якого можна застосувати критерій успішності. Для створення ситуацій успіху викладач повинен бути компетентним у своїй діяльності. Компетентність побудована на поєднанні знань та умінь, пізнавальних дій та практичних навичок, емоцій та відчуття успіху.

Роль викладача при підготовці презентацій проєктів є надзвичайно великою. Він повинен проводити роботу керівника та консультанта, а також підказувати лексику і корегувати граматичні конструкції, якщо у цьому є потреба [2, с. 3].

Рис. 1 Формула успіху

Доречно зауважити, що необхідно дати учням радість праці, радість успіху у навчанні, збудити в їх серцях почуття гордості, власної гідності. Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил учня, яке породжує бажання вчитись.

На уроках англійської мови доцільно застосовувати різні форми та методи роботи: робота в малих групах; проєктна діяльність; рольові ігри. Зокрема, хочеться зупинитись на проєктній діяльності учнів. Учнями, які відвідували гурток з англійської мови «Rainbow», був створений проєкт на тему «Перспективи вивчення англійської мови».

Мета проєкту: Проведення аналізу щодо доцільності вивчення іноземної мови (англійської) учнями нашого навчального закладу. Були поставлені проблемні питання:

Чи є перспективи при вивченні англійської мови?

Чи сприятиме вивчення англійської мови у подальшому розвитку особистості?

Чи можливо досягти успіху в будь-якій сфері життя за умовою вільного володіння англійською мовою?

Була проведена кропітка робота. Учні працювали у малих групах: одні – створювали презентації, інші – шукали і відбирали цікаву інформацію з різних джерел: Internet, періодичні видання (статті, публікації), ЗМІ. Існувала група технологічної підтримки, яка грамотно компонувала відібраний матеріал. Цей проєкт був представлений серед інших двадцяти ЗП(ПТ)О проектів із різних дисциплін і увійшов у п'ятірку найкращих.

Рис. 2 Інтерфейс проекту *Рис. 3 Члени гуртка «Rainbow»*

Хочеться відзначити, що останнім часом учні виявляють більшу зацікавленість у вивчені іноземної мови. Можливо, спрацьовує приклад старших друзів, які вчаться за кордоном, а, можливо, усвідомлення чинника «успішності» тієї чи іншої людини, яка досягла певних здобутків у своєму житті (гарна робота, належна заробітна плата, можливість подорожувати і спілкуватися з людьми інших національностей.). Людина, яка ідентифікує себе з «європейцем», зобов'язана знати не тільки свою рідну мову, а й одну з міжнародних мов, зокрема – англійську.

Висновки. Отже, в нашому навчальному закладі створюються всі умови для володіння іноземною мовою учнями на функціональному рівні, і як результат – засвоєні учнями знання та сформовані уміння є достатньо мобільні для їх використання в реальному житті, а саме: для подальшого навчання у закладах вищої освіти, для отримання доступу до іншомовних джерел інформації, для розвитку умінь спілкування у віртуальному середовищі.

Це означає формування в учнів здатності порозумітися у будь-якій ситуації, розвивати критичне мислення на основі обговорення тем загального інтересу, обміну думками, почуттями, планами на майбутнє.

Вивчення іноземної мови – це не міф, це необхідність, яка зумовлена поглибленням загальної тенденції до незворотних демократичних змін у суспільстві, що забезпечує перехід до європейських цінностей і стандартів.

Список використаних джерел

1. Гузеєв В.В. Метод проектів як окремий випадок інтерактивної технології навчання / В.В. Гузеєв // Директор школи, 1995. – №6 – С. 34-47.

2. Дорофеєва О.М. Проектна методика як ефективний засіб вивчення іноземної мови [Електронний ресурс]. / О.М. Дорофеєва – Режим доступу: https://naub.oa.edu.ua/2012/proektna-metodyka-yak-efektyvnyj-zasib-vyvchennya-inozemnoji-movy/ – Назва з екрану.

3. Полат Е.С. Метод проектов на уроках английского языка / Е.С. Полат // Иностранные языки в школе – 2000. – №2,3 – С. 17-19.

УДК 377:091:33:687.53

Н.В. Гуменюк
методист, спеціаліст першої категорії
О.В. Кондратюк
майстер виробничого навчання другої категорії чотирнадцятого тарифного розряду
Державний навчальний заклад «Вище професійне училище №7 м.Вінниці»

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕРУКАРІВ У ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Анотація. *У статті розглянуто значення конкурсу фахової майстерності при формуванні пізнавальних, комунікативних, соціальних, ціннісно-смислових, соціально-трудових компетентностей. Обґрунтовано шляхи формування ключових компетентностей під час виконання конкурсних завдань та підготовки учнів до конкурсу. Розкрита суть ключових компетентностей та значення їх у подальшому самостійному, професійному житті учнів.*

Ключові слова: *конкурс професійної майстерності, ключові компетентності, творчий образ, креативність.*

N.V. GUMENYUK, O.V.KONDRATYUK FORMATION OF KEY COMPETENCES OF FUTURE BARCELORS IN THE PROFESSIONAL PROFESSIONAL COMPETITION

Abstract. *The article deals with the importance of the competition of professional skill in the formation of*

© ***Н.В. Гуменюк, О.В. Кондратюк, 2019***

cognitive, communicative, social, value-semantic, social and labor competences. The ways of formation of key competences during the performance of competition tasks and preparation of students for the competition are substantiated. The essence of key competences and their importance in further independent, professional life of students are revealed.

Key words: *competition of professional skill, key competences, creative image, creativity.*

Вступ. Відомо, що сучасний випускник закладу професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О) має бути всебічно розвиненою особистістю, що приймає самостійні професійні рішення, є конкурентоспроможною на ринку праці, готовою до самооцінювання, самовдосконалення, морально свідомою та компетентною у своїй галузі.

Головною ціллю сучасної як української, так і світової професійної (професійно-технічної) освіти (далі П(ПТ)О) є перенесення знань, умінь і навичок здобувачів освіти до системи компетенцій, які майстер виробничого навчання має у них повністю розвинути й сформувати.

Компетентнісний підхід у професійній підготовці – це формування складових успішної людини: освіченості, творчої реалізації, високої культури та моральної свідомості [4, с. 10].

Відомо, що компетентності – це риси, яких набуває людина переживаючи певні ситуації, отримуючи досвід у житті, навчанні. Неможливо сформувати певну компетентність без необхідних знань, навичок, здібностей та зусиль.

Державний навчальний заклад «Вище професійне училище №7 м. Вінниці» (далі ДНЗ «ВПУ №7 м.Вінниці») націлений на компетентнісний підхід у навчанні майбутніх фахівців перукарської справи.

Педагогічний колектив ставить перед собою науково-методичну мету, суть якої полягає у створенні сприятливих умов для роботи методичної комісії педагогічних працівників, які здійснюють підготовку учнів за професією «Перукар», що сприяє формуванню професійних і загальних компетентностей учня та самореалізації його особистості.

Реалізовуючи дидактичне та педагогічне завдання поставленої науково-методичної проблеми, протягом навчального року організовує та проводить внутрішньогрупові конкурси професійної майстерності.

Фахові конкурси – невід'ємна частина підготовки до чемпіонатів із перукарського мистецтва, захисту випускних творчих проектів, конкурсів фахової майстерності міжнародних, всеукраїнських та обласних рівнів.

Роки досвіду участі наших учнів у такого роду конкурсах переконують, що участь у них допомагає виявити творчі особистості, розкрити талант та сформувати ключові компетентності в учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи наукові статті, слід відзначити, що не існує єдиного переліку ключових компетентностей, оскільки, на думку фахівців, перелік необхідних компетенцій молодого фахівця залежить від соціальної атмосфери та країни, де він проживає.

Питанню формування ключових компетентностей, організації проведення конкурсів фахової майстерності та їх значенню у розвитку особистості учнів присвячені публікації педагогів, дослідників та методистів: Дмитренко К.А. [4], Коновалова М.В.[4], Бібік Н.М. [1], Семко О.М. [6], Западнової С.А. [6], Гарбарук О. [2], Гіна А.О.[4]. У своїх працях автори визначають конкурси фахової майстерності як одну з ефективних форм позаурочноїроботи з талановитими учнями.

Цікаво і просто подано перелік ключових компетентностей у роботі сучасного педагога Хуторського А.В.:

- ціннісно-смислова компетентність – уміння визначати життєві цінності та цілі, усвідомлювати своє місце в соціумі та ін.;
- загальнокультурна – уміння вирізняти особливості національної та загальнолюдської культури тощо; комунікативна – уміння спілкуватися усно й письмово, з різною кількістю людей (у парі, у групі) та ін.;
- навчально-пізнавальна компетентність – використання різних методів пізнання, уміння розрізняти факти і вигадки тощо;
- інформаційна – уміння самостійно шукати, добирати, аналізувати, перетворювати, зберігати й відтворювати інформацію;
- соціально-трудова – уміння налагоджувати контакти в родині, у трудовому колективі, у тимчасових групах та ін.;
- компетенція особистісного вдосконалення – навички фізичного, духовного, професійного саморозвитку та ін., пов'язані з безперервним самопізнанням, формуванням психологічної грамотності, культури мислення, тощо [4, с. 12].

Актуальністю даної статті є демонстрація конкурсів фахової майстерності як одного з

необхідних елементів формування майбутніх перукарів, перукарів-модельєрів високого професійного рівня.

Метою статті є показ важливості проведення конкурсів фахової майстерності серед учнів випускних груп за професією «Перукар (перукар - модельєр); візажист» та формування у них ключових компетенцій, що допоможуть майбутнім працівникам сфери обслуговування у їхньому професійному розвитку та самостійному дорослому житті.

Виклад основного матеріалу. Ключові компетентності по суті – це найуніверсальніші компетентності за своїм характером та ступенем застосування. Для сучасних здобувачів освіти Колегія Міністерства освіти і науки України визначила в законі України про освіту такі необхідні ключові компетенції: спілкування державною і рідною (у разі відмінності) мовами, спілкування іноземними мовами, математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж життя, соціальні та громадські компетентності, підприємливість, загальнокультурна грамотність, екологічна грамотність і здорове життя [5]. Завдання майстра виробничого навчання у наш час полягає в тому, щоб допомогти учневі опанувати ключові компетенції, усвідомити, що вони є шляхом до успішного майбутнього та повноцінного інтелектуального розвитку.

Конкурс професійної майстерності за професією «Перукар (перукар-модельєр); візажист» – це змагання серед учнів навчальних груп 2-го та 3-го курсів за першість у володінні професійними уміннями та навиками, використанні інноваційних методів при виконанні зачісок.

Порядок проведення, персональний склад оргкомітету та журі конкурсу затверджується наказом директора ДНЗ «Вище професійне училище №7 м. Вінниці».

Завдання конкурсу фахової майстерності готуються членами методичної комісії педагогічних працівників, які здійснюють підготовку учнів за професією «Перукар», погоджуються та ухвалюються заступником директора з навчально-виробничої роботи, методистом навчального закладу та головою методичної комісії. Завдання мають відповідати вимогам Державного стандарту П(ПТ)О, розробленим навчальним планам та програмам.

Визначення переможців, призерів та призових місць здійснюється відповідно до диференціації набраних балів від найбільшого до найменшого.

У випадку, коли двоє або більше учасників наберуть однакову загальну кількість балів, перевага надається тому, в кого сума балів більша у практичному турі.

Переможець та призери конкурсу нагороджуються дипломами I, II, III ступенів, інші учасники отримують диплом учасника конкурсу. Переможець конкурсу, який зайняв I місце, бере участь у обласному конкурсі фахової майстерності.

Фото 1. Номінація «Весільна зачіска»

Фото 2. Номінація «Коктейльна зачіска з елементом плетення»

За правилами конкурсу фахової майстерності, учасники змагаються у два тури: теоретичний і практичний. У теоретичному турі конкурсанти демонструють знання з перукарської справи, матеріалознавста, основ санітарії та гігієни, охорони праці. Оскільки теоретичний тур проходить письмово, в процесі конкурсу учні формують та відпрацьовують комунікативну компетентність. Також, проходячи тестові завдання теоретичного туру, учасники демонструють набуті навчально-пізнавальні компетентності (оскільки їм потрібно розрізняти правильні і неправильні відповіді).

Готуючись до конкурсу, випускники займаються професійним саморозвитком, вивчаючи найкращий професійний досвід перукарів України та всього світу.

Загальнокультурну, комунікативну, соціально-трудову та компетентність особистісного самовдосконалення конкурсанти формують саме на практичному турі. Готуючись до конкурсної роботи, кожен із них продумує ідею для створення образу водній із запропонованих номінацій. Це вимагає самостійного пошуку, аналізу модних та стилістичних тенденцій, добору необхідної інформації, щоб трансформувати її у власну авторську ідею зачіски, і всього образу в цілому. До того ж, практичний тур вимагає виконання зачіски на живій моделі, а не на манекені, адже учасникам важливо навчитися працювати у наближеній до реальних обставин виробничій ситуації і отримати досвід у спілкуванні з клієнтом. Ключовим моментом конкурсу фахової майстерності є розуміння конкурсантами вагомості та потрібності обраної ними професії.

Більш творчо переможці внутрішньоучилищних конкурсів професійної майстерності розкриваються на міжнародних, всеукраїнських чемпіонатах із перукарського мистецтва. Вони можуть спостерігати за роботою відомих перукарів-професіоналів, змагатися із кращими учнями інших навчальних закладів, зрозуміти, що фахові конкурси на такому рівні – це щабель до професійного зростання.

Прикладом змагань міжнародного та всеукраїнського рівнів, де наші учні у 2017 році продемонстрували високі результати, є чемпіонат України з перукарського мистецтва, який щорічно проходить у місті Києві. Команда навчального закладу представляла конкурсні роботи у номінаціях: «Весільна зачіска», посіла 5 місце з 18-ти учасників (фото1).; «Коктейльна зачіска з елементом плетення», отримала 6 позицію серед 36 учасників (фото 2); «Кучері СтрітФешн», зайняла 10 місце серед 33 учасників (фото 3).

Фото 3. Номінація «Кучері Стріт Фешн»

Ми сподіваємося, що участь у чемпіонаті – це лише початок і перші кроки наших випускників у творчому та професійному зростанні. Загартувавшись у внутрішньгорупових та всеукраїнських конкурсах фаховоїмайстерності наші майбутні фахівці своєї справи досягнуть іще більших вершин.

Висновки. Отже, конкурси професійної майстерності – важливий чинник у формуванні професійних та ключових компетенцій, що допомагають випускникам реалізуватися у подальшому самостійному та професійному житті. Проведення конкурсів фахової майстерності – це чудова можливість розкрити унікальний талант, творчі здібності учня, допомогти майбутнім професіоналам отримати досвід у найкращій реалізації особистого професійного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н.М. Бібік / Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики // за заг. ред. О.В. Овчарук. - К: К.І.С., 2004 – 112с.

2. Гарбарук О. Конкурс фахової майстерності – конкурс талановитої молоді / О. Гарбарук // Професійно технічна освіта Рівненщини. – 2017. № 2 – С 47-49.

3. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки /А.О. Гін - 13-е видання. – Х.: Вид. група «Основа», 2015. – 112с.

4. Дмитренко К.А. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. / К.А. Дмитренко, М.В. Коновалова, О.П. Семиволос, С.В. Бекетова. – Х.: ВГ «Основа», 2018 – 119с.

5. Закон України про освіту: за станом 16.07.2019 Верховна Рада України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua./ (дата звернення 30.09.2019) – Назва з екрана

6. Западнова С.А. Конкурси професійної майстерності – ефективна складова мотивації і розвитку особистості учня ЗП(ПТ)О / С.А. Западнова, О.М. Семко // Вісник проф.-техн. освіти Вінниччини: зб.наук.-метод. пр. – 2019. – Вип. 15. – С. 54-59.

УДК 377.3:37.091.21

Г.В. Дацишина
в.о. директора, спеціаліст вищої категорії
О.В. Іванчишена
методист
Державний навчальний заклад «Вінницький центр професійно-технічної освіти технологій та дизайну»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. *У статті розглядається формування професійної компетентності здобувачів освіти шляхом використання інтерактивного навчання. Визначається доцільність використання інтерактивних технологій в освітньому процесі.*
Ключові слова: *інтерактивне навчання, професійна компетентність,інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет, інформаційний простір.*

G.V. DATSISHINA, O.V. IVANCHISHENA FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF EDUCATION PROVIDERS BY USING INTERACTIVE TRAINING TECHNOLOGIES

Abstract. *The article deals with the formation of professional competence of the educational recipients through the use of interactive learning. The expediency of using interactive technologies in the educational process is determined.*
Key words: *interactive training, professional competence, information and communication technologies, Internet, information space.*

Вступ. Метою професійної (професійно-технічної) освіти в Україні є всебічний розвиток особистості здобувача освіти як найвищої цінності суспільства, розвиток його талантів, потенціалу, розумово-ментальних і фізичних здібностей; формування розвинутої самосвідомості та стабільних, укорінених у самоконтроль, самоуправління й поведінку морально-етичних принципів і якостей.

Кожна історична епоха має свою парадигму та модель освіти. Стосовно нашого часу можна сказати, що вона базується на трьох компонентах:

1) освіта як формування культури універсальних знань, де освітня культура розглядається як цінність у вигляді розширеного поля знань про світ;

2) освіта як формування культури універсальної діяльності, де культура етносу породжується, закріплюється та транслюється у вигляді соціальних морально-етичних норм;

3) освіта як формування інтелектуально-професійної діяльності.

Сучасна педагогічна наука визначається всіма наявними в освітньо-професійному просторі інформаційними парадигмами, тобто має поліпарадигмальну направленість. На початок XXI століття в освіті намітилася досить виразна й чітка тенденція до зміни лінійної (класичної) парадигми на нелінійну (некласичну) [2, с.78-81].

Метою статті є охарактеризувати та дослідити доцільність використання технології інтерактивного навчання в освітньому процесі задля формування професійної компетентності здобувачів освіти, а також спробувати проаналізувати використання інформаційного простору для включення здобувачів освіти у реальні ситуації міжкультурної комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми статті показав, що за останні роки науковці активно вивчають шляхи ефективного навчання здобувачів освіти та формування їх професійної компетентності за допомогою використання інтерактивних технологій навчання. У вітчизняній науці сьогодення професійну компетентність розглядають: як певний психічний стан, який дозволяє діяти самостійно, відповідно, тобто оволодіння людиною здатністю та умінням виконувати означені трудові функції [2, с. 11]; як наявність спеціальної освіти, широкої, спільної та спеціальної ерудованості, постійне підвищення власної науково-професійної підготовки; як професійну підготовку та здатність суб’єкта праці до виконання завдань та обов’язків повсякденної діяльності; як потенційну готовність вирішувати поставлені завдання зі знанням справи. Показниками професійної компетентності виступають: спільна сукупність об’єктивно необхідних знань, умінь і навичок; вміння правильно розпоряджатися ними при виконанні своїх функцій; знання можливих наслідків означених дій; практичний досвід і результат праці людини; гнучкість методу, і критичність мислення; а також професійні позиції, індивідуально-психологічні якості особистості.

© ***Г.В. Дацишина, О.В. Іванчишена, 2019***

Дану проблему досліджують такі науковці, як Р. Гуревич, М. Кадемія, А. Короткова, О. Пометун, Н. Суворова, Н. Фомін та інші вчені. Науковцями встановлено, що інтерактивні технології в освітньому процесі сприяють формуванню особистості сучасного, конкурентоздатного на ринку праці фахівця, та розвивають професійну компетентність здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування професійної компетентності здобувачів освіти ЗП(ПТ)О є актуальним з огляду на принципові зміни світоглядної парадигми, що, закономірно, позначається на стратегії й тактиці оновлення, а також якості функціонування професійної освіти. Формування й закріплення професійних властивостей у майбутніх кваліфікованих робітників відбувається постійно через реалізацію різних форм фахової взаємодії із здобувачами освіти ЗП(ПТ)О викладачів-предметників, майстрів виробничого навчання, вихователів, методистів, психологів, а також батьків (чи опікунів) [8, с. 17-20].

Сучасна ситуація розвитку суспільства актуалізувала необхідність вивчення такого феномену як «компетентність спеціаліста» або «професійна компетентність». В наш час немає єдиного підходу до визначення цього поняття. Наприклад, у зарубіжній науковій літературі під компетентністю розуміються «поглиблене знання», «адекватне виконання завдання», «здатність до актуального виконання діяльності» та ін., що не відображає змісту самого терміну у повному обсязі.

Становлення майбутнього кваліфікованого робітника як самостійної, творчої особистості нерозривно пов’язане з вихованням його професійної компетентності. Гіпотеза про те, що між рівнем професійної компетентності й результативністю діяльності існує пряма залежність, знайшла підтвердження у багатьох працях учених. Як свідчить наш досвід, низький рівень професійної діяльності виявляють здобувачі освіти зі слабким особистісним контролем, недостатньою самокритичністю та мотивацією до навчання. Вони не можуть адекватно оцінити практичну сторону своєї діяльності, проаналізувати недоліки, знайти їх причини. Будь-яка система людських дій стає можливою тільки на основі актуалізації механізмів свідомості, завдяки чому програмується діяльність і контролюється її реалізація. Аналіз та критичне осмислення особистого й чужого досвіду сприяють розвиткові комплексу умінь, зокрема умінь, пов’язаних із пізнанням власних професійних якостей, індивідуального стилю діяльності. Тому виховання інтересу до професійного самопізнання, уміла організація і керівництво його розвитком є необхідною умовою становлення професійної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника [2, с. 57-58].

Слід зауважити, що професійна (професійно-технічна) освіта (як і взагалі освіта) вважатиметься якісною тоді, коли кожен випускник освітнього закладу зможе отримати той обсяг професійних знань та вмінь, що необхідні для майбутньої роботи за професією. На жаль, досить часто обсяг знань, які дають учням в ЗП(ПТ)О, не відповідає вимогам, продиктованим сьогоденням. Адже сьогодні наука і техніка дуже швидко розвиваються. І цей процес безперервний. Він вимагає гнучкої системи підготовки фахівців, здатних ефективно працювати і навчатися протягом усього життя, активно реагувати на зміни та нововведення в професійній діяльності, пристосовуватися до роботи в суспільно-економічних умовах. Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії. Отже, у дослівному розумінні, інтерактивним може бути названий метод, в якому той, хто навчається, є учасником, тобто здійснює щось: говорить, керує, пише, моделює, малює тощо. Він не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власне створюючи це явище [5, с. 178-181].

Стрімкий сучасний розвиток інформаційно-комунікаційної техніки неминуче призводить до інформатизації освіти, тому набуття професійної компетентності здобувачами освіти нерозривно пов’язано з використання в освітньому процесі інтерактивних технологій. Виникає необхідність підвищення якості підготовки фахівців із новим типом мислення і культури, що відповідають вимогам сучасного інформаційного суспільства й комунікаційного простору, породжуючи виникнення протиріч: між рівнем розвитку інформаційного середовища і якістю підготовки фахівців; між обсягом інформації, що постійно збільшується, і можливостями індивіда до її сприйняття, засвоєння, обробки, передачі і використанні у професійній діяльності. Вирішенню зазначених протиріч сприяє формування професійної компетентності здобувачів освіти шляхом активного використання технологій інтерактивного навчання в освітньому процесі.

Дослідники О. Пометун і Л. Пироженко зазначають, що інтерактивними можна вважати технології, які реалізуються шляхом активної взаємодії здобувачів освіти у процесі навчання. Вони дозволяють на основі внеску кожного з учасників освітнього процесу в ході заняття спільними зусиллями одержати нові знання й організувати корпоративну діяльність, починаючи

від окремої взаємодії двох-трьох осіб між собою – і до широкої співпраці багатьох [5, с. 6].

Сутність інтерактивного навчання полягає в організації освітнього процесу із реалізацією активних групових методів навчання для розв'язання дидактичних завдань. Педагог у даному процесі виконує функції помічника в роботі, консультанта, організатора, стає одним із джерел інформації. Інтеракція виключає домінування будь-якого учасника освітнього процесу, але має враховувати конкретний досвід, педагог і здобувачі освіти виступають як рівноправні суб'єкти діалогового навчання. Це сприяє розвитку критичного мислення, здатності розв'язувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважаючи на альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусії, спілкуватись. Використання інтерактивних методів навчання дозволяє організувати процес багатосторонньої комунікації, сприяє розвитку творчих здібностей здобувачів освіти, орієнтує на діяльність, яка стимулює активність і винахідливість. До них можна віднести такі методи: дискусії, метод проєктів, «мозковий штурм», «шкала думок», «обери позицію», рольові та ділові ігри та ін. [3, с. 6-8].

Поряд з іншими ІКТ невичерпним джерелом інформаційного простору є Інтернет. Використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет, інтегруючи їх в освітній процес ЗП(ПТ)О, можна ефективніше розв'язувати цілу низку дидактичних завдань: як під керівництвом педагога, так і самостійно.

У процесі формування професійної компетентності здобувачів освіти доцільно застосувати мережу Інтернет: 1) як джерело одержання інформації; 2) для здійснення інтернет-проєктів; 3) для участі в роботі міжнародної тандем-мережі. Найпростіше використання Інтернету – це використання його як джерела додаткових навчальних матеріалів для педагога в процесі підготовки до занять. Матеріали можуть роздруковуватися і використовуватися потім у процесі традиційного заняття. Звісно, в цьому випадку використовується лише частина можливостей Інтернету. Але навіть за такого його використання навчання змінюється: користувач Інтернету отримує доступ до найсвіжішої актуальної й автентичної інформації, яку важко відібрати з інших джерел.

На даний момент основні методичні інновації пов'язані із застосуванням інтерактивних методів навчання за допомогою застосування комп'ютерних технологій. До основних переваг якості освітнього процесу з використанням комп'ютерно-орієнтованих технологій можна віднести такі:

- педагогічні (внаслідок специфіки дистанційних телекомунікацій зростає мотивація до навчання, яке стає інтерактивним, індивідуалізованим);
- інформаційні (зростає доступність освітньої інформації, що знаходиться на спеціалізованих серверах);
- комунікаційні (збільшується кількість потенційних учасників навчання: здобувачів освіти, викладачів, фахівців, які оперативно взаємодіють один з одним за допомогою електронних мереж);
- оперативні (подолання бар'єріву просторі та часі, одержання актуальної та свіжої інформації, швидкий зворотний зв'язок);
- психологічні (створення більш комфортних, порівняно з традиційними, емоційно-психологічних умов для самовираження здобувачів освіти,зняття психологічних бар'єрів);
- комп'ютерно-орієнтовані технології навчання передбачають створення і використання єдиного інформаційно-освітнього середовища, яке містить різні електронні джерела інформації, а саме: курси дистанційного навчання, електронні підручники, розташовані на освітніх серверах (для різних моделей дистанційного навчання); віртуальні бібліотеки; бази даних освітніх ресурсів; веб-квести призначені для навчання; віртуальні методичні об'єднання; телеконференції, форуми для викладачів та здобувачів освіти; наукові об'єднання [6, с. 178-181].

Методичною знахідкою в процесі формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів в умовах використання локальних і глобальних цифрових мереж є організація навчальних телекомунікаційних проєктів в Інтернеті.

Метод проєктів – це сукупність навчально-пізнавальних засобів, що дозволяють розв'язувати ту або іншу проблему в процесі самостійних дій здобувачів освіти із обов'язковою презентацією результатів. Результати проєктів, які виконуються, мають бути «відчутними», тобто якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження. Завдання проєктного навчання – забезпечити можливість розвитку здатності здобувача освіти створювати або здобувати знання з одержаної інформації [7, с. 10-18].

Зважуючи на те, що формування особистості висококваліфікованого робітника та формування професійної компетентності здобувачів освіти залежить від професіоналізму педагога, у сучасних умовах основними вимогами до професіоналізму педагога є:засвоєння та впровадження нових інформаційних технологій шляхом використання технологій інтерактивного навчання [7, с. 10-18].

Висновки. Досвід показує, що інтерактивні технологій навчання – це шлях до підвищення якості професійної освіти, які дають змогу диференціювати та індивідуалізувати освітній процес, формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоєння та передачі інформації, сприяють формуванню професійної компетентності здобувачів освіти, активізують розумову діяльність. Орієнтуючись на здобутки фундаментальних наук, потрібно поглиблювати аналіз проблем професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема професійної підготовки здобувачів освіти – майбутніх кваліфікованих робітників, які мають реалізовуватися в досить складних умовах розбалансованого ринку праці.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі: (посібник для пед. працівників і студентів пед. ВНЗ) / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. – 116 с.

2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

3. Медведь В.В. Професійний підхід до управління / В.В. Медведь // Розвиток управлінської культури в ПТНЗ: Наук. вид. – Севастополь: Вид-во НВЦЕКОСУ – Гідрофізика, 2009. – 92 с.

4. Ничкало Н.Г. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: прогностичний аспект / Н.Г. Ничкало // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: тези звітної науково-практичної конференції (м. Київ, 29-30 березня 2010 року) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за ред. В.О. Радкевич. – К.: ІПТО НАПН України, 2010. – С. 3-7.

5. Пометун О.І. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання/ О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: Ніка-Центр, 2005 – 88 с.

6. Прогностичні аспекти проектування діяльності професійно-технічного навчального закладу: Методичний посібник / (В.М. Аніщенко, М.А. Вайнтруб, Д.О. Закатнов, С.Ф. Коряк та інші.) / за ред. Д.О. Закатнова.— Дніпропетровськ: Друкарня Дніпропетровського центру професійно-технічної освіти з поліграфії та інформаційних технологій, 2010. – 202 с.

7. Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: Наук.-метод. зб. / упорядники Н.І. Бугай, Т.М. Десятов, Л.В. Крячко та ін. – Вип. 5. – Запоріжжя: ПП «АА Тандем», 2008. – 226 с.

8. Сікорський П. Психолого-педагогічні особливості моделювання нових технологій навчання у професійно-технічних закладах / П. Сікорський, Н. Сікорська // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2008. – №1. – С. 17–26.

УДК:377.47:64-051:687.53

Ю.П. Журавель
майстер виробничого навчання тринадцятого тарифного розряду
Державний навчальний заклад «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Анотація. *У статті розглядається та обґрунтовується актуальність самоосвіти для розвитку професійної компетентності майстра виробничого навчання за професією «Перукар (перукар-модельєр); візажист» на сучасному етапі розвитку сфери обслуговування. Розкривається суть поняття самоосвіти, мета, зміст і структура планування самоосвітньої діяльності педагога як форми розвитку професійної компетентності, а також сучасні актуальні форми самоосвіти для майстрів виробничого навчання із професії «Перукар (перукар-модельєр); візажист».*

Стаття підготовлена з метою висвітлення і обґрунтування ефективних напрямів самоосвітньої професійної компетентності щодо підвищення рівня професійної майстерності майстра виробничого навчання. Автор, посилаючись на власний професійний досвід, розкриває можливості та особливості сучасної самоосвіти майстра виробничого навчання із професії «Перукар (перукар-модельєр); візажист».

Ключові слова: *професійна компетентність, майстер виробничого навчання, самоосвіта, самоосвітня діяльність, beauty-індустрія.*

Y.P. ZHYRAVEL SELF-EDUCATION ACTIVITIES OF THE MANUFACTURER OF PRODUCTION TRAINING AS THE MAIN FACTOR OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE

Abstract. *The article examines and substantiates the relevance of self-education for the development of professional competence of the master of industrial training in the profession «Hairdresser (hairdresser-fashion designer); makeup artist» at the present stage of development of the service industry. The essence of the concept of self-education, purpose, content and structure of planning of teacher's self-educational activity as a form of professional competence development, as well as modern actual forms of self-education for masters of industrial training in the profession «Hairdresser (hairdresser-fashion designer); makeup artist».*

The article is prepared with the purpose of illumination and substantiation of effective directions of self-educational professional competence on raising the level of professional skill of the master of industrial training. The

© ***Ю.П. Журавель, 2019***

author, referring to his own professional experience, reveals the possibilities and features of the modern self-education master of industrial training in the profession «Hairdresser (hairdresser-fashion designer); makeup artist».
Key words: *professional competence, master of industrial training, self-education, self-educational activity, beauty industry.*

Вступ. Головний акцент в системі професійної (професійно-технічної) освіти (далі П(ПТ)О) повинен бути зроблений на якості кваліфікаційної підготовки і професійної освіти майстра виробничого навчання.

Необхідність покращення навчальної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників сфери надання перукарських послуг розкрита в концепції «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта», яку 12 червня 2019 року схвалено на засіданні Кабінету Міністрів. Документ визначає ключові напрями реформи до 2027 року [4].

Ключове місце в галузі П(ПТ)О щодо надання високоякісних освітніх послуг робітничим кадрам посідає майстер виробничого навчання. Тому дуже важливим є питання формування професійної компетентності саме цієї категорії педагогічних працівників.

Підготовкою робітників для сфери обслуговування займаються заклади П(ПТ)О міста Вінниці та Вінницької області, а також курсові комбінати та приватні школи краси.

Майстер виробничого навчання демонструє пріоритети, важливість і цінність професії, ділиться із здобувачами освіти знаннями та досвідом, виховує активну життєву позицію, формує в них професійні та особисті якості. Адже, робота майстра виробничого навчання буде ефективною лише тоді, коли здобувачі освіти будуть відчувати, що їх навчає справжній професіонал своєї справи.

Досконало володіючи професійною майстерністю, педагог досягне високих результатів у професійному становленні майбутнього спеціаліста. Оскільки, основне завдання роботи майстра – це зростити професіонала своєї справи, який перевершить за майстерністю свого вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній педагогічній літературі питанню самоосвіти педагога приділили значну увагу у своїх роботах педагоги-науковці: Осіпова В.А. [6], Заславська С.І. [2], Смолярчук В.В. [12], Загіка О.О. [1], Радкевич В.О. [8] та ін. У працях вони розкривають питання мети, завдання, змісту, форм, етапів та планування самоосвітньої діяльності. Основні їх дослідження та висновки були зроблені під час співпраці з роботодавцями та аналізу основних сучасних потреб споживчого ринку України та зарубіжжя.

Метою статті є висвітлення та обґрунтування ефективних напрямів самоосвітньої діяльності майстра виробничого навчання з професії «Перукар (перукар-модельєр); візажист» із досвіду роботи Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці».

Виклад основного матеріалу. В педагогіці є різні підходи до визначення поняття «самоосвіта». Вона розглядається як «цілеспрямована, систематично пізнавальна діяльність людини, у процесі якої особистість самостійно поповнює і вдосконалює свої знання й уміння» [7, с. 27]; як «керована особистістю систематична пізнавальна діяльність, що переслідує ціль вдосконалення своєї освіти» [7, с. 28]; як «діяльність педагога, що спрямована на самостійне збагачення своєї майстерності, педагогічної культури, загальний розвиток» [7, с. 111]; як «самостійна пізнавальна діяльність людини спрямована на досягнення певних особистісно значущих освітніх цілей»; «задоволення загальнокультурних запитів, пізнавальних інтересів у будь-якій сфері діяльності» [3, с. 798]; як «процес сугубо індивідуальний, добровільний і здійснюється на основі потреби в самоосвітній діяльності» [11, с. 193].

Компетентність саморозвитку та самоосвіти пов’язана з потребою й готовністю особистості протягом життя навчатися не тільки у професійному, але і в особистісному відношенні. Професійна компетентність – це поєднання психічних якостей, що дозволяють діяти самостійно і відповідально, вона є характеристикою окремої людини і проявляється в результатах її діяльності. Оцінка і вимір кінцевого результату діяльності – основа компетентності, яка не повинна зводитись лише до освіченості людини.

Базові професійні компетенції включають теоретичні та практичні знання з професії, можливість застосовувати навички і вміння сучасних технологічних процесів при виконанні виробничих задач, тому майстру виробничого навчання необхідно мати робітничу кваліфікацію, відповідно, високого кваліфікаційного рівня. До базових професійних компетенцій включають: базові науково-професійні знання, уміння; галузеві знання, уміння, навички, тенденції їх розвитку; новітні технології, матеріали, обладнання у галузі.

Майстру виробничого навчання необхідно так організувати роботу, щоб професійна самоосвіта стала його необхідністю, щоденною потребою. Для цього в педагогічному колективі мають бути створені умови, при яких у педпрацівників формуватиметься відповідальне ставлення

до свого професійного зросту і занять самоосвітою, бажання самовдосконалюватись, творча атмосфера, здоровий морально-психологічний клімат, відповідне фінансове забезпечення та соціальний захист, сучасне матеріально-технічне забезпечення майстерень і аудиторій та ін.

Правило персональної відповідальності робить процес самоосвіти якісним і результативним. З досвіду роботи зазначимо, що майстер виробничого навчання повинен застосовувати для ефективності такі форми роботи із самоосвіти:

- читання спеціальної професійної та періодичної літератури;
- перегляд в Інтернеті інформації з теми, що цікавить;
- відвідування тренінгів, семінарів, конференцій, воркшопів, показів, виставок;
- спілкування та взаємообмін досвідом із колегами та роботодавцями у професійній сфері;
- систематичне проходження курсів підвищення кваліфікації;
- навчання в авторських школах професійної майстерності;
- стажування на підприємствах;
- вивчення сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій;
- проведення та відвідування майстер-класів;
- спілкування та співпраця з постачальниками продукції;
- участь у конкурсах професійної майстерності всіх рівнів;
- проведення досліджень та експериментів;
- робота із соціальними мережами «Facebook», «Instagram», «Pinterest» та ін., розміщення своїх робіт на сайтах в Інтернеті;
- осмислення та узагальнення власного практичного досвіду;
- співпраця із засобами масової інформації, блогерами beauty-індустрії, фотографами;
- членство у товариствах, асоціаціях, спілках.

Стажування майстрів виробничого навчання на підприємстві та проходження курсів підвищення кваліфікації відбувається відповідно до «Порядку підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів» (Наказ Міністерства освіти і науки України 30.04.2014 року №535) [5].

Стажування та підвищення кваліфікації педагогічних працівників здійснюється не рідше одного разу на 5 років і є обов'язковою умовою чергової атестації. Майстри виробничого навчання ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці», що здійснює підготовку робітничих кадрів за професією «Перукар (перукар-модельєр); візажист» проходять стажування на підприємствах сфери обслуговування, в навчально-практичних центрах: «Estel» (див. фото 1.), «Рай і я», «Добробут ВЧ».

Навчання в авторських школах професійної майстерності (див. фото 2.) робить майстра затребуваним та конкурентним на ринку праці, надихає та налаштовує на творчу роботу. У професії перукаря це особливо актуально, оскільки модні тенденції та технології змінюються дуже швидко. Не менш важливим для професійного зростання є спілкування із колегами, не для копіювання їх досвіду та конкуренції, а з метою перейняти ідейний досвід українських та іноземних майстрів у сфері перукарського мистецтва та з інших сфер діяльності. Маючи подібний досвід, майстер виробничого навчання може на уроках виробничого навчання з легкістю наводити приклади та апелювати до досвіду міжнародного спілкування й співпраці, зацікавлювати сучасними перспективами в роботі і співробітництві.

Фото 1. Стажування в навчально-практичному центрі «Estel»

Фото 2. Проходження навчання у Олесі Кацер

На даних підприємствах професійні педагоги практично опановують новітні виробничі технології, відпрацьовують навички роботи сучасними інструментами. Адже важко підготувати

професійно-компетентного робітника в умовах, коли майстер виробничого навчання сам не володіє новітніми технологіями, сучасною технікою та інструментами.

Для отримання та вдосконалення досвіду майстрам необхідно брати участь у фахових змаганнях, конкурсах професійної майстерності (див. фото 3.), чемпіонатах, фотоконкурсах, виходити на державний та міжнародний рівні визнання своєї майстерності та самоствердження як професіонала.

Фото 3. Обласний конкурс професійної майстерності серед майстрів в/н

Фото 4. Конкурс «Worldskills» у м.Києві

Для майстрів перукарської справи нашого навчального закладу існує безліч можливостей, оскільки щорічно ми беремо участь у Чемпіонатах України, міських та міжнародних конкурсах професійної майстерності (див. фото 4), всеукраїнських та міжнародних фотоконкурсах «Зірка Estel» (див. фото 5). Участь у цих заходах дає цікавий досвід та можливість оцінити власну майстерність, продемонструвати свій рівень навичок та вмінь, проявити публіці та колегам свій погляд на красу, виявити ступінь креативу, фантазії і виконавчої майстерності, грамотного підбору образу для моделі.

Фото 5. Конкурсна робота Журавель Ю.П. для міжнародного фотоконкурсу «Зірка Естель»

Для учнів такий майстер виробничого навчання стає взірцем, тренером та наставником, а також виконує функції менеджера під час підготовки команди до змагань, майстер знає всі нюанси, що виникають під час конкурсів, оскільки пережив на власному досвіді та отримав таку практику.

Відвідування тренінгів провідних майстрів перукарської справи, семінарів від фірм «Estel» (див. фото 6.), «Acme», конференцій, виставок «Бьюті Експо» в Києві, Львові, воркшопів та інших заходів – один із найефективніших шляхів підвищення професійного рівня і набуття конкурентних переваг у професії перукаря. У рамках проведення цих заходів майстер має змогу ознайомитись із експонатами компаній beauty-індустрії, новими розробками обладнання та професійної косметики, відвідати заходи, тренінги та демонстрації, навчальні програми, ознайомитись із новинками перукарського сервісу.

Фото 6. Навчальний семінар на студії «Естель»

Фото 7. Майстер-клас для декоративної косметики «Karaja»

Проведення та відвідування майстер-класів є невід'ємним процесом самовдосконалення. Завжди цікаво здобувати нові знання і ділитися своїми напрацюваннями з іншими. Під час проведення майстер-класів, на прикладі декоративної косметики «Karaja» (див. фото 7.), спільних майстер-класів із фірмою «Acme» відбувається живий інтерактив з учасниками, на якому можна розібрати виникаючі труднощі в роботі та можливості їх усунення або запобігання, різні історії з практичного життя присутніх майстрів. В результаті – майстер отримує сучасні знання, досвід, яскраві позитивні емоції, що спонукають до дій, відбуваються нові знайомства та зустрічі, які переходять у ділову співпрацю та створення творчих тандемів.

Робота у соціальних мережах «Facebook» (див. фото 8.), «Instagram», «Pinterest» та ін. Майстри виробничого навчання можуть розміщати світлини робіт, максимально розповісти про свої досягнення, про свою професійну самоосвіту, викладаючи у соціальних мережах світлини із своїми роботами, фото своїх досягнень, фото дипломів, вести блоги та сторінки профільного спрямування. Все це підвищує рівень довіри учнів до майстра, і як результат – це гарна профорієнтація для навчального закладу, його престижність за наявністю висококваліфікованого професійного кадрового забезпечення.

Спілкування з колегами та роботодавцями у професійній сфері. Майстер виробничого навчання, окрім організації навчально-виробничого процесу, постійно займається вдосконаленням робочих навчальних програм. Неодмінний моніторинг місць проходження виробничої практики здобувачами освіти на підприємствах дає змогу скласти чітке уявлення про спеціаліста, який буде затребуваним на ринку праці. Відштовхуючись від потреб роботодавців, формується перелік актуальних навчальних тем, які вносяться в програму виробничого навчання. Перевага для проходження виробничої практики здобувачами освіти надається підприємствам, які застосовують сучасні технології при обслуговуванні клієнтів і мають актуальну навчально-матеріальну базу. Кращі роботодавці постійно беруть участь у кваліфікаційних комісіях на захисті творчих дипломних робіт та у складі журі на конкурсах професійної майстерності.

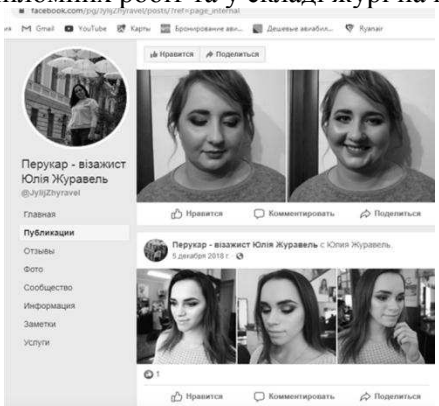

Фото 8. Робоча сторінка майстра в/н у соціальній мережі «Facebook»

Фото 9. Фотозйомка Д.Гальчинським творчих робіт

Співпраця з засобами масової інформації, блогерами beauty-індустрії, фотографами. Дуже часто змінюється мода, удосконалюються професійні засоби та продукти, відбувається пошук нових рішень у роботі, змінюються вимоги замовників послуг, постійно підвищується

«професійна планка», отже, в beauty-індустрії ми вкрай залежні від умов, в яких працює майстер перукарської справи. Це якість відеообладнання та фототехніки, вимоги та забаганки клієнтів, соціальних мереж, моди, ритму суспільного життя. Спеціалісти вузького профілю (Дмитро Глінський (див. фото 9.), Тетяна Антосюк, Анна Комарова, Ольга Хахула) – фотографи, відеооператори, блогери допомагають виконувати роботу якісніше і краще, приділяючи увагу деталям, вказуючи на моменти під час зйомок, які внаслідок недосконалого знання фото-, відеопроцесів негативно впливають на якість роботи майстра – перукаря та візажиста.

Щоб розвиватися та самовдосконалюватися повинна бути мотивація, саме тоді вмикається процес поглинання та засвоєння нової інформації. Мотивація передбачає налаштування певного настрою до самоосвітньої роботи майстра. Головними внутрішніми поштовхами до самоосвітньої діяльності перукаря мають бути: бажання вдосконалити слабкі сторони; поглиблене вивчення теорії та практики з теми, що цікавить; старання усвідомити, втілити в життя та практику набуті знання; надання пропозиції колегам щодо колективного вивчення проблеми чи питання; посягання та випередження стрімкого розвитку сучасної науки, змін, що відбуваються в суспільстві; професійна зацікавленість; систематичне самовдосконалення; створення статусної репутації серед учнів, батьків, колег; підвищення кваліфікаційної категорії.

Важливою рисою самоосвіти майстра є те, що результатом його роботи виступає не лише власне самовдосконалення в особистісному й професійному плані, а й розвиток учнів. Майстер виробничого навчання повинен сам досягти успіху, щоб його досягли учні. Самоосвітню діяльність можна розглядати як сукупність декількох «само-»: самооцінка – уміння оцінювати свої можливості; самооблік – уміння брати до уваги наявність своїх якостей; самовизначення – уміння вибрати своє місце в житті, суспільстві, усвідомлювати свої інтереси; самоорганізація – уміння знайти джерело пізнання й адекватні своїм можливостям форми самоосвіти, планувати, організовувати робоче місце та діяльність; самореалізація – реалізація особистістю своїх можливостей; самокритичність – уміння критично оцінювати переваги та недоліки власної роботи; самоконтроль – здатність контролювати свою діяльність; саморозвиток – результат самоосвіти. Саме формуючи цю сукупність «само-», можна передбачати свідомо самоосвітню діяльність майстра [9, с. 45].

Виходячи із аналізу наукової літератури, самоосвітня діяльність передбачає три блоки її організації:

перший блок – підготовчий, який включає діагностичний та мотиваційний етапи. Діагностичний етап спрямований на аналіз власних проблем (труднощів), осмислення послідовності своїх дій. Мотиваційний етап передбачає створення певного настрою до самоосвітньої роботи. Головними внутрішніми мотивами самоосвіти майстра мають бути: бажання поліпшити слабкі сторони; глибоке вивчення теорії та практики даної проблеми; намагання осмислити, втілити в практику, запропонувати колегам механізм певної дії; не зупинятися на досягнутому;

другий блок – практичний, який включає планово-прогностичний і діяльнісний етапи. Планово-прогностичний – спрямований на визначення мети, завдань самоосвітньої діяльності, розробку системи заходів, прогнозування кінцевих результатів. Діяльнісний етап передбачає вивчення різних джерел інформації, вивчення та впровадження позитивного досвіду, відстеження проміжних результатів, коригування діяльності;

третій блок – узагальнюючий, який включає результативно-узагальнюючий етап, корекційно-прогнозуючий і впроваджувальний етапи. Результативно-узагальнюючий – полягає у теоретичному осмисленні, аналізі й узагальненні фактів самоосвітньої діяльності, оформленні результатів і подання матеріалів для подальшого вивчення, розповсюдження. Корекційно-прогнозуючий ставить за мету теоретичне обґрунтування результатів, формулювання загальних висновків та визначення перспектив у роботі. Впроваджувальний етап передбачає використання результатів самоосвітньої діяльності у практичній роботі майстра виробничого навчання [10, с. 91].

Висновки. Головна суть процесу самоосвіти полягає в тому, що педагог добровільно і свідомо планує вдосконалення своїх професійних та особистих якостей або навичок, самостійно здобуває знання з різних джерел, контролює цю діяльність для того, щоб використовувати отримані знання в професійній діяльності, особистісному рості і власній життєдіяльності. Джерелами професійної самоосвіти виступають телебачення, журнали, Інтернет, відеоінформація на різних носіях, різні курси, семінари та конференції, майстер-класи, заходи з обміну досвідом, виставки, курси підвищення кваліфікації, поїздки та подорожі. Диплом кваліфікованого робітника підтверджує освітню кваліфікацію майстра виробничого навчання, а професійна самоосвітня діяльність відображає стан нашої професійної свідомості.

Список використаних джерел

1. Загіка О.О. Оновлення змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників в сучасних умовах / О. О. Загіка // Професійно-технічна освіта. – 2012. – № 4(57). – С. 25–29.

2. Заславська С.І. Професійна компетентність майстра виробничого навчання. Шляхи її формування [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://Vpo_2011_4_9%20(2).pdf – Назва з екрана.

3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. І. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року. Розпорядження Кабінету міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-realizaciyi-derzhavnoyi-politiki-u-sferi-profesijnoyi-profesijno-tehnichnoyi-osviti-suchasna-profesijna-profesijno-tehnichna-osvita-na-period-do-2027-roku-i120619 – Назва з екрана.

5. Наказ МОН України від 30.04.2014 № 535 «Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0840-14 – Назва з екрана.

6. Осипова В.А. Самообразование мастера производственного обучения. Методическая разработка. Донецк 2018 – 17с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pedmanagement.files.wordpress.com/2018/06/d0bcd0b5d182d0 bed0b4-180d0b0d0b7d180d0b0d0b1d0bed182d0 bad0b0.pdf – Назва з екрана.

7. Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку : наук.-метод. посібник / за заг. ред. В. В. Олійника, Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2005. – 230 с.

8. Радкевич В. О. Професійна компетентність – складова професійної культури / В.О. Радкевич // Педагогічні та психологічні науки в Україні : збірн. наук. пр. в 5 т. – К. : Педагогічна думка, 2012. – Т. 4. Професійна освіта і освіта дорослих. – С. 63–74.

9. Рідкоус О.В. Підготовка вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності як складова його професійного розвитку – Таврійський вісник освіти. – 2013. – №2 (42) – С. 94-101.

10. Самоосвіта як форма розвитку методичної компетентності майстра виробничого навчання. Автор: Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія Педагогічні науки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=19085&chapter=1– Назва з екрана.

11. Скакун В. А. Организация и методика профессионального обучения : учеб. пособие / В. А. Скакун. – М. : ФОРУМ ИНФРА, 2007. – 384 с.

12. Смолярчук В.В. Самоосвіта - одна з умов професійного росту педагогічного працівника [Електронний ресурс] – Режим доступу: https:// http://dpl.in.ua/images/Files/seminarsamoosvita.pdf – Назва з екрана.

13. Сілаєва І.Є. Методика професійного навчання: методичний посібник / І.Є. Сілаєва, С.С. Шевчук, С.О. Заславська. – Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2013. – 292 с.

УДК 37.091.12:005.962.131

Н.М. Колосінська
викладач спецпредметів, спеціаліст вищої категорії, старший викладач
О.С. Могир
майстер виробничого навчання другої категорії чотирнадцятого тарифного розряду
Державний навчальний заклад «Центр професійно-технічної освіти №1 міста Вінниці»

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТОДИЧНИХ КОМІСІЙ ЯК УМОВА АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА

Анотація. *У статті розглянуто діяльність методичних комісій, яка спрямована на розвиток професійних компетентностей педагогів, реалізацію їх творчого потенціалу. Методичні комісії відіграють важливу роль у забезпеченні професійного становлення педагогічних працівників в системі методичної роботи кожного ЗП(ПТ)О. Запропоновано звіт діяльності методичної комісії професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки кухарів, кондитерів у ДНЗ «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці». Рекомендовано для використання у роботі головам методичних комісій ЗП (ПТ)О.*

Ключові слова: *методична робота, методичні комісії, педагогічна майстерність.*

N.M. KOLOSINSKA, O.S. MOGIR THE RESULTS OF THE METHODICAL COMMISSIONS' ACTIVITIES AS A CONDITION OF ACTIVIZING THE TEACHERS' CREATIVE POTENTIAL

Abstract. *The article deals with the activity of methodological commissions, which is aimed at developing the professional competences of teachers, the realization of their creative potential. Methodological commissions play an important role in the professional development of pedagogical staff in the systematic methodological work of the each vocational training institution. It is offered the methodical commission' activity report of vocational-theoretical and professional-practical training of cooks and confectioners at «The Center of Technical and Vocational Education № 1 in Vinnitsa». It is recommended for use in work by the heads of the methodological commissions in the vocational training institutions.*

Key words: *methodical work, methodical commissions, pedagogical skills.*

© ***Н.М. Колосінська, О.С. Могир, 2019***

Вступ. Головна умова діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О) – підготовка конкурентоспроможних на ринку праці висококваліфікованих робітничих кадрів – досягається наявністю професійної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

Професійна компетентність педагога – це достатній рівень кваліфікації та професіоналізму, здатність відповідати викликам сьогодення, вміти діяти у нових, незвичних умовах; вибирати найоптимальніші рішення; аргументовано заперечувати некоректні рішення; володіти критичним мисленням; постійно оновлювати знання; застосовувати оптимальні рішення в конкретних умовах [3, с. 87].

Становлення професійних компетентностей педагогічних працівників ЗП(ПТ)О відбувається шляхом налагодження і подальшого удосконалення науково-методичної роботи, а саме:

- формування професійної педагогічної культури;
- нарощування професійних і світоглядних знань;
- опанування сучасними педагогічними (виробничими) ідеями, технологіями;
- виявлення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду [3, с. 90].

Отже, задля забезпечення процесу становлення професійного зростання педагогів у ЗП(ПТ)О має діяти сучасна за змістом і формою система методичної роботи, яка покликана розвивати творчий потенціал сучасного педагога, вдосконалювати його методичну культуру, забезпечувати зростання професійних компетенцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організацію професійного навчання, методичної роботи відображали у працях О.П. Бєляєва, І.Б. Васильєв, Р.С. Гуревич, О.І. Дьомін, В.П. Жук, В.О. Зайчук, І.А. Зязюн, А.Я. Найн, Н.Г. Ничкало, В.О. Радкевич, О.І. Щербак; теорії управління і теорії моделювання системи професійного навчання – В.І. Бондар, Л.І. Даниленко, В.І. Маслов, Н.М. Островерхова, В.С. Пікельна, О.Г. Соколов, Р.Х. Шакуров; теорії педагогічних систем і їх розвиток – О.М. Олексюк, Н.Н. Булинський, С.У. Гончаренко, Ю.А. Конаржевський, Ф.Ф. Королев, Н.В. Кузьміна.

Мета статті. Розкрити роль та значущість діяльності методичних комісій як умову активізації творчого потенціалу педагога.

Виклад основного матеріалу. Основою покращення навчально-виховного процесу в ЗП(ПТ)О є добре налагоджена методична робота, особлива роль в організації і проведенні якої належить методичним комісіям.

Методичні комісії – це основний масовий методичний орган, діяльність якого безпосередньо впливає на підвищення якості навчання і виховання учнів, ефективність застосування сучасних форм і методів навчання, сприяє професійному росту і методичній майстерності педагогічних працівників, впровадженню досягнень педагогічної науки і кращого досвіду в навчально-виховний процес [1].

Головне для успішного вирішення навчально-виховних завдань – продумана система роботи методичних комісій, а це можливо при чіткому науково обґрунтованому плануванні їхньої роботи.

Моніторинг діяльності методичних комісій дає можливість сказати, що вони, в основному, займаються вирішенням організаційних питань: розгляд та затвердження різноманітних планів, переліків навчальних, навчально-виробничих робіт, екзаменаційних білетів, завдань для контрольних і перевірочних робіт тощо.

Це важливі питання, але ж основним призначенням методичних комісій є:

- вивчення нормативно-правових і методичних документів;
- зміцнення навчально-методичної і матеріальної бази кабінетів і майстерень;
- вдосконалення методичної і фахової підготовки членів методичної комісії;
- створення умов для професійного зростання, самоосвіти, творчої діяльності;
- удосконалення методики проведення різних видів уроків;
- впровадження ефективних технологій, методик [1].

Методична робота в ДНЗ «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці» (далі – Центр) ведеться відповідно до «Положення про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі» та Наказу МОН України №419 від 30.05.2006р. Методична робота займає провідне місце в роботі педагогічного колективу і здійснюється у відповідності до нормативно-правових актів і розділу «Методична робота» річного плану роботи.

У ДНЗ «ЦПТО №1 м. Вінниці» діє 6 методичних комісій із предметів і професій, які створюються за рекомендацією методичної ради.

Методичні комісії з предметів створюються за наявності трьох та більше викладачів загальноосвітніх предметів та одного або декількох споріднених предметів.

Методичні комісії з професій створюються за наявності трьох та більше викладачів предметів

професійно-теоретичної підготовки і майстрів виробничого навчання однієї або декількох споріднених професій.

Щороку, в рамках методичного тижня, який проходить в червні, голови методичних комісій звітують про результативність роботи своєї комісії, що надає змогу продемонструвати найбільш значущі результати діяльності методичної комісії за навчальний рік, проаналізувати свої здобутки, узагальнити педагогічний досвід, об'єктивно оцінити свої можливості і спланувати роботу для подальшого досягнення більш високих результатів. До вашої уваги пропонуємо звіт про роботуметодичної комісії професійно-теоретичної та практичної підготовки кухарів, кондитерів.

Звіт

про роботу методичної комісії професійно-теоретичної та практичної підготовки кухарів, кондитерів за 2018-2019 н. р.

Методична комісія професійно-теоретичної та практичної підготовки кухарів, кондитерів – це масовий методичний орган в ДНЗ «ЦПТО №1 м. Вінниці», створений з метою забезпечення ефективності роботи кожного педагога, їхнього творчого розвитку, пропагування нових педагогічних ідей, впровадження нових педагогічних навчальних технологій.

У 2018-2019н.р. методична комісія розпочала роботу над новою методичною проблемою «Вдосконалення змісту, форм і методів навчання для формування професійних компетентностей учнів, розвитку їх творчих здібностей, соціальної адаптації». Робота над єдиною методичною проблемою, яка реалізується закладом, охоплювала всі напрями освітнього процесу: навчальна, позаурочна та виховна робота.

Станом на 01 вересня 2018р. методична комісія професійно-теоретичної та практичної підготовки кухарів, кондитерів працювала у складі 2 викладачів та 6 майстрів виробничого навчання.

10 вересня 2018р. відбулися кадрові зміни в складі методичної комісії, зокрема, на заслужений відпочинок, після багаторічної сумлінної праці (32 роки трудового стажу), пішла майстер виробничого навчання Попова Г.В. 18 вересня 2018р. методична комісія поповнилася новими людьми – майстрами виробничого навчання Григоренко О.В. та Могир О.С.

Досвід, майстерність і небайдужість – ось ті риси, які притаманні команді методичної комісії професійно-теоретичної та практичної підготовки кухарів, кондитерів. Кадровий потенціал комісії характеризується високим професійним рівнем, доброю теоретичною і методичною базою та творчою спроможністю вести за собою учнівський колектив.

Члени МК планують свою методичну, організаційну, виховну, наукову діяльність шляхом складання індивідуального плану, а в кінці навчального року звітують за цим планом. Такий підхід до оцінки роботи членів МК стимулює їх на плідну творчу роботу.

Діяльність методичної комісії багатопланова й різноманітна за змістом, напрямами і формами.

Протягом року відбулося 11 засідань методичної комісії, на яких розглядалися пропозиції з власного досвіду, обговорювалися директивні документи, державні стандарти, навчальні плани, екзаменаційні матеріали, актуальні питання викладання та навчально-виховної роботи. За результатами проведення кожного засідання МК оформлявся протокол, в якому зазначено порядок денний, хід обговорення і вирішення питань, що приймаються, із вказівкою термінів виконання і прізвищ виконавців.

У 2018-2019н.р. були використані такі форми проведення засідань методичної комісії, як: доповіді, обмін досвідом,педагогічні дебати,презентації, диспути та інші, що дало змогу залучити до обговорення питань засідань всіх членів методичної комісії, проводити засідання у діловій та конструктивній формі.

У сучасних умовах педагогу, як ніколи, необхідно не тільки по-новому вчити, а й по-новому вчитися, бути в постійному творчому пошуку.

У свій час А.С. Макаренко писав: «Творчого педагога можна виховати тільки в творчому педагогічному колективі» [2, с. 105]. Ці слова в повній мірі характеризують роботу нашої методичної комісії, а саме:

- 29 листопада 2018р. викладачі та майстри виробничого навчання брали участь у майстер-класі з теми «Інновації в освіті» (захід проходив у форматі партнерства проекту FlyUp, який реалізується громадською організацією «Освітній простір 2,0», було представлено різноманітні ігрові форми роботи, що розвивають критичне мислення, вміння працювати в команді, творчий підхід тощо).

- 01-02 грудня 2018р. викладач Березовська С.С. з метою вдосконалення своїх професійних здібностей, а також з ознайомленням сучасних методик та прийомів оздоблення та декорування

кондитерських виробів, відвідала сертифікований практичний майстер-клас за темою «Цукрові квіти в англійській техніці» відомого кондитера Олесі Голумбівської у м. Києві.

Самоосвіта – процес свідомої, самостійної, пізнавальної діяльності з метою вдосконалення будь-яких якостей або навичок. Освіта – справа науки, а самоосвіта – справа совісті. І тільки у сформованій людині обидва ці види пізнання доповнюють один одного.

Викладачі спецпредметів та майстри виробничого навчання постійно працюють над своєю самоосвітою і свої знання використовують у своїй діяльності, отже:

- 13 листопада 2018р. викладачі Колосінська Н.М. та Березовська С.С. відвідали найбільшу професійну виставку індустрії гостинності в Україні – Міжнародний експофорум ресторанно-готельного бізнесу та клінінгу FoReCh 2018, адже протягом довгих років виставка FoReCH займає лідируючі позиції, оскільки тільки тут представлені новинки кращих компаній лідерів ресторанного ринку обладнання та продуктів харчування;
- у вересні 2018р. майстер виробничого навчання Аксьонова О.В. стала студенткою ВДПУ ім. М. Коцюбинського;
- майстер виробничого навчання Могир О.С. з метою розширення та поглиблення знань, вмінь та навичок пройшла курси підвищення кваліфікації при ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» за професією «Кухар»;
- 18 квітня 2019р. на базі Вінницького вищого професійного училища сфери послуг, майстри виробничого навчання Бабчук Ж.В., Хлопюк Н.М. та Чайковська Н.А. пройшли сертифікований теоретичний курс навчання щодо питань розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах «Системи управління безпечністю харчових продуктів».

Для стимулювання та удосконалення методик викладання навчальних предметів і проведення уроків виробничого навчання члени методичної комісії згідно з планом роботи методичної комісії на 2018-2019 н.р. написали методичні розробки та збірки, а саме:

Прізвище, ініціали	Методичні розробки та збірки
Аксьонова О.В.	Презентація збірки тестових завдань із теми: «Приготування солодких страв і напоїв». Професія «Кухар 5 розряду».
	Методична розробка відкритого уроку виробничого навчання за темою: «Приготування каш різної консистенції: розсипчастих, в'язких та рідких».
Бабчук Ж.В.	Методична розробка уроку виробничого навчання на тему: «Приготування вафельного тіста: листові цукрові вафлі, трубочки».
Березовська С.С.	Методична розробка відкритого уроку з предмета «Технологія приготування борошняних кондитерських виробів з основами товарознавства» з теми: «Приготування пісочного тіста та виробів з нього». Професія «Кондитер».
Краснюк Т.Я.	Методична розробка на тему: «Відкритий урок виробничого навчання: планування, організація, аналіз»
Колосінська Н.М.	Методична розробка відкритого уроку з предмета «Санітарія та гігієна виробництва» з теми: «Харчові отруєння мікробного походження». Професія «Кухар 3 розряду».
Чайковська Н.А.	Методична розробка відкритого уроку виробничого навчання з теми: «Приготування прісного тіста та формування вареників із різними фаршами».

Всіма членами методичної комісії написані методичні доповіді згідно з обраними темами.

З метою впровадження педагогічних технологій та сучасних підходів щодо виховної роботи серед учнів ЗП(ПТ)О, членами комісії надруковано дві статті у збірнику науково-методичних праць «Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини» на теми:

1. «Майстер-клас – ефективна форма підвищення професійної майстерності педагогів», випуск №14, 2018р. (Колосінська Н.М., Краснюк Т.Я.).
2. «Формування громадянської позиції учнів ДНЗ «ЦПТО №1 м. Вінниці» на уроках виробничого навчання шляхом волонтерської діяльності», випуск №15, 2019р., (Чайковська Н.А.).

Традиційним заходом для нашого багатопрофільного Центру є проведення професійного тижня кулінарних професій, мета якого – формування загальних та професійних компетенцій і підвищення якості підготовки учнів, здатних творчо застосовувати свої уміння і знання в практичній діяльності. Цей рік не став винятком – було організовано та проведено: виставка стіннівок; виставка навчальної літератури; аукціон на знання українських прислів'їв та приказок про їжу та професію кухаря; конкурс фахової майстерності серед учнів навчальних груп І та ІІ курсів із професії «Кухар»; конкурс фахової майстерності серед учнів ІІІ курсу з професії «Кондитер»; олімпіада з предмета «Технологія приготування їжі з основами товарознавства»;

Виставка-продаж кондитерських виробів; майстер-клас на тему «Сучасні аспекти декорування тортів круглої форми».

Щоденно, за підсумками проведення професійного тижня на сторінці закладу у «Фейсбуці» завантажувались публікації, що давало можливість більшій кількості аудиторії стежити за проведеними заходами. І як результат, протягом тижня публікації набрали 215 «лайків» і 20 «репостів» від колег, учнів та наших випускників. А другого дня професійного тижня в коментарях з'явились потенційні абітурієнти, які цікавились датою проведення Дня відкритих дверей. Творчий звіт щодо проведення тижня кулінарних професій оприлюднено на веб-сторінці закладу (на завершення навчального року – 340 переглядів).

Одна з важливих форм організації методичної роботи – відкриті уроки. Відкритий урок, на відміну від звичайного, – спеціально підготовлена форма організації методичної роботи, водночас на такому уроці протікає реальний навчальний процес. Особливу значущість набувають нестандартні, нетрадиційні уроки. Відкритий урок має методичну мету, в якій відбивається те, що викладач хоче показати.

Отже, відповідно до плану роботи закладу та графіку проведення відкритих уроків, викладачем Колосінською Н.М. у поточному році (24.01.2019р.) був проведений відкритий урок у групі 18 «Тематичне оцінювання з теми: «Приготування страв і гарнірів з крупів, макаронних виробів і бобових», на який були запрошені не лише колеги закладу, й колеги з інших навчальних закладів, зокрема викладач спецпредметів ДНЗ «Вище професійне училище №7 м. Вінниці» та викладач кафедри харчових технологій та ресторанного обслуговування Вінницького кооперативного інституту. Викладач продемонструвала колегам свій досвід, реалізацію методичної мети, застосування методичних прийомів та методів навчання.

Однією з масових форм вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного і виробничого досвіду є педагогічні читання, які завоювали широке визнання в усіх педагогічних працівників. Педагогічні читання, що систематично проводяться, пробуджують творчу педагогічну думку, залучають педагогічних працівників у методичну і експериментальну роботу тощо. Цікава й актуальна тематика виступів, обмін практичним педагогічним досвідом в застосуванні ефективних розвиваючих традиційних та інноваційних технологій – все це було відзначено під час проведення педагогічних читань у нашому закладі, де з доповідями виступили викладачі Колосінська Н.М. та Березовська С.С.

В цьому році атестувались 3 члени методичної комісії: майстер виробничого навчання Чайковська Н.А. та викладачі спецпредметів Березовська С.С. та Колосінська Н.М.

За результатами проведення атестації: Чайковську Н.А. атестовано на відповідність раніше встановленому 14 тарифному розряду та присвоєному педагогічному званню «майстер виробничого навчання І категорії», Березовську С.С. та Колосінську Н.М. атестовано на відповідність раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «спеціаліст вищої категорії» і присвоєно педагогічне звання «старший викладач».

Члени методичної комісії активно брали участь у низці заходів обласного рівня:

- з 03 грудня по 05 грудня майстри виробничого навчання разом зі своїми учнями взяли участь у 11-й виставці-ярмарку «Душею створена краса», який проходив у «Експоцентрі» Вінницької торгово-промислової палати, де продемонстрували свої кулінарні та кондитерські вироби, які приготували в майстерні, та провели майстер-класи (ярмарок має за мету популяризувати вироби хенд-мейд, що зроблені майстрами з інвалідністю, та мотивувати людей створювати власні соціальні підприємництва);

- до Міжнародного дня осіб з інвалідністю 04 грудня 2018р. у Вінницькому інституті Університету «Україна» відбувся практичний семінар на тему: «Інклюзивне навчання: основні принципи та дієві технології», який відвідала майстер виробничого навчання Бабчук Ж.В. разом з учнями своєї групи.

- 20 грудня 2018р. майстер виробничого Могир О.С. брала участь у роботі обласної методичної секції педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, які здійснюють підготовку з професій кулінарного профілю, на базі ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище». Тема засідання: «Використання сучасних освітніх технологій у процесі підготовки фахівців із професій кулінарного профілю»;

- 31.01. та 06.03.2019 р. викладач Колосінська Н.М. брала участь у засіданнях творчої групи

щодо умов проведення ІІ етапу (обласного) Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії «Кухар», які проходили на базі НМЦ ПТО у Вінницькій області.

- майстри в/н Чайковська Н.А., Бабчук Ж.В., Хлопюк Н.М. успішно пройшли курс навчання та виконували обов'язки інструкторів у пунктах проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

18 квітня 2019р. відбулася визначна подія для всіх членів методичної комісії – це участь у ІІ етапі (обласного) Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії «Кухар», цьому передувала велика підготовча та творча робота, якою займалися і майстри виробничого навчання, і викладачі, і адміністрація. І як результат – наша учениця Римаренко Аліна серед 20 учасників виборола почесне ІІІ місце. Грамотами Департаменту освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації за підготовку призера нагороджено майстра в/н Бабчук Ж.В. та викладача Колосінську Н.М.

Члени методичної комісії у тісному контакті працюють із працівниками бібліотеки нашого Центру, зокрема: завідувач бібліотекою Рижій Л.Ф. своєчасно повідомляє комісію про надходження нової навчальної літератури, допомагає підібрати матеріали для доповідей, виховних годин і завдяки їй у 2018р. відновили підписку на журнал «Ресторатор»; бібліотекар Гандзюк Т.Ю. сприяла у проведенні виставки навчальної літератури під час проведення професійного тижня. Традиційно у бібліотеці закладу проходять заходи, де учні кулінарних груп є активними учасниками.

У поточному році бібліотечний фонд кулінарних професій поповнився підручниками, зокрема:

- В.С. Доцяк «Технологія приготування їжі з основами товарознавства продовольчих товарів» у кількості 13шт.;
- Г.Т. Зайцева «Технологія виготовлення борошняних кондитерських виробів» у кількості 16шт.;
- Н.П. Саєнко «Устаткування підприємств громадського харчування» у кількості 21 шт.
- дві книги Ектора Хіменеса Браво «Новорічна кулінарна книга».

Протягом навчального року матеріальна база кабінетів та майстерні була значно оновлена та поповнена, а саме:

- у кабінет №305 «Технологія приготування їжі» було придбано підручники, зразки столового посуду, муляжі тортів;
- у кабінет №306 «Організація виробництва і обслуговування» було придбано зразки столового посуду та столової білизни.
- у майстерню було придбано столовий посуд, інвентар, обладнання.

Важливим аспектом діяльності нашої методичної комісії є волонтерська діяльність: це приготування вареників – 820 кг, повидла – 177,4 кг, борщового концентрату – 222 кг, квашеної капусти – 86,6 кг, моркви по-корейськи – 100 кг, буряка по-корейськи – 100 кг. За вагомий внесок, допомогу та підтримку нашим бійцям, Чайковська Н.А. нагороджена орденом «Патріот України» від ГС Всеукраїнського об'єднання учасників бойових дій та волонтерів АТО.

Приємно відзначити, що цьогоріч на урочистостях, присвячених святкуванню Дня працівника освіти, не оминули увагою і членів нашої методичної комісії, а саме: Хлопюк Н.М. отримала подяку, Березовська С.С. і Чайковська Н.А. нагороджені грамотами нашого Центру за належне виконання посадових обов'язків, вагомі досягнення у справі навчання та виховання підростаючого покоління.

Майстри виробничого навчання разом зі своїми учнями приймали активну участь в обслуговуваннях Центрових заходів, зокрема засідання Вінницького бізнес-клубу (26.10.2018р.); відкриття навчально-практичного центру з підготовки кваліфікованих робітників із професій «Токар» та «Верстатник широкого профілю» (21.12.2018р.); проведення навчально-практичного семінару педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, які здійснюють підготовку з професій будівельного напряму (21.03.2019р.).

Активно проводиться взаємовідвідування уроків членами методичної комісії для обміну позитивним досвідом. Кожен, хто відвідав урок колеги, заповнює бланк аналізу відвідування уроку. Всі бланки систематизовано помісячно і прошиті у журналі взаємовідвідування уроків. На протязі всього навчального року члени методичної комісії відвідали 90 уроків, з них 20 уроків теоретичного навчання і 70 уроків виробничого навчання, а також продовжили вивчення педагогічного досвіду викладача Колосінської Н.М. і відвідали 15 її уроків.

Всіма членами методичної комісії проводилась профорієнтаційна робота. Викладачі та майстри в/н розповсюджували інформацію про заклад та професії серед випускників ЗНЗ м. Вінниці під час усіх форм роботи з учителями та школярами (індивідуальні консультації, профорієнтаційні заходи у школах та в закладі для школярів). Також проводилася профорієнтаційна робота серед випускників загальноосвітніх навчальних закладів Вінницької

області з метою їх залучення на навчання.

Заходи профорієнтаційного напряму:

- 22 вересня 2018р. майстри виробничого навчання Краснюк Т.Я., Хлопюк Н.М., Бабчук Ж.В. та учні взяли участь у наймасштабнішому профорієнтаційному проекті для дітей віком від 3 до 18 років – «Місто професій», який проходив на Європейській площі. Це міжнародний проєкт, що вже п'ятий рік реалізовується в Україні. Його мета в тому, щоб допомогти кожній дитині реалізувати свій потенціал;

- професії «Кухар», «Кондитер» були представлені у вигляді муляжів кондитерських виробів та проведенням майстер-класів щодо приготування квітів із мастики та розписом на вафельних коржах. Ініціатором та організатором заходу виступає Благодійний фонд «Місто професій» в особі керівника Тетяни Люльки;

- 01 листопада 2018р. на базі нашого закладу майстри виробничого навчання разом із своїми учнями провели 4 майстер-класи для учнів вінницьких шкіл, а саме щодо приготування квітів із мастики, розпис на вафельних коржах, оздоблення медових пряників та вирізання квітів із свіжих овочів. Захід проходив в форматі партнерства проекту FlyUp, який реалізується громадською організацією «Освітній простір 2,0» спільно з Департаментом освіти ВМР;

- 14 березня 2019р. відбувся традиційний щорічний День відкритих дверей. Мета такого заходу ознайомити майбутніх вступників із особливостями навчального закладу. Для гостей була проведена екскурсія кабінетами та майстернями, відвідини виставки технічної та декоративно-прикладної творчості, перегляд відеофільмів про будні та свята навчального закладу. Учні та майстри виробничого навчання відповідально та творчо підійшли до підготовки заходу, показали різні грані своєї майстерності, тому вироби вражали своєю креативністю та майстерністю;

- в рамках проведення Дня відкритих дверей майстер виробничого навчання Чайковська Н.А. провела майстер-клас на тему «3D-квіти в желе». Неоніла Анатоліївна розповіла про цю технологію детально: як приготувати желе та наповнювачі для нього, які природні барвники та ароматизатори використовувати, які інструменти потрібні для створення кулінарного дива. Під час самого майстер-класу Неоніла Анатоліївна та дівчата-учениці групи 18 надавали практичну допомогу його учасникам. Всі учасники отримали справжнє задоволення від процесу роботи та її результатів;

- з 16 по 20 травня було проведено міський етап Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») у с. Сутиски, де для наших майстрів виробничого навчання головним завданням було нагодувати смачними стравами польової кухні всіх учасників цього дійства та при цьому презентувати наш навчальний заклад;

- 24 травня 2019р. на Європейській площі м. Вінниці майстри виробничого навчання та учні прийняли участь у VII регіональному фестивалі технічної творчості учнів ЗП(ПТ)О «Творча молодь Вінниччини», метою якого є популяризація творчих технічних ідей, пропаганда досягнень учнівських колективів ЗП(ПТ)О з науково-технічної, пошуково-конструкторської, дослідницької і винахідницької діяльності та здійснення профорієнтаційної роботи. Саме там, кулінарні професії були представлені у вигляді муляжів кондитерських виробів, продажу кулінарних виробів та проведенням майстер-класів.

Згідно з графіком проведення поетапної та державної кваліфікаційної атестації в групах 18,19,20,21,22,23 були проведені кваліфікаційні пробні роботи, де учні показали свої вміння та навички щодо приготування різноманітних вишуканих страв та виробів. Всі страви були дуже гарно оформлені та мали відмінні смакові властивості.

Аналіз роботи методичної комісії дає змогу зробити висновок, що комісія функціонує стабільно, в режимі розвитку; завдання, які були визначені у 2018-2019н.р. всі виконані і результативність роботи комісії є досить високою.

Висновки. Отже, кожен педагог має намір досягти високого сучасного рівня підготовки кваліфікованих робітників, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці, і в досягненні цієї мети значущу роль відводиться саме методичним комісіям.

Список використаних джерел

1. Висоцька Ю.М. Система роботи методичних комісій професійно-технічних навчальних закладів / Ю.М. Висоцька, О.В. Темченко, З.М. Свиридова – Метод. рекомендації –2014, 28 с.

2. Внукова И.Л. А.С. Макаренко о воспитателе / И.Л. Внукова // Советская педагогика. – 1984. – №3. – С.105-108.

3. Масові форми методичної роботи з педагогами в сучасному навчальному закладі / за ред. К.Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2004. – 128 с.

УДК 37.011.3-051:377.3

В.А. Марчук
методист вищої категорії
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області

СИСТЕМА РОБОТИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НАД ЄДИНОЮ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЮ ПРОБЛЕМОЮ

Анотація. *У даній статті розглянуто питання роботи педагогічних колективів ЗП(ПТ)О над єдиною науково-методичною проблемою. Окреслено основні етапи роботи над ЄНМП. Визначені основні алгоритми реалізації ЗП(ПТ)О єдиної науково-методичної проблеми упродовж відповідного терміну.*
Ключові слова: *методична робота, єдина науково-методична проблема, етапи реалізації, алгоритм роботи.*

V.A. MARCHUK SYSTEM OF WORK OF THE PEDAGOGICAL COLLEGE OF THE ESTABLISHMENT OF THE PROFESSIONAL (PROFESSIONAL-TECHNICAL) EDUCATION ABOUT THE SINGLE SCIENTIFIC AND METHODICAL PROBLEM

Abstract. *This article discusses the work of the pedagogical teams of PA(PA)O on the only scientific and methodological problem. The main stages of work on the EWSM are outlined. The basic algorithms for the implementation of the PD(PA) on a single scientific and methodical problem during the relevant period are determined.*
Key words: *methodical work, the only scientific and methodical problem, stages of implementation, algorithm of work.*

Вступ. Співпрацюючи з адміністраціями, методистами та педагогічними працівниками закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О) області з питань запровадження нових державних стандартів на компетентнісній основі та здійснюючи методичний супровід впровадження у навчально-виробничий процес сучасних інноваційних технологій, методисти Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області особливу увагу звертають на індивідуальні та колективні форми науково-методичної роботи.

Здійснюючи аналіз перспективного та річного планування роботи освітніх закладів, планування методичної роботи та діяльності методичного кабінету, ми неодноразово переконувалися в тому, що робота педагогічних колективів над реалізацією єдиної науково-методичною проблемою не завжди співзвучна з сучасними педагогічними ідеями та концепціями.

Педагогічні колективи ЗП(ПТ)О не завжди аналізують результати роботи над науково-педагогічною проблемою, виявляють упущення та аналізують їх причину, визначають завдання на перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній літературі накопичений достатній потенціал для вирішення наукових і практичних завдань, пов’язаних із проблемою роботи освітніх закладів над ЄНМП. Так, у дослідженнях І.П. Жерносека, А.В. Дьоміна, В.Г. Кременя, Н.Г. Ничкало, В.О. Радкевич, С.С. Шевчук і ін. розглядались основні аспекти діяльності педагогічних колективів освітніх закладів із реалізації ЄНМП. Проаналізувавши наявну науково-методичну літературу, останні дослідження та публікації, вважаємо, що вищезгадана тематика потребує додаткового вивчення та практичного опрацювання.

Мета статті: ознайомлення методичних служб та педагогічних працівників ЗП(ПТ)О з основними аспектами реалізації єдиної науково-методичної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ із прискореним оновленням знань та цінностей висуває все більш жорсткі вимоги до особистості, її моральної свободи, відповідальності, її здатності самостійно навчатись та адаптуватись до змін, постійно професійно вдосконалюватись.

Як наслідок, постає питання фахової компетентності педагогів, з’являються нові «критерії оцінювання» їх професійності: стійка мотивація пізнання нового, здатність педагогічних працівників до самоосвіти, усвідомлення ними необхідності навчатися впродовж всього професійного життя [1, с. 1040].

Формування мотивації професійного зростання, стимулювання самовдосконалення та прагнення до самореалізації, «підняття» рівня педагогічної діяльності (від репродуктивного до раціоналізаторського та від конструктивного до новаторського) – сучасні завдання [2, с. 9-10].

© ***В.А. Марчук, 2019***

Важливу роль у самовдосконаленні педагога відіграє науково-методична діяльність методичної служби освітнього закладу.

У ЗП(ПТ)О здійснюється колективна та індивідуальна науково-методична робота. Колективні форми методичної роботи використовуються з метою вироблення єдиного підходу до вирішення певних проблем, обговорення актуальних питань організації навчально-виховного процесу, аналізу результатів колективної діяльності, вивчення і поширення кращого педагогічного досвіду, науково-технічної та педагогічної інформації. Колективними формами методичної роботи є: педагогічна рада, методичні комісії, теоретичні та практичні семінари, науково-практичні конференції, педагогічні читання тощо [4, с. 1].

Індивідуальна науково-методична діяльність педагога спрямована на усвідомлену, цілеспрямовану, планомірну та безперервну роботу щодо вдосконалення його теоретичної та практичної підготовки. Найважливішою індивідуальною формою науково-методичної роботи є індивідуальна робота над науково-методичною темою (проблемою) та самоосвіта [5, с. 128].

Індивідуальна науково-методична робота педагогічних працівників.

Загальну організацію роботи над єдиною науково-методичною проблемою здійснює директор. Безпосередніми організаторами методичної роботи є заступник директора з навчально-методичної роботи та методист освітнього закладу.

На певний період адміністрацією освітнього закладу розробляється система роботи педагогічного колективу над єдиною науково-методичною проблемою:

Перший етап (один календарний рік). Концептуально-організаційний –аналітична робота та психолого-педагогічна підготовка колективу до впровадження нової педагогічної ідеї (лютий-травень першого року):

- робота творчої групи щодо вибору і обґрунтування єдиної науково-методичної проблеми освітнього закладу (травень-червень);
- ухвалення ЄНМП педагогічною радою та планування роботи МК, педагогів, виходячи з науково-методичної проблеми ЗП(ПТ)О (вересень);
- проведення тематичних педрад та методичних семінарів (вересень-грудень);
- робота педагогів із науково-методичною літературою, обговорення на засіданнях методичних комісій (вересень-грудень);
- планування науково-методичної роботи, проектування тем методичних комісій та індивідуальних тем (питань) педагогів (вересень-грудень).

Другий етап (1,5 року). Теоретичне вивчення проблеми – проведення тематичних педрад та методичних семінарів; вивчення теорії проблеми на засіданнях методичних комісій, робота творчих груп, самоосвіта педагогічних працівників освітнього закладу; координація науково-методичної роботи педагогічних працівників методичною службою ЗП(ПТ)О; розроблення педпрацівниками уроків, виховних заходів за результатами теоретичної роботи над темою (побудування прийомів, методик тощо); підготовка методики діагностики учнівських груп психолого-педагогічною службою училища.

Третій етап (один навчальний рік). Практичне дослідження проблеми - проведення засідань методичних комісій; діагностика учнів за розробленою психолого-педагогічною службою освітнього закладу методикою (початок навчального року), фіксація результатів; проведення уроків, виховних заходів за результатами теоретичної роботи над темою (апробація, перевірка на практиці теоретично побудованих прийомів, методів) (протягом навчального року); повторна діагностика учнів (кінець навчального року), відстеження динаміки; попередній аналіз результатів роботи над ЄНМП за індивідуальними звітами.

Четвертий етап (1,5 року). Підведення підсумків роботи над ЄНМП (систематизація накопиченого матеріалу та узагальнення досвіду), поширення досвіду педагогів освітнього закладу за результатами роботи над проблемою: проведення відкритих заходів, майстер-класів, авторських уроків та виховних годин, тематичних методичних семінарів тощо.

Аналіз роботи педагогічного колективу над проблемою, розробка рекомендацій, проведення науково-практичної конференції; видання інформаційно-методичного збірника освітнього закладу; удосконалення комплексно-методичного забезпечення предметів і професій; проектування нової ЄНМП [5, с. 128].

Науково-методична робота у ЗП(ПТ)О, перш за все, спрямована на формування і зростання професійної компетентності педагогічних працівників та творчого потенціалу всього колективу,

вироблення інноваційного стилю діяльності освітніх інноваційних технологій у навчально-виробничий і виховний процеси, формування здатності до швидкої адаптації в умовах, що постійно змінюються.

Успішному підвищенню професійної кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О сприяє зосередження їх зусиль на роботі за єдиною науково-методичною темою (проблемою) навчального закладу, що орієнтує керівників, методистів, педагогічних працівників, які працюють з інноваціями, на дотримання принципу послідовності, етапності у процесі опанування нововведень, на визначення пріоритетних форм та методів науково-методичної діяльності на кожному етапі, на розробку комплексів інформаційно-методичних матеріалів, що висвітлюють проміжні та кінцеві результати.

Опрацювання нової науково-методичної теми (проблеми) пов'язане із змінами змісту професійно-технічної освіти, освоєнням нових навчальних програм, введенням нетрадиційних дисциплін, пошуком оригінальних методик викладання [6, с. 128].

Оновлення змісту професійної освіти вимагатиме створення принципово нових освітніх стандартів професійної освіти на базі професійних стандартів, які мають ґрунтуватися на компетентнісному та особистісно орієнтованому підходах до навчання, орієнтуватися на здобуття особою компетентностей, умінь і навичок, необхідних сучасній людині для успішної самореалізації в професійній діяльності,особистому житті, громадській активності [3, с. 3].

Вважаємо, що організацію методичної роботи в педагогічних колективах освітніх закладів слід спрямовувати на реалізацію вищезгаданих завдань.

Цілеспрямований і організаційний процес управління в освітньому закладі має відбуватися у такій послідовності: постановка мети – планування – організація – аналіз – регулювання – контроль – стимулювання – коригування. За подібним принципом організовується діяльність педагогічного колективу на реалізацію єдиної науково-методичної проблеми.

Педагог виступає головним чинником реалізації цілей і завдань освіти, тому об'єктом управління є професійний розвиток особистості педагога. Ці завдання реалізуються через організацію діяльності педагогічного колективу навчального закладу над єдиною науково-методичною проблемою.

Робота над єдиною темою є колективною формою пошуку шляхів вирішення актуальних проблем навчально-виховного процесу. Колективне педагогічне дослідження має свої переваги: об'єднує окремі елементи дослідницької практики, забезпечує підвищення кваліфікації педагогічних працівників у режимі самоосвіти й упровадження системи локальної взаємодії, спрямованої на теоретичне осмислення та практичне вирішення актуальної проблеми.

Успіху у зазначеній роботі досягають ті педагогічні колективи, які користуються такими вимогами до визначення єдиної науково-методичної проблеми:

- актуальність проблеми для діяльності конкретного педагогічного колективу;
- співзвучність проблеми із сучасними педагогічними ідеями;
- колегіальність вибору науково-методичної проблеми з урахуванням пропозицій найавторитетніших членів педагогічного колективу;
- діалектичний зв'язок єдиної теми з існуючим передовим педагогічним досвідом із визначеної проблеми, з конкретними науково-дослідними освітніми установами, які спроможні надати допомогу навчальному закладу своїми науковими розробками;
- науково-методична проблема має охоплювати навчально-виробничий і виховний процеси, всі форми методичної роботи навчального закладу.

З урахуванням складності науково-методичної проблеми та рівня готовності педагогічного колективу до її реалізації складають перспективний план роботи (орієнтовно на 3 – 5 років) над визначеною проблемою, у якому передбачається поетапне вирішення необхідних питань. Заплановані заходи включають у перспективний та річні плани навчального закладу.

Зміст роботи над єдиною науково-методичною проблемою:

- фіксація утруднень у педагогів, учнів, адміністрації, які призводять до виникнення проблеми;
- вивчення різноманітних джерел, літератури, їх науковий аналіз, що дозволяє визначити науково-практичне обґрунтування вирішення аналогічних проблем;
- навчання педколективу управлінської рефлексії, техніки корекції суб'єктивного стану у проблемній ситуації;
- побудова моделі нового виду діяльності, яка дозволяє знімати суперечності й вирішувати проблеми;
- вивчення досвіду роботи над аналогічними проблемами;

- розробка необхідних дидактичних, психолого-педагогічних та інших засобів;
- апробація нової моделі діяльності;
- вироблення методичних рекомендацій для всіх учасників освітнього процесу, спрямованих на вирішення проблеми та отримання нової якості.

З метою посилення цілеспрямованості при виконанні науково-методичної теми ЗП(ПТ)О може бути запропоновано наступний алгоритм (план) роботи над єдиною методичною темою.

Алгоритм роботи ЗП(ПТ)О над єдиною методичною темою.

І. Психолого-педагогічна підготовка колективу.

1. Аналіз результатів педагогічного процесу з метою виявлення загальних та окремих проблем науково-методичної роботи у ЗП(ПТ)О.

2. Вивчення реального рівня професійної компетентності, творчих здібностей педагогів, потреб та інтересів як всього колективу, так і кожного педагога через зазначені заходи: відвідування уроків, позакласних занять, застосування методів експертних оцінок, проведення анкетування, бесід, аналіз змісту педагогічних рад, творчих конференцій тощо.

3. Систематичне вивчення ступеня розриву між реальним рівнем компетентності педагогів, що виявляється в узагальненні їх праці та вимогами суспільства до рівня діяльності педагогічних колективів.

4. Діагностика педагогічних умов, що спричинили такий розрив.

5. Ознайомлення педагогічного колективу ЗП(ПТ)О з досягненнями психолого-педагогічної науки та інноваційними освітніми технологіями, що стосуються проблем навчального закладу.

ІІ. Теоретичне обґрунтування науково-методичної проблеми ЗП(ПТ)О.

1. Визначення та формулювання теми (проблеми) навчального закладу на основі результатів підготовчого етапу.

2. Обговорення методичної теми, планування форм роботи над нею:

розробка робочого плану теоретичної підготовки педагогів над виконанням даної теми; підготовка методичної служби ЗП(ПТ)О до практичної реалізації теми.

3. Ознайомлення всіх членів педагогічного колективу з проєктом реалізації єдиної методичної теми, її обговорення та затвердження педагогічною радою ЗП(ПТ)О.

ІІІ. Теоретична підготовка до впровадження єдиної методичної теми.

1. Загальна теоретична підготовка педагогічного колективу до впровадження у практику нових наукових ідей, концепцій, рекомендацій.

2.Аналіз літературних джерел із теми, що досліджується.

3. Аналіз досвіду впровадження обраної теми у педагогічну практику.

4. Опис власного досвіду кожного члена педагогічного колективу навчального закладу у межах обраної теми.

5. Розробка творчою групою моделі впровадження: виділення основних положень, рекомендацій, прийомів, методів роботи; визначення змін у функціях усіх категорій педагогічних кадрів, коригування діяльності учасників, виявлення специфічних засобів реалізації завдань моделі, експертна оцінка реального досвіду.

IV. Творчий етап.

1. Творче опрацювання кожним учасником педагогічної ідеї у своїй навчально-виробничій та організаційно-методичній діяльності.

2. Самоосвіта педагогів у межах методичної теми, що досліджується.

3. Впровадження традиційних та інноваційних форм і методів у процес дослідження теми (цільові семінари, науково-практичні конференції, постійно діючі виставки, «відкриті» заняття, «мозкові штурми» тощо).

4. Створення банку даних щодо результатів науково-методичної роботи.

V. Поточний аналіз та управління процесом впровадження.

1. Аналіз та самоаналіз педагогами результатів впровадження: як впливає використання пропонованих форм, методів, прийомів та засобів на рівень навчальних досягнень учнів.

2. Контроль з боку керівників ЗП(ПТ)О ходу виконання методичної теми: аналіз інформації про стан реалізації, планування контролю за виконанням теми, координація роботи над темою, організація методичних заходів (семінарів, конференцій, «відкритих» занять тощо) з метою узагальнення досвіду роботи над єдиною темою, стимулювання дослідної діяльності учасників.

3. Контрольно-аналітична діяльність методичної служби ЗП(ПТ)О у процесі виконання теми: порівняльний аналіз проблематики та ходу роботи педагогічного колективу над темою зі станом її

розробки у педагогічній науці та практичними результатами, об'єднання та координація всіх ланок учасників дослідження, забезпечення переходу від стихійного пошуку до моделювання та проектування роботи колективу над темою, посилення компетентного керівництва використанням науково-методичної інформації.

VI. Підведення підсумків роботи над єдиною темою.

1. Обговорення результатів роботи над єдиною методичною темою на педагогічній раді.

2. Вироблення і прийняття рекомендацій, формулювання висновків [6, с. 47-49].

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області рекомендує адміністраціям та методистам ЗП(ПТ)О взяти за основу діяльності освітнього закладу роботу над реалізацією науково-методичної проблеми за такими показниками:

- запровадження у практику роботи педагогічного колективу сучасних інноваційних педагогічних технологій;
- підвищення педагогічної майстерності, творчого потенціалу педагогічних працівників; використання набутого досвіду більшістю педагогів навчального закладу;
- удосконалення змісту, форм і методів науково-методичної діяльності професійного навчального закладу;
- високий рівень навчальних досягнень учнів, їхнього особистого розвитку, вихованості;
- сприятливий психологічний клімат у педагогічному колективі;
- розробка рекомендацій щодо вдосконалення освітнього процесу в рамках досліджуваної проблеми.

Умови вибору науково-методичної проблеми педагогічним колективом професійного навчального закладу:

1. Аналіз результатів роботи над попередньою науково-методичною проблемою.

2. Визначення на основі аналізу основних напрямів, які сприятимуть удосконаленню навчально-виробничого і виховного процесів, методичної діяльності навчального закладу у підготовці кваліфікованих робітників:

- відповідна фахова підготовка педагогічних працівників;
- створення умов для творчості педагогів в індивідуальній та колективній діяльності;
- готовність педагогів навчального закладу до інноваційної діяльності;
- використання нетрадиційних форм і методів у навчально-виробничій та виховній діяльності;
- використання сучасного інформаційного матеріалу у навчанні професії та виховній роботі з учнями;
- володіння педагогами психологічним мінімумом;
- наявність належного матеріально-технічного та дидактичного забезпечення;
- напрацювання досвіду організації та проведення інноваційної навчально-виховної та методичної діяльності у педагогічному колективі (імітаційних занять, тренінгів, розробок портфоліо, презентацій тощо).

3. Діагностування та анкетування педагогів із питань можливості впровадження ними інноваційних освітніх та сучасних педагогічних технологій.

Скоординована робота над єдиною науково-методичною темою забезпечує взаємозв'язок усіх напрямів підвищення фахової майстерності педагогів та диференційований підхід до вибору форм і змісту методичної роботи у ЗП(ПТ)О.

Висновки. Отже, у плануванні та організації навчально-методичної роботи у ЗП(ПТ)О враховуються актуальні завдання розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти, програмні цілі навчального закладу, педагогічні проблеми, над якими працює колектив, індивідуальні плани діяльності кожного педагога.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти АПНУ: за ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040с.

2. Жерносек І.П. Шкільна науково-методична тема / І.П. Жерносек // Директор школи. – 1999. – №23- С. 9-10.

3. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80 – Назва з екрану.

4. Наказ Міністерства освіти і науки України №582 від 12.12.2000р. «Про удосконалення методичної роботи в системі професійно-технічної освіти» [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://ru.osvita.ua/legislation/ proftech/3306/ – Назва з екрану.

5. Система роботи над науково-методичною проблемою / А.В. Дьоміна. – К.: Шк. Світ. – 2011. – 128с.

6. Шевчук С.С. Науково-методична діяльність педагога професійної школи: Метод. посібн. / С.С. Шевчук – Донецьк. ІПО ІППУМО. – 2012. – 116 с.

УДК 377.3:37.091.32

Т.М. Медведєва
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, методист,
Навчальний пункт АРЗ СП ГУ ДСНС України у Вінницькій області

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. У *статті розглянуто роль інтерактивних методів навчання у процесі проведення лекційних занять, представлено і описано методи і способи їх застосування.*

Ключові слова: *інтерактивний метод, активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів, лекційне заняття.*

T.M. MEDVEDEVA INTERACTIVE METHODS OF LEARNING IN LECTURES IN PROFESSIONAL (PROFESSIONAL)

Adstrakt. *Tne article discusses the role of interactive teaching methods in the lectures, presents anddescribes the methods and ways of their application.*

Keywords: *interactive method, activation educational and learning of students, lectures.*

Вступ. Якість роботи викладачів значною мірою залежить від інтенсифікації та оптимізації навчального процесу на основі ефективного використання традиційних і нових методик, що базуються на найширшому використанні різноманітних технічних засобів навчання. Ефективність засвоєння матеріалу значною мірою залежить від доцільності добору і використання методів викладання лекції для конкретної теми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що інтерактивні технології навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освітирозглядаютьсявконтекстіособистісноорієнтованихтехнологій. Їх ознаки можна знайти в технології кооперованого навчання, діалогічного навчання, ігрових технологіях, технології організації групової навчальної діяльності. Даному питанню присвячені дослідження К.О. Баханова, О.Л. Глотова, К.Ф. Нор, О.М. Пєхоти, Л.В. Пироженко, О.І. Пометун, Г.П. П'ятакової, Г.А. Цукерман, О.Г. Ярошенко та ін. Як специфічна категорія інтерактивні технології розглядаються М.В. Кларіним, В.В. Гузєєвим, О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, Г.П. П'ятаковою та ін.

Метою статті є аналіз інтерактивних методів навчання при проведенні лекційних занять, які сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. Професійне самоусвідомлення набуває важливого значення для професійного становлення майбутнього фахівця і має свій специфічний професійний зміст, який включає сукупність професійних знань, вмінь і навичок із фахових та фундаментальних дисциплін, зокрема рівня власної професійної компетентності, знання умов професійного самовдосконалення. Професійне самоусвідомлення дає можливість молодому фахівцю стати конкурентоспроможною особистістю в умовах сучасного ринку, який орієнтується на високу якість результатів праці.

На нашу думку, професійне самоусвідомлення – це розуміння себе, своїх дій, норм, моделей поведінки згідно з ідеалом та вимогами майбутньої професійної діяльності, а також оцінка себе як фахівця (задоволення або незадоволеність результатами своєї професійної роботи).

В якості однієї з педагогічних умов формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців ЗП(ПТ)О ми розглядали використання інтерактивних методів навчання в навчально-виховному процесі як шлях до формування професійного самоусвідомлення майбутнього спеціаліста. Сьогодні не доцільно викладати дисципліни традиційно, коли у центрі педагогічного процесу знаходиться викладач, а студенти пасивно сприймають матеріал та виконують його вимоги. Ще у 80-х роках були проведені дослідження у США, які підтверджують, що інтерактивні навчання дозволяють збільшити рівень засвоєного матеріалу. Результати цих досліджень були відображені в схемі, що отримала назву «Піраміда навчання», у якій відображають рівень засвоєння матеріалу в залежності виду роботи [5, с. 11].

З піраміди видно, що найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція –5%, читання – 10%), а найбільших інтерактивного (дискусійні групи – 50%, практика через дію – 75%, навчання інших чи негайне застосування отримання знань відразу ж – 90%). Це,

© ***Т.М. Медведєва, 2019***

звичайно, середньостатистичні дані, і в конкретних випадках результати можуть бути дещо іншими, але в середньому таку закономірність може простежити кожен викладач [5, с. 11].

Але неможливо уявити навчання студентів без отримання теоретичного матеріалу у формі лекції. У сучасній освіті лекції посідають суттєве місце у навчальному процесі ЗП(ПТ)О, тому від викладача вимагається наблизити навчальний процес до умов професійної діяльності, сприяти обмінові знаннями, досвідом, щоб не утверджувалася думка, що лекція привчає до пасивного, некритичного сприйняття чужих думок. У більшості вузівських предметів теоретичного змісту лекції охоплюють 70-80% усього курсу, в практичних дисциплінах – до 40% матеріалу [2, с. 128].

Використання інтерактивних методів під час лекції є ефективними засобами активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, що спрямовані на розвиток у майбутніх фахівців самостійного мислення, формування творчих умінь нестандартного розв'язання певних професійних проблем з метою вдосконалення навичок професійного спілкування. У процесі підготовки майбутніх фахівців на лекціях ми використовуємо такі методичні засоби інтерактивних технологій, які дають змогу проводити наступні види лекційних занять.

Лекції-бесіди («діалог з аудиторією») є найбільш поширеною і простою формою активного залучення студентів до навчального процесу за допомогою постановки запитань, що носять не контролюючий, а інформаційний характер, тобто спрямовуються на визначення рівня поінформованості студентів із матеріалом лекції, готовності до сприйняття нового матеріалу, актуалізації знань, необхідних для його розуміння.

Завдяки лекції-бесіді активніше відбувається зворотній зв'язок між викладачем та аудиторією. З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на початку лекції-бесіди ми використовуємо такі інтерактивні методи, як інтелектуальна розминка у формі обміну думками, експрес-опитування, сократична бесіда, що дає змогу виявити певні прогалини у знаннях студентів.

Проблемна лекція. Актуальність використання проблемних лекцій ґрунтується на тому, що основними умовами успішного навчання (за Д. Дьюї) є: проблемність навчального матеріалу (знання – діти здивування і допитливості), активність студента (знання повинні засвоюватися з апетитом), зв'язок навчання з життям, працею, на що звертається увага в праці Г. Селевка [3, с. 75] та в іншій енциклопедичній літературі [2, с. 717].

У проблемній лекції, зважаючи на високий рівень підготовленості студентів, використовуються проблемні запитання, тому такі лекції часто наближаються до дослідницької діяльності. Проблемність лекції досягається послідовним створенням проблемної ситуації певнихтруднощів, які студенти не в змозі подолати за допомогою наявних знань, а тому мотивується посилена навчально-пізнавальна активність і діяльність у напрямі отримання нових знань, що вивчаються на лекції і становлять інтерес для майбутньої професійної діяльності.

Методичними особливостями проблемної лекції є проблемний виклад матеріалу, евристична бесіда, проблемні демонстрації, мисленнєвий проблемний експеримент, проблемні завдання та їх вирішення тощо. Студенти виконують такі дії, як вибір, порівняння, співставлення, усунення неузгодженості, прийняття рішення, встановлення зв'язку, здійснення пошуку, дослідження та ін.

Лекція-дискусія передбачає активний обмін думкамив інтервалах між логічними розділами лекції. Оскільки лекції-дискусії, дебати є вищим рівнем проблемних лекцій, то вони, зазвичай, доповнюються системою проблемних семінарів, ділових ігор, самостійної роботи, що також є методичними засобами інтерактивних технологій навчання.

Метою проведення лекції-дискусії може бути навчання, тренінг, діагностика, зміна установок, стимулювання творчості, що обов'язково передбачає наявність зв'язку з темою заняття. Якщо на лекції охоплюється значний об'єм матеріалу, то в результаті дискусії можна досягти таких цілей, як упорядкування інформації, пошук альтернатив, їх теоретична інтерпретація та методологічне обґрунтування. Оптимізувати проведення лекції-дискусії можна за допомогою інтерактивного методу паралельного мислення Е. Боно «Шість мислительних шапок» [6].

Лекція-аналіз конкретної ситуації передбачає використання дискусійної діалогічної взаємодії, але предметом обговорення є не окреме питання, а певні ситуації (професійна, соціальна, ділова тощо). Створення проблемної ситуації на основі фактів із реального життя – особливість навчання за допомогою аналізу конкретних ситуацій – кейс-стаді (case-study) - методу, розробленого в Гарвардському університеті. Основними засобами використання інтерактивного методу «аналіз конкретних ситуацій» на лекціях є банк кейсів, що ілюструють проблему, шляхи її вирішення або концепцію в цілому, відеокліпи, методичні рекомендації з їх використання, питання для обговорення, завдання студентам для подальшої самостійної роботи, дидактичні матеріали на допомогу викладачеві тощо [3, с. 65]. Кейс-метод дає змогу встановити оптимальне

співвідношення теоретичного і практичного аспектів навчання, тому його доцільно використовувати як під час лекції, так і на семінарських заняттях.

Висновки. Неможливо уявити навчання студентів у ЗП(ПТ)О без отримання теоретичного матеріалу у формі лекції. Використання інтерактивних методів під час лекції є ефективними засобами активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, що спрямовані на розвиток у майбутніх фахівців самостійного мислення, формування творчих умінь нестандартного розв'язання певних професійних проблем з метою вдосконалення навичок професійного спілкування.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч.посіб. – К.:Академвидав, 2004.- 352 с.

2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

3. Корсак К. Традиційні уроки та лекції: сучасний стан і перспективи / К. Корсак, Т.Зінченко // Вища освіта України – 2002. – № 3. – С.75-80.

4. Мельничук І.М. Засоби інтерактивних технологій у традиційному навчанні соціальних працівників у вищій школі/ І.М. Мельничук //Вісник Черкаського університету «Педагогічні науки»/[Електронний ресурс]- Режим доступу: http:www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N157p104-109.pdf – Назва з екрана.

5. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004 – 192 с.

6. Сікорський П.І. Теоретико-методологічні основи диференційованого навчання / Сікорський П.І. – Львів, 1998. – 196 с.

УДК 377.3:811

В.О. Миколайчук
викладач іноземної мови
Державний навчальний заклад «Вище професійне училище №7 м.Вінниці»

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. *У статті визначено зміст і структуру іншомовної комунікативної компетентності учнів ЗП(ПТ)О, а також виокремлено компоненти, які відображають зміст іншомовної комунікативної компетентності та відповідають цілям навчання іноземній мові учнів ЗП(ПТ)О.*

Ключові слова: *комунікативна компетентність, іноземна мова, заклад професійної (професійно-технічної) освіти.*

V.O. MIKOLAICHUK FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PUPILS IN PROFESSIONAL AND TECHNICAL EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. *The article defines the content and structure of the foreign language communicative competence of institution of vocational education students, as well as the components that reflect the content of the foreign language communicative competence and meet the goals of learning the foreign language of institution of vocational education students.*

Key words: *communicative competence, foreign language, vocational education institution.*

Вступ. Нині особливого значення набуває професійна підготовка фахівця, здатного успішно розв'язувати професійні завдання, готового до виконання професійних функцій як в україномовному, так і в іншомовному середовищі. Навчання іноземної мови стало невід'ємною й важливою складовою професійної підготовки, а кінцевою метою – формування в учнів готовності та здатності до міжкультурної комунікації, практичного володіння іншомовними комунікативними компетенціями, тобто вмінням зіставляти мовні засоби з конкретними цілями, ситуаціями, умовами та завданнями мовленнєвого спілкування. При цьому навчання іноземної мови в ЗП(ПТ)О відіграє визначальну роль, будучи за змістом, метою і завданнями унікальною навчальною дисципліною, що має величезний потенціал для формування професійних компетенцій майбутнього фахівця. З іншого боку, підвищення ролі викладання іноземних мов у ЗП(ПТ)О є нагальним питанням, яке виникло у зв'язку з інтеграцією України в європейський і світовий освітні простори. Тому перед сучасним ЗП(ПТ)О стоїть завдання сформувати не лише конкурентоспроможного професіонала, що володіє, щонайменше, однією іноземною мовою, а передусім – полікультурну особистість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що сучасні концепції, теоретико-методологічні положення, принципи, методичні системи формуванняіншомовної комунікативної компетентності стали сферою наукових інтересів Н. Гальскової, Г. Китайгородської, Ж. Марфіної,

© ***В.О. Миколайчук, 2019***

Н. Микитенко, Л. Морської, Н. Мукан, В. Мусаєвої, З. Никитенко, С. Ніколаєвої, В. Петрусинського, І. Шехтер та ін. Проте варто зазначити, що в дослідженнях цих авторів не повною мірою розкриті особливості формування іншомовної комунікативної компетентності учнів ЗП(ПТ)О.

Мета статті – визначення змісту і структури іншомовної комунікативної компетентності учнів ЗП(ПТ)О.

Виклад основного матеріалу. Стратегію сучасної вітчизняної вищої освіти складаютьпроцеси, пов'язані з формуванням професійної компетентності фахівця, зокрема такої її важливої складової, як іншомовна. Реалізацію цього стратегічного напряму в межах ЗП(ПТ)О забезпечує іншомовна освіта у вигляді цілісного та системного педагогічного процесу, спрямованого на професійну підготовку учнів «змістом і засобами іноземної мови» [4]. Таким чином, іншомовна освіта у ЗП(ПТ)О має створювати умови для формування полікультурної мовної особистості, яка, за визначенням Н. Микитенко, є «цілісною особистістю, в структурі якої засобами іноземноїмови сформований комплекс компетенцій, що забезпечує розвиток її здатності до позитивної активної взаємодії з представниками полікультурного світу» [6, с. 94].

Метою навчання іноземної мови учнів у ЗП(ПТ)О має стати практичне використання іноземної мови в майбутній професійній діяльності. Професійно-орієнтоване навчанняіноземної мови – це навчання, яке в межах навчального плану спрямоване на оволодіння учнями іноземною мовою відповідно до вимогпевної професійної сфери [8]. Тобто, вони повинні володіти іноземною мовою не лише як засобом загальнокультурного спілкування, але й як засобом спілкування у межах обраної спеціальності чи профілю навчання (читати та перекладати фахову літературу, володіти необхідною термінологією, правильно формулюватиусно та письмово мовленнєві висловлювання іноземною мовою тощо). При цьому профіль навчання у контексті дослідження нами розуміється як сформований тип підготовки з іноземної мови залежно від особливостей ЗП(ПТ)О і потреб учнів у знанні іноземної мови як професійної. Саме профіль навчання визначає зміст, цілі та завдання навчання у певному навчальному закладі, вимогидо рівня володіння іноземною мовою, який повинен бути досягнутий у результаті ефективної іншомовної підготовки.

Однією з цілей профільного навчання іноземній мові є створення умов для розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів учнів, формування готовності до оволодіння майбутньою професією. Заняття з іноземної мови у ЗП(ПТ)О орієнтують учнів на оволодіння мовою як засобом спілкування в межах обраної ними спеціальності [2, с. 68]. Тому логічно, що засвоєння змісту професійно спрямованого модуля з іноземної мови здійснюється з урахуванням профілю ЗП(ПТ)О.

Варто зазначити, що засобами дисципліни «Іноземна мова» формуються також навички професійної мобільності майбутнього фахівця. При засвоєнні професійно орієнтованого змісту навчання учень занурюється вситуацію професійної діяльності, що створює умови для додаткової мотивації як до вивчення іноземної мови, так і до освоєння обраної спеціальності.

Дисципліна «Іноземна мова», яку вивчають учні, носить як комунікативно-орієнтований, так і професійно спрямований характер. Тому основною метою навчання іноземної мови учнів є формування і розвиток професійної іншомовної компетенції. Розглядаючи зміст дефініції «іншомовна професійна компетентність» у термінологічному полі сучасних наукових суджень, І. Ставицька зазначає, що більшість вчених її трактує як особистісну здатність фахівця розв'язувати певний клас професійних завдань, використовуючи знання, отримані при вивченні іноземної мови [12].

Успіх комунікації передусім залежить від обраних форм і стилів спілкування, тому формування іншомовної комунікативної компетентності має спрямовуватися на оволодіння учнями такими аспектами взаємодії: 1) комунікативними жанрами, які є професійно визначальними для конкретної спеціальності; це уміння науковцями і практиками вважається основним, оскільки кожен жанр має свою специфіку і композиційну будову відповідно до мети комунікації, а різноманітність жанрових форм визначається комунікативними завданнями і цілями спілкування; 2) уміннями використовувати терміни в діловому контексті; 3) мовними формулами етикету у межах ділових контактів, які є невід'ємною складовою професійного мовного спілкування; 4) основами риторичних знань та умінь; 5) правилами врахування екстралінгвістичних чинників, які служать важливим параметром оцінки комунікативної ситуації та планування комунікативних дій; до них належать, передусім, обставини спілкування та особистісні якості фахівця; 6) закономірностями визначення статусно-ролевих характеристик партнера (психологічна компетентність) [7].

У зв'язку зі складністю та багатоплановістю процесу іншомовного спілкування на професійні теми, дослідниками виділено такі основні компоненти іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця [1; 5; 7; 9; 10; 11]:

1. Мовний (лінгвістичний) компонент – це здатність учня на основі певних правилвимовляти низку граматичних фраз; володіння учнем системою відомостей про іноземну мову, що вивчається, на фонетичному, лексичному, словотворчому, морфологічному, синтаксичному, стилістичному рівнях. Учень володіє цим компонентом, якщо має уявлення про систему мови та може використовувати її на практиці. З'ясовано, що рівень знань і вмінь тут залежить, передусім, від рівня україномовної підготовки. Мовний компонент – означає здатність учняконструювати велику кількість граматично правильних у лінгвістичному сенсі форм і синтаксичних структур, а також розуміти смислові відрізки в розмовах, організованих відповідно до існуючих норм рідної мови, та використовувати їх в тому значенні, в якому вони вживаються носіями мови.

2. Соціальний компонент – це здатність і готовність учня до спілкування, бажання й уміння вступати в контакт з іншими людьми; чинниками тут виступають потреби, мотиви, ставлення до інших комунікантів, а також самооцінка; прагнення до іншомовної комунікації вимагає від учня здібностей швидко орієнтуватися в соціальній ситуації й управляти нею.

3. Соціолінгвістичний компонент – це здатність студента використовувати і перетворювати мовні форми відповідно до ситуації, що виникла, її місця, стосунків між комунікантами тощо, формування у нього вмінь використовувати одиниці іноземної мови в адекватних ситуаціях спілкування, у поєднанні з іншими словами, розвиток навичок грамотно і коректно використовувати освоєний лексичний, граматичний, фонетичний матеріал у процесі вивчення іноземної мови в усній та письмовій формах.

4. Соціокультурний компонент містить знання соціокультурного контексту, в якому використовується мова, а також впливи оточення на вибір мовних форм. Цей компонент передбачає наявність в учня знань про власну культуру та культуру носіїв мови, що вивчається, подібності та відмінності між ними, а також здатність користуватися ресурсами елементів соціокультурного контексту – звичаями, правилами, нормами, соціальними стереотипами тощо.

5. Рефлексивний компонент характеризується такими аспектами: а) самостійна організація навчальної діяльності (постановка мети, планування, визначення оптимального співвідношення мети і засобів тощо); володіння навичками контролю та оцінювання власної діяльності, уміння передбачати її можливі наслідки; пошук й усунення причин, що викликають труднощі; аналіз власних досягнень, поведінки, рис характеру, фізичногота емоційного стану; усвідомлене визначення сфери своїх інтересів і можливостей; дотримання норм поведінки в соціумі, правил здорового способу життя тощо; б) володіння уміннями спільної діяльності, зокрема узгодження, і координація діяльності з іншими учасниками комунікативної взаємодії; об'єктивне оцінювання власного внеску у розв'язання колективних завдань; урахування особливостей різних видів рольової поведінки; в) оцінювання власної діяльності з боку правових норм, моральних, естетичних цінностей тощо.

6. Прагматичний компонент – це здатність учня володіти усім комплексом комунікативної поведінки як сукупністю норм і традицій спілкування в тій чи інший лінгвокультурній спільноті.

7. Аутолінгводидактичний компонент – це здатність учня самостійно та постійно вдосконалювати мовну майстерність, здійснювати рефлексію й оцінювання якості власного рівня знань іноземної мови.

8. Дискурсивний компонент – це здатність учня розуміти іншого та досягати когерентності окремих висловлювань у значущих комунікативних моделях, інакше кажучи, – це здатність викликати дискурс, використовувати та інтерпретувати форми і значення слів для створення текстів. Учень, із високим рівнем дискурсивної компетенції, здатний ефективно використовувати граматичні засоби задля єдності думки та її відповідності у тексті.

Зазначені компоненти якнайповніше відображають зміст іншомовної комунікативної компетентності та відповідають цілям навчання іноземній мові учнів, а ефективність і результативність формування іншомовної компетенції майбутнього фахівця, в свою чергу, визначається рівнем сформованості кожного з перерахованих компонентів.

Аналіз різних поглядів на компонентну структуру показав, що під іншомовною комунікативною компетентністю розуміється здатність і готовність учня здійснювати іншомовне спілкування у межах визначених навчальною програмою вимог, які, в свою чергу, спираються на комплекс специфічних для іноземної мови знань, умінь і навичок – граматичних, лексичних (з урахуванням соціокультурного лексичного мінімуму), орфографічних, мовленнєвих, розпізнавання мови на слух, а також володіти різноманітними мовними засобами комунікативної взаємодії. Процес формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця повинен враховувати специфіку навчання іноземної мови в ЗП(ПТ)О.

Динаміка досягнення мети навчання іноземної мови зумовлюється реалізацією таких педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності учнів:

1) визначення та відбір змісту іншомовної освіти на основі аналізу відповідної професійної діяльності майбутніх фахівців;

2) алгоритмічність етапів, послідовність та систематичність процесу формування іншомовної комунікативної компетентності учнів;

3) інтенсифікація процесу формування іншомовної комунікативної компетентності завдяки зануренню учнів в інтерактивне іншомовне середовище;

4) індивідуалізація навчання шляхом впровадження академічного консультування (тьюторства), наставництва (менторства), тренерства (коучінгу), а також системи практичних завдань, спрямованих на розвиток в учня компонентів іншомовної комунікативної компетентності.

На сучасному етапі одним із завдань професійно-технічної освіти є не лише кардинальне оновлення змісту навчання іноземної мови, а й широке використання інноваційних технологій формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, зокрема методу проєктів; технології розвитку критичного мислення через читання і листування; методу дебатів; ігрових технологій (мовні, рольові, ділові ігри, ігри-драматизації); проблемних дискусій; технології інтерактивного навчання (у парах, малих групах); сценарно-контекстної технології; кейс-методу; технології модульного навчання тощо.

Аналіз наукових джерел і практичний досвід свідчать, що джерелами активізації вивчення іноземної мови учнями ЗП(ПТ)О виступають такі чинники:

1) пізнавальний і професійний інтерес;

2) творчий характер навчально-пізнавальної діяльності;

3) змагальність;

4) ігровий характер проведення занять;

5) емоційний вплив інтерактивного іншомовного середовища (реального або штучно створеного);

6) особистість викладача іноземної мови та засоби його роботи;

7) форми взаємовідносин і взаємодії викладача та учня. Важливо, щоб при цьому кардинально змінилисяроль і місце педагога в освітньому процесі: від транслятора знань і способів діяльності до проектувальника індивідуальної траєкторії інтелектуального, професійного й особистісного розвитку учня.

При інноваційному навчанні викладачі іноземної мови повинні виконувати, передусім, функції наставника, консультанта, фасілітатора, тьютора, тренера. У цьому випадку всі учасники освітнього процесу взаємодіють між собою, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу ділового співробітництва з розв’язання актуальних проблем на професійну тематику. Використання компетентнісного підходу при вивченні іноземної мови висуває на перше місце не інформованість учня, а уміння ефективно вирішувати проблеми. Тому інноваційні технології формування іншомовної комунікативної компетентності повинні орієнтуватися на практику, і в результаті сформувати здатність учня до практичних дій, розв’язання професійних завдань, у т.ч. з використанням знань іноземної мови. Узагальнюючи вище сказане, слід зазначити, що врахування наведених аспектів підвищить ефективність освітнього процесу та сприятиме успішному формуванню іншомовної комунікативної компетентності учнів ЗП(ПТ)О.

Висновки. Отже, іншомовну комунікативну компетентність необхідно розглядати як здатність і готовність учня здійснювати іншомовне спілкування у межах визначених навчальною програмою вимог, які, в свою чергу, спираються на комплекс специфічних для іноземної мови знань, умінь і навичок – граматичних, лексичних (з урахуванням соціокультурного лексичного мінімуму), орфографічних, мовленнєвих, розпізнавання мови на слух, а також володіти різноманітними мовними засобами комунікативної взаємодії. Виокремлено компоненти, які відображають зміст іншомовної комунікативної компетентності та відповідають цілям навчання іноземній мові учнів ЗП(ПТ)О: мовний (лінгвістичний) компонент, соціолінгвістичний, соціокультурний, соціальний, рефлексивний, аутолінгводидактичний, прагматичний, дискурсивний. Ефективність та результативність формування іншомовної компетенції майбутнього фахівця визначається рівнем сформованості кожного із цих компонентів.

Динаміка досягнення мети навчання іноземної мови визначається реалізацією педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності учнів, що розглядаються як необхідна та достатня сукупність можливостей, обставин і заходів освітнього процесу, дотримання яких забезпечує досягнення ними більш високого рівня сформованості цієї

особистісної якості. До таких педагогічних умов належать:

1) визначення та відбір змісту іншомовноїосвіти на основі аналізу відповідної професійної діяльності майбутніх фахівців;

2) алгоритмічність етапів, послідовність та систематичність процесу формування іншомовної комунікативної компетентності студентів;

3) інтенсифікація процесу формування іншомовної комунікативної компетентності завдяки зануренню учнів в іншомовне середовище;

4) індивідуалізація навчання шляхом впровадження академічного консультування (тьюторства), наставництва (менторства), тренерства (коучінгу), а також системи практичних завдань, спрямованих на розвиток в учня компонентів іншомовної комунікативної компетентності.

Сутність процесу формування іншомовної комунікативної компетентності учнів ЗП(ПТ)О можна аргументовано розглядати як їхню підготовку до спілкування в різних умовах професійної діяльності. Такий підхід передбачає комплексне використання оновленого змісту та сукупності інноваційних методів і технологій навчання іноземної мови, а також організацію цілісного освітнього процесу, побудованого на основі компетентнісного і комунікативного підходів.

Список використаних джерел

1. Андрейко Я.В. Іншомовна професійна комунікативна компетенція / Я.В. Андрейко // Пед. науки : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 63. – С. 238-241.

2. Бідюк Н.М. Теоретико-методологічні підходи у навчанні іноземної / Н.М. Бідюк. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – 194 с.

3. Бідюк Н.М. Формування міжкультурної комунікативної компетенції у майбутніх фахівців міжнародних відносин / Н.М. Бідюк // Вісник Черкаського ун-ту. Сер. Пед. науки. – Черкаси, 2012. – Вип. 135. – С. 141-146.

4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Перекл. з англ.; наук. роз. укр. С. Ю. Ніколаева. – К.: Лепвіт, 2003. – 273 с.

5. Корнєва З. Компонентний склад іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетентності студентів ВТНЗ / З. Корнєва // Молодь і ринок. – 2014. – № 6. – С. 36-41.

6. Микитенко Н.О. Технологія формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю : монографія / Н.О. Микитенко; за наук. ред. Г.В. Терещука. – Тернопіль : ТНПУ, 2011. – 411 с.

7. Ніколаєва С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С.Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 1. – С. 11-17.

8. Образцов П.И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов / П.И. Образцов, О.Ю. Иванова. – Орел : ОГУ, 2005. – 114 с.

9. Павлішак О. Комунікативна компетенція у підготовці вчителя іноземної мови / О. Павлішак, О. Гутиряк // Молодь і ринок. – 2014. – № 5. – С. 71-75.

10. Перевознюк Н.М. Структура іншомовної професійно-ділової комунікативної компетентності майбутніх економістів / Н.М. Перевознюк // Наука і освіта. – 2013. – № 1/2. – С. 197-201.

11. Рудіна М. Іншомовна комунікативна компетентність як складова професіоналізму майбутніх учителів / М.Рудіна // Освіта на Луганщині. – 2013. – № 2. – С. 153-158.

12. Ставицька І.В. Іншомовна компетентність: місце дефініції у термінологічному полі сучасних наукових суджень / І.В. Ставицька // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 4. – С. 280-286.

УДК 377.3:338.46

Л.В. Мусій
заступник директора
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області
О.А. Антонюк
методист другої категорії
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області
Н.С. Дзісь
старший майстер
Державний навчальний заклад «Вінницький центр ПТО технологій та дизайну»

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ У ГАЛУЗІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. *Автори статті розкривають основні проблеми з надання освітніх послуг в системі професійної(професійно-технічної) освіти. Також розглянуто основні форми та види надання освітніх послуг. Визначено стратегію успіху роботи навчального закладу та перспективні напрями вдосконалення системи надання освітніх послуг.*

Ключові слова: *освітні послуги, перспективи, освітня політика, суспільство.*

© ***Л.В. Мусій, О.А. Антонюк, Н.С. Дзісь, 2019***

L.V. MUSII, O.A. ANTONIYK, N.S. DZIC IMPROVEMENT OF THE SYSTEM OF PROVIDING POPULATION SERVICES IN THE FIELD OF PROFESSIONAL (PROFESSIONAL-TECHNICAL) EDUCATION

Abstract. *The authors of the article reveal the main problems with the provision of educational services in the system of vocational (vocational-technical) education. The basic forms and types of provision of educational services are also considered. The strategy of success of work of educational institution and perspective directions of improvement of system of providing educational services are defined.*

Key words: *educational services, prospects, educational policy, society.*

Вступ. Освіта – одна з найважливіших сфер соціального життя, від функціонування якої залежить інтелектуальний, культурний, моральний стан суспільства. Кінцевий результат функціонування цього інституту зводиться до освіченості індивіда, тобто його нової якості, вираженої в сукупності набутих знань, умінь і навичок. Освіта, як і будь-яка інша сфера суспільних відносин, потребує ефективної системи управління та належного правого регулювання, без якого неможлива успішна реалізація політики держави в зазначеній галузі суспільних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складність і багатогранність проблеми якості освітніх послуг вимагають принципово нового підходу до її вирішення. Це аргументують у своїх працях К. Астахова, І. Бабин, Г. Єльнікова, В. Кремень та ін. В. Грубінко, М. Степко, В. Шинкарук доводять, що система менеджменту (за критерієм якості) повинна стати невід'ємною частиною системи управління ЗП(ПТ)О, адже, ґрунтуючись на комплексному підході до управління, вона сприятиме постійному вдосконаленню процесу надання освітніх послуг.

Питання якості освіти на філософському рівні розробляли: І. Зязюн, А. Субетто; у загальній педагогіці – Ю. Бабанський, В. Загвязинський, М. Скаткіна.

Метою даної статті є визначення необхідності удосконалення системи надання послуг населенню у сфері професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу. Управління якістю освіти в навчальному закладі на сьогодні є чи не найактуальнішим питанням. Воно потребує визначення рівня забезпечення якості освіти на основі створення відповідного стандарту у вигляді новітніх розробок та інноваційних моделей.

Запорукою прогресивних змін в освіті стає впровадження державно-громадської моделі управління. У тексті Державної Програми «Освіта («Україна XXI століття») серед стратегічних завдань реформування управління освітою зазначено «перехід від державного до державно-громадського управління; чітке розмежування функцій між центральними, регіональними та місцевими органами управління; забезпечення самоврядування навчально-виховних закладів і наукових установ» [6].

Професійна (професійно-технічна) освіта (далі П(ПТ)О) є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадян знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвитком компетентності та професіоналізму, вихованням загальної і професійної культури. Такі заходи реалізуються у чітких організаційних формах, а саме: здійснюється у ЗП(ПТ)О за денною, вечірньою (змінною), очно-заочною, дистанційною, екстернатною формами навчання, з відривом і без відриву від виробництва та за індивідуальними навчальними планами [7]. Відтак, робимо висновок про необхідність поліпшення П(ПТ)О у сфері надання освітніх послуг з огляду на ту надзвичайну важливість її для розвитку держави.

Аналіз правового регулювання освітньої політики та менеджменту освіти в європейських країнах показує, що в багатьох з них сьогодні відбуваються процеси передачі функцій контролю та управління освітньою політикою територіальним громадам, і ці тенденції закріплюються саме на конституційному рівні.

У процесі демократизації нашого суспільства неабиякого поширення набули ідеї гуманізації П(ПТ)О. На зміну державоцентриській освітній системі, в якій головна мета визначалася як формування особистості за певними еталонами та підпорядкування власних інтересів державним, а основною ознакою була жорстка регламентація навчального процесу, приходить так звана дитиноцентриська система освіти, в якій домінує орієнтація на інтереси дитини, задоволення її потреб. Серед умов формування цієї системи слід виокремити забезпечення можливості вибору навчального закладу та навчальної програми відповідно до особливостей дитини; здійснення стимулювання досягнень дітей у різних сферах діяльності; забезпечення їхнього соціально-педагогічного захисту [8]. Зазначене вище є безперечною ознакою процесу розвитку та вдосконалення адміністративних відносин у сфері надання освітніх послуг.

Поліпшення якості освіти та рівний доступ до неї є одним із головних завдань сучасної державної політики в галузі освіти, національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, умовою реалізації права громадян на освіту. В Україні планомірно здійснюються заходи, спрямовані на послідовне реформування усієї освітньої галузі, підвищення її якості і конкурентоздатності відповідно до сучасних суспільно-економічних викликів і світових глобалізаційних процесів.

Підвищення якості надання освітніх послуг, а отже, забезпечення високої якості освіти на основі впровадження інформаційних технологій у процеси управління навчальним закладом, навчання й виховання особистості є актуальною проблемою сьогодення.

Освітній процес в Україні вже досить тривалий час перебуває у стані реформування. Одним із ключових моментів модернізації вітчизняної системи освіти є створення оптимальної системи управління якістю надання освітніх послуг в державі. У розвинутих державах освітня політика є важливою частиною їхньої соціальної стратегії. Освіта й освітня політика, що спрямовує її розвиток, таким чином виходять на перший план у програмах державних реформ. Розвиток освіти в нашій державі не потрібно розглядати тільки стосовно потреб сучасного трансформуючого суспільства. Реформування має проводитися в напрямі моделі нового століття й врахування як національних традицій культури й освіти, так і сучасних позитивних світових тенденцій розвитку освіти.

Реальна пріоритетність П(ПТ)О як важливої підсистеми має визначатися двома чинниками: з одного боку, суспільством і державою, з іншого – освітянською громадськістю. До того ж, ці два чинники повинні взаємодоповнювати один одного.

Повертаючись до Закону України «Про освіту», необхідно зазначити, що освітня послуга, яка надається навчальними закладами, розмежовується на основну та додаткову, що можемо продемонструвати на схемі 1.

Схема 1.
Види освітніх послуг

Також до додаткових освітніх послуг належать послуги з підвищення кваліфікації та послуги з надання освіти дистанційно. Ці послуги є освітніми, оскільки під час їх надання споживачі отримують нові знання, вміння та навички. І ці послуги є додатковими, оскільки не кожен навчальний заклад і не кожному студенту, учню, слухачу надає такі послуги.

Зрозуміло, що ефект від такого навчання залежить від багатьох чинників. Одними із головних серед них є якість програм дистанційного навчання та характеристика споживачів таких послуг. Зрозуміло, що об'єктивну інформацію отримати складно. Тому повіримо українським вченим, які вважають, що більшість слухачів, які проходили навчання з підвищення кваліфікації у дистанційному форматі (85%), отримали нові знання та відпрацювали стійкі навички аналітично-прогностичної діяльності. Для решти слухачів дистанційне навчання не було ефективним засобом опанування знань, що, можливо, пов'язано із деяким «страхом» застосування нових освітніх технологій, їх непевним сприйняттям (зазвичай це були представники старшої генерації державних службовців). Однак і для цієї частини слухачів було отримано певний результат навчання: вони частково подолали для себе психологічний бар'єр перед інформаційними технологіями [2, с. 178-181]. Безумовно, краще підвищення кваліфікації дистанційно, ніж відсутність підвищення кваліфікації взагалі.

Потужні інтеграційні процеси входження України у світове співтовариство, асоціацію з ЄС, розширення зв'язків з європейськими країнами в межах освітнього простору зумовлюють стрімке зростання як попиту на фахівців конкретних галузей, так і вимог до їхньої професійної кваліфікації, формування ринкових відносин із питань надання освітніх послуг у сфері державного управління. У наявному конкурентному середовищі головним стратегічним завданням навчальних закладів системи післядипломної освіти державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування стає забезпечення конкурентоспроможності пропонованих освітніх послуг, зокрема підвищення кваліфікації. Але неважко помітити, що така конкурентоспроможність має, так би мовити, два рівні. З одного боку, навчальний заклад прагне до популярності серед споживачів освітніх послуг, бажаючих отримати певний фаховий рівень. З іншого – найкращою гарантією такого попиту виступає конкурентоспроможність випускників з точки зору органів публічної влади як споживачів відповідних професійних знань та умінь.

Крім того, стратегія успіху сучасного освітнього закладу забезпечується: підбором та вдалим розташуванням висококваліфікованих працівників (фахівців); наявністю сучасної орг- та медіа-техніки; гнучкою системою матеріальної винагороди, стабільною оплатою праці; чіткою та злагодженою організацією праці та високим рівнем продуктивності, оперативним та креативним вирішенням питань; впровадженням в роботу новітніх комп'ютерних технологій; розумними пропорціями чисельності керівного складу, технічного персоналу та фахівців. Зокрема, успіх сучасного освітнього закладу залежить від моніторингу стану витрат, виходу на ринок освітніх послуг із новими життєво необхідними проєктами (в числі перших), достатньо низької собівартості наданих послуг, розширення переліку конкурентоспроможних освітніх послуг, формування банку інтелектуальних напрацювань [1, с. 257].

Таким чином, система надання освітніх послуг в Україні потребує повсякчас свого вдосконалення з метою забезпечення рівного доступу, ефективності функціонування, загалом розвитку освітньої системи.

Вдосконалення має відбуватись на осмислення кращого досвіду провідних країн. Отже, можемо зазначити, що порівняльний аналіз реформування освітніх систем у країнах – членах Європейського Союзу на порозі третього тисячоліття існування нашої цивілізації переконливо свідчить про подальшу гармонізацію в цих країнах регіональних і глобальних освітянських тенденцій.

Висновки. На нашу думку, перспективними напрямами вдосконалення системи надання освітніх послуг є:

- формування стратегії щодо координації навчальних закладів та адміністративних органів на основі ефективної взаємодії та взаємодоповнення;
- інноваційний розвиток чи його стратегія закладів освіти шляхом удосконалення надання освітніх послуг;
- формування освітніх округів як напряму удосконалення системи надання освітніх послуг задля їх адресності, доступності та ефективності.

Список використаних джерел

1. Білорусов С.Г. Засади конкурентоспроможності обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації у сферінадання освітніх послуг / С.Г. Білорусов // Актуальні проблеми державного управління. – 2015. – Вип. 3 (спец. вип.). – С. 256–260.

2. Деревянко Б.В. Виготовлення інноваційного продукту якнадання додатковихпослугу сфері освіти / Б.В. Деревянко // Університетські наукові записки. – 2011. – № 2. – С. 177–182.

3. Конституція України: прийнята Верховною Радою 28 червня 1996 р. // ВВР України. – 1996. – №30. – 141 с.

4. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. №5203-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203–17– Назва з екрана.

5. Про вищу освіту: Закон України від 17.05.2014р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 – Назва з екрана.

6. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Кабінет Міністрів України; Постанова, Програма, Заходи від 3 листопада 1993 року №896 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896–93–п – Назва з екрана.

7. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 10.02. 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98–%D0%B2%D1%80 – Назва з екрана.

8. Проблеми і перспективи розвитку середньої освіти в Україні [О.М. Коловіцкова, Ю.Ю. Луковенко, В.Г. Нікітін, Н.Д. Слухай, С.В. Слухай, В.П. Якушик] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/method/1032 – Назва з екрана.

УДК 37:342.5:614.8

О.В. Прокопович
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст другої категорії
Навчальний пункт Аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ УСПІШНОГО НАВЧАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ІЗ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Анотація. *Проаналізувавши досвід організації та проведення навчання з домедичної допомоги для співробітників Державної служби з надзвичайних ситуацій за програмою «Перший на місці події», можна виділити основні принципи такого навчання, які можуть гарантувати якісний результат. По-перше, це стандартизованість підготовки з домедичної допомоги у різних навчальних закладах: використання єдиних засобів навчання (навчально-методичних матеріалів, матеріально-технічного оснащення, інструкторів, підготовлених за стандартною програмою). По-друге, це системний підхід. Він полягає в чіткому усвідомленні ролі рятувальника у системі спадкоємного надання допомоги постраждалим і хворим з урахуванням існуючої системи екстреної медичної допомоги як в одиничних, так і в масових випадках, що досягається шляхом спільних із поліцейськими і медиками тренувань. Третім принципом є запровадження для співробітників ДСНС системи безперервності освіти з домедичної допомоги. Впровадження зазначених принципів є запорукою довготривалих знань і практичних навичок, спрямованих на порятунок людини у невідкладному стані, адже світова статистика вказує, що найшвидше на місце події прибувають сааме рятувальники та поліцейські. Навчання співробітників Державної служби надзвичайних ситуацій із домедичної допомоги є важливим елементом їх службової підготовки. Запровадження принципів стандартизації підготовки з домедичної допомоги, системного підходу та безперервності освіти є запорукою успішного виконання ними як поставлених завдань, так і рятування життя особам у невідкладному стані.*

Ключові слова: *надзвичайна ситуація, Державна служба з надзвичайних ситуацій, рятувальник, домедична допомога, навчання.*

O.V. PROKOPOVICH MAIN PRINCIPLES OF SUCCESSFUL LEARNING OF GOVERNMENT EMERGENCY EMERGENCY EMPLOYEES

Abstract. *Having analyzed the experience of organizing and conducting training in domedic assistance for the State Emergency Service employees under the program "First on the spot", it is possible to identify the basic principles of such training that can guarantee quality results. First, there is the standardization of training in domedic assistance in different educational institutions: the use of uniform training tools (teaching materials, logistical equipment, instructors prepared under the standard program). Second, it is a systemic approach. It is a clear awareness of the role of the rescuer in the system of hereditary assistance to the victims and patients, taking into account the existing emergency medical care system, both in individual and in mass cases, which is achieved through joint training with police and medical practitioners. The third principle is the introduction of a continuing education system for domedic assistance for employees of the SESE. The implementation of these principles is the key to long-term knowledge and practical skills aimed at rescuing a person in an emergency, as world statistics indicate that it is the rescuers and the police who are coming to the scene most quickly. Training of the State Emergency Service staff in domedic assistance is an important element of their job training. The introduction of the principles of standardization of home care training, a systematic approach and continuity of education are the key to their successful accomplishment of their tasks and saving lives of persons in an emergency.*

Key words: *emergency, State Emergency Service, rescuer, domedical assistance, training.*

Вступ. Виконання професійних обов'язків працівників ДСНС невід'ємно пов'язане з потребою у знаннях і навичках із надання домедичної допомоги. Відповідно до Закону України «Про екстрену медичну допомогу», підготовка з домедичної допомоги є обов'язковою під час навчання майбутніх співробітників ДСНС у закладах освіти системи ДСНС України, а також є частиною службової підготовки. Порядок підготовки та підвищення кваліфікації працівників ДСНС здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.11.2012р. №1115 «Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу» та з урахуванням наказу МОЗ України від 29.03.2017р. №346 «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти», в якому чітко прописані навчальна програма, стандарт забезпечення навчального підрозділу, перелік знань і практичних навичок [3].

© ***О.В. Прокопович, 2019***

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемою навчання у домедичній допомозі постраждалим при різних надзвичайних ситуаціях працювали такі зарубіжні та вітчизняні вчені: О.М. Акулова, В.В. Безпалий, В.М. Василенко, П.Б. Волянський, С.І. Гур'єв, А.М. Гумай, А.В. Терентьєва та інші.

Основна увага приділялась вивченню шляхів оптимізації системи навчання громадян, які в умовах сьогодення, техногенних катастроф, фактично неоголошеної війни, проявів терору та можливого їх поширення повинні вміти зберегти життя постраждалим.

Мета статті: сформулювати основні принципи організації і проведення підготовки співробітників ДСНС з домедичної допомоги.

Виклад основного матеріалу. Згідно з європейською статистикою (дані Європейської ради реанімації пацієнтів), за умови надання грамотної домедичної допомоги постраждалому протягом перших 15 хвилин після травми смертність знижується на 20%. А допомога, надана в перші 4 хвилини, зменшує летальність на 30%. Якщо 10% населеннякраїниволодіютьзнаннями з домедичноїдопомоги, показниквиживаннязростає на 20%. У країнах Євросоюзу летальність, пов'язана з ненаданням або неякісним наданням домедичної допомоги, становить 26%, в Україні – 76%.

Для важкопотерпілих фактор часу має безсумнівне значення. Якщо постраждалий доставляється в лікарню протягом першої години з моменту одержання травми, то забезпечується найвищий рівень виживання й значне зниження ризику ускладнень. Цей час і називається «золотою годиною». Будь-які заходи на місці події в надзвичайних ситуаціях повинні носити характер порятунку життя, оскільки втрачаються дорогоцінні секунди й хвилини «золотої години» через неузгодженість дій навколишніх.

Матеріал курсу «Перший на місці події» ґрунтується на авторитетних і відпрацьованих у розвинених країнах світу уніфікованих клінічних протоколах медичної допомоги та на алгоритмах міжнародних курсів Emergency Medical Responder, Basic Life Support, Advanced Life Support, International Trauma Life Support.

Мета курсу – навчити усіх, хто працює в екстрених службах та може опинитися першим на місці події, діяти згідно з єдиними протоколами і стандартами, щоб зберегти життя постраждалого у критичній ситуації.

Проходження єдиного курсу першої допомоги співробітниками екстрених служб – світова практика. В Європі та США базовий курс для рятувальних та поліцейських служб має назву First Responder. Головна ідея цього курсу – навчити «розмовляти однією мовою» всі екстрені служби.

Основним принципом підготовки з домедичної допомоги співробітників ДСНС є її стандартизованість у різних навчальних закладах і навчальних відділеннях. З цією метою, насамперед, слід дотримуватись правил такої стандартизації. До таких належать:

1) наявність уніфікованої матеріально-технічної бази. Мінімальний перелік обладнання для діяльності навчального підрозділу з домедичної допомоги наведений у наказі МОЗ України від 29.03.2017р. №346 (див. табл. 1);

2) наявність відповідних навчальних приміщень. Оптимальною для групи з 8 слухачів є кімната, площею близько 25 м^2 на групу з 8 слухачів, оснащена двома килимками розміром 2×2 м, аудиторними стільцями (9 шт.), відеосистемою (ноутбук+монітора бо відеопроектор, звукові колонки), навчальною дошкою під фломастери. Не слід забувати про допоміжні приміщення для викладачів, складу для обладнання та розхідних матеріалів;

3) наявність підготовлених за стандартною программою інструкторів із надання домедичної допомоги. На сьогодні таку функцію покладено на Державний заклад «Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф МОЗ України». Викладачі спершу проходять програму з домедичної допомоги, а далі курс «Викладач-інструктор», на якому вчать педагогічної майстерності. При успішному складенні іспитів –вони отримують відповідний сертифікат;

4) наявність єдиних навчально-методичних матеріалів: посібників, методичних вказівок, презентацій лекцій, сценаріїв невідкладних станів. Подібна уніфікація, впроваджена у міжнародних організаціях при підготовці інструкторів, добре себе виправдала. На сьогодні базовим для вивчення домедичної допомоги є методичний посібник «Домедична допомога (алгоритми та маніпуляції)» (автори: В.О. Крилюк, В.Ю. Кузьмін, Г.Ю. Цимбалюк, М.А. Максименко) [1], виданий у 2017р. Цінність його полягає в тому, що він створений на основі діючого наказу МОЗ України від 16.06.2014р. №398 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах». У посібнику висвітлені 28 алгоритмів надання домедичної допомоги, передбачені наказом, а також алгоритми виконання маніпуляцій.

Посібник добре ілюстрований і розрахований на читача без спеціальної медичноїпідготовки.

Таблиця 1

Перлік мінімально необхідного обладнаннядля проведення програми «Перший на місці події» з розрахунку на групу з 8-ми слухачів

Назва обладнання і матеріалів	Кількість
Повноростовий манекен дорослого	1 шт.
Манекен для роботи з дихальними шляхами	1 шт.
Повноростовий манекен немовляти	1 шт.
Засіб механічний для зупинки кровотечі типу турнікету	8 шт.
Назофарингіальні повітропроводи різних розмірів	4 шт.
Манекен для серцево-легеневої реанімації дорослого	1 шт.
Орофарингіальні повітропроводи різних розмірів	3 шт.
Мішок типу «Амбу» з набором масок, кисневим резервуаром і кисневою трубкою	1 шт.
Бар`єрний пристрій для штучної вентиляції легень «рот до лицевої маски»	8 шт.
Нереверсивна киснева маска з мішком і трубкою	1 шт.
Кисневий балон	1 шт.
Еластичні бинти	8 шт.
Косинки трикутні	8 шт.
Шини іммобілізаційні гнучкі	8 шт.
Рукавички медичні	50 пар
Термоковдри	8 шт.
Серветки марлеві різних розмірів	5 шт.
Ножиці атравматичні	3 шт.
Плівка харчова	1 шт.
Навчальний автоматичний зовнішній дефібрилятор	1 шт.
Шийні коміри різних розмірів	3 шт.
Стропоріз	1 шт.
Пакет перев’язувальний індивідуальний з еластичним компресійним компонентом і захисною вологостійкою оболонкою	4 шт.
Бинт марлевий медичний нестерильний 7х14	8 шт.
Захисні щитки для очей при пораненні ока	4 шт.
Комп’ютер/ноутбук	1 шт.
Мультимедійний проектор	1 шт.
Екран	1 шт.
Засіб для дезінфекції	1 шт.
Армований скотч	1 шт.

Для інструкторів у 2018 р. вийшов навчально-методичний посібник «Домедична допомога» (автори: В.О. Крилюк, Д.М. Сурков, І.В. Кузьмінський, Г.Ю. Цимбалюк, М.А. Максименко, Київ, видавництво «Ожива») [2], в якому, крім основних даних, які стосуються надання домедичної допомоги, подано матеріал щодо методики її викладання.

Другим принципом підготовки з домедичної допомоги співробітників ДСНС є системний підхід. Працівники аварійно-рятувальних служб повинні мати чітке уявлення про діяльність працівників служби ЕМД на місці події як в одиничних, так і масових випадках. Тільки тоді рятувальник як член спільної рятувальної команди за вказівкою старшого начальника зможе знайти своє місце у наданні домедичної допомоги постраждалим та допомогти медикам. Є ряд медичних маніпуляцій та технологій, де його допомога більш ніж необхідна (зупинка масивної кровотечі, натискання на грудну клітку, штучна вентиляція легень мішком АМБУ, виймання постраждалого з автомобіля, шинування пошкоджених кінцівок, перенесення постраждалого тощо).

У випадку масових уражень тільки спільне розуміння медиками, поліцейськими і рятувальниками технології порятунку є запорукою успіху.

Слід зауважити, що у випадку появи поранених і хворих як серед громадян, так і серед колег у пріоритеті працівника аварійно-рятувальної служби завжди залишається виконання поставленого завдання. На цьому слід завжди акцентувати увагу й захищати рятувальників від необґрунтованих звинувачень у ненаданні домедичної допомоги.

У Концепції реформи системи екстреної медичної допомоги [4, с. 11-12] йдеться про визначення рятувальників та інших осіб, до службових обов’язків яких належить надання домедичної допомоги, як«екстрених медичних реагувальників».

Третім принципом є запровадження для співробітників ДСНС системи безперервності освіти з

домедичної допомоги. Відомо, що будь-яка навичка без її регулярного повторення з часом забувається. Тому в ході службової підготовки слід періодично відпрацьовувати навички надання домедичної допомоги. Також величезне значення має досвід рятувальника, при використанні якого навчання набуває зовсім іншого забарвлення, стає більш практично спрямованим. Тобто, обов'язково повинен бути зворотній зв'язок «викладач – рятувальник».

Висновки. Отже, побудова в Україні справді надійної системи надання домедичної допомоги має стати не тільки справою ентузіастів. Варто лише запроваджувати принципи стандартизації підготовки рятувальників та поліцейських із домедичної допомоги, дотримуватись принципу безперервності освіти, що стане запорукою успішного виконання ними як поставлених завдань, так і рятування життя особам у невідкладномустані.

1. Навчання співробітників ДСНС України з домедичної допомоги є важливим елементом їх службової підготовки. Наявність посвідчення з домедичної допомоги є обов'язковим чинником допуску до виконання своїх службових обов'язків.

2. Подальшим напрямом для удосконалення навчального процесу з домедичної допомоги є впровадження інноваційних досягнень у педагогіці, а саме навчити рятувальників на тренінгах працювати в команді, терміново приймати правильні рішення і кваліфіковано їх застосовувати для скорочення часу порятунку постраждалого. Останнє можливо при розробці відповідних методичних матеріалів саме для командної роботи, які, у послідуючому, слід узагальнити і застосовувати для всієї системи Державної служби з надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Домедична допомога (алгоритми та маніпуляції): метод. посіб. / [В.О. Крилюк, В.Ю. Кузьмін, І.В. Кузьмінський та ін.]. – К., 2017. – 120 с.

2. Домедична допомога : навч.-метод. посіб. / [В.О. Крилюк, Д.М. Сурков, І.В. Кузьмінський та ін.]. – К. :Ожива, 2018. – 114 с.

3. Закон Українивід 05.07.2012р. №5081-VI «Про екстрену медичну допомогу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17. – Назва з екрану.

4. Концепція реформи системи екстреної медичної допомоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://moz.gov.ua/uploads/1/5592-pro_20180615_1_dod.pdf – Назва з екрану.

УДК 377.031

О.В. Сажнєва
викладач природничих дисциплін, спеціаліст першої категорії
Державний професійно-технічний навчальний заклад
«Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»

ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ ОСНОВ ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ

Анотація. *У статті розглянуто актуальність застосування інноваційних педагогічних технологій у формуванні екологічної компетентності майбутніх фахівців сфери послуг. Представлено систему роботи з вивчення основ енергопостачання й енергозбереження та інтеграції екологічних ідей у навчальні предмети та виробничу діяльність. Зазначено, що залучення учнів до пізнавальної культури еколого-інформаційного суспільства формує навички екологічної відповідальності, готовності до дотримання екологічних законів.*

Ключові слова: *енергоефективність, енергопостачання, проєкт, інноваційні педагогічні технології.*

O.V. SAZHNIEVA INTRODUCTION OF A COURSE ON THE BASICS OF ENERGY SUPPLY AND ENERGY SAVING IN THE CONTEXT OF PROFESSIONAL TRAINING OF SERVICE WORKERS

Abstract. *The article deals with the relevance of the use of innovative pedagogical technologies in the formation of ecological competence of service workers. System of work on studying the basics of energy supply and energy saving and integration of ecological ideas into subjects and vocational training are presented in the article. It is noted that the involvement of students in the cognitive culture of ecological and information society develops the skills of ecological responsibility, readiness to comply with ecological laws.*

Key words: *energy efficiency, energy supply, project, innovative pedagogical technologies.*

Вступ. Сучасне життя вимагає не тільки високого рівня загальноосвітньої підготовки учнів, а й формування у них широкого спектру загальнокультурних, загальнолюдських і життєвих компетентностей. З цією метою важливо залучати учнів до участі у різноманітних проєктах, акціях, які підвищували б їхній освітній рівень та збагачували б інтелектуальний, економічний

© ***О.В. Сажнєва, 2019***

та культурний потенціал. Одним із таких проєктів є інноваційний освітній проєкт «Енергоефективні школи: нова генерація», який, починаючи з листопада 2017 року, впроваджує Всеукраїнська благодійна організація «Інститут місцевого розвитку».

Суттєву роль у необхідності реалізації даного проєкту серед молоді відіграє той факт, що в Україні довгий час розвитку житлово-комунального господарства приділялася увага «за залишковим принципом». Тому не дивно, що багато хто з мешканців нашої країни живе в давно не відремонтованих квартирах та будинках, користується морально і фізично застарілими ліфтами, балконами, які загрожують життю не тільки його господарів, а й інших громадян. Саме тому в умовах ринкової економіки основи житлово-комунальної грамотності, як і основи споживчих знань, набувають все більшого значення [1].

Зміст факультативного курсу «Абетка з основ житлово-комунального управління», який вивчається у рамках проєкту «Енергоефективні школи: нова генерація», спрямований на розвиток житлово-комунальної грамотності учнів, формування вмінь та навичок ресурсозбереження, раціонального споживання житлово-комунальних послуг. Зазначимо, що при вивченні курсу «Абетка з основ житлово-комунального управління» в учнів формуються лідерські якості. Окрім того, майбутні випускники закладу професійної (професійно-технічної) освіти мають можливість ознайомитися з основами житлово-комунальної грамотності, усвідомити необхідність активної громадської позиції для вирішення проблем свого будинку, мікрорайону, міста та країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вивчення основ енергопостачання та енергозбереження в закладах освіти посідає значне місце серед наукових досліджень багатьох вчених. Зокрема, теоретичні основи формування енергозбережувальної компетентності учнів вивчали О. Глущенко, Л. Клименко, Л. Колосова, Н. Кулалаєва, І. Мороз, В. Радкевич, М. Цапенко та ін. Водночас, окреслена проблема не втрачає своєї актуальності і потребує подальшого дослідження.

Мета статті: висвітлення досвіду впровадження курсу основ енергопостачання та енергозбереження учнів в освітній процес ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг».

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день формування енергозбережуавльної компетентності учнів є одним із провідних завдань для колективу Вінницького вищого професійного училища сфери послуг. Тому учні закладу залучаються до багатьох проєктів, спрямованих на формування енергозбережувальної компетентності, енергоефективної культури, реалізації заходів з енергозбереження. Як ми вже зазначали, прикладом такого проєкту є освітній проєкт «Енергоефективні школи: нова генерація».

У рамках зазначеного проєкту учні Вінницького вищого професійного училища сфери послуг за допомогою спеціального освітнього порталу energyschool.org.ua, проходять онлайн-навчання за 2 курсами: «Основи енергопостачання та енергозбереження» та «Абетка з житлово-комунального управління», а також беруть участь в онлайн-грі «Розумний будинок». Адже відомо, що навчати краще змалечку – ламати вже сформовану звичку дуже складно. Під час роботи над проєктом його учасники дотримуються енергетично та екологічно грамотної поведінки й стилю життя, в результаті чого відбувається формування нових ментальних установок, активної життєвої позиції, лідерських якостей.

Програма проєкту охоплює 17 академічних годин й включає десять тем (теоретичних і практичних занять). При вивченні курсу використовуються різноманітні форми та методи навчання (робота в групах, методи комунікативного навчання, екскурсійний метод пізнання тощо). Під час проходження теоретичного курсу учні знайомляться з навчальним матеріалом, виконують практичні завдання у вигляді тестів, кейсових завдань, пишуть твори, есе, переглядають відеоматеріали, а також працюють над додатковими індивідуальними завданнями.

Практичний курс побудований на діловій грі «Розумний будинок» – грі-стратегії, під час якої учасники стають мешканцями одного багатоквартирного будинку – співвласниками і сусідами. Кожний ігровий день призначений для вирішення різноманітних житлово-комунальних ситуацій.

Дана інтерактивна бізнес-гра формує в учнів низку життєво-практичних навичок, а саме:

- уміння заробляти ігрові гроші та розраховуватися ними за житлово-комунальні послуги;
- вирішення реальних житлово-комунальних проблем, що виникають у співвласників багатоквартирних будинків;
- ознайомлення зі способами успішного розв’язання цих проблем;

- обрання голови правління ОСББ;
- формування ремонтного фонду;
- виплата заробітної плати членам правління ОСББ;
- обрання пріоритетності робіт/покупок у квартирі/будинку.

Навчання учнів відбувається у створених ними особистих онлайн-кабінетах, а результати виконання тестових та практичних завдань фіксуються у рейтинговій таблиці робочої групи. На завершальному етапі проєкту учні мають змогу самостійно розробляти і здійснювати план дій, спрямований на вирішення виявлених проблем теплопостачання та теплозбереження свого будинку та закладу, у якому вони навчаються.

Перевагами проєкту є:

- можливість дистанційної форми навчання з доступом до онлайн-платформи у зручний для користувачів час;
- систематичне оновлення навчальних матеріалів із врахуванням змін у законодавстві та державній політиці;
- можливість реалізації проєкту в інклюзивній освіті;
- різноманітність форм і методів навчальної діяльності учнів;
- можливість у режимі реального часу спостерігати за процесом опанування учнями тем навчальних курсів;
- мотивація учасників проєкту до енергозбережувальної культури та енергоефективної поведінки тощо [2].

Принагідно зазначимо, що навчальні курси пілотного проєкту «Енергоефективні школи: нова генерація» мають яскраво виражену практичну спрямованість. Це допомагає робити молоді перші кроки у доросле життя, розширювати та поглиблювати знання у житлово-комунальній сфері, екології, формувати навички енергоефективності та ресурсозбереження. Окрім того, проєкт спрямований на розвиток духовності учнів, формування лідерських якостей, національного менталітету.

Через реалізацію даного проєкту педагогічний та учнівський колектив Вінницького вищого професійного училища сфери послуг залучений до реалізації практичних заходів зі скорочення споживання електричної енергії за рахунок дбайливого та свідомого її використання. Так на прикладі освітлення конференц-зали учасниками проєкту продемонстровано результати практичних розрахунків щодо ефективності використання світлодіодних ламп (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунки ефективності використання світлодіодних ламп у конференц-залі Вінницького вищого професійного училища сфери послуг *

Лампа розжарення	Світлодіодна лампа
Споживання електроенергії: 3,5 год. • 1,44 кВт = 5,04 кВт-год. Вартість 1 кВт – 2,8319 грн. Вартість спожитої електроенергії у конференц-залі за тиждень: 5,04 кВт-год • 2,8319 грн. = 14,27 грн. Всього у навчальному році 40 тижнів. 14,27 грн. • 40 тижнів = 570,00 грн. (за рік)	Споживання електроенергії: 3,5 год. • 0,144 кВт = 0,504 кВт-год. Вартість 1 кВт – 2,8319 грн. Вартість спожитої електроенергії у конференц-залі за тиждень: 0,504 кВт-год • 2,8319 грн. = 1,43 грн. Всього у навчальному році 40 тижнів. 1,43 грн. • 40 тижнів = 57,20 грн. (за рік)

* – у конференц-залі Вінницького вищого професійного училища сфери послуг 24 лампи. Потужність лампи розжарення – 60 Вт, світлодіодної лампи – 6 Вт.

24 • 6 Вт = 144 Вт = 0,144 кВт.

24 • 60 Вт = 144 Вт = 1,44 кВт.

У середньому за тиждень у конференц-залі лампа працює 3,5 год.

Результати проєкту були презентовані на засіданні педагогічної ради Вінницького вищого професійного училища сфери послуг. Учасниками проєкту запропоновано до втілення низки технічних та організаційних заходів, які сприятимуть зменшенню споживання електроенергії в училищі, а саме:

- створення умов для формування в учнів та педагогічних працівників елементів енергоефективної поведінки;
- ознайомлення усіх учасників освітнього процесу із сучасними енергозберігаючими технологіями (класи енергоефективності, типи енергозберігаючих ламп, дані результатів моніторингу щодо ефективності їх використання тощо);
- демонстрація практичних розрахунків з ефективності використання світлодіодних ламп на прикладі освітлення конференц-зали закладу освіти.

Класні керівники училища провели години спілкування на тему «Як зробити раціональним використанням електричної енергії?», за результатами якої учні написали есе з роздумами про шляхи та методи ефективного використання електроенергії в домашніх умовах та училищі. Під час роботи над проєктом у багатьох навчальних кабінетах та майстернях виробничого навчання лампи розжарення були замінені на світлодіодні.

Висновки. Як бачимо, застосування інноваційних педагогічних технологій у формуванні енергозбережувальної компетентності та енергоефективної культури учнів у ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг» проявляється в активній життєвій позиції учнівської молоді до охорони навколишнього середовища, можливості позитивно впливати на її стан. Інтеграція енергоефективних ідей у навчальні предмети та виробничу діяльність дає можливість вирішити питання сформованості екологічної культури у майбутніх кваліфікованих робітників.

Отже, результатом впровадження інноваційного проєкту «Енергоефективні школи: нова генерація» у формуванні енергозбережувальної компетентності учнів у ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг» є:

- орієнтація учнівської молоді в системі моральних категорій екологічної етики, визнання цінності життя у всіх її проявах;
- залучення учнів до пізнавальної культури еколого-інформаційного суспільства;
- виховання екологічної відповідальності, готовності до дотримання екологічних законів;
- нагромадження досвіду застосування отриманих знань та умінь в реальних життєвих та виробничих ситуаціях з метою забезпечення екологічної безпеки, здоров'я, підтримки екологічного якості навколишнього середовища як основи якості життя;
- виховання навичок свідомого споживання енергетичних ресурсів;
- розуміння технічних та фінансових проблем виконавців житлово-комунальних послуг;
- формування активної громадянської позиції.

Список використаних джерел

1. Абетка житлово-комунального управління: посібник до факультативного курсу для учнів 9-11 класів / К.Р. Сафіуліна, В.В. Погорєлова, Д.М. Левицький, А.Є. Кузуб, А.Г. Колієнко, І.А. Касабова. – К.: «Поліграф плюс», 2017. – 236 с.

2. Вперше в Україні! 15 листопада 2017 року відкривається інноваційний освітній стартап з енергоефективності та житлово-комунального управління [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bitly.su/xJATn (дата звернення 03.11.2019). – Назва з екрана.

РОЗДІЛ 3

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

УДК 377.35

О.Ю. Беліченко
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії
М.В. Семененко
майстер виробничого навчання чотирнадцятого тарифного розряду
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СЛЮСАРНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ МАЙСТЕРНІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СЛЮСАРІВ З РЕМОНТУ КОЛІСНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Анотація. *У статті представлено аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Зазначено, що важливе місце в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти посідає організація роботи майстерень виробничого навчання. Презентовано досвід організації роботи слюсарної навчально-виробничої майстерні ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг».*

Ключові слова: *заклад професійної (професійно-технічної) освіти, професійна підготовка, навчально-виробнича майстерня, слюсар з ремонту колісних транспортних засобів.*

O.Y. BELICHENKO, M.V. SEMENENKO ORGANIZATION OF THE WORK OF THE TRAINING WORKSHOP IN THE CONTEXT OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF MECHANICS OF WHEELED VEHICLES

Abstract. *The article presents the analysis of the problem of professional training of skilled workers. It is noted that the organization of work of industrial training workshops is an essential part of the educational process in vocational training institutions. The experience of organizing the work of the mechanics' training workshop at State Vocational Education Institution «Vinnitsa High Vocational School of Service» is presented.*

Key words: *institution of vocational education, vocational training, training workshop, mechanics' of wheeled vehicles.*

Вступ. Сучасні вимоги до професійного навчання учнів потребують реалізації новітніх підходів до організації виробничого навчання, яке є найважливішою частиною освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Саме виробниче навчання, у першу чергу, сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, опануванню ними трудових прийомів, операцій і способів виконання трудових процесів майбутньої професійної діяльності, пробуджує інтерес до обраної професії, розвиває активну життєву позицію, наполегливість, цілеспрямованість, дисциплінованість.

Варто зазначити, що сьогодні на вітчизняному ринку праці спостерігається дефіцит кваліфікованих робітничих кадрів. У цьому контексті роботодавці виділяють дві основні проблеми: по-перше, невідповідність знань та умінь, отриманих випускниками у закладах освіти, потребам ринку праці, по-друге, – нестача потрібної кількості кваліфікованих кадрів (дефіцит молоді в країні) [1].

Аналіз моніторингу ринку праці показує, що однією з професій, які користуються значним попитом серед роботодавців, є «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів». Зміст цієї професії торкається галузі автомобільного транспорту.

Безперечно, на ринку праці потрібні такі робітничі кадри, які б уміли думати, самостійно вирішувати різноманітні професійні завдання і проблеми, грамотно користуватися технологічною мовою, читати технологічні картки та ін. Тому основною метою виробничого навчання у групах майбутніх слюсарів з ремонту колісних транспортних засобів є комплексне освоєння учнями усіх видів майбутньої професійної діяльності, придбання ними досвіду практичної роботи за фахом. У цьому процесі вагома роль відводиться належній організації роботи навчально-виробничих майстерень [2].

© ***О.Ю. Беліченко, М.В. Семененко, 2019***

Розділ 3 * Новітні технології професійної підготовки кваліфікованих робітників

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням аналізу сучасного ринку праці, професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у вітчизняній науці приділяється значна увага. Серед наукових напрацювань цього напряму доцільно виділити праці Т. Герлянд, Л. Єршової, В. Кременя, Н. Кулалаєвої, П. Лузана, С. Масліч, Н. Ничкало, В. Радкевич, Г. Романової, Л. Сергеєвої, В. Ягупова та ін. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців автомобільного транспорту досліджували Н. Величко, О. Дубініна, А. Кононенко, В. Юрженко та ін. Проте проблема організації роботи навчально-виробничих майстерень, у т.ч. слюсарних навчально-виробничих майстерень, залишилася поза увагою науковців.

Мета статті: висвітлити основні аспекти організації роботи слюсарної навчально-виробничої майстерні в контексті професійної підготовки майбутніх слюсарів з ремонту колісних транспортних засобів.

Виклад основного матеріалу. Для підготовки робітничих кадрів із професії «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» у Вінницькому вищому професійному училищі сфери послуг функціонує три навчально-виробничих майстерні, стан матеріально-технічного та комплексно-методичного забезпечення яких відповідає вимогам державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з даної професії.

Первинною основою професійної підготовки майбутніх слюсарів з ремонту колісних транспортних засобів є слюсарна підготовка. Формування умінь та навичок виконання слюсарних робіт відбувається у слюсарній навчально-виробничій майстерні. У ній проводяться уроки виробничого навчання майбутніх слюсарів з ремонту колісних транспортних засобів (групи І курсу на базі неповної середньої освіти – у кількості 30 год. та групи на базі повної середньої освіти – також у кількості 30 год.), лабораторні роботи з предмета «Слюсарна справа» (у кількості 6 год. у кожній із груп).

Робочі місця учнів і майстрів виробничого навчання у майстерні відповідають вимогам правил безпеки праці, санітарії, гігієни та пожежної безпеки. У наявності – систематизований методичний та дидактичний матеріал з усіх розділів навчальних програм виробничого навчання.

При проходженні виробничого навчання всі учні забезпечуються індивідуальними робочими місцями, укомплектованим необхідним справним робочим обладнанням та інструментами, а також контрольно-вимірювальними інструментами, приладами та пристроями. Оснащеність робочих місць для проведення виробничого навчання передбачає можливість формування у повному обсязі професійних умінь і навичок учнів, відповідно до кваліфікаційної характеристики слюсаря з ремонту колісних транспортних засобів, та початкового професійного досвіду.

Таким чином, майстерня відповідає: умовам для нормальної установки та розміщення обладнання (площа, поверх, висота будівлі); вимогам безпеки праці, санітарії і гігієни.

Обладнання робочих місць учнів передбачає виконання широкого кола робіт, визначених навчальною програмою. На всіх робочих місцях є комплекти інструментів, окремо – додатковий інструмент і пристосування. Відведено місце для креслень, інструкційних, інструкційно-технологічних карток, комплектів плакатів. Така організація дисциплінує учнів, сприяє дотриманню ними правил безпеки праці.

Велика увага в майстерні приділяється організації робочого місця майстра виробничого навчання, яке розташовується на невеликому подіумі. У зоні робочого місця майстра розміщуються: стіл, класна дошка, демонстраційні матеріали, зразки виробів, роздатковий матеріал, інструменти загального користування.

Лабораторія паспортизована. У паспорті зафіксована навчально-методична документація, навчальна та методична література, засоби навчання, необхідні для оволодіння програмою виробничого навчання.

У наявності комплексно-методичне забезпечення. Усі робочі програми з виробничого навчання відповідають вимогам державного стандарту професійної освіти. Робочі програми структуровано.

Майстрами виробничого навчання систематично проводиться робота з оновлення дидактичних матеріалів, навчальних та методичних посібників. Уроки виробничого навчання забезпечені інструкційними, інструкційно-технологічними, технологічними картками, навчальними алгоритмами, картками-завданнями та ін. Уроки, які проводяться у майстерні, відрізняються інноваційністю, творчістю, креативним підходом. Цікаво відбуваються позакласні заходи.

Щороку у жовтні з метою популяризації професій транспортної галузі, підвищення рівня професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту колісних транспортних засобів (у

минулому – слюсарів із ремонту автомобілів) у Вінницькому вищому професійному училищі сфери послуг проходить тиждень методичної комісії механічного профілю (див. табл. 1). Підготовка більшості заходів тижня відбувається у слюсарній навчально-виробничій майстерні.

Таблиця 1

План проведення тижня методичної комісії механічного профілю (2019-2020 н.р.)

21.10.2019 р., понеділок	***22.10.2019 р., вівторок***
Відеовікторина «Твій майбутній автомобіль» - «питання / відповідь»; - відеоматеріали. *Місце проведення:* рекреаційна зала *Групи:* учні всіх груп закладу *Час проведення:* велика перерва, 11:50-12:20 *Відповідальні:* Корнійчук О.А, Семененко М.В.	*Вікторина-конкурс «Мій автомобіль»* - конкурси; - вікторина; - відеоматеріали. *Місце проведення:* конференційна зала *Групи:* 1, 2, 18 (1 курс) *Час проведення:*14:10-15:10 *Відповідальні:* Сметанюк О.І.
23.10.2019 р., середа	
День правил дорожнього руху та безпеки дорожнього руху - вдосконалення навичок водіння автомобіля *Місце проведення:* територія тролейбусного парку *Групи:* за попереднім записом *Час проведення:* після уроків *Відповідальні:* Богданов О.А.	*Конкурс «Кращий знавець правил дорожнього руху та безпеки дорожнього руху» (серед учнів 2 курсу освітнього закладу)* - урок з правил дорожнього руху та безпеки дорожнього руху; - тестування з правил дорожнього руху та безпеки дорожнього руху; - відеоматеріали з правил дорожнього руху та безпеки дорожнього руху. *Місце проведення:* конференційна зала *Групи:* 5, 9, 24, 25 (2 курс) *Час проведення:* 14:00-15:00 *Відповідальні:* Богданов О.А.
24.10.2019 р., четвер	***25.10.2019 р., п'ятниця***
«Профі-шоу» до дня автомобіліста - конкурси; - вікторина; - гра з глядачами; - музична пауза. *Групи:* 18, 29; глядачі – 1 курс *Місце проведення:* актова зала *Час проведення:* 14:50-15:30 *Відповідальні:* Беліченко О.Ю.	Презентація стінгазети, присвяченої Дню автомобіліста *Місце проведення:* рекреаційна зала *Відповідальний:* Соловей А.В. *Підведення підсумків (засідання методичної комісії)* *Місце проведення:* кабінет №105 *Відповідальний:* Беліченко О.Ю.

Майстри виробничого навчання постійно працюють над підвищенням своєї кваліфікації. Про високий рівень професійної підготовки майбутніх слюсарів із ремонту колісних транспортних засобів свідчить їх працевлаштування у кращі автосалони та станції технічного обслуговування міста Вінниці, Вінницької області та України.

Висновки. Як бачимо, організація роботи майстерень виробничого навчання відіграє важливу роль у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. Від рівня оснащення майстерні, забезпечення методичними та дидактичними матеріалами залежить якість підготовки учнів. З цією метою майстрам виробничого навчання, керівникам освітніх закладів необхідно постійно слідкувати за новаціями, які відбуваються на ринку праці, вивчати сучасні тенденції професійного навчання, бути готовими до модернізації навчально-виробничого процесу. Лише за цих умов рівень професійної підготовки випускників закладу освіти відповідатиме вимогам роботодавців.

Список використаних джерел

1. Нестача робітничих кадрів – виклик для бізнесу [Електронний ресурс] – Режим доступу: fedmet.org/news/nestacha-robitnichix-kadriv-viklik-dlya-biznesu/ (дата звернення 06.11.2019). – Назва з екрана.

2. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах (наказ МОН України № 419 від 30.05.2006 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06 (дата звернення 06.11.2019). – Назва з екрана.

УДК 377.3

О.М. Бура
викладач спеціальних дисциплін
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональний вище професійне училище»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Анотація. *Статтю присвячено пошуку інноваційних підходів шляхом використання ІКТ для формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників за професією «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення». У ході дослідження розкрито поняття «професійна компетентність», «хмарні технології» та представлено особливості використання хмарних сервісів для проведення уроків теоретичного навчання, лабораторних робіт у процесі формування професійної компетентності оператора з обробки інформації та програмного забезпечення.*

Ключові слова: *професійна компетентність, хмарні технології, сервіси хмарних технологій, професійна підготовка.*

O.M. BURA FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF QUALIFIED WORKERS

Abstract. *The article is dedicated to finding innovative approaches through the use of ICT to shape the professional competence of future skilled workers in the profession of Information Processing and Software Operator. During the research, the concepts of «professional competence», «cloud technology» are revealed and the features of using cloud services for the lessons of theoretical training, laboratory work in the process of forming the professional competence of the information processing operator and software are presented.*

Key words: *professional competence, cloud technology, cloud technology services, training*

Вступ. Стрімкий розвиток та активне впровадження в усі сфери суспільства інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) призвели до істотних змін у системі професійно-технічної підготовки майбутніх фахівців. Використання засобів ІКТ у системі професійної (професійно-технічної) освіти є досить актуальним. Кожен учень у майбутньому прагне адаптуватись до вимог часу, бути конкурентоздатним на ринку праці, відрізнятись професійною компетентністю, досконало володіти комп'ютерною технікою та новітніми технологіями в умовах виробництва. Як наслідок, нині здійснюються пошук інноваційних технологій, засобів навчання задля інтенсифікації та підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах **компетентністного** підходу, що спрямовано на формування в учнів професійної компетентності відповідно до вимог сучасного ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблемами підвищення якості сучасної освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти ЗП(ПТ)О опікувалися знані вітчизняні вчені: В. Биков, Р. Гуревич, І. Зязюн, В. Кремень, С. Кізім, В. Кобися, Н. Ничкало та ін. У своїх працях вчені зазначають, що методика та форми організації освітнього процесу потребують постійного пошуку інноваційних підходів до формування знань і вмінь в учнів, яких вимагають від фахівців сучасне суспільство та умови виробництва.

Реалізацію компетентністного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців досліджували у своїх працях вітчизняні та закордонні вчені: Н. Бібік, Є. Зеєр, І. Зимняя, О. Пометун, А.Хуторський, С. Шишов, які зазначають, що такий підхід забезпечить якісну підготовку майбутніх фахівців, зокрема кваліфікованих робітників в умовах переходу на компетентнісну основу підготовки конкурентоздатного фахівця.

Мета даної статті полягає у представленні інноваційних підходів шляхом використання ІКТ для формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, зокрема за професією «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення» .

Виклад основного матеріалу. Реалізація компетентнісного підходу в освіті пов'язана з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами в процесі навчання, оскільки стосується всіх учасників освітнього процесу. Компетентнісний підхід – це спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток компетентностей особистості. У великому тлумачному словнику української мови термін «компетентність» (лат. competentia) стосується особи, «яка має достатні знання в певній галузі, яка з чим-небудь добре обізнана, тямуща», або «яка має повноваження, повноправна, повновладна» [1, с. 237].

Даний підхід покликаний перенести процес накопичення знань, умінь і навичок у площину

© ***О.М. Бура, 2019***

формування й розвитку в учнів здатності практично діяти, творчо застосовувати набуті знання й досвід у фахових ситуаціях. У процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників варто змінити траєкторію навчання і перейти від пасивного засвоєння знань до дослідницької, активної, самостійної та самоосвітньої діяльності, що є ключовою ознакою компетентністного підходу.

Ми поділяємо думку О. Овчарук, яка наголошує на необхідності переходу в навчанні «з процесу на результат у діяльнісному вимірі, забезпечення спроможності випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого «Я» у професії».

У своїх працях І. Пометун розглядає компетентність як спеціальний шлях до структурованого набору знань, умінь, навичок, спроможностей й ставлень, що дозволяють майбутньому фахівцю ідентифікувати і розв'язувати незалежно від контексту фахової проблеми [4, с. 67]. Тому сформована професійна компетентність кваліфікованого робітника, зокрема за професією «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення», дозволить йому якісно й безпомилково використовувати набуті знання, успішно їх опановувати й швидко адаптуватися до змінних умов виконання професійних завдань, спрямованих на розв'язання фахових проблем і ситуацій.

Актуальною проблемою в умовах компетентнісного підходу є питання вибору форм, методів та засобів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, оскільки на сучасному ринку програмного забезпечення існує велика кількість навчальних підручників загальноосвітніх, технічних та спеціальних дисциплін. Але слід зазначити, що програмні засоби для формування професійних умінь, які орієнтовані на використання в навчальному процесі, потребують раціонального поєднання знань із дидактики, психології та програмування; всі вони хоча і дають деталізовану інформацію з вивчення певного курсу, все ж таки не торкаються його професійної спрямованості.

Тому, у своєму дослідженні ми пропонуємо розглянути у перспективну модель навчання, яка будується на використанні ІКТ, зокрема хмарних технологій. «Хмарні технології» – це «розподілені технології», при підтримці яких дані опрацьовуються з використанням не лише одного комп'ютера, а опрацювання розподіляється по декількох комп'ютерах, які підключені до мережі Інтернет [2, с. 99].

Загальною перевагою для всіх користувачів хмарних технологій є те, що отримати доступ до «хмари» можна не лише з персонального комп'ютера чи ноутбука, але також з нетбука, смартфона, планшета, тому що головною вимогою для доступу є наявність Інтернету, а для роботи програмного забезпечення «хмари» використовуються потужності віддаленого сервера; споживачі використовують програми без їх установки. Слід зазначити, що доступ до хмари можуть мати одночасно тисячі людей, що мають права доступу. Ці технології роблять можливим постійний зручний і швидкий доступ з будь-якого розміщення до обчислювальних ресурсів (мереж, серверів, баз даних, додатків, сервісів), що надається з мінімальними зусиллями управління та взаємодії з постачальником послуг (наприклад, електронна пошта). Причому оплата таких сервісів здійснюється за фактом їх використання [3].

Використання хмарних сервісів знайшло своє застосування у професійній підготовці майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення на уроках з предмета «Обслуговування обладнання інформаційних систем». У процесі проведення уроків теоретичного навчання хмарні сервіси дозволяють сформувати в учнів знання щодо загальних принципів побудови й архітектури сучасних інформаційних систем; техніко-експлуатаційних характеристик персонального комп'ютера; особливостей конструкцій, технічних характеристик та функції основних компонентів системного блоку; для проведення лабораторних робіт є незамінним помічником для сформованості вмінь учнів щодо підготовки персонального комп'ютера; встановлення материнської плати, процесора, модулів пам'яті, систем охолодження, адаптерів розширення; підключення накопичувачі на жорстких магнітних дисках, пристроїв магнітних та оптичних дисків, пристрої для зчитування інформації з карток флеш-пам'яті та зовнішні накопичувачі на жорстких магнітних дисках; підключати блок живлення та джерела аварійного та резервного живлення до персонального комп'ютера тощо.

Для успішного впровадження хмарних сервісів у процесі професійної підготовки майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення необхідно правильно вибрати програмне забезпечення, яке відповідало б конкретним вимогам, котрі, в свою чергу, визначаються потребами користувача – викладача, адміністратора, який повинен контролювати хід та результати навчання. Оскільки недоліком програмних продуктів, створених хмарними

технологіями, є можливість прослідковувати, контролювати процес навчання, успішність великої кількості учнів. Зазвичай ці матеріали розраховані на зворотній зв'язок одразу на уроці, крім цього, більшість цих програм не має засобів для забезпечення контактів між всіма учасниками освітнього процесу. Тому при виборі програмного забезпечення необхідно враховувати такі характеристики: надійність в експлуатації; сумісність; зручність використання; модельність; забезпечення доступу.

Серед основних типів таких програм, які є доцільними в професійно-технічній підготовці майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення, виділимо: авторські програмні продукти; системи правління навчання; системи управління контентом; системи управління навчальним конвентом.

Викладачі спеціальних дисциплін Вінницького міжрегіонального вищого професійного училища в більшості використовують авторські продукти, які дозволяють їм самостійно розробляти навчальні матеріали.

У ході вивчення теоретичного матеріалу з предмета «Обслуговування обладнання інформаційних систем» ми віддаємо перевагу використанню хмарних технологій, зокрема сервісу Padlet. Використання даного сервісу надає можливість аудіовізуалізувати навчальний матеріал і репрезентувати його більш привабливо та зрозуміло, що допоможе викладачу цікаво провести заняття, а учням – краще засвоїти новий навчальний матеріал.

Розглянемо, можливості сервісу Padlet для пояснення нового матеріалу на прикладі вивчення теоретичного матеріалу з теми «Інформаційні системи». Сервіс Padlet дозволяє у своєму середовищі створювати віртуальні інтерактивні дошки для організації групової роботи під час проведення «мозкового штурму», узагальнення й систематизації знань, рефлексії; для розміщення навчальної інформації або завдань для її пошуку; для організації спільного виконання домашнього завдання; як місце розміщення ідей для проектів та їх обговорення та як інструмент для організації кооперативної спільної діяльності учнів як на занятті, так і в позанавчальний час.

Метою віртуальної інтерактивної дошки «Інформаційні системи» було обговорення особливостей, основних завдань, структури та класифікації інформаційних систем тощо. Режим доступу до інтерактивної дошки «Інформаційні системи» представлено за електронною адресою: https://padlet.com/bura473/492d6qiqupo.

З метою набуття практичних навичок та підвищення рівня професійної компетентності представимо онлайн-вправи сервісу LearningApps.org. на тему «Складові персонального комп'ютера» режим доступу за электронною адресою: https://learningapps.org/watch?v=pkf5635899docgt19.

Згаданий вище сервіс є доцільним для проведення контролю знань для учнів за професією «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення порівняно з іншими методами (усним і письмовим опитуванням), оскільки сприяє активній взаємодії учня, викладача та комп'ютера, в процесі чого підвищується мотивація учнів та якість професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, зокрема операторів з обробки інформації та програмного забезпечення.

Поряд із сервісом LearningApps для контролю знань учнів чинне місце належить Google-формам**,** які є одним із типів документів, доступних на Google Docs. Google-форми дозволяють створювати форму з різними елементами або типами питань (всього представлено сім типів). Будь-яке питання можна зробити обов'язковим для відповіді. У процесі створення форми можна легко змінювати порядок питань. Для кожної створеної форми можна вибрати дизайн для її оформлення. Посилання на форму генерується автоматично після її створення. Google-форма на тему «Засоби комп'ютерних інформаційних систем» представлено за адресою режим доступу: https://clck.ru/EkWLb. Сервіс дуже широко використовується для проведення опитувань та дозволяє зберігати результати тесту в хмарі Google.

Висновки. Інтерактивність хмарних сервісів створює сприятливі умови для організації навчального діалогу між усіма учасниками освітнього процесу, дозволяє в певних межах управляти представленням інформації, учні можуть індивідуально отримати досліджувані результати, а також встановлювати швидкість подачі матеріалу, число повторень та інші параметри, що задовольняють індивідуальні потреби учня. Всі ці фактори впливають на інтелектуальний потенціал учнів, на формування умінь самостійно одержувати знання та проводити дослідницьку діяльність у ході розв'язування фахових задач, що є необхідною умовою для формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови; за редакцією В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 445 с.
2. Литвинова С.Г. Хмарні технології в управлінні дошкільними навчальними закладами / С.Г. Литвинова // Информационно-компьютерные технологии в экономике, образовании и социальной сфере. –2013. – №8. – С. 99-101.
3. Нова Українська Школа. Методична допомога вчителю початкових класів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nadopomogu.blogspot.com/p/blog-page_76.html. - Назва з екрану.
4. Пометун О.І Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О.І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики ; під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 66-72.

УДК 654:355.212.7

В.М. Войтович
викладач спеціальних дисциплін
Навчальний пункт Аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області

ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ОПЕРАТИВНОГО ЗВ'ЯЗКУ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Анотація. *У статті відображено важливість зв'язку як невід'ємної частини у рятуванні людей та інших матеріальних цінностей. Методи покращення оперативного зв'язку вивчаються для досконалості рятувальників у підрозділах ДСНС. Як приклад розглядається хід уроку, де вивчаються засоби зв'язку що використовуються в органах та підрозділах цивільного захисту.*

Ключові слова: *зв'язок, оперативний зв'язок, засоби зв'язку.*

V.M. VOITOVICH EFFICIENCY OF DEVELOPMENT OF OPERATIVE COMMUNICATION IN BODIES AND DIVISIONS OF CIVIL PROTECTION

Abstract. *The article reflects the importance of communication as an integral part in saving people and other tangible assets. Methods for improving communication are being explored for the excellence of rescuers in SES units. An example is a lesson in learning the communications tools used in civil protection bodies and units.*

Key words: *communication, operational communication, means of communication.*

Вступ. В останні роки у цивільному захисті України триває процес автоматизації управління з використанням інформаційних технологій та автоматизованих систем управління (АСУ), для оперативного обміну інформацією передбачається подальший розвиток систем зв'язку.

Зв'язок – передача та прийом сигналів (повідомлень) за допомогою технічних засобів електрозв'язку. Зв'язок є основним засобом забезпечення управління в органах і підрозділах цивільного захисту. Втрата зв'язку призводить до втрати управління. Своєчасна організація та підтримання надійного зв'язку з підлеглими і взаємодіючими структурами є найважливішим обов'язком усіх керівників оперативно-рятувальних підрозділів (навчальних закладів) ДСНС при виконанні завдань за призначенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток радіомовлення йшов практично одночасно як в Україні, так і закордоном. Досягнення в цій області – це результат роботи багатьох інженерів та вчених, які вирішували завдання розробки стандартів, формування та перетворення сигналів, синхронізації, побудови конкретних пристроїв та систем радіомовлення. Великий внесок у вирішення зазначених завдань внесли роботи таких вчених, як І. Баглар, М. Венедіктов, М. Балан, О. Виходець, І. Горон, А. Єфімов, Ю. Ковалгін, В. Коваль, Л. Кононович, С. Мішенков, А. Мкртумов, А. Пестряков, Т. Чернишева, В. Шахгільдян та багато ін. З розвитку систем радіомовлення як аналоговими методами, так і цифровими, існує велика кількість запатентованих розробок, які тими чи іншими способами дозволяють підвищити якість та ефективність мовлення.

Мета статті: показати необхідність покращення якості та швидкості оперативного зв'язку в органах та підрозділах цивільного захисту.

Виклад основного матеріалу. Ефективність боротьби з надзвичайними ситуаціями значною мірою залежить від надійно організованої системи зв'язку. У теперішній час в гарнізонах ДСНС України широко застосовують сучасні стаціонарні, мобільні і переносні радіостанції короткохвильові і ультракороткохвильових діапазонів. Подальший розвиток зв'язку у підрозділах здійснюється в напрямі поліпшення технічних характеристик апаратури, збільшення потужності стаціонарних радіостанцій і освоєння більш високих технологій [1].

Впровадження нових засобів телекомунікацій відкриває широкі можливості для своєчасного

© ***В.М. Войтович, 2019***

виявлення надзвичайних ситуацій, дистанційного управління силами і засобами, а також запасу і аналізу процесу ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Ефективне використання усіх видів сучасного зв'язку в службі цивільного захисту є можливим лише за умови оволодіння слухачами ДСНС України знаннями про:

- принципи функціонування радіоелектронної апаратури зв'язку та управління;
- тактико-технічні характеристики і структуру засобів зв'язку;
- організація проводового зв'язку і радіозв'язку в гарнізоні ДСНС України;
- особливості експлуатації, технічне обслуговування і ремонт засобів зв'язку і управління;
- принцип побудови, використання, основні цілі та задачі автоматизованих систем оперативного управління і зв'язку [1].

На озброєні підрозділів ДСНС України у наш час знаходяться радіостанції, більшість з яких – апарати вітчизняного виробництва («Пальма», «Транспорт», «Віола» та ін.), що були розроблені 25-30 років тому і експлуатуються до сьогодення. На жаль, їхні тактико-технічні характеристики і функціональні можливості не відповідають сучасному рівню вимог, запропонованих до систем зв'язку ДСНС [2].

Функціонують ці радіостанції переважно в симплексному режимі, що має множину недоліків (всі абонементи працюють на одній частоті; якщо один з абонентів виходить на зв'язок – інші змушені чекати, коли він закінчить переговори).

У таких системах є центральна радіостанція, встановлена в ЦПЗ, що і визначає роботу всіх інших абонентів радіомережі. При таких традиційних методах організації радіозв'язку і використанні існуючого парку радіостанцій (застарілих морально і фізично) важко говорити про забезпечення відповідно рівня оперативної взаємодії абонентів.

Ситуація, що склалася, поставила перед керівництвом ДСНС України непросту задачу – забезпечити оптимальний перехід від існуючих систем радіозв'язку до сучасних, що відповідали б підвищеним вимогам і специфікації роботи підрозділів ДСНС.

Як приклад використання засобів зв'язку на заняттях спеціальних дисциплін – урок теоретичного навчання з предмета «Основи організації зв'язку в органах та підрозділах цивільного захисту».

План уроку з предмета «Основи організації зв'язку в органах та підрозділах цивільного захисту».

Тема заняття: «Засоби провідного зв'язку, що використовуються в підрозділах ДСНС».

Мета: розглянути порядок роботи із телефонними апаратами, що використовуються в пожежно-рятувальних підрозділах.

Обладнання: проектор, ноутбук, дошка, засоби телефонного зв'язку.

План лекції:

1. Станція оперативного зв'язку СОС-30М.
2. Переговорні пристрої.
3. Електромегафони.
4. Сигнально-гучномовні пристрої.

І. Організаційна частина (2хв).

Перевірка наявності, готовності слухачів до занять.

ІІ. Повідомлення теми і мети заняття (5хв).

Перевірка знань із попередньої теми, підведення підсумків та вступ до нової теми.

ІІІ. Мотивація щодо вивчення даної теми (5хв).

Зв'язок у підрозділах ДСНС повинен задовольняти вимоги, найважливішими з яких є надійність, своєчасність, достовірність, необхідна пропускна здатність і таємність передачі інформації.

Давайте нагадаємо, які є види і засоби зв'язку? Що таке телефонія? Що таке мікрофон та принцип його дії?

IV. Повторення вивченого матеріалу.

Алгоритм заняття такий: розбираємо, що таке телефонія.

На даному етапі заняття розбираємо що таке «телефонія», основні фізичні принципи та застосування даної науки в підрозділах ДСНС.

Розглянемо на даному прикладі СОС-30М.

СОС-30М (станція оперативного зв'язку) – призначена для забезпечення телефонного і гучномовного зв'язку по 2-х провідних лініях різних ланок управління. Станція забезпечує телефонний зв'язок між оператором і абонентами автоматичних і ручних телефонних станцій системи МБ і ЦБ по двохпровідних лініях.

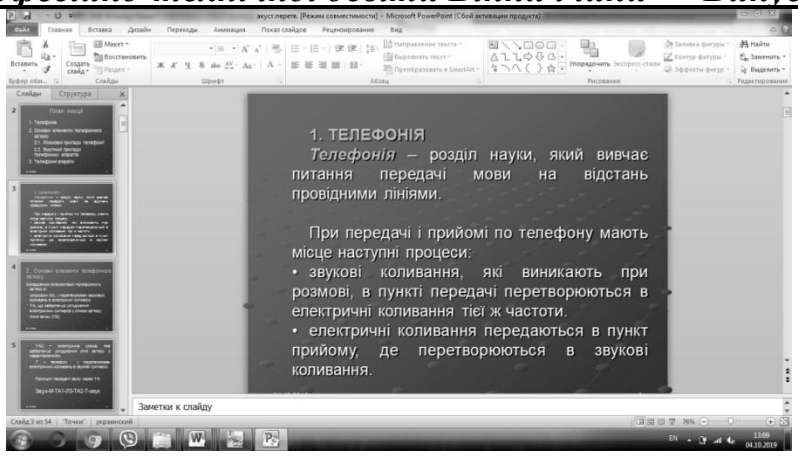

Рис. 1 Телефонія

Рис. 2 Пульт СОС-30М

Завдання 1. Назвати склад станції.

Правильна відповідь: пульт, статив, комплект телефонів прямих абонентів – 25 шт., пристрій дуплексний переговорний(УДП-2) – 5 шт.

Завдання 2. Розповісти про переговорний пристрій СПУ – 3А.

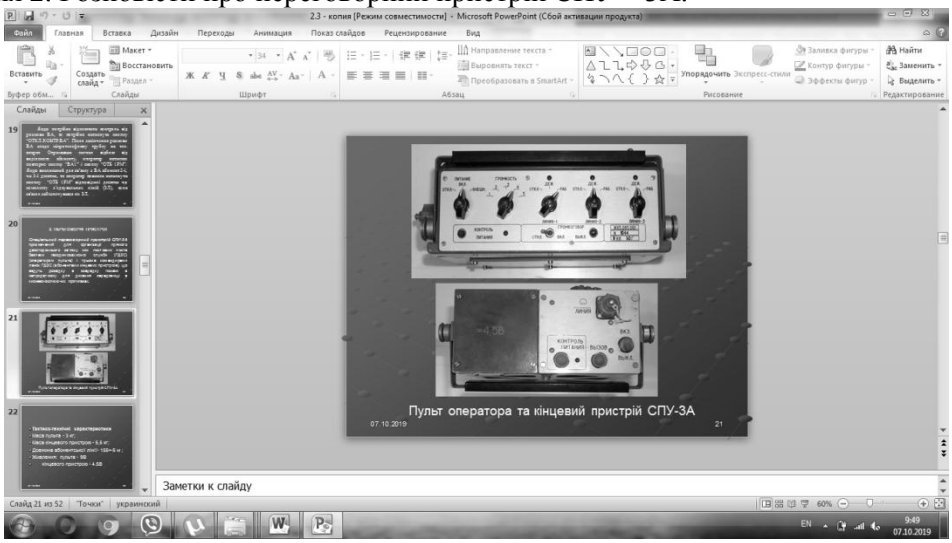

Рис. 3 Пульт оператора та кінцевий пристрій СПУ-3А

Слухачі розповідають тактико-технічні характеристики даного пристрою, його особливості, призначення, переваги та недоліки.

Завдання 3. Електромегафон. Його призначення та принцип дії.

Правильна відповідь: Електромегафон призначений для підсилення мови при короткочасній скерованій передачі наказів, команд на відкритому просторі і у великих закритих приміщеннях.

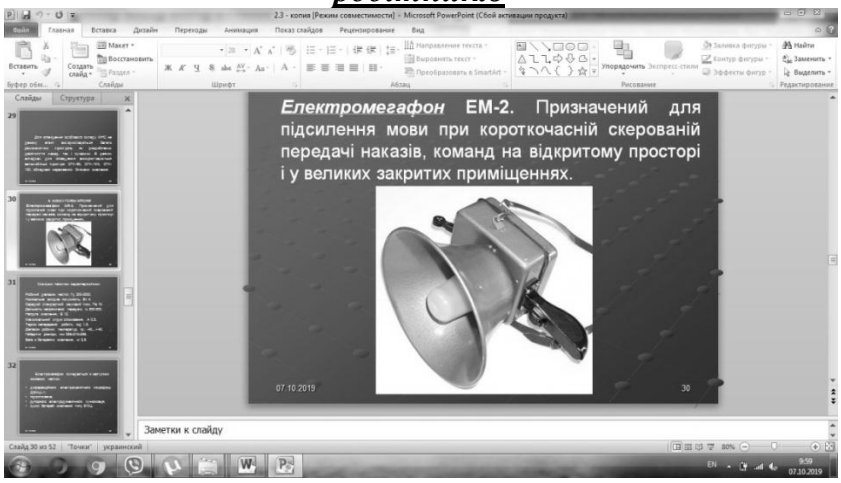

Рис. 4 Електромегафон ЕМ-2

Завдання 4. Розповісти про сигнально-гучномовні пристрої. Принцип роботи та будова.

Рис. 5 Сигнально-гучномовний пристрій СГУ-60

Правильна відповідь:

Сигнально-гучномовний пристрій СГУ-60 призначений для передавання гучномовної інформації з мікрофона, виходів радіостанції і магнітофона в умовах вуличних шумів на віддаль 150-200 м, подання короткочасних звукових попереджувальних сигналів за допомогою електронної сирени і подання світлових попереджувальних сигналів за допомогою проблискових маяків.

V. Підбиття підсумків заняття. (5хв)

Викладач підводить підсумки із слухачами, підкреслюємо головні моменти заняття. Слухачі висловлюють ідеї щодо покращення ефективності зв'язку.

VI. Домашнє завдання.

Прочитати літературу, де є розробки щодо покращення зв'язку та нові технології передачі звукових сигналів. Вивчити викладений матеріал.

Висновки. Організація різних видів зв'язку в ДСНС забезпечує оперативність застосування сил і засобів, швидкість ліквідації пожеж (НС) і тим самим збереження людських життів та матеріальних цінностей. Оперативність систем зв'язку забезпечується широким використанням сучасних засобів зв'язку і чіткою роботою пунктів зв'язку. Якісне вивчення даного матеріалу, мотивування та донесення відчуття відповідальності дає значний ефект в якості роботи працівників служби цивільного захисту, що в подальшому значно зменшує рівень небезпеки для працівників, професійне надання допомоги та зменшення постраждалих.

Список використаних джерел

1. Автоматизовані системи управління та зв'язок у сфері цивільного захисту – Навч. посібн. / за заг. ред. Щербака Г.В. – Харків, 2005. – 272с.

2. Борзов Ю.О. Провідні засоби зв'язку підрозділів МНС – Навч. посібн. / Ю.О. Борзов, І.О. Малець, Т.Є. Рак. – Львів : ЛДУ БЖД, 2007. – 108с.

УДК 377:37.09:004

М.Г. Говорущак
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії
Р.С. Ткаченко
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст першої категорії
Вище професійне училище Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця)

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТРИВИМІРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ В ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Анотація. *У статті розглянуто втілення новітніх інноваційних тривимірних технологій для популяризації спеціальних предметів у ЗП(ПТ)О з метоюздійснення переходу від книжкового до електронного контенту та підвищення ефективностіосвітнього процесу і рівня позитивної мотивації здобувачів освіти до опанування навчальним матеріалом.*
Ключові слова: *тривимірні технології, програмний комплекс, 3D- моделювання, вузли захисних дихальних апаратів.*

M.G. GOVORUSHCHAK., R.S. TKACHENKO INTRODUCTION OF THREE-DIMENSIONAL MODELING TECHNOLOGY IN THE PROCESS OF QUALIFIED WORKERS PREPARATION WHILE STUDYING THEIR SPECIAL SUBJECTS

Abstract. *The article deals with the implementation of the latest innovative three-dimensional technologies for the promotion of special subjects in the PD (PA) O in order to implement the transition from book to electronic content and increase the efficiency of the educational process and the level of positive motivation of learners to master the material.*
Key words: *three-dimensional technologies, software complex, 3D-modeling, nodes of respiratory protective devices.*

Вступ. Інноваційні технології швидкими темпами розвиваються в усіх галузях нашого життя. У зв'язку з цим у ЗП(ПТ)О виникає нагальна потреба використання комп'ютерної техніки під час вивчення широкого спектру навчальних предметів при підготовці кваліфікованих робітників. Адже щоденно змінюється ситуація в світі, законодавство, природа, техніка. Інформація, подана в підручнику, перетворюється в застарілу ще під час видання підручника. Вивчення окремих предметів чи окремих тем із використанням інноваційних технологій, комп'ютерної техніки та найсвіжішої інформації, взятої з мережі Internet, – один із способів оптимізації та урізноманітнення освітнього процесу.

Ідея втілення інформаційно-комунікаційних технологій у навчання передбачає досягнення високоякісної освіти, тобто освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити кожній людині умови для самостійного досягнення тієї чи іншої цілі, творчого самоствердження у різних соціальних сферах.

Нові інноваційні та інформаційні технології наприкінці XX століття стали не тільки головною рушійною силою прогресу, засобом спілкування між державами, компаніями, закладами освіти, новою формою торгівлі, але й потужним засобом навчання. Можна із впевненістю сказати, що комп'ютерні технології, які використовуються під час занять, дозволяють:

- за мінімум часу на уроці донести до здобувачів освіти більший обсяг навчального матеріалу, ніж під час роботи з підручником,
- своєчасно поповнювати теоретичні відомості новими фактами та подіями.

Крім цього, завдяки використанню інноваційних комп'ютерних технологій на заняттях можна значно розширити коло навчальнихзавдань, включаючи в освітній процес завдання нового типу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями впровадження тривимірних технологій у процес підготовки здобувачів освіти в ЗП(ПТ)О займаються Гордійчук Г.Б., Гуревич Р.С., Козяр М.М. та ін.

Мета статті: поділитися досвідом використання інноваційних тривимірних технологій у процесі підготовки майбутнього кваліфікованого робітника в системі ДСНС України.

Виклад основного матеріалу. Однією із інноваційних комп'ютерних технологій є застосування тривимірного моделювання для розробки деталей та вузлів захисних дихальних апаратів на стисненому повітрі [1, с. 32].

© ***М.Г. Говорущак, Р.С. Ткаченко, 2019***

Вказані технології викладачі Вищого професійного училища Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця) почали впроваджувати з метою підвищення якісної успішності здобувачів освіти із дисципліни «Засоби індивідуального захисту органів дихання» та кращого розуміння будови і принципу роботи вузлів захисних дихальних апаратів на стисненому повітрі, так як відсутня можливість створення макетів деталей у розрізі.

Безпосередньо викладачами була вивчена програма тривимірного моделювання SolidWorks.

SolidWorks («Солідворкс») – програмний комплекс для автоматизації робіт промислового підприємства на етапах конструкторської та технологічної підготовки виробництва, який забезпечує розробку виробів будь-якого ступеня складності та призначення [2]. Працює в середовищі Microsoft Windows.

SolidWorks вирішує такі завдання:

3D-проєктування виробів (деталей і зборок) будь-якого ступеня складності з урахуванням специфіки виготовлення: створення конструкторської документації відповідно до ДСТУ; розробка промислового дизайну; формування реверсного інжинірингу; проектування комунікацій (електроджгутів, трубопроводів тощо); інженерний аналіз (міцність, стійкість, теплопередача, частотний аналіз, динаміка механізмів, газо-гідродинаміка, оптика і світлотехніка, електромагнітні розрахунки, аналіз розмірних ланцюгів та ін.); експрес-аналіз технологічності на етапі проєктування; аналіз технологічності конструкції виробу та ін.

Насамперед, програма дозволяє створити деталь у форматі 3D, провести розріз у потрібній площині та зробити анімацію щодо принципу її роботи (див. рис. 1, 2, 3).

а) **б)**

а) загальний вигляд редуктора, б) редуктор у розрізі

Рис. 1 Редуктор захисного дихального апарата виробництва фірми MSA

а) **б)**

а) запірний вентиль у розрізі, б) складові частини запірного вентиля

Рис. 2 Запірний вентиль захисного дихального апарата виробництва фірми MSA

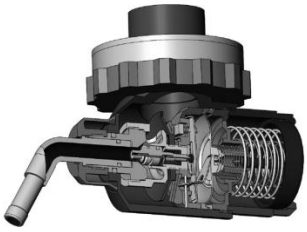

Рис. 3 Легеневий автомат виробництва фірми MSA у розрізі

Через відсутність достатньої кількості натурних зразків захисних дихальних апаратів закордонного виробництва та можливості їх розборки, в училищі програма Solid Works особливо широко використовується під час проведення теоретичних і практичних занять із предмета «Засоби індивідуального захисту органів дихання» навчального плану підготовки кваліфікованого робітника за професією 9322 «Ремонтувальник респіраторів та протигазів».

Роботу з програмою Solid Works розпочато із розробки усіх вузлів апарата виробництва фірми MSA у форматі 3D. Потім результати сформовано у статичний технологічний альбом апарата (див. рис. 4), примірник якого видається кожному здобувачу освіти під час вивчення нового матеріалу.

Здобувач освіти має можливість ознайомитися з будовою, принципом роботи, можливими несправностями деталей захисного дихального апарата та виробити шляхи їх усунення.

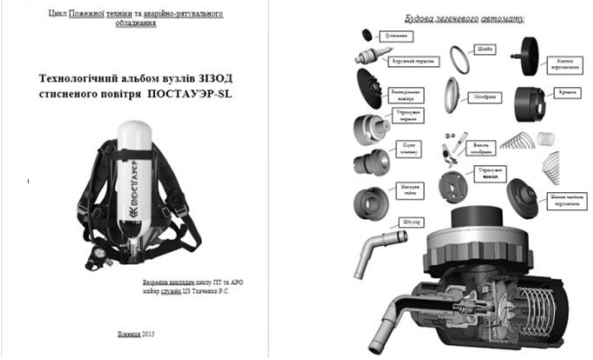

Рис. 4 Технологічний альбом вузлів захисного дихального апарата ПОСТАУЭР-SL

У процесі проведення занять викладач, крім статичних зображень у технологічному альбомі, повсяк час звертається до динамічних розробок програмного комплексу 3D-проєктування, що значно полегшує процес пояснення нового навчального матеріалу та залучає до активної роботи здобувачів освіти. По закінченню заняття майбутні робітники мають змогу виконати блог-квест із цієї теми (див. рис. 5). Здобувачі освіти зацікавляться навчальним матеріалом, оскільки він подається новими для них засобами, що і забезпечує кращу концентрацію уваги та мотивацію, а отже – більш ефективне його засвоєння.

Рис. 5 Блог-квест із теми: «Призначення, будова, основні технічні характеристики та принцип роботи захисного дихального апарата виробництва фірми MSA»

Рис. 6 Загальний вигляд захисного дихального апарата ПОСТАУЭР-SL

а) **б)**

а) в закритому положенні, б) у відкритому положенні

Рис. 7 Принцип роботи запірного вентиля захисного дихального апарата ПОСТАУЭР-SL

На занятті викладач, використовуючи програмний комплекс 3D-проєктування, демонструє спочатку загальний вигляд захисного дихального апарата (див. рис. 6), після цього у динаміці (кожна деталь від'єднується) показує будову кожного вузла та розкриває принцип його роботи (див. рис. 7).

Крім цього, використовуючи 3D-зображення деталей, розроблено план уроку та мультимедійну презентацію на тему «Призначення, будова, основні технічні характеристики та принцип роботи ЗДА фірми MSA» (див. рис. 8).

Рис. 8 Початкова сторінка презентації на тему: «Призначення, будова, основні технічні характеристики та принцип роботи ЗДА фірми MSA»

В нашому навчальному закладі практикується використання тестової програми EasyQuizzy під час перевірки навчальних досягнень здобувачів освіти шляхом тестування з використанням 3D-зображень (див. рис. 9).

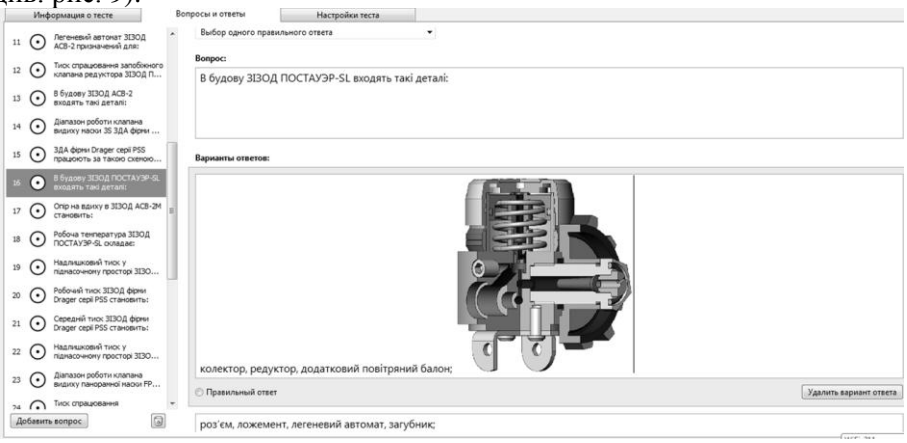

Рис. 9 Скріншот тестових завдань для проведення тестування здобувачів освіти за допомогою програми EasyQuizzy

Результати впровадження в освітній процес методу тривимірного моделювання показали, що цей метод у професійному навчанні здобувачів освіти, порівняно з традиційними, сприяє більш глибокому засвоєнню необхідного обсягу знань для виконання поставлених практичних завдань, мотивує до навчання та формує професійні компетентності, розвиває інтерес до предмета, сприяє розвитку логічного мислення, формуванню вмінь та навичок самостійного пошуку необхідної інформації та оцінювання власних знань на основі раціонального поєднання нових освітньо-інформаційних технологій і практичної діяльності, що в комплексі сприяє підвищенню якості знань, умінь та навичок здобувачів освіти у професійному навчанні [1, с. 52].

Висновки. Впровадження тривимірних технологій не тільки позитивно впливає на процес засвоєння навчального матеріалу, а й сприяє інтересу та зацікавленості здобувачів освіти до предмета та до навчання в цілому.

Застосування інноваційних технологій дає новий імпульс системі професійного навчання, забезпечуючи доступ до гігантських обсягів інформації.

Нові апаратні та програмні засоби, розширюючи можливості комп'ютера, значно розширюють можливості ІКТ та їхнього використання у фаховій підготовці майбутніх працівників служби ДСНС.

На сьогоднішній день існує різне за змістом і складністю програмне забезпечення, тому кожен викладач, враховуючи специфіку предмета, може підібрати для себе необхідну і зручну програму.

Викладачі ЗП(ПТ)О перебувають у постійному пошуку нових форм і методів проведення занять, які забезпечують максимальний результат у підготовці висококваліфікованих робітників для сфери цивільного захисту.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, М.М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН Укр. Гуревича Р.С. – Львів: ЛДУ БЖД, 2012. – 380 с.
2. Програмне забезпечення як послуга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/SolidWorks/ – Назва з екрана.
3. Козяр М.М. Інноваційні технології та кібернетичний підхід проектно-орієнтованого управління процесом підготовки професіонала-рятівника третього тисячоліття / М.М. Козяр, Ю.П. Рак // Пожежна безпека: Зб. наук. пр. – Львів: ЛДУБЖД, 2011. – №18. – С. 8-13.

УДК 377:37.016:74:005.336.2

З.М. Гончар
майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду
М.В. Кулік
майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду
Вище художнє професійно-технічне училище №5 міста Вінниці

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУЧАСНОГО УРОКУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «МАЛЯР»

Анотація. *У статті розкрито особливості проведення уроку виробничого навчання з професії «Маляр», описано поетапність уроку виробничого навчання, особливості його перебігу. Розкрито суть вступного, поточного та заключного інструктажів. При вступному інструктажі відзначено важливість перевірки готовності учнів до уроку та опорних знань, які в переважній більшості вони отримали на уроках теоретичного навчання з предметів «Технологія малярних робіт», «Матеріалознавство». В представленому плані уроку застосовано дещо нетрадиційний підхід до перевірки знань у вигляді розгадування кросворду. При проведенні поточного інструктажу велика роль відведена практичному показу та аналізу виконання відповідного виду робіт учнями. Заключний інструктаж передбачає підведення підсумків та оцінювання їх навчально-практичної діяльності.*

Ключові слова: *урок виробничого навчання, навчально-виробничий процес, маляр,практичний показ, види інструктажів,оцінювання навчальних досягнень учнів, профільні компетентності, заклад професійної (професійно-технічної) освіти.*

Z. GONCHAR, M. KULIK PECULIARITIES OF CONDUCTING A MODERN LESSON OF THE MANUFACTURING STUDYING OF THE PROFESSION «DECORATOR»

Abstract. *The article describes the peculiarities of conducting a production training lesson in the profession "Painter", describes the stages of a production training lesson, especially its course. The essence of introductory, current and final briefing is revealed. During the introductory instruction, the importance of checking the students' readiness for the lesson and basic knowledge, which they overwhelmingly received in the theoretical instruction in the subjects «painting technology», «material science», was emphasized. The lesson plan presented here uses a somewhat unconventional approach to cross-cutting knowledge testing. In conducting the current instruction, a large role is assigned to the practical demonstration and analysis of the performance of the appropriate type of work by the students. The final briefing involves summarizing and evaluating their educational and practical activities.*

Key words: *production training lesson, educational and production process, practical demonstration, types of instruction, evaluation of students' educational achievements, profile competences.*

Вступ. Вища та професійна (професійно-технічна) освіта загалом і Вище художнє професійно-технічне училище №5 м. Вінниці зокрема, забезпечують отримання здобувачами освіти професійну робітничу кваліфікацію зі складних професій, які потребують фундаментальних теоретичних знань і розвинутого як технологічного,так і креативного мислення. Цей процес здійснюється або на основі базової загальної середньої освіти (з отриманням повної загальної середньої освіти) або на основі повної загальної середньої освіти. Однак в обох випадках, значна роль відводиться саме базовим блокам загальнопрофесійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки. Тому перед майстрами виробничого навчання постає нелегке

© ***З.М. Гончар, М.В. Кулік, 2019***

завдання реалізувати саме професійно-практичну частину навчального плану. Кожен майстер виробничого навчання в своїй педагогічній діяльності повинен забезпечити підготовку кваліфікованого, творчо розвинутого спеціаліста, учня, який добре володіє професійними та ключовими компетентностями; повинен сприяти розвитку в учнів таких якостей, як ініціатива, творча активність, критичне, логічне та аналітичне мислення, любов до обраної професії. Для реалізації цієї мети варто постійно шукати шляхи підвищення ефективності уроку виробничого навчання, ставити чітку і доступну мету до кожного уроку виробничого навчання, оптимально підбирати зміст і об'єм уроку, удосконалювати методи проведення вступного, поточного і заключного інструктажів. Особливий акцент варто зробити на співпраці з викладачами, що забезпечують професійно-теоретичну підготовку («Технологія штукатурних робіт», «Технологія малярних робіт», «Матеріалознавство»), та їх зв'язку з виробничим навчанням. Це може бути розробка відповідного дидактичного забезпечення для виробничої майстерні, спільних завдань для вступного та заключного інструктажу, проведення бінарних та інтегрованих уроків. Такождля учнів, які паралельно здобувають загальну середню освіту, важливо пов'язувати професійну підготовку з такими предметами, як «Математика», «Фізика», «Хімія», «Біологія» та «Екологія». Саме за рахунок міжпредметних зв'язків зростає мотиваційний компонент як професійної, так і загальноосвітньої підготовки для сучасних здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами реалізації оновленого змісту професійної (професійно-технічної) освіти займались Р.С. Гуревич, В.Г. Кремень, Н.В. Кузьміна, З.Н. Курлянд, М.С. Кучинський, К.Б. Мірошниченко, Н.Г. Ничкало, С.М. Ніколаєнко, В.В. Паржницький, В.О. Радкевич, О.В. Овчинников та інші.

Авторами навчально-методичних праць щодо методики проведення уроків виробничого навчання представляли в своїх роботах С.О. Заславська, Г.І. Ненько, Н.Г. Ничкало, С.С. Шевчук та ін.

Метою статті є висвітлення особливостей проведення уроків виробничого навчання, основних методичних підходів до їх організації та перебігу. Важливим завданням було показати роль уроку виробничого навчання в системі реалізації навчально-виробничого процесу.

Виклад основного матеріалу. Сучасний урок виробничого навчання є майстернею аналізу та обробки інформації шляхом відпрацювання умінь та навичок виконання певних технологічних операцій, які здійснюються здобувачами освіти з різних джерел інформаційного простору (література, телебачення, комп'ютерні мережі, спілкування). Сучасний урок виробничого навчання – це технологічний процес (відео, комп'ютер, мультимедійні системи), який підкріплює традиційні підходи, робить їх більш ефективними. Тобто, з одного боку, майстер виробничого навчання не може відступити від традиційних підходів до методики проведення уроку виробничого навчання (має бути обов'язково і перевірка готовності учнів до уроку, облаштування робочого місця, практичний показ та ін.), з іншого – важливо застосувати елемент новизни (нестандартні завдання, ігрові форми, проблемне викладання тощо) аби удосконалити зміст професійних компетентностей та розвинути мотиваційний компонент. Тут постає проблема: як вдало реалізувати інноваційні педагогічні технології на уроках виробничого навчання?

Наступним важливим змістовним компонентом є впровадження виробничих інновацій. Адже професія «Маляр, штукатур, лицювальник-плиточник» є такою, де виробничі технології постійно змінюються, з'являються нові матеріали, а до них – нові інструменти та якісно новий технологічний процес виконання тих чи інших видів робіт. І тут важливим аспектом є оновлення змісту Державних стандартів професійно-технічної освіти з різних професій. Власне стандартизація професійної освіти – це процедура, що визначає встановлення нормативних вимог кваліфікаційних стандартів до освітніх результатів (компетентностей) випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, забезпечує перманентне зіставлення навчальних досягнень учнів із цілями їхньої компетентнісноорієнтованої підготовки задля її корекції, забезпечує досягнення належних рівнів якості професійної підготовки фахівців у професійних (професійно-технічних) навчальних закладах засобами інноваційності змісту та технологій навчання і сприяє конвертованості рівнів професійної освіти всередині держави та за її межами [5, с. 4-5]. Кожен майстер виробничого навчання на відповідному уроці виробничого навчання повинен забезпечити максимально ефективні умови для реалізації завдань передбаченим у відповідному Держстандарті із зазначених професій.

У сучасній дидактиці та педагогічній практиці найбільш розповсюджена класифікація уроків згідно з визначенням основної дидактичної мети, що вирішується на тому чи іншому уроці. Така класифікація характерна і для уроків виробничого навчання, що мають багатокомпонентну

структуру і визначають велике розмаїття дидактичних цілей. Урок – організаційна форма навчання, яка забезпечує розв'язання єдиного дидактичного завдання всією групою учнів в однакових навчальних умовах. Це педагогічний витвір, а тому він повинен відрізнятися цілісністю, внутрішнім взаємозв'язком всіх структурних елементів, єдиною логікою діяльності педагога та учнів [6, с. 10]. Планування процесу виробничого навчання забезпечує умови для його раціональної організації, своєчасного і повного виконання навчальних планів і програм, завчасної і ретельної підготовкимайстра до проведення кожного заняття. Завдяки плануванню забезпечується раціональне використання приміщень училища і обладнання, зв'язок теоретичного навчання з виробничим процесом [1, с. 168]

Наведемо приклад сучасного уроку виробничого навчання.

Тема програми: «Вправи з виконання малярних робіт складністю 2-3 розряду».

Тема уроку: «Фарбування поверхонь водоемульсійними фарбами».

Мета уроку:

- ознайомити учнів із технологією фарбування поверхонь водоемульсійними фарбами, сприяти створенню умов для формування в учнів вмінь щодо правил поведінки у навчальній майстерні, безпеки праці, пожежної безпеки, створення належних умов праці;
- розвивати в учнів аналітичне мислення в процесі ознайомлення з технологією фарбування поверхонь водоемульсійними фарбами, уяву та пам'ять при повторенні технологічного процесу виконання фарбування поверхонь водоемульсійними фарбами, професійні вміння та навички при розгляді видів робіт, які пов'язані з фізичним навантаженнями;
- формувати в учнів такі якості особистості: охайність (при прибиранні робочого місця), ввічливість, вміння спілкуватися та працювати в колективі.

Тип уроку: формувань умінь і навичок.

Матеріально-технічне забезпечення (за допомогою якого всі учні здійснюють свою практичну діяльність): робоча форма, робочий інструмент, технологічні картки, водоемульсійна фарба, ківш, щітка.

Перелік практичних завдань: ознайомлення з робочим місцем на виробничій практиці, правилами поведінки в майстерні.

Методична мета уроку: продемонструвати власний підхід до проведення уроків виробничого навчання із застосуванням інноваційних технологій на уроці.

Організаційні заходи до початку уроку:

- провести перевірку санітарно-гігієнічного стану майстерні, відповідність її вимогам охорони праці;
- провести підготовку необхідного обладнання та робочого інструменту для уроку;
- провести запис у журнал виробничого навчання дати та теми уроку;
- здійснити контроль за проходженням учнями відповідних інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- організувати своєчасний початок уроку виробничого навчання.

Перебіг уроку

I. Організаційна частина (~5 хв.);

- привітання, рефлексія;
- перевірка наявності учнів на уроці;
- перевірити стан робочого одягу учнів та відповідність взуття, наявність головного убору;
- провести необхідний інструктаж із безпеки життєдіяльності.

II. Вступний інструктаж (~ 45 хв.):

1. Актуалізація опорних знань та вмінь учнів:

- повідомлення теми програми і уроку: «Фарбування поверхонь водоемульсійними фарбами»;
- цільова установка проведення уроку (цей процес досить важливий у роботі маляра, оскільки фарбування поверхонь водоемульсійними фарбами – це є кінцевий результат нашої роботи і тому від якості виконання фарбування буде залежати естетичний вигляд поверхні);
- перевірка опорних знань, умінь та навичок учнів, необхідних їм для подальшої роботи на уроці (розгадування кросворду).

2. Виклад нового матеріалу:

- повідомлення нової навчальної інформації.

Загалом, дія – це відносно завершений елемент трудової діяльності, спрямований на досягнення визначеної, проміжної для діяльностів цілому і усвідомленої мети. Як одна із складових ланок у ланцюжку діяльності вона водночас є відносно самостійним процесом. Ознакою самостійності дії є її спрямованість на досягнення свідомо поставленої мети [4, с. 67].

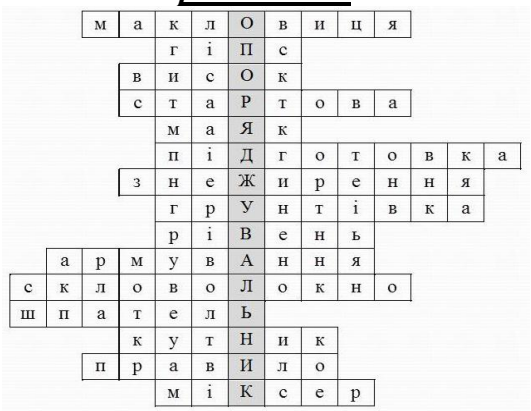

Запитання для кросворду:

1. Щітка за допомогою якої наносять ґрунтовку на поверхню?
2. Який в'яжучий компонент входить до складу шпаклівки?
3. Яким інструментом перевіряють вертикальність поверхні?
4. Як називається шпаклівка, яка наноситься на поверхню першою?
5. Який пристрій використовують для вирівнювання поверхонь?
6. Як називається операція, що виконується перед шпаклюванням?
7. Як називається операція з видалення жирних плям з поверхні?
8. Яку суміш використовують для зміцнення поверхні?
9. Який інструмент використовують для перевірки вертикальності та горизонтальності поверхні?
10. Яку операцію виконують для зміцнення шпаклювального шару?
11. Який матеріал використовують для виготовлення армувальної сітки?
12. Який інструмент використовують для нанесення шпаклівки?
13. Що використовують для зміцнення кутів поверхонь?
14. Як називається довга (1,5-2м) дюралюмінієва рейка?
15. Яким пристроєм виконують приготування шпаклівки?

Фарбування поверхонь водними сумішами

1. Перед початком фарбування потрібно підготувати поверхню. Видалити відстаючі покриття та фрагменти, а також заповнити щілини або вирівняти поверхню.

2. Щоб запобігти появі забруднень, видалення яких займає багато часу або може призвести до пошкодження елементів, які очищуються, всі елементи, які не підлягають фарбуванню, необхідно демонтувати або захистити стрічкою, плівкою, листами паперу тощо.

3. Дуже важливо заґрунтувати поверхню відповідним ґрунтувальним засобом. У поодиноких випадках (поверхні, які обсипаються, нерівномірно або сильно поглинають вологу) відсутність ґрунтовки може викликати дефекти малярного покриття. Крім того, використання ґрунтовки збільшує адгезію і продуктивність фарби, а також полегшує фарбування.

4. Безпосередньо перед фарбуванням потрібно перевірити відповідність кольору фарби замовленню і ретельно її перемішати за допомогою міксера з низькими обертами або вручну. Фарба, призначена для фарбування певної поверхні, повинна бути з однієї виробничої партії, щоб не було відмінностей у відтінках.

5. Фарбування слід почати з важкодоступних місць, використовуючи відповідним чином підібрану щітку.

6. Фарбування виділеної поверхні потрібно здійснювати безперервно валиком або малярною щіткою.

Фарбування: робота валиком.

Для фарбування великих площ використовують валики. Якщо потрібно пофарбувати стіни, слід скористатися валиком з довгою ручкою. Такий інструмент використовують і для фарбування підлоги уважкодоступних місцях. Взагалі розмір валика слід підбирати залежно від того, яку поверхню потрібно забарвити. Валик має циліндровий ролик, який обмотаний спеціальним матеріалом і обертається навколо осі, закріпленої на ручці. Зазвичай до валика додається запасне покриття, яке легко замінюється при зміні виконуваних робіт. Для захисту рук від фарби рекомендується використовувати гумові рукавички. Слід зазначити, що не дивлячись на якість роботи і високу швидкість фарбування, на відміну від використання щіток, витрата фарби при роботі

з валиками зростає. Тому в цілях економії зручніше користуватися одночасно і кистю, і валиком.

У комплект валика іноді входить ванна з віджимною поверхнею, яка дозволяє значно скоротити витрату фарби. В процесі роботи слід набирати фарбу валиком з ванни, глибокий край якої служить резервуаром для фарби.

Набравши фарбу, проведіть валиком 1-2 рази від глибокого краю вгору і вниз по ребристому ухилу дна ванни так, щоб фарба рівномірно розподілилася по його поверхні. Після цього можна приступати до фарбування. Після закінчення роботи видаліть із валика фарбу. Для цього можна використовувати папір, наприклад, старі газети. Достатньо кілька разів провести валиком по газеті, і вся фарба перейде на неї. В тому випадку, якщо наступного дня ви плануєте використовувати валик знову, нанесіть на нього невелику кількість розчинника і загорніть валик у пластикову плівку. Якщо фарбування повністю завершене, слід ретельно очистити поверхню валика водою з милом. Якщо фарбування проводилося фарбами на водній основі, для очищення можна скористатися рідким миючим засобом. Якщо для роботи використовувалися масляні фарби, поверхню валика слід очистити за допомогою розчинника.

Після чищення валика слід ретельно промити його під струменем води, розпрямити ворс і просушити. Дуже часто застосовуються одноразові поролонові валики. Завдяки їхній низькій ціні ви маєте можливість не відмочувати і не відтирати використаний валик, а просто викинути його, при необхідності надівши на рукоятку новий валик.

3. Закріплення вивченого матеріалу:

1. Які ви знаєте дефекти водних фарбувань?
2. Як організувати робоче місце маляра?
3. Якими інструментами наносять ґрунтовку на поверхню?
4. Чим наносять водні суміші на поверхню?
5. Як потрібно зберігати щітки для малярних робіт?
6. Які вимоги до поверхні, яка фарбується?
7. Для чого використовуються ґрунтувальні суміші?
8 Безпека праці при фарбуванні поверхні водними сумішами?
9. Безпека праці при користуванні ручним інструментом?

- показ майстром трудового процесу у нормальному темпі;
- вивчення та пояснення інструкційної та інструкційно-технологічної (технічної) документації;
- пояснення та показ майстром способів раціональної організації робочих місць учнів при виконанні завдання;
- інформація про типові помилки та способи їх попередження;
- інструктаж із безпеки життєдіяльності та охорони праці;
- показ майстром нових прийомів трудової діяльності у сповільненому темпі;
- виділити основні операції, прийоми та детально пояснити їх виконання за допомогою інструкційної картки;
- пояснити характер і послідовність роботи учнів на уроці;
- повідомлення про передовий досвід за темою уроку та ознайомлення з більш ефективними трудовими прийомами;
- опитування учнів;
- пробне виконання учнями нових прийомів, показаних майстром;
- проаналізувати помилки учнів при пробному виконанню нових прийомів;
- відповідь майстра на запитання учнів;
- підведення підсумків вступного інструктажу.

III. Поточний інструктаж (~ 270 хв.):

- видання завдань для самостійної роботи учнів та пояснення порядку їх виконання під контролем майстра;
- повідомлення про критерії оцінювання виконуваних робіт (за картою оцінювання);
- повідомлення про норми часу на виконання завдання;
- розподіл учнів за робочими місцями;
- надання дозволу на використання інструменту та обладнання під час уроку;
- організувати початок виконання вправ, виробничих завдань;
- цільові обходи майстром робочих місць;
- допомога майстра у початковий період виконання завдання;
- перевірка правильності виконання учнями прийомів і способів робіт;
- організувати серед учнів контроль і взаємоконтроль;

- мати в наявності технічну та технологічну документацію та здійснити її використання учнями;
- перевірити якість роботи учнів та дотримання ними норми часу;
- послідовно приймати навчально-виробничі роботи;
- провести інструктаж із порядку прибирання робочих місць та дотримання вимог охорони праці.

IV. Заключний інструктаж (~ 45хв.):

- аналіз діяльності учнів у процесі всього уроку;
- оцінка роботи учнів, її об'єктивне обґрунтування заповнення картки оцінювання;
- аналіз причин помилок учнів та засоби їх усунення;
- аналіз організації робочих місць учнів;
- самоаналіз учнями результатів діяльності, заповнення карти оцінювання пункт;
- розглянути випадки нераціонального використання робочого часу та пояснити способи їх усунення;
- повідомлення та обґрунтування підсумкової оцінки за урок;
- видача домашнього завдання з інструкцією про способи його виконання;
- запис результатів уроку в журнал обліку виробничого навчання.

Таблиця 1

Зразок картки оцінювання

Прізвище, ім'я учня	Самооцінка виконаної роботи	Оцінка виконаної роботи бригадиром	Оцінка виконаної роботи майстром виробничого навчання

Таблиця 2

Критерії оцінювання роботи учня на уроці

№	Критерії оцінювання	Кількість балів (за 12-ти бальною шкалою)
1	Дотримання технологічної послідовності виконання опоряджувальних робіт	
2	Якість виконаної роботи	
3	Дотримання правил охорони праці	
Середній бал:		

Висновки. Зрозуміло, що наведений приклад досить стисло висвітлює зазначену проблематику. Адже уроки виробничого навчання – це взаємопов'язані ланки єдиного навчально-виробничого процесу, який потребує систематичного оновлення. Модернізація змісту професійної освіти і навчання сприяє зростанню рівня її фундаменталізації на основі оволодіння значним обсягом якісно нових, у тому числі, випереджувальних, професійно важливих знань, умінь і навичок на рівні передових кваліфікаційних вимог, необхідних для досягнення ефективних результатів у роботі [3, с. 18]. Отож вдала та ретельна підготовка майстра виробничого навчання до відповідного уроку – це та основа, від якої треба рухатись в бік удосконалення освітнього процесу в ЗП(ПТ)О. План уроку виробничого навчання є особистим робочим документом майстра виробничого навчання і складається ним за довільною формою відповідно до робочої навчальної програми з професійно-практичної підготовки, плану виробничого навчання на місяць з дотриманням педагогічних та методичних вимог на кожний день занять із виробничого навчання в майстернях ЗП(ПТ)О або на виробництві [2]. Однак, безумовно, тенденції розвитку професійної освіти мають бути враховані, опрацьовані та підібрані відповідні дидактичні методи, а урок – направлений на відпрацювання профільних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: навч. посіб. / Н.Г. Ничкало, В.О. Зайчук, Н.М. Розенберг [та ін.]; за ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 1992. – 334 с.

2. Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 №419; із змінами внесеними згідно з Наказами Міністерства освіти і науки України №731 від 05.08.2008, №1019 від 10.11.2008, №746 від 10.07.2015) [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06 – Назва з екрана.

3. Радкевич В.О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти / В.О. Радкевич // Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи: зб. наук. пр. / [редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.]. – К.: Інст. професійно-технічної освіти, 2011. – Вип. 1. – С. 5-17.

4. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія / Н.Г. Ничкало. – К.: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. – 125 с.

5. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика; монографія / А.А. Каленський, П.Г. Лузан, Н.М. Ваніна,

Т.М. Пащенко, С.Г. Кравець, Т.В. Пятничук. – За наук. ред. А.А. Каленського. – Житомир: «Полісся», 2018.– 256 с.
6. Шевчук С.С. Урок теоретичного навчання у ПТНЗ: Метод. рекомендації. – Донецьк, ДІПО ІПП, 2004. – 35 с.

УДК 37.091.214.18:621.3

В.А. Зазанський
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Гніванський професійний ліцей імені двічі Героя Радянського Союзу Р.Я.Малиновського»

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. *Статтю присвячено пошуку сучасних підходів на прикладі викладання електротехнічних дисциплін. Запропоновано приклади завдань із предметів електротехнічного циклу. Розглянуто проблемні ситуації при вивченні та засвоєнні матеріалу.*
Ключові слова*: сучасні підходи, електротехнічні дисципліни, проблемні ситуації.*

V.A. ZAZANSKIY IMPLEMENTATION OF MODERN APPROACHES IN THE PROCESS OF TEACHING ELECTROTECHNICAL DISCIPLINES

Abstract. *The article is dedicated to the search for modern approaches in the example of teaching electrical engineering disciplines. Examples of tasks in electrotechnical cycle subjects are offered. Problem situations in the study and assimilation of the material are considered.*
Keywords: *modern approaches, electrotechnical disciplines, problem situations.*

Вступ. Сенс освіти у XXI столітті полягає в тому, щоб виховати людину вільну, творчу, здатну до безперервного самовизначення. Тому підготовка сучасного спеціаліста потребує корінної зміни стратегії та тактики навчання, у тому числі й у професійній освіті. Суттєве зростання об'єму інформації, зокрема навчальної, ставить проблему її засвоєння за якомога менший термін часу. Розв'язати цю проблему можна лише використовуючи сучасні підходи до навчання. Відомо, що на звичайній лекції учень засвоює лише 20% викладеної на ній інформації. При втіленні таких підходів, де учень виступає активним суб'єктом навчального процесу, він запам'ятовує до 90 % інформації [1, с. 5].

Успішне розв'язання навчально-виховних завдань за таких умов залежить від рівня розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О), змісту та інноваційності технологій навчання. Тому інноваційні підходи до вивчення фундаментальних наук в системі професійної (професійно-технічної) освіти є пріоритетним, оскільки формують фундаментальні знання для здобуття конкретної професії. Основна мета викладача – всебічний розвиток творчих здібностей учнів.

Сучасні ЗП(ПТ)О орієнтовані на те, щоб задовольняти потреби різних галузей народного господарства України в робітничих кадрах на рівні сучасних і перспективних вимог, стати одним із важливих засобів реалізації державної політики зайнятості та соціального захисту населення [1, с. 7].

Новітні методи навчання якнайкраще сприяють формуванню особистості майбутнього фахівця, його професійної спрямованості. Успіх забезпечується правильним вибором ефективних методів та засобів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Предметом наукових досліджень питань використання нестандартних форм і методів навчання займались С. Антипова, Л. Варзацька, Л. Костюк, Н. Муляр, В. Паламарчук, О. Пометун, Д. Рум'янцева. Впровадженню сучасних технологій та нестандартних методів навчання приділяли увагу у своїх працях такі науковці, як Р. Гуревич, М. Жалдак, О. Коберник, С. Сисоєва, В. Скакун.

Мета статті – показати на прикладі викладання електротехнічних дисциплін використання сучасних підходів для навчання майбутнього фахівця з високим рівнем професійних знань, умінь та навичок.

Виклад основного матеріалу. Електротехнічні дисципліни – це не тільки пов'язана, логічно стійка система відомостей, це система розумових задач, кожна із яких потребує обґрунтувань, доведень, аргументацій, тобто докладання логічних зусиль. Кожна задача, питання в електротехніці – проблема, розв'язання якої потребує зусиль думки, наполегливості, волі та інших якостей особистості. Ці особливості дисциплін створюють сприятливі умови для виникнення активності мислення, але в той же час вони нерідко служать і основною причиною виникнення пасивності, яка може виникнути

© ***В.А. Зазанський, 2019***

особливо у тих учнів, які не були привчені до систематичної, самостійної праці. Проте використання методів активного навчання не є безкорисним. Ці методи активного навчання при вмілому їх використанні, врахуванні конкретних умов можуть служити найкращими засобами впливу на пробудження інтелектуальної активності учнів, зацікавленості в кінцевому результаті роботи.

Під час проведення уроків використовую методи активного навчання (проблемні лекції, бесіди, проблемні (виробничі) ситуації), які разом із раціональним поєднанням традиційних методів, забезпечують набуття професійно важливих якостей випускників ЗП(ПТ)О.

Велику увагу приділяємо міжпредметним зв'язкам, адже такий своєрідний підхід вимагає знання з інших предметів. Міжпредметні зв'язки є однією з головних умов підвищення ефективності навчального процесу, вони сприяють формуванню в учнів пізнавального інтересу, свідомого засвоєння знань, підготовці учнів до продуктивної праці. Особливо важливо забезпечити міжпредметні зв'язки при викладанні електротехніки, креслення, математики і фізики, оскільки знання й уміння, набуті учнями при вивченні цих предметів, взаємозв'язані між собою і в цілому створюють в уяві учнів цілісну картину світу.

Наприклад, під час вивчення теми з електротехніки **«Електричні кола змінного струму»** вважаємодоцільним застосувати таку форму роботи, як робота в парах. Перед учнями ставиться завдання дослідити: електричне коло змінного струму з активним і ємнісним опором **(Схема 1)** та електричне коло змінного струму, взявши котушку індуктивності з осердям, а потім – без осердя **(Схема 2).** Після проведення вимірювань обговорюються результати вимірів (робляться висновки), проводяться розрахунки за результатами вимірів. При проведенні експериментів та обробці їх результатів особлива увага приділяється вмінню правильно складати електричні кола та читати електричні схеми, вмикати в коло електровимірювальні прилади. Здобувачі освіти отримують завдання. **Досліджуємо** електричне коло змінного струму з активним і ємнісним опором (див. схема 1).

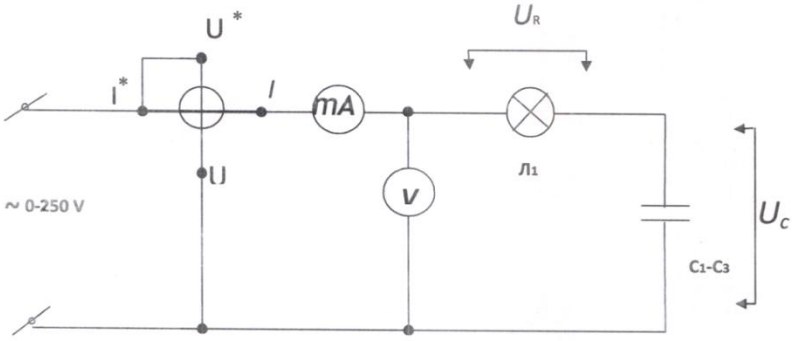

Схема 1. Електричне коло змінного струму з послідовним з'єднанням активного і ємнісного опорів

Виміряємо загальну напругу в колі, напругу на активному опорі (лампа розжарювання), напругу на конденсаторах, активну потужність, будуємо векторну діаграму, проводимо розрахунки за результатами вимірів.

Знаходимо: ***R*** **–** активний опір кола, ***Z*** **–** повний опір кола, X_C **–** ємнісний опір, ***C*** **–** ємність конденсаторів, коефіцієнт потужності ***–cos φ,*** повну потужність **–** ***S,*** реактивну потужність **–** ***Q***. Робимо **висновки** (учні проводять взаємоперевірку виконаної роботи).

Досліджуємо електричне коло змінного струму, взявши котушку індуктивності з осердям, а потім – без осердя (див. схема 2).

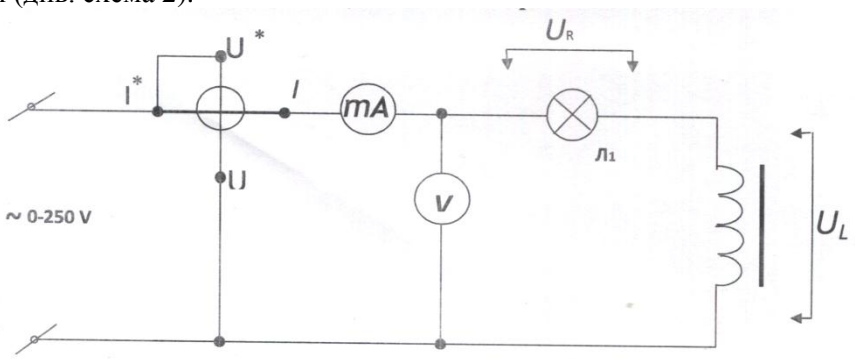

Схема 2. Електрична схема змінного струму з послідовним з'єднанням активного і індуктивного опорів

Виміряємо загальну напругу в колі, напругу на котушці, напругу на лампочці розжарювання, силу струму в колі, активну потужність, будуємо векторну діаграму, проводимо розрахунки за результатами вимірів.

Обчислюємо: ***Z*** **–** повний опір кола, ***R*** **–** активний опір кола, X_L **–** індуктивний опір, ***L*** **–** індуктивність котушки, коефіцієнт потужності **–** ***cos φ***, повну потужність **–** ***S***, реактивну потужність **–** ***Q*****.** Робимо **висновки (**учні проводять взаємоперевірку виконаної роботи**).** Всі обрахунки заносимо в зошит для лабораторно-практичних робіт.

Такий же підхід використовую під час вивчення теми **«Робота і потужність електричного струму. Визначення роботи і потужності в колі постійного струму»**, застосовуючи теоретичні знання при актуалізації опорних знань. Учні переконуються за допомогою дослідів у правильності теоретичних висновків стосовно протікання струму в колі при послідовному та паралельному з'єднанні навантажень та визначають потужність всього кола і на окремих його ділянках. Вони досліджують електричне коло постійного струму з послідовно з'єднаними резисторами та електричне коло постійного струму з паралельно з'єднаними резисторами, проводять обчислення електричних величин за результатами вимірювань у лабораторних умовах і переконуються в справедливості законів **Кірхгофа.**

На цьому ж уроці було запропоновано роботу **експертної групи** із «сильніших» учнів **–** вони працювали самостійно, а при оголошенні результатів рецензували та доповнювали інформацію. Було виділено групу спеціалістів, що завітала в торговельний комплекс побутової техніки. Під час придбання побутової техніки їм запропонували на вибір кілька моделей, деякі технічні характеристики яких однакові (об'єм камери, габарити, колір, діагональ, частота кадрів), але вони різняться за вартістю. Потрібно було визначити, яку техніку вигідніше придбати? Кожна група (їх було три) **–** отримала характеристики різних марок холодильника, телевізора, пральної машини. Потрібно було обчислити вартість електроенергії за місяць роботи холодильника протягом 6 годин щодня, телевізора **–** протягом 5 годин, пральної машини – протягом 3 годин. Проводились обрахунки, отримані результати записувались у таблицю та оголошувались результати і висновки. Також був виділений представник енергонагляду, який виступив із практичними порадами про те, як **заощаджувати електроенергію.** Думаємо, що цей приклад є актуальним у зв'язку з введенням в навчальні програми низки професій (електромонтери, закрійники) нової дисципліни **«Основи енергозбереження».**

Вивчаючи тему **«Електричний струм. Дія електричного струму на організм людини»,** також було використано роботу в парах. Попередньо учням було дано випереджальне завдання – провести пошукову роботу і дати відповідь на питання:

1. Чи можливе життя людей без використання електричної енергії?
2. Що буде, якщо не дотримуватись техніки безпеки при користуванні електричними установками та електричними приладами в побуті та на підприємстві?

Відповіді на перше та друге питання учні оформили у вигляді презентації **«Електричний струм і електробезпека в житті людини».**

При актуалізації опорних знань використовуємо мініконференції, уроки-семінари. Наприклад, при проведені уроку-семінару із спецтехнології електромонтерів на тему **«Асинхронний двигун. Будова, принцип дії. Характеристики асинхронного двигуна»** було використано роботу в малих групах. Група попередньо була об'єднана в 3 підгрупи. Кожна з підгруп готувала матеріал відповідно до обраного напряму.

Перша підгрупа: ***«Практиканти»*** (складається з 4 учнів). Ця підгрупа вивчала будову і принцип дії асинхронного двигуна і працювала над такими питаннями: будова статора трифазних асинхронних двигунів, будова фазного ротора асинхронних двигунів, асинхронний двигун із короткозамкненим ротором, будова короткозамкненого ротора, принцип дії трифазних асинхронних двигунів.

Друга підгрупа: ***«Фахівці»*** (складається з 4 учнів). Вивчали режими роботи асинхронного двигуна, робочі характеристики асинхронного двигуна і працювали над такими питаннями: ковзання (як визначається?), залежність частоти струму, ЕРС, індуктивного опору, величини струму в роторі від ковзання, обертовий момент асинхронного двигуна, механічні та робочі характеристики асинхронного двигуна.

Третя підгрупа*: «Науковці»* (складається з 4 осіб). Вивчали роботу асинхронного двигуна при з'єднанні Y і Δ. Визначали потужність, коефіцієнт ковзання, ККД асинхронного двигуна.

Розв'язування задач проводиться на уроках вивчення нового матеріалу, на уроках узагальнення та систематизації знань. При вивченні тем **«Електричний струм у провідниках», «Електричний опір і провідність» після фронтального опитування було підібрано задачі-**

проблеми, кожна з яких була практичного спрямування. Наприклад: ***Проблемна ситуація 1.*** Працівники **«Q - NET », «Укртелекому»** повинні звітувати про прокладений телефонний кабель. Допоможіть їм визначити довжину необхідного кабелю. Визначте довжину однопровідної телефонної лінії, якщо відомо, що за умови зміни температури від 15^0С до 25^0С її опір збільшився на 10 Ом. Лінія прокладена сталевим дротом перерізом 0,5 $мм^2$.

Проблемна ситуація 2. До кінців сталевого провідника опором 3 Ом із площею поперечного перерізу 1$мм^2$ прикладено напругу 4 В. Визначіть середню швидкість упорядкованого руху електронів у провіднику, якщо їхня концентрація дорівнює $4\cdot10^{28}$ м. $^{-3}$

Проблемна ситуація 3. Сьогодні, на жаль, дуже актуальними стали крадіжки металу. Тому давайте оцінимо втрати держави, якщо злодії вирізали частину лінії електропередачі. Визначіть втрати держави, якщо злодії вирізали двопровідну мідну лінію електропередачі постійного струму довжиною 1,5 км, якщо максимальна потужність, яка передавалася цією лінією споживачеві, складає 80 кВт, напруга постійного струму на підстанції 390 В, а допустимі втрати напруги в лінії були 5%. Густина міді 8900, питомий опір $1{,}7\cdot10^{-8}$Ом·м. 1 кг міді коштує 50 грн. і вище на «чорному» ринку.

Досвід роботи, практика переконують, що використання сучасних підходів на уроках спеціальних дисциплін сприяють формуванню професійних компетенцій, підвищують інтерес до обраної спеціальності.

Під час вивчення теми **«Електричний струм. Дія електричного струму на організм людини»**, який проводився з групою електромонтерів та газоелектрозварників, на етапі закріплення вивченого матеріалу проводжу вікторину ***«Що не можна робити?»*** (у вигляді «пінг-понгу»). При цьому використовую питання, які можуть виникати у виробничих ситуаціях (***проблемних ситуаціях***):

1. До чого може призвести відкривання дверей та проникнення в приміщення трансформаторних підстанцій? (*Очікувана відповідь*: *до смертельного ураження струмом.)*

2. До чого може призвести крадіжка проводів повітряної лінії електропередач? (*Очікувана відповідь*: *до смертельного ураження струмом.)*

3. Яка мінімальна відстань наближення до ліній електропередач напругою більше 1000 В? (*Очікувана відповідь: 2 м.)*

4. Що не можна робити з електроприладами під час прибирання?

(Очікувана відповідь: не можна витирати вологою ганчіркою проводи, розетки, вимикачі та інші електроприлади, увімкнені в електромережу.)

5. Чи дозволяється проводити гасіння водопінними вогнегасниками при пожежі електричного обладнання? (*Очікувана відповідь: забороняється, так як піна є провідником електричного струму.)*

6. Ближче скількох метрів не можна підходити до обірваного проводу повітряної лінії, який лежить на землі чи звисає з опори? (*Очікувана відповідь: 8 м.)*

7. Що потрібно робити, якщо людина потрапила під дію електричної напруги? (*Очікувана відповідь: відтягнути потерпілого за одяг, обережно, не дотикаючись відкритих частин тіла потерпілого та навколишніх металевих предметів.)*

8. Що потрібно робити, якщо людина потрапила під електричну напругу? (*Очікувана відповідь: вимкнути електроприлад із мережі, покликати на допомогу дорослих, викликати лікаря!)*

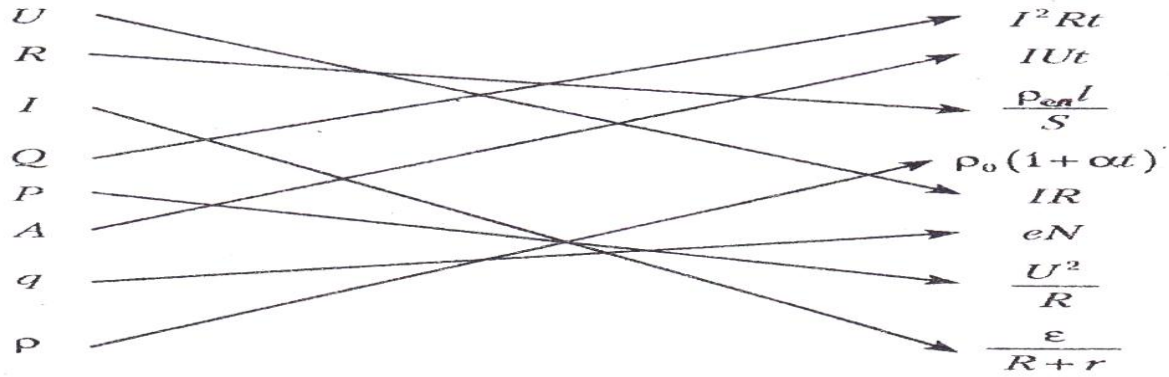

Під час повторення питань: **«Напрям і величина електричного струму», «Напруга», «Електричний струм у металевих провідниках», «Електричний опір і провідність»,**

використовуючи знання учнів із фізики та електроматеріалознавства, проводжу ***інтерактивну вправу*** **«Модуль кмітливості»**, при виконанні якої потрібно було поставити правильно напрям від електричної величини до математичного виразу, за допомогою якого її можна визначити.

На завершення уроку завжди практикуємо використання **методу «Мікрофон»**. Цей підхід надає можливість кожному сказати щось по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

На наше глибоке переконання, учні повинні не тільки володіти ґрунтовними знаннями, але й знаходити оптимальні підходи в скрутних життєвих і виробничих ситуаціях. В даному випадку доречними є слова німецького соціолога **Георга Зіммеля:** ***«Людина освічена та, яка знає, де знайти те, чого вона не знає».***

Висновки. Впровадження сучасних підходів на уроках електротехнічних дисциплін дозволяє збільшити відсоток засвоєння матеріалу. Вони захоплюють, пробуджують інтерес та мотивацію, викликають зацікавленість, в наслідок чого учні стають активними учасниками освітнього процесу.

Власний досвід показує, що уроки, на яких має місце групова форма роботи, робота в парах є насиченими, не шаблонними. Нестандартні методи навчання дозволяють залучити до роботи всіх учнів групи, сприяють виробленню важливих навиків роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговоренні. При урізноманітненні форм роботи на уроці поглиблюється мотиваційна структура особистості учня, створюється атмосфера співробітництва викладача та учнів.

Саме тому за розумним поєднанням новітніх освітніх технологій та традиційних підходів у педагогічній діяльності – майбутнє освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. Бігар В.В. Інноваційні підходи при викладанні фізики в системі професійно-технічної освіти, як засіб підвищення ефективності і результативності навчальних досягнень учнів. – Метод. посібн. / В.В. Бігар – 2009 – 40 с.

2. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – Наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: А.С.К. 2004. – 195 с.

УДК 004.77:377.3

А.В. Козачок
викладач спеціальних економічних дисциплін, спеціаліст першої категорії
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ТА ДОДАТКІВ GOOGLE ПРИ ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Анотація. *Використання перспективних засобів ІКТ, зокрема хмарних сервісів і технологій, належать до першочергових у галузі інформатизації освіти, розвитку відкритого науково-освітнього простору. У цій статті докладно аналізуються можливості інтернет-сервісів та додатків Google для організації освітнього процесу: створення наочних дидактичних матеріалів, електронних навчальних курсів, сайтів-портфоліо, сховища цифрових освітніх ресурсів, створення контрольних тестів і системи анкетування. Найбільшу увагу в статті приділяється Google-формам – інструменту для організації автоматизованого зворотного зв'язку.*

Ключові слова: *мережеві сервіси, інтернет-сервіс, освіта, електронне навчання, дистанційні освітні технології, Google.*

A.V. KOZACHOK USE OF GOOGLE ONLINE SERVICES AND ADDITIONS IN FORMING ECONOMIC COMPETENCES

Abstract. *The use of advanced ICT tools, in particular cloud services and technologies, are of primary importance in the field of informatization of education, development of open scientific and educational space. This article examines in detail the capabilities of Google's online services and applications for organizing the educational process: creating visual didactic materials, e-learning courses, portfolio sites, digital educational repositories, test benchmarks and questionnaires. The main focus of the article is on Google Forms, an automated feedback tool.*

Key words: *network services, online service, education, e-learning, distance learning, Google.*

Вступ. Більшість педагогів розглядають інформаційне освітнє середовище як технологію, здатну організувати індивідуальну та спільну роботу викладача і учня, а також інтегрувати різні форми і стратегії освоєння знань з навчальної дисципліни, спрямовані на розвиток професійних

© ***А.В. Козачок, 2019***

компетенцій.

Інформаційне середовище навчальної дисципліни має бути складовою частиною середовища процесу навчання у закладі освіти. Для реалізації інформаційного освітнього середовища Державний професійно технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» використовує різні засоби. Одним із перспективних напрямів використання сучасних інформаційних технологій, що формують освітнє середовище, є хмарні технології.

Аналіз досліджень і публікацій. Модель формування професійної компетентності учнів у галузі професійної (професійно-технічної) освіти, побудована на взаємозв'язку цілей професійної підготовки, принципів організації освітнього процесу, адекватного їм змісту і педагогічних технологій, на основі реалізації нового механізму соціального партнерства і взаємодії суб'єктів теоретичного та практичного навчання, забезпечує формування професійної компетентності, підготовку соціально адаптованих, конкурентоздатних випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти [3, с. 45].

Мережевим технологіям і використанню сервісів мережі Інтернет в освіті присвячено багато публікацій вітчизняних і закордонних авторів. Можливості використання веб-технологій в освітньому процесі професійно-технічних навчальних закладів України розглянуті в дослідженнях С.Н. Сейтвелієва [5, с. 56; 6, с. 12].

Грендон Джилу у своїй роботі описує особливості використання Інтернету в якості освітньої технології в системі П(ПТ)О, дає рекомендації до їх застосування [7, с. 99].

Мета статті. Висвітлити досвід використання інтернет-сервісіві додатків Google для формування економічних компетентностей».

Виклад основного матеріалу. Технологічний прогрес останніх років призвів до безлічі змін в освітньому процесі, зокрема в структурі викладання, підвищенні комп'ютерної грамотності педагогів, візуалізації процесів і явищ економіки, фізики, інформатикита інших наук [3, с. 8]. У зв'язку з цими нововведеннями у педагогів виникає питання: «А що використовувати для взаємодії з новим поколінням учнів і їх батьками»?

Сучасному педагогу необхідно створювати портфоліо, веб-сайти для зворотного зв'язку з учнями, батьками, колегами. Доводиться досить часто проводити різні опитування і анкетування, причому не тільки учнів, а й інших суб'єктів освітнього процесу – батьків, роботодавців, освітян. Не завжди можливо зібрати всіх учасників опитування разом, а при великому обсязі респондентів обробка даних стає складним і довготривалим процесом. Тому проведені опитування необхідно автоматизувати. З одного боку, це дозволить залучити більше учасників, а з іншого – значно прискорить обробку результатів.

Переваги використання інтернет-сервісів та додатків Google на уроках економічних дисциплін в тому, що учень під час самостійної діяльності як на уроці, так і вдома може вибирати власний темп роботи, посильний обсяг інформації і ступінь її складності. Застосування такого прийому в освітньому процесі дає можливість викладачу з успіхом реалізовувати диференційований підхід у навчанні. Учні більш ґрунтовно запам'ятовують новий матеріал, підвищується їх мотивація до пізнання дисципліни, значно скорочується час на виконання завдань, розвивається просторова уява, формується вміння працювати з інформацією.

Google-сервіси – це цілісна екосистема, доступ до якої отримує будь-який власник Google-акаунта. Відповідно, власник може надавати доступ до будь-якого файлу користувачам, а також програмним продуктам. Таким чином, Google-сервіси допомагають організувати роботу великого кола зацікавлених осіб в режимі онлайн, тобто формується нове освітнє середовище поза стінами навчального закладу [4, с. 26].

Google-сервіси представлені у вигляді окремих веб-додатків, пов'язаних між собою одним акаунтом, і сховищем всієї інформації, де від користувача потрібна наявність інтернет-підключення та браузера для роботи. Завдяки цьому з'являється можливість використовувати дані у будь-якій точці планети і не бути прив'язаним до одного комп'ютера.

Корпорація Google розробляє і надає безліч додатків і сервісів, доступ до яких можливий у вікні будь-якого браузера при наявності підключення до Інтернету [1, с. 78; 8, с. 72; 9, с. 8]. Зупинимося детальніше на інтернет-сервісах Google, які дозволяють організувати спільну роботу під час вивчення економіки підприємств – зберігання інформації, обмін нею, спілкування, опитування, спільне планування, роботи, а також публікацію матеріалів.

Classtime – це онлайн-помічник вчителя, який збагачує урок миттєвою візуалізацією рівня розуміння і прогресу всього класу в режимі реального часу [4].

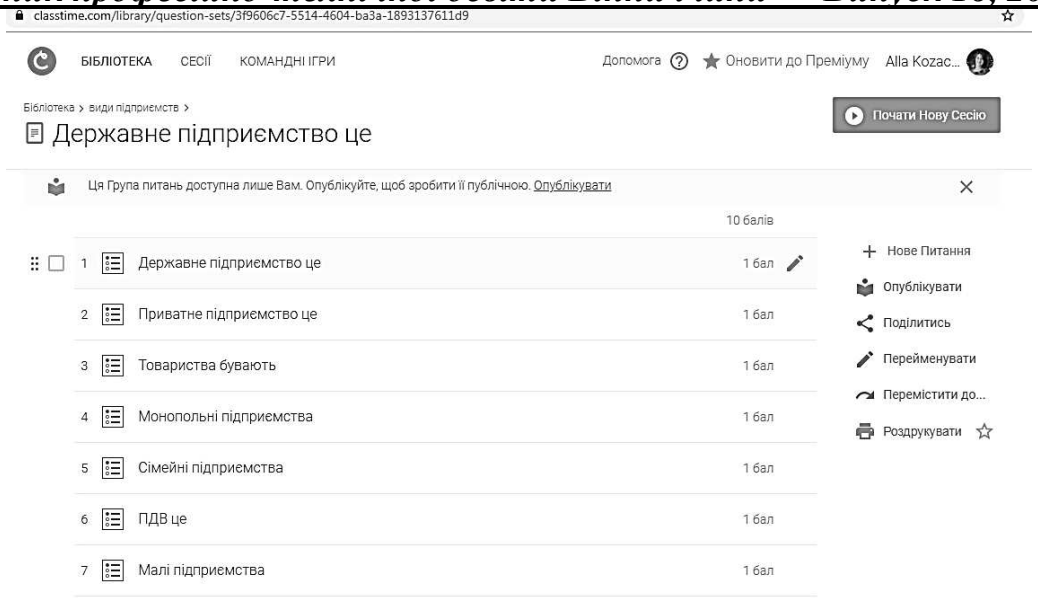

Рис. 1 Вікно Classtime «Економіка підприємств»

Для кожного класу створюється свій код, який учні можуть використати для приєднання до співтовариства. Цей процес усуває необхідність створення попередніх реєстрів. Учні проходять тест, викладач бачить одразу результат.

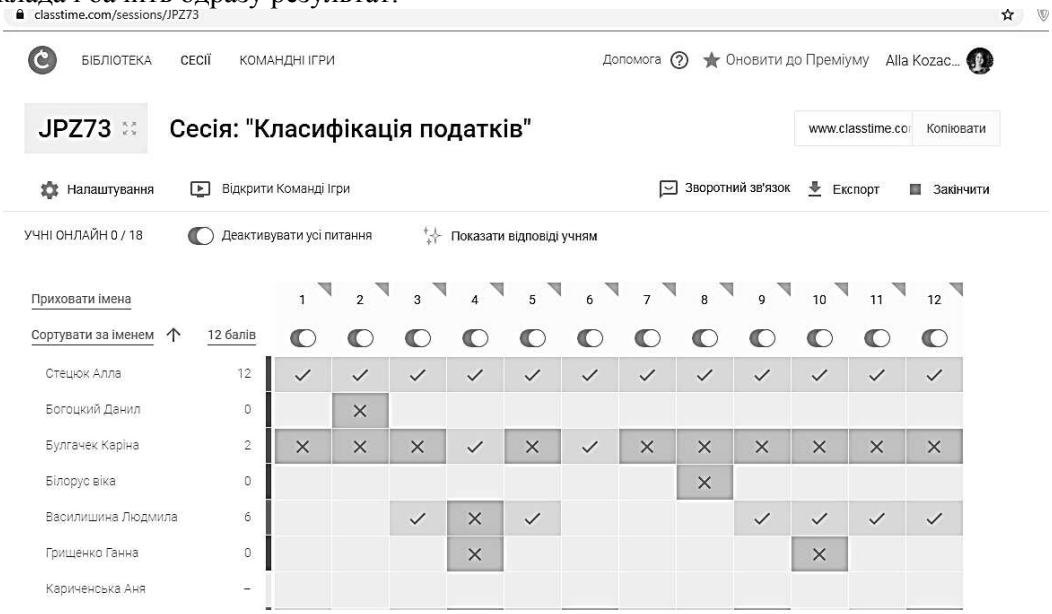

Рис. 2 Відображення відповідей учнів у Classtime

Досить часто з метою зацікавлення учнів на уроках використовуємо генератор ребусів, це робота, яка об’єднує учнів та дозволяє виконувати завдання на швидкість.

Рис. 3 Виконання ребусів на уроках «Економіка підприємств»

Google Карти (рис. 4) – редактор, який допомагає викладачу швидко створити блок-схему, побудувати діаграму або зробити позначки на завантаженому зображенні, не залишаючи браузера. Google Карти інтегровані в пакет «Google Документів» і взаємодіють з іншими сервісами Google на кшталт «Таблиць» та «Google Диску».

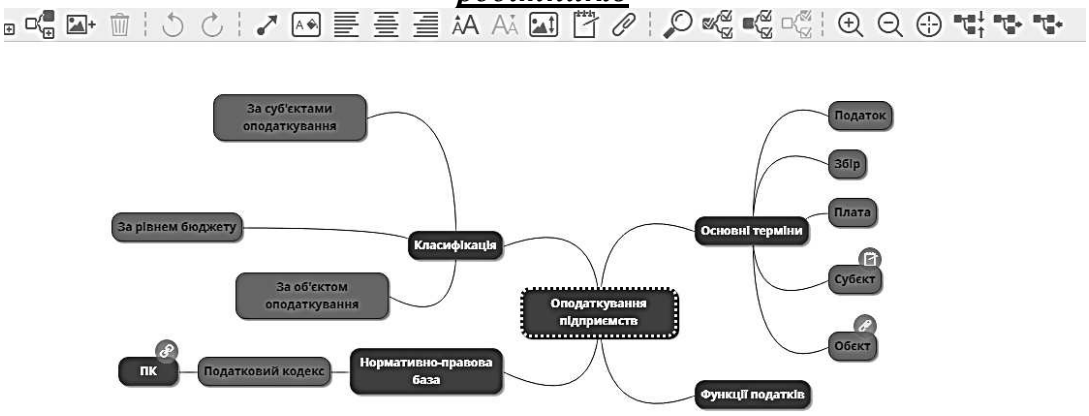

Рис. 4 Блок-схема з економіки підприємств «Класифікація податків»

Саме тому в «Картах» можливо створювати діаграми на основі даних зі своїх таблиць і зберігати їх в хмарі Google. Наявність власного сайту відкриває величезні можливості для викладача. У прикладі (див. рис. 5) ви можете побачити проект навчального блоку з основ галузевої економіки та підприємництва, в якому зібрані всі матеріали для уроків. Даний сайт містить: навчальні матеріали, матеріали для перевірки знань, інформаційний матеріал для уроків, практичні завдання, відеоматеріали.

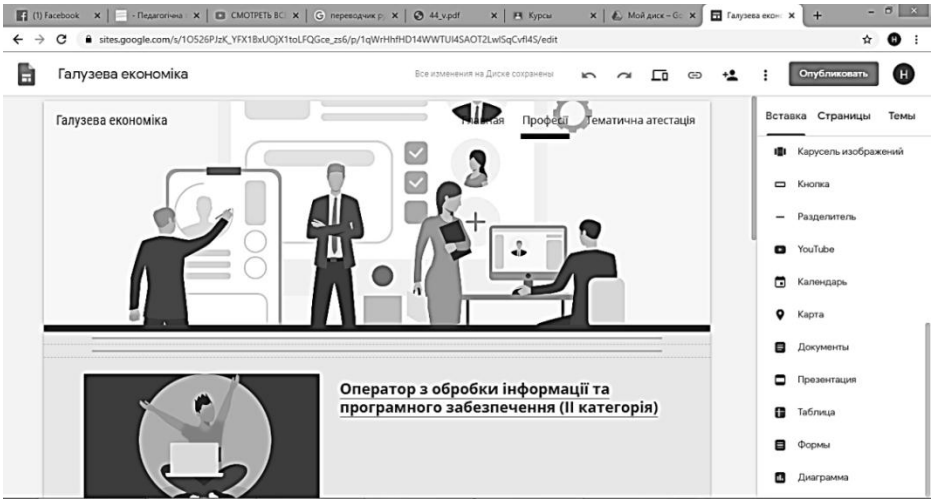

Рис. 5 Програмне вікно Google-сайту «Основи галузевої економіки та підприємництва»

За допомогою «Google Сайт» можна швидко створити, наповнити змістом і опублікувати набір шаблонних веб-сторінок, налаштованих для певних цілей.

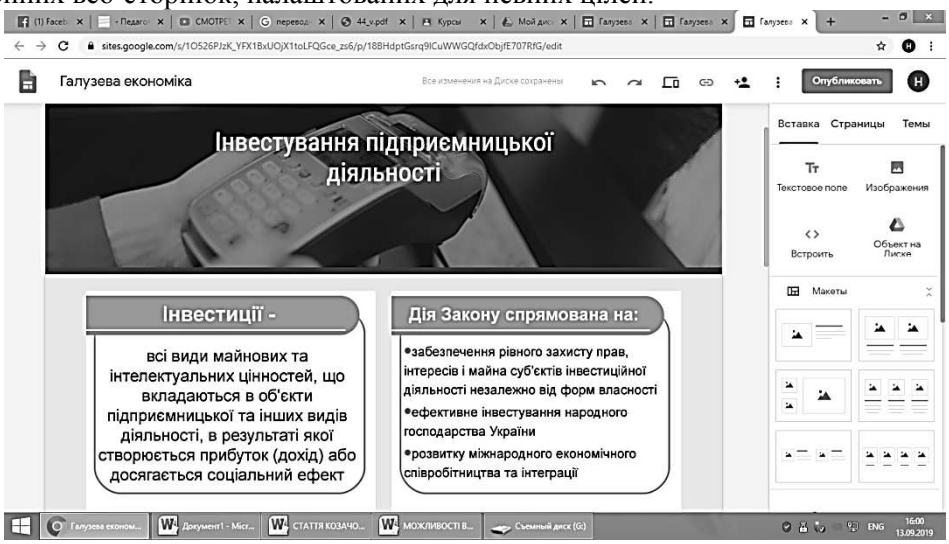

Рис. 6 Представлення навчального матеріалу в«Google Сайт» «Основи галузевої економіки та підприємництва»

Створивши для власних уроків, проектів і заходів гарні і якісні сайти, які прекрасно виглядають на будь-якому екрані: від комп'ютера до смартфона, викладач значно полегшує собі роботу при підготовці до наступних занять, а також заощаджує час на розробку конспекту уроку, перевірці завдань, проведенні консультацій тощо.

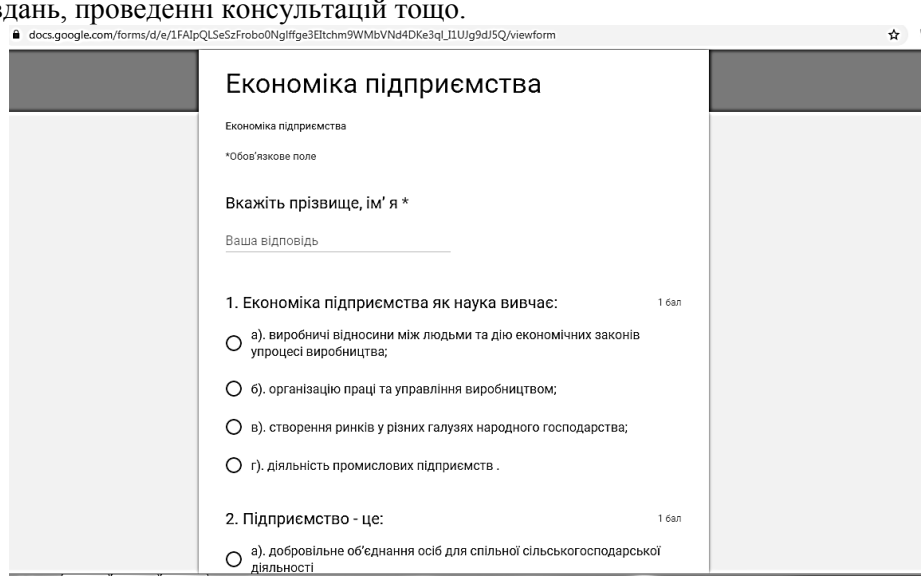

Рис. 7 Програмне вікно «Google Форми»

Google-форми – це інструмент, що забезпечує зворотний зв'язок. За допомогою форми можна проводити різні опитування, вікторини, створювати анкети, тести на економічну тематику (див. рис. 8). Користувач налаштовує анкету з потрібними полями, відправляє посилання на неї учасникам і отримує доступ до статистики на основі отриманих відповідей. Форми можна оформляти на свій смак, доповнювати їх зображеннями і відеороликами.

Google-форми – це зручний інструмент, за допомогою якого можна легко і швидко планувати заходи, складати опитування та анкети, а також збирати іншу інформацію. Форму можна підключити до електронної таблиці Google, і тоді відповіді респондентів будуть автоматично зберігатися в ній. Якщо ця функція не включена, ви можете відкрити меню «Відповіді» і переглянути короткий зміст.

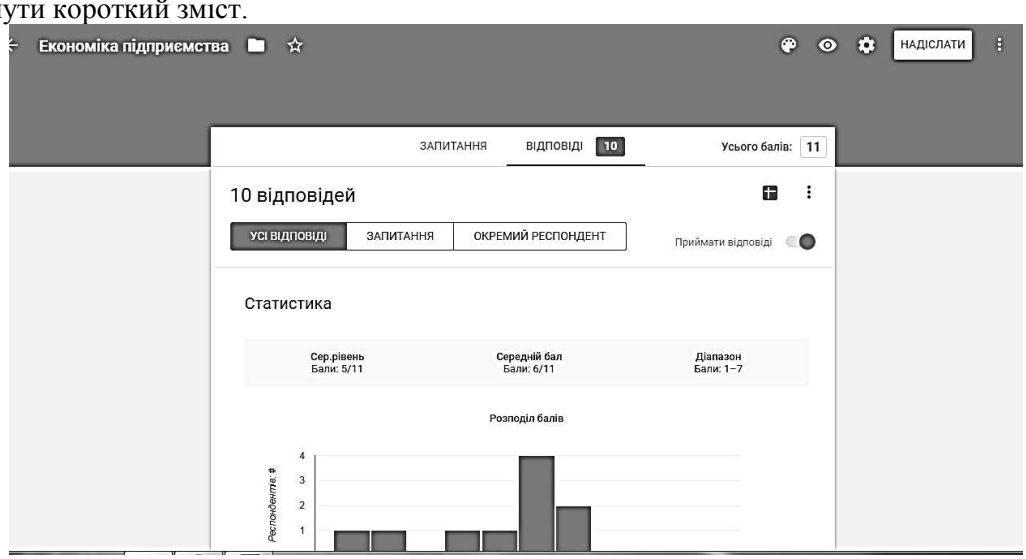

Рис. 8 Відображення відповідей в «Google Форми»

Коли створюється форма, автоматично створюється таблиця Google (див. рис. 8), в якій автоматично накопичуються результати заповнення форми. Таблиця надає зручні можливості зберігання і обробки зібраних даних. Прикладом цього може бути закріплення матеріалу на уроці «Види підприємств».

За допомогою «Google Форми» можна створювати такі типи питань: 1. Короткий текст (респонденту пропонується вписати коротку відповідь). 2. Довгий текст (респондент вписує розгорнуту відповідь). 3. Один із безлічі (респондент повинен вибрати один варіант відповіді із декількох). 4. Кілька з безлічі (респондент може вибрати кілька варіантів відповіді). 5. Список, що випадає (респондент вибирає один варіант із списку-меню). 6. Шкала (респондент повинен

поставити оцінку, використовуючи цифрову шкалу, наприклад, від «0» до «10»). 7. Сітка (респондент вибирає певні точки в сітці, що складається із стовпців і рядків).

Крім того, Google Диск допоможе створювати резервні копії своїх файлів у хмарі і отримувати до них доступ як з мобільних пристроїв, так і з комп'ютера. Відео, фотографії і документи будуть збереженими, а інші користувачі з дозволу зможуть переглядати, редагувати або коментувати їх.

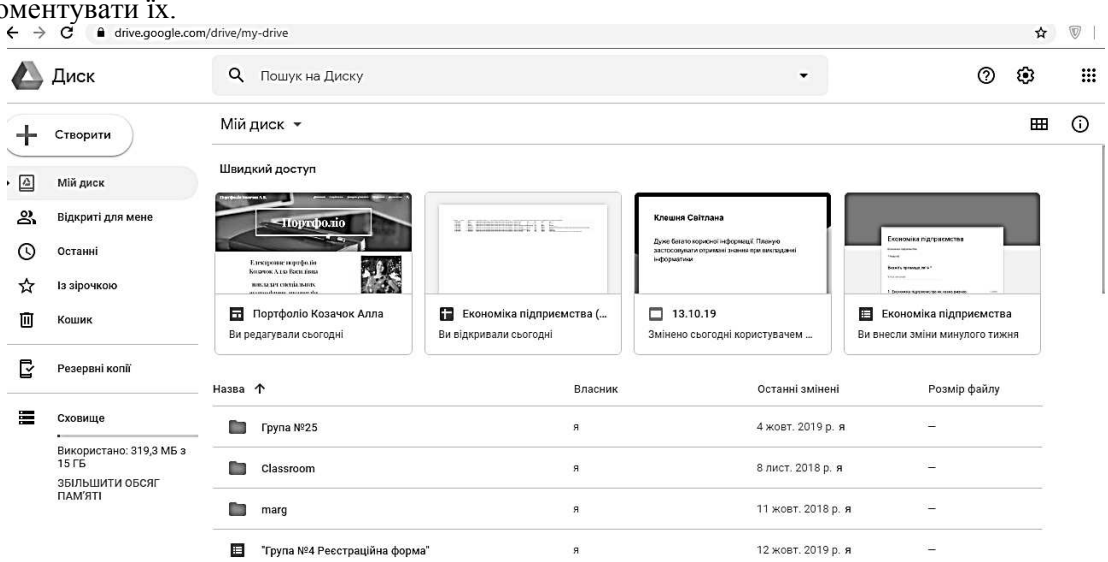

Рис. 9 Google Диск

Висновки. Стрімке поширення хмарних технологій ставить перед освітнім середовищем завдання інтеграції сервісів Google в освітній процес закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Таким чином, ми показали, як можна з використанням сервісів Google розробити деякі освітні продукти, які допоможуть викладачам і учням організувати не тільки свою роботу, але й діяльність великого кола осіб, забезпечити їхню спільну участь, що у підсумку сприятиме формуванню професійних компетенцій учнів, які навчаються за економічним напрямом.

Комп'ютер не замінить вчителя, але зробить його роботу більш ефективною: більше часу для індивідуальної роботи з учнями, уроки стають цікавішими, наочними і динамічними, краще запам'ятовується необхідний матеріал за досить короткий термін.

Аналіз опитувань учнів, які навчаються з використанням інтернет-сервісів та додатків Google, дозволяє говорити про ефективність такого методу організації взаємодії учасників освітнього процесу у ЗП(ПТ)О.

Список використаних джерел

1. Биков В.Ю. Корпоративні інформаційні системи підтримування науково-освітньої діяльності на базі хмароорієнтованих сервісів / В.Ю. Биков, О.М. Спірін, М.П. Шишкіна // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – 2015. - 43 (2) (47). – С. 93-112.

2. Гуржій А.М. Електронні освітні ресурси – від теорії до практики / А. М. Гуржій, В.В. Лапінський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. - 2014. – Вип. 38. – С. 3-11.

3. Гуревич Р. С. Напрями дослідження розвитку інформатизації сучасної освіти / Р.С. Гуревич // Вінницький держ. пед. ун-т. ім. М. Коцюбинського. Наук.записк. Сер. Педагогіка і психологія : зб. наук. ст. – Вінниця, 2010. – Вип. 32. – С. 27-32.

4. Продукти Google [Електронний ресурс]. URL: https://www.google.ru/about/products/ - Название с экрана.

5. Сейтвелиева С.Н. Облачные решения в бизнесе / С.Н. Сейтвелиева // Развитие национальной экономической системы в условиях глобализации: материалы всеукр. конф., 11 марта 2011 г. – Симферополь: ОАО «Симферопольская городская типография», 2011. – С. 355–356.

6. Сейтвелиева С.Н. Облачные вычисления: основные характеристики, сервисные модели и модели развертывания / С.Н. Сейтвелиева // Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання: матеріали всеукр. конф. 17-18 лют. 2011 р. – Сімферополь: Кривий Ріг: Криворізький держ. пед ун-т, 2011. – С. 432-434.

7. GrandonGill. 5 (really) hard things aboutus ingtheinternetin higher education [Электронный ресурс] / G. Grandon // e Learn Magazine, 3, 2016. – P. 1.– Название с экрана.

8. Herrick D.R. Googlethis!: using Google apps for colla boration and productivity / Dan R. Herrick // In Proceeding so fthe ACM SIGUCCS fall conferenceon Userservices conference (SIGUCCS '09). – ACM, NewYork, NY, USA, 2009. 55-64.

9. Wu L. Value of Social Network – A Large-Scale Analysison Network Structure Impactto Financial Revenue of Information Technology Consultants [Электронный ресурс] – Название с экрана.

УДК 37.091.33-027.22

Н.А. Колесник
майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду
Т.М. Расулова
майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

ВИРОБНИЧІ СИТУАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ П(ПТ) ОСВІТИ

Анотація. *У статті досліджено сучасні погляди наактивні методи навчання у процесі підготовки кваліфікованих робітників. Обґрунтовано вплив активних методів навчання на формування майбутніх працівників. Досліджено проблему моделювання ситуацій професійної діяльності як засобу формування професійних компетентностей. В статті розглянуто особливості використання виробничих ситуацій при проведенні вступного інструктажу на уроках виробничого навчання.*
Ключові слова: *професійна освіта, компетентності, урок виробничого навчання, виробнича ситуація.*

N.A. KOLESNYK, T.M. RASULOVA PRODACTION SITUATIONS AS A MEAN OF FORMING PROFESSIONAL COMPETENCES OF PUPILS OF EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. *Inthe article investigated modern points of views on active teaching methods in the process of training skilled workers. The influence justified of active training methods on the formation future workers. The problem of modeling of situations of professional activity as a means of forming professional competences is investigated. In the article considered the specials of using of production situations during introductory instruction on the production lessons.*
Key words: *vocational education, competences, production lesson, production situation.*

Вступ. Суспільний розвиток, впровадження новітніх технологій у виробництво ставить нові підвищені вимоги перед професійною (професійно-технічною) освітою (далі П(ПТ)О). Це не тільки підготовка грамотного фахівця, а й формування робітника, що володіє професійними компетенціями, здатного до професійної мобільності.

Сьогодні швидко зростає обсяг інформації, яку необхідно усвідомити, засвоїти, опрацювати у свідомості й використовувати на практиці, але ця інформації швидко змінюється, оновлюється, застаріває. Майбутні фахівці повинні бути готові до постійного оновлення своїх знань, розвитку професійних умінь і навичок, збагачення досвіду пізнавальної та практичної діяльності. Тому процес професійної підготовки у навчально-виховних закладах системи П(ПТ)О має, перш за все, спрямовуватися на формування готовності до такої діяльності, що базується на потребі особистості у навчанні і вдосконаленні протягом життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічній науці активно обговорюється проблема вдосконалення системи П(ПТ)О. Інноваційні методи навчання та їх запровадження в навчальний процес розглядається в працях С. Батишева, А. Біляєвої, С. Гончаренка, Р. Гуревича, М. Кадемії, Н. Ничкало. Значний внесок у дослідження компетентнісного підходу зробили такі вчені, як І. Зязюн, І. Зимня, В. Маслов, Н. Ничкало, О. Пометун, Т. Сорочан, А. Хуторськой та ін.

На думку О. Пометун, компетентнісний підхід в освіті пов’язаний з особистнісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання. Трансформація змісту освіти відповідно до компетентнісного підходу, насамперед, визначається принципово іншими принципами відбору й структурування, спрямованими на кінцевий результат освітнього процесу – набуття учнем компетентностей [7, с. 67].

Метою статті є пошук, теоретичне обґрунтування та розробка методичних порад щодо формування базових професійних компетенцій майбутніх випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу. У словнику «Професійна освіта» за ред. Н. Ничкало компетентність (від лат. copetens – належний, відповідний) визначається як сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності; вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [8, с. 149].

Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців полягає в набутті та розвитку в учнів набору ключових, загальногалузевих та предметних компетентностей, які визначають його

© ***Н.А. Колесник, Т.М. Расулова, 2019***

професійну діяльність. Компетентності включають професійні знання та уміння, що характеризують кваліфікацію, такі якості, як ініціативність, співпраця, здатність до роботи в колективі, комунікативні здібності, уміння навчатися, оцінювати, мислити логічно, відбирати і використовувати відомості.

Концепція сучасного уроку базується на особистісно орієнтованих цінностях освіти, коли учень є центральною фігурою навчального процесу. При цьому педагог виступає в ролі організатора самостійної, активної, пізнавальної діяльності учнів, компетентного консультанта і помічника, вміння якого повинні бути спрямовані не лише на контроль знань і умінь, але й на проектування, діагностику і корегування дій учнів, щоб вчасно допомогти своїми кваліфікованими діями усунути утруднення в одержанні й застосуванні учнями необхідної інформації [1, с. 6].

Реалізація особистісно орієнтованого професійного навчання, його індивідуалізація, диференціація сприятиме переходу від масово-репродуктивної до індивідуально-творчої моделі підготовки майбутніх спеціалістів. Таким чином, формування компетентності входить у загальний контекст формування особистості.

При інтерактивному методі навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодіївсіх учнів. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання навчально-виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв’язання проблем. Воно ефективно сприяє формуванню вмінь, навичок і цінностей особистості, створенню атмосфери творчої співпраці педагога та учнівського колективу.

Неможливо описати всі нестандартні методи навчання з використанням інтерактивно-комунікаційних технологій у процесі виробничого навчання, головна мета яких – підготувати висококваліфікованого спеціаліста для сучасного ринку праці, який зможе швидко адаптуватися до умов виробництва.

Для кращого засвоєння матеріалу на уроках виробничого навчання використовуються елементи ігрової технології, технологіївзаємонавчання, розвиваючого і проблемного навчання, інтерактивного навчання, здоров’язберігаючих технологій, особистісно орієнтованої технології.

За формою проведення можна виділити такі нетрадиційні уроки: у вигляді змагань та ігор (конкурси, вікторини, турніри, ділові ігри); комбіновані з іншими організаційними формами навчання (урок-консультація, урок-практикум); імітація професійної діяльності, виробничого процесу; методи проектного навчання; уроки, основані на нетрадиційній (інноваційній) діяльності учнів (взаємонавчання, співпраця); інтегровані, бінарні [2, с. 38; 6, с. 7].

Використання моделювання ситуацій професійної діяльності. Підготовка фахівців у ЗП(ПТ)О неможлива без моделювання ситуацій майбутньої професійної діяльності та є умовою ефективної підготовки фахівця, формування його професійної компетентності.

Ділові ігри у навчально-виробничому процесі – це по суті змодельовані виробничі ситуації. Створення проблемних ситуацій на уроках виробничого навчання та їх аналіз – важливий резерв формування в учнів знань, умінь, інтелектуальних, вольових і емоційних рис, що дозволять їм вільно й ефективно діяти в подальшому в нестандартних умовах праці [4, с. 312-316].

Використання проблемних виробничих ситуацій можливе на всіх етапах уроку виробничого навчання, де воно має свої особливості. Це зумовлюється специфікою функцій та організацією кожного етапу уроку, особливостями дидактичної побудови виробничо-технічних ситуацій. Розв’язування технологічних задач або виробничих ситуацій під час вступного інструктажу дуже ефективне для перевірки опорних знань, умінь і навичок, необхідних для проведення наступних структурних елементів уроку.

Ситуаційні виробничі завдання мають вирішуватися учнями індивідуально або колективно. Після виконання завдань проводиться колективне обговорення ходу та результатів роботи. Суттєвою умовою правильного ходу вирішення ситуаційних задач є теоретичне обґрунтування кожної дії, кожної операції. Учень повинен діяти не інтуїтивно, а користуватись теоретичними положеннями, нормативними вимогами чи обґрунтовувати свої дії теоретично.

Необхідно враховувати, що проблемні питання і практичні завдання повинні викликати утруднення в учнів, але бути доступними і посильними, тому що непосильні завдання не можуть викликати інтересу до їх розв’язання.

Використання проблемного методу на уроках виробничого навчання сприяє формуванню навичок самостійної навчальної діяльності, підвищує інтерес і мотивацію до навчання, розвиває творчі здібності, що в підсумку призводить до глибокого і міцного засвоєння вивченого матеріалу.

Метод аналізу конкретних виробничих ситуацій реалізується таким чином: перед учнями

ставиться виробнича ситуація, в якій охарактеризовані її умови та, при необхідності, дії учасників. Учням пропонується оцінити ситуацію (правильність дій учасників), здійснити її аналіз і аргументований вибір практичних дій. Цей метод можна ефективно застосовувати на вступному інструктажі при актуалізації опорних знань і умінь учнів, при закріпленні нового навчального матеріалу, в процесі заключного інструктажу під час обговорення результатів роботи на уроці.

Метод ділових (рольових) ігор моделює виробничу ситуацію та імітує рольове спілкування учасників під час вирішення професійних задач, здійснює особистісні комунікативні зв'язки у процесі діяльності. Як правило, ділова гра на уроці виробничого навчання має міжпредметний характер, оскільки для виконання трудових дій необхідні інтегровані професійні знання.

Приклади моделювання виробничих ситуацій.

Під час використання методу «Створення та аналіз виробничої ситуації» учням пропонується виробнича ситуація, яку вони повинні проаналізувати, зробити узагальнення, висновки. При цьому не обмежуються методи та засоби навчання: завдання може бути індивідуальним, можна запропонувати учням «мозковий штурм», роботу в малих групах і т.п. При цьому диференціація є основою процесу оптимізації навчання. Для успіху важливо створити такі умови для кожного учня, за яких максимально реалізуютьсяйого індивідуальні можливості.

Використання виробничих ситуацій під час перевірки знань з охорони праці. Дотримання вимог безпеки праці повинно стати для майбутнього працівника життєво необхідним. Особлива увагу звертається під час виробничого навчання на дотримання вимог охорони праці, організацію робочого місця. Необхідно урізноманітнювати перевірку знань, щоб запобігти механічному запам'ятовуванню, сприяти розумінню питання, формувати у майбутніх фахівців культуру безпеки.

Учням пропонується ситуація:

Ви – керівник невеликої приватної фірми. До Вас на роботу прийшов влаштовуватися новий працівник. Необхідно перевірити його знання з охорони праці.

У зв'язку з тим, що робота з перевірки знань з ОП ведеться систематично, всі учні готові до такої форми опитування, яка вимагає знання матеріалу від кожного з них. В процесі опитування учні вчаться формулювати питання, аналізувати відповіді інших, за необхідності, вносять доповнення та зміни у відповіді. Систематична робота в такому режимі формує в учнів життєво у процесі навчання, професійної підготовки та у різних галузях людської діяльності.

Використання виробничих ситуацій під час актуалізації опорних знань. При вивченні теми «Приймання та оприбуткування товару на склад. Облік товару на складі» перед учнями під час актуалізації опорних знань поставлене завдання: уявіть, що ви започаткували власний бізнес. Ви позиціонували себе як продавець екологічно чистої продукції. Для продажу ви закупаєте у фермерському господарстві яблука. Назвіть методи, якими будете визначати якість продукції.

Аналізуючи ситуацію, учні поєднують теоретичні знання, практичні навички, демонструють вміння аналізувати, здійснювати синтезта використовувати знання у нових умовах.

Використання виробничих ситуацій під час пояснення нового матеріалу. Друга виробнича ситуація, на уроці «Приймання та оприбуткування товару на склад. Облік товару на складі» використана під час пояснення нового матеріалу. Учні відпрацьовували виробничий процес приймання товару.

Учень виступає у ролі матеріально відповідальної особи, що приймає товар. Під час виконання дій учень повинен звірити наявність товару та терміни реалізації, відповідність накладній. Як результат: засвоєння дій при прийманні товару, можливість аналізу ситуації усіма учнями, а в разі виникнення помилок – можливість їх виявлення та способів виправлення.

Рис. 1 Виробнича ситуація під час актуалізації опорних знань

Використання ситуації вибору (на будь-якому етапі уроку). Життя вимагає від людини

вміння здійснювати вибір – як у професійній діяльності, так і на життєвому шляху. Використання на уроках таких ігор, як «Вибери необхідне обладнання...», «Знайди помилку», «Перевір правильність», «Знайди відповідність» і ін., передбачає розвиток в учнів варіативного мислення, розуміння, що можливі різні варіанти рішення задачі, вміння здійснювати перебір варіантів, порівнювати їх і знаходити оптимальний варіант.

Рис. 2 Виробнича ситуація під час пояснення нового матеріалу

При реалізації принципу варіативності навчання в учнів зникає страх перед помилкою, формується сприйняття невдачі не як трагедії, а як сигналу для виправлення ситуації – адже це лише один із варіантів, який виявився невдалим, отже, треба шукати інший варіант. Такий підхід до вирішення проблем, особливо у важких ситуаціях, необхідний і в житті: в разі невдачі – не впадати у відчай, а шукати і знаходити шляхи виходу зіскрутного становища.

Під час проведення виробничого навчання з професії «Оператор телекомунікаційних послуг» перед учнями поставлене завдання: «Ви працюєте оператором на відділення зв'язку. Клієнт бажає відправити документи у Центрназалежного оцінювання. Який вид поштового відправлення ви можете йому запропонувати?». Учень (або учні, якщо вибрано метод роботи в малих групах, парах) повинен використати теоретичні знання, навички з попередніх уроків виробничого навчання, проаналізувати та обгрунтовано обрати найкращий із можливих варіантів.

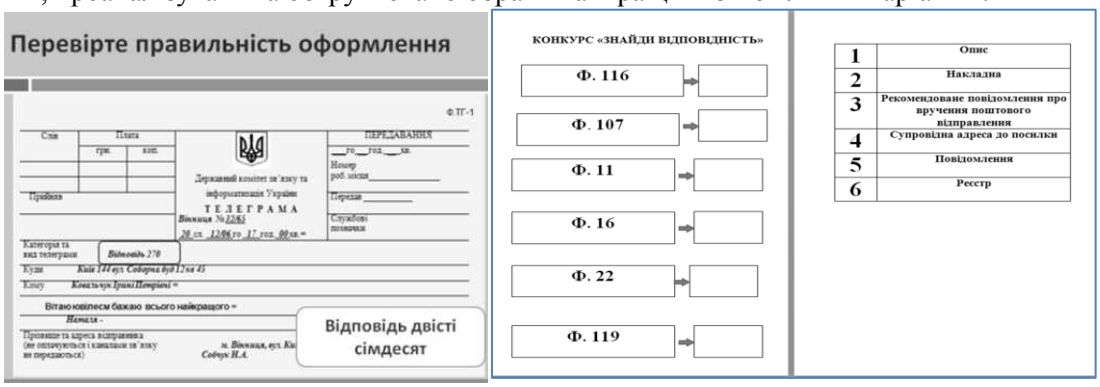

Рис. 3 Реалізація принципу варіативності

При вивченні теми «Приймання, обробка та видача внутрішніх відправлень з оголошеною цінністю» учням пропонується ситуація, коли вони, працюючи операторами поштового зв'язку, повинні обробити вихідні поштові відправлення різних видів та приписати їх до відповідних документів (реєстр ф. 11, накладна ф. 16). Шукаючи рішення, учень повинен використати теоретичні знання, навички з попередніх уроків виробничого навчання, проаналізувати види запропонованих відправлень та вибрати правильні рішення.

Рис. 4 Виробнича ситуація під час закріплення знань (ситуація вибору)

Під час перевірки виконання роботи може бути запропонована самоперевірка, перевірка асистентом майстра в/н, робота в парах, в залежності від рівня підготовки групи.

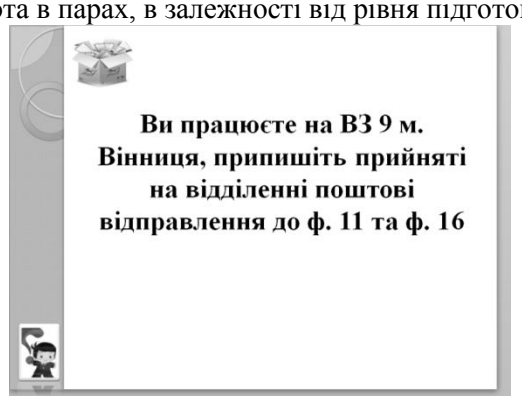

Рис. 5 Виробнича ситуація під час закріплення знань

Використання виробничих ситуацій під час створення цільової установки на урок (мотивації). Створення виробничої ситуації під час цільової установки на урок створить в учнів певну мотивацію майбутньої виробничої діяльності, викличе їх інтерес, стимулює пізнавальну та трудову активність. Одним із прийомів створення цільової установки є демонстрація зразків-еталонів. Учням демонструються зразки: Аналіз підводить учнів до запитання: «Який?..,Чому?.., Для чого?..» та створює цільову установку.

Але цю ж саму ситуацію вчитель може донести до учнів по-іншому.Можна запропонувати учням уявити, що вони – підприємці. Для роботи працівники його фірми мають звичайні прайс-листи та оформлені за допомогою біндера. Який із цих прайс-листів Ви запропонуєте клієнту та чому? А далі, знов аналіз підводить учнів до запитань: «Який?..,Чому?.., Для чого?..» та створює цільову установку.

Так, наприклад, виробниче навчання з професії «Агент з постачання», при розгляді виробничої ситуації на складі, учням пропонується уявити, що вони працюють на складі комірником: При фактичній перевірці виявилося, що на складі не вистачає 3 одиниці товару. Чому так сталося? Учні вчаться аналізувати ситуацію, знаходити можливі причини та наслідки, способи запобігання.

Під час проведення уроку на тему «Початок та закінчення операційного дня» перед учнями ставиться проблемне питання, відповідь на яке вони зможуть дати після вивчення нового матеріалу: на відділення зв'язку прийшов клієнт, який має конверт, але марка на ньому відсутня. Він бажає придбати марку. Оператор не зміг надати цю послугу, тому що на робочому місці марки відсутні. Як ви вважаєте, чому так сталося?

Рис. 6 Аналіз виробничої ситуації «Чому так сталося?» (Агент з постачання)

Рис. 7 Виробнича ситуація «Чому так сталося?» (Оператор телекомунікаційних послуг)

Після пояснення теми майстер виробничого навчання повертається до проблемного питання, щоб учні, спираючись на нові знання, сформулювали відповідь.

Використання виробничих ситуацій під час закріплення матеріалу та виконання навчально-тренувальних вправ. Дуже часто під час проведення уроків виробничого навчання використовується такий прийом, як робота в парах. Під час такого виду діяльності учні вчаться взаємодіяти між собою, вмінню аналізувати, знаходити помилки, причому як напарника, так і власні. Важливим є те, що в учнів розвивається вміння формулювати речення, висловлювати свої думки, чітко задавати питання та надавати такі ж зрозумілі відповіді, ввічливо спілкуватися з клієнтами, що є важливою професійною компетентністю для працівників сфери послуг.

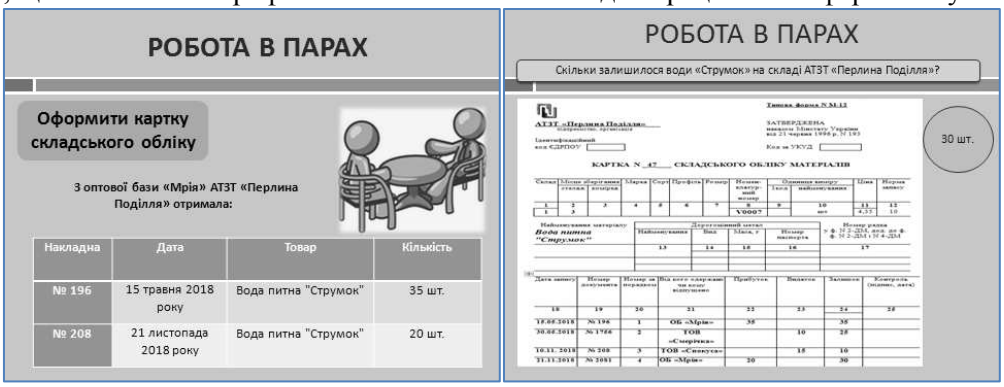

Рис. 8 Робота в парах

Використання особистісно орієнтованих технологій. Один із прийомів, який ми використовуємо: «зроби сам – допоможи іншому». Є учні, які успішно і швидко справляються із завданням, пропонуємо їм допомогти невпевненим у собі учням, які добре сприймають таку спільну роботу, активізуються і знаходять вихід із проблемної ситуації. Така допомога заохочується додатковою оцінкою, крім того, сильних учнів захоплює процес «наставництва». Паралельно вирішуються і виховні завдання: учні набувають навичок роботи в колективі, у них розвивається «почуття ліктя», товариська взаємовиручка, що в подальшому допоможе їм адаптуватися у виробничому колективі.

При вивченні теми «Виконання операцій з надання послуг копіювального центру», зокрема заняття «Надання послуг з тиражування та брошурування», майстер виробничого навчання поетапно демонструє процес брошурування, учениця під керівництвом майстра повторює операції.

Під час роботи учням може бути запропонована виробнича ситуація: Ви працюєте на фірмі. Прийшов новий працівник на роботу, вас призначили його наставником. Вам необхідно оцінити його вміння, при необхідності – навчити.

При підготовці учнів з професії «Агент з постачання» цей принципу також використовується, але вже під час виконання практичної роботи по відділу складу АТЗТ «Перлина Поділля». Учень, що добре засвоїв матеріал, контролює процес оформлення документації іншими учнями.

На уроці виробничого навчання з професії «Оператор телекомунікаційних послуг», тема «Надання послуги електронного повідомлення», перед учнями було поставлене підсумкове запитання: Ви працюєте оператором на відділенні зв'язку, сьогодні до вас звернувся клієнт, щоб виписати газету «Поштовий вісник». Учням було необхідно проаналізувати терміни оформлення підписки та відмовити клієнту, але у ввічливій формі та пояснити ситуацію, запропонувати виходи з неї.

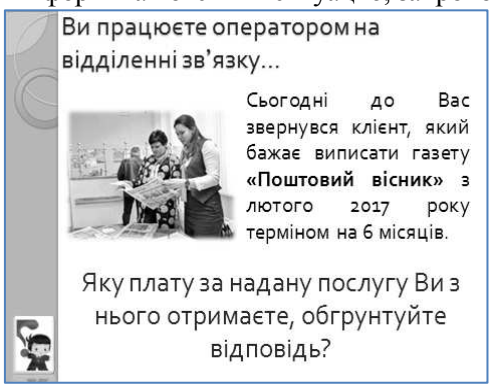

Рис. 9 Виробнича ситуації на уроці «Надання послуги електронного повідомлення»

Використання виробничих ситуацій під час підсумкового оцінювання. Важливим завданням професійної освіти є завдання навчити учнів вчитися, тільки постійна кропітка робота над собою

дозволить учневі стати справжнім професіоналом. Для досягнення цієї важливої мети використовуються всі складові навчально-виховного процесу: теоретичне навчання, професійно-практична підготовка, виховна робота. І тільки у поєднанні всіх цих складових буде досягнуто позитивний результат.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що проблема формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників є дуже актуальною.

Ділова гра, імітація виробничого процесу, виробничі ситуації – це метод навчання, що дає учням можливість застосувати отримані знання в умовах, наближених до реальних, сприяє розвитку творчої особистості, активного, професійного і соціально компетентного фахівця. Рольові ігри дозволяють учням відпрацювати свою професійну поведінку в безпечному оточенні. Гра розвиває адаптивні можливості майбутніх фахівців до реальних умов виробництва, допомагає учням усвідомити себе в новій ролі, паралельно гра змушує учнів поважати товаришів, співпереживати, співчувати, тобто сприяє вихованню особистості.

Раціонально поєднуючи традиційні та нетрадиційні методи навчання, використовуючи ІКТ, власний і колективний досвід, майстер виробничого навчання зможе підготувати висококваліфікованого робітничого фахівця з робітничої професії, який буде конкурентоспроможним на сучасному ринку праці, завдяки сформованим у нього загальнокультурним та професійним компетентностям.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р.С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах / Р.С. Гуревич: ред. С.У. Гончаренко. – К. : Вища шк., 1998. – 229 с.

2. Гуревич Р.С. Педагогічні технології: сутність і структура / Р.С. Гуревич // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців. – Київ-Вінниця, 2002. – С. 35-41.

3. Кадемія М.Ю. Використання телекомунікаційних проектів для розвитку особистості учнів / М.Ю. Кадемія// Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Випуск 31. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2007. – С. 145-152.

4. Кобилянський О.В. Теоретико-методичні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах : монографія / О.В. Кобилянський. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 590 с.

5. Педагогічна книга майстра виробничого навчання : навч.-метод. посіб. / Н.Г. Ничкало, В.О. Зайчук, Н.М. Розенберг та ін. ; [за ред. Н.Г. Ничкало]. – [2-ге вид., допов.]. – К. : Вища шк., 1994. – 383 с.

6. Педагогічний словник / За ред. д. чл. АПН України Ярмаченка М.Д. — К.: Педагогічна думка, 2001. – 516с.

7. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О.І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий підхід та українські перспективи / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – с. 66-72

8. Професійна освіта: словник [навч. посіб.] / Уклад. С.У. Гончаренко та ін./ За ред. Н.Г. Ничкало. – К., 2000. – 380 с.

УДК 37.091.3.53

Н.М. Колосінська
викладач спецпредметів, спеціаліст вищої категорії, старший викладач
Державний навчальний заклад «Центр професійно - технічної освіти №1 міста Вінниці»
С.М. Фіногєєва
викладач кафедри харчових технологій та ресторанного обслуговування, спеціаліст першої категорії
Вінницький кооперативний інститут
Коледж економіки і права

НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ

Анотація. *У статті розглянуто роль нетрадиційних уроків при формуванні стійкого інтересу учнів до навчання. Ігрові технології дають можливість використовувати колективні форми взаємодії учнів, виявити міжпредметні зв'язки й інтегрувати їх в загальні знання, підвищити інтерес учнів до професії. Запропоновано план-конспект проведеного нетрадиційного уроку ігровим методом. Рекомендовано для використання в роботі викладачам спецдисциплін та майстрам виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які готують фахівців ресторанного господарства.*

Ключові слова: *нестандартні уроки, інноваційні технології, форми навчання.*

© ***Н.М. Колосінська, С.М. Фіногєєва, 2019***

N.M. KOLOSINSKA, S.M. FINOGEEVA ***NON-STANDARD LESSONS AS AN EFFECTIVE FORM OF INCREASING STUDENTS' ACTIVITIES***

Abstract. *The role of unconventional lessons in the formation of students' sustained interest to study is considered in the article. Game technologies make it possible to use collective forms of students' interaction, identify cross-curricular relationships and integrate them into general knowledge, increase students' interest to the profession. The plan - compendium of an unconventional lesson by the game method is offered. It is recommended for use in the teachers of special disciplines work and masters of industrial training in the vocational training institutions, who train specialists of the restaurant industry.*

Key words: *non-standard lessons, innovative technologies, forms of study.*

Вступ. Перед професійною освітою стоять складні завдання – не тільки підготовка грамотного фахівця, а й формування професійнокомпетентного випускника, здатного до професійної мобільності в умовах інформатизації суспільства.

У закладах професійної (професійно-технічної) та вищої освіти повинен відбуватися постійний пошук, мета якого знайти нові форми і причини, які дозволяють об'єднати в єдиний процес роботу щодо розвитку та освіти учнів на всіх етапах навчання. Педагогічному колективу необхідно реалізувати концепцію, яка передбачає необхідність забезпечення учнів міцними знаннями матеріалу програми з одночасним здійсненням різноаспектного розвитку і формування особистості кожного учня, з урахуванням його індивідуальних здібностей і можливостей.

Технологія активного навчання допомагає досягти більш міцного засвоєння учнями знань, умінь і навичок. Ігрова форма уроків створюється за допомогою ігрових прийомів і ситуацій, які виступають як засіб спонукання, стимулювання учнів до навчальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках – не нова проблема. Проблемами методики уроку, шляхів його вдосконалення переймалися багато вчених і вчителів таких, як А.М. Алексюк, Ю.К. Бабанський, Є.М. Ільїн, М.І. Махмутов, В.О. Оніщук, І.П. Підласий, Д.О. Тхоржевський. Н.М. Яковлев та багато інших.

Мета статті: теоретично обґрунтувати роль нестандартних уроків як ефективну форму підвищення навчальної активності учнів.

Виклад основного матеріалу. Впровадження нетрадиційних форм навчання сприяє раціональному використанню навчального часу, підвищує продуктивність роботи, а також розширює функції викладача. Нетрадиційні (нестандартні) уроки – це імпровізовані, але добре продумані заняття, які мають своєрідну (нетрадиційну) структуру, головною метою яких є пробудження й утримання інтересу школярів до навчальної праці [2, с. 35-36].

При цьому у літературі немає однозначної класифікації нетрадиційних уроків, вчені виділяють більше сотні типів нетрадиційних уроків. Зокрема, Н. Мойсенюк, визначаючи нестандартний урок як «імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру», наводить приклад класифікації нестандартних уроків, згідно з якою «найпоширенішими типами нестандартних уроків є: уроки – прес-конференції, уроки-аукціони, уроки-ділові ігри, уроки типу КВК, уроки з груповими формами роботи, уроки взаємного навчання, уроки творчості, уроки-конкурси, уроки - «суди», уроки-рольові ігри, уроки-екскурсії», тощо [1, с. 132-136].

У дослідженнях науковців зазначається, що педагогам слід чітко усвідомлювати переваги та недоліки нетрадиційних форм навчання та визначати перспективи їх подальшого використання в педагогічному процесі. До переваг, на думку науковців і педагогів-практиків, відносяться такі характеристики: підвищують пізнавальний інтерес учнів; дають змогу відійти від шаблону традиційного уроку; зробити навчальний процес більш захоплюючим, урізноманітнити його; сприяють розвитку учителя та учнів, розкриттю їх творчого потенціалу; самим дітям нетрадиційні форми навчання подобаються більше, ніж традиційні [3, с. 23-25].

Але, незважаючи на вищезазначені переваги, нетрадиційні форми організації навчання мають і ряд суттєвих недоліків: невисока результативність роботи; відсутність серйозної пізнавальної праці; великі затрати часу; необхідність додаткової попередньої підготовки до уроку [1, с. 147-149].

Працюючи з майбутніми фахівцями закладів ресторанного господарства, дійшли висновків, що найбільш ефективними на сьогодні є інтерактивні методи навчання. В результаті певних спостережень та досліджень перевагу було віддано тим методам навчання, що тією чи іншою мірою містять у собі ігрові елементи навчання, отже до вашої уваги надається план-конспект проведеного нестандартного уроку серед учнів, які вивчають професію «Кухар».

План-конспект уроку теоретичного навчання

Професія: «*Кухар 4 розряду».*

Тема програми: *«Приготування страв і гарнірів із крупів, макаронних виробів і бобових».*

Тема уроку: «*Тематичне оцінювання з теми: «Приготування страв і гарнірів з крупів, макаронних виробів і бобових».*

Мета уроку:

навчальна: закріплення та контроль теоретичних знань із технології приготування страв і гарнірів із крупів, макаронних виробів та бобових;

виховна: виховання в учнів почуття відповідальності, самостійності, здатності працювати в команді;

розвиваюча: розвиток в учнів творчих, розумових та інтелектуальних здібностей, інтересу до обраної професії.

Методична мета уроку: створення умов для закріплення та перевірки теоретичних знань учнів, розвитку їх розумових та інтелектуальних здібностей в нестандартній ігровій формі.

Тип уроку: урок систематизації й узагальнення знань. Вид уроку:урок-конкурс.

Міжпредметні зв'язки: «Виробниче навчання», «Облік, калькуляція та звітність», «Організація виробництва та обслуговування», «Українська література».

Матеріально-технічне забезпечення: ноутбук, мультимедійний проектор.

Хід уроку

І. Організаційна частина.

1.1. Перевірка наявності учнів та їх готовності до уроку.

ІІ. Повідомлення теми, формування мети та основних завдань.

2.1. Вступне слово викладача.

Добрий день! Я вас вітаю та із задоволенням розпочинаю цей урок. Тема сьогоднішнього уроку «Тематичне оцінювання з теми: «Приготування страв і гарнірів із крупів, макаронних виробів та бобових». Наша мета: Закріпити теоретичні знання з технології приготування страв і гарнірів із крупів, макаронних виробів і бобових, тому саме цей урок пропоную провести у вигляді конкурсу. Тобто, ми з вами побудуємо урок у формі гри, але пам'ятаємо, що ми кваліфіковані працівники закладів ресторанного господарства. Хочу звернути увагу на те, що контроль знань відбуватиметься не тільки з даної теми; ми пригадаємо раніше вивчені теми, а саме: загальні правила варіння каш різної консистенції, бобових та макаронних виробів, а також розрахунок води та круп для приготування каш.

Девізом сьогоднішнього уроку пропоную визнати такий:

«Видумуй, пробуй і твори!
Свою фантазію та розум прояви!
Активним і уважним будь
І про кмітливість не забудь!»

Сьогодні ви об'єднані у три команди. І наслідуючи тему сьогоднішнього уроку, пропоную назвати їх так: І команда – «Крупа»», ІІ команда – «Боби», ІІІ команда – «Макарони».

Перш ніж перейти до змагань, я хочу, щоб команди ще раз заявили собі та присутнім, наскільки чудова та важлива професія «Кухар».

<u>І команда</u>

Майбутній кухар – добрий він по суті.
Людина зла не стане до плити.
І чисті в нього помисли, і руки,
Натхненно він прямує до мети.
Він мрійник, а тепер їх дуже мало,
Він кулінар, творець. Він фантазер.
Художник він, бо це мистецька справа
З далеких тих часів і до тепер.

<u>ІІ команда</u>

Науку він поєднує з шаманством,
Весь день ворожить десь коло плити.
Під дзвін тарілок, як під звуки маршу,
Велить він страву до гостей нести.
Він все сказав, він не чекає дяки,
Він творить для людей і від душі.
Працює не лише задля подяки,
І всі його творіння як вірші.

ІІІ команда

Він музикант – на кухні, як по нотах.
Все закипає, піниться, шкварчить.
Ні, він не геній, він звичайний кухар
Так просто ця професія звучить.
Без їжі людина не може прожити,
Без їжі людина не може творити,
На морі, у космосі і на землі,
Звичайно, потрібні усім кухарі.

Викладач

Бути кухарем – це професія.
Бути гарним кухарем – це талант.

Сьогодні мені буде допомагати у оцінюванні ваших відповідей наше вельмишановне журі.

І так, наскільки ви кмітливі ми дізнаємось після першого конкурсу – «Бліцопитування».

Будуть лунати питання, а ви, піднявши руку, – маєте дати відповідь. Якщо відповідаєте неправильно, право відповіді переходить до іншого учня з вашої або іншої команди. Не зараховується відповідь без піднятої руки.

1. Який вид крупи потрапив до нас з Азії? (рис)
2. Виноград, який оголосив суху голодовку? (родзинки)
3. Фірмова страва сороки-Білобоки? (каша)
4. Яку крупу називають царицею каш? (гречку)
5. Яка каша падає з неба абсолютно безкоштовно? (манна)
6. Чим кашу не зіпсувати? (маслом)
7. Назвіть ідеальний сніданок. (вівсяна каша)
8. Яку крупу не промивають? (манну)
9. В нас макарони, а в італійців….(паста).
10. Яку страву називають крупником? (страва з крупи і сиру)
11. Улюблена страва моряків? (макарони по-флотськи)
12. Назвіть крупу із проса. (пшоно)

Наступний конкурс називається «Хто я?» Капітани команд по черзі виходять на клас, їм одягають макет (лицьову сторону якого вони не бачать), і вони повинні вгадати методом запитань, хто вони. Працюють лише учасники команди. Пам'ятайте: всі завдання стосуються теми уроку. Час 2 хв.

1. Жарова шафа. 2. Порційна сковорідка. 3. Родзинки. 4. Яйця. 5. Квасоля. 6. Тарілка.

Третій вид змагань – «Конкурс на уважність». Прослухавши казку про кашу, задача кожної команди протягом 3 хв. скласти найбільшу кількість питань, стосовно почутого, відповіді віддаємо на розсуд журі.

Казка про Кашу

Давним-давно існувало містечко, де жили не люди, а страви. Всім тут жилося добре, окрім Каші. Всі любили і Компот, і картопляне Пюре і навіть Суп, не любили тільки Кашу. Та й як її любити – то солона, то солодка, то рідка, то пригоріла, то напівсира.

Журилась, журилась Каша і вирішила вона піти по світу щастя шукати. Ось йде-йде каша по дорозі, і натрапила вона на посудну лавку. Зраділа Каша, що тут можна відпочити і зайшла до неї. А там сила-силенна посуду: і алюмінієвий, і чавунний, і емальований – який хочеш. Стала Каша розповідати Посуду про своє горе, а Посуд і каже: «Ми тобі допоможемо! Для тебе не весь Посуд підходить, тільки той, який із товстим дном і ти в ньому пригорати не будеш, вибери собі в друзі чавунний Посуд, і будете товаришувати».

Відпочила Каша і пішла далі, йшла-йшла і побачила Вогонь, привіталася з ним. Каша і йому розповіла про своє горе, а Вогонь і каже: «Зі мною тобі дружити треба і будеш завжди смачною – ні горілою, ані сирою. Адже я теж хитрий. На початку я повинен бути тихим-тихим до повного приготування. І краще б тобі після мене загорнутися у теплу ковдру і посидіти там до повного набухання».

Посвітліла Каша від слів Вогню і пішла далі. Йшла-йшла, побачила будиночок, а в ньому жили Вода і Молоко. Зайшла до них Каша і питає, кого з них їй краще в друзі взяти. А вони і відповідають: «Як подивитися. Якщо варити в'язку і рідку Кашу, бери Молоко і Воду, а якщо хочеш отримати розсипчасту, яка йде в гарнір, краще Воду. Можна, звичайно, і лише Молоко, але не забудь: перед тим, як мене наливати у котел, на дно налий трішки Води і дай їй закипіти, а потім налий Молока і ти ніколи не пригориш».

Подякувала Каша і їм. Пішла далі, йшла-йшла, і побачила круп'яну лавку. Зайшла вона туди, а там і Рис, і Пшоно, і Перлова, і навіть крупа «Артек». Посадили вони Кашу і стали розпитувати про її горе. Розповіла їм все Каша, а вони їй кажуть: «Від нас багато що залежить, якій тобі бути. Засипати нас потрібно тільки у киплячу воду, засипати чітко за нормою для кожного виду каш». І подарували їй на пам'ять таблицю норми закладки круп та показали, щоб вона не забула: Манку перед варінням потрібно підсушити на аркушах у жаровій шафі, а Гречку обсмажити на сковороді без жиру: «І ти будеш набагато смачніша».

Попрощалася з ними Каша і вирішила піти додому, а попереду бачить: висить теремок, а живуть там Цукор, Сіль і вершкове Масло. «А, – думає Каша,– зайду туди, може і вони що-небудь порадять». Зайшла до них у дім, зраділи там гості. Не знають, куди посадити її, а потім і запитують, яка у неї до них справа. Вислухали Кашу і кажуть: «До нас-то тобі і треба було. Ми – останній штрих у твоїй смакоті. Цукор і Сіль додай у рідину після закипання та дивись, щоб за нормою. А вже Масло клади у готову Кашу, та не бійся, не дарма в народі кажуть: «Кашу маслом не зіпсуєш».

Вийшла від них Каша щаслива і попрямувала додому. Кажуть, з тих пір відбою у неї не стало від клієнтів.

Час пішов… (лунає тиха музика).

Конкурс визначає, наскільки добре ви володієте технологією приготування страв. На екрані будуть з'являтися фото страв, по черзі представник кожної команди називає страву і основний технологічний процес приготування. Відповіді мають бути повними та змістовними. Представники інших команд уважно слухають, і якщо будуть помилки – по закінченню розповіді їх виправляють.

1. Крупник гречаний.
2. Запіканка рисова.
3. Котлети манні.
4. Макаронник.
5. Бабка з локшини із сиром.
6. Бобові з жиром і цибулею.

Наступний вид змагань розповість нам по те, наскільки ви володієте акторським мистецтвом. Представники команд по черзі підходять до журі і отримують завдання, яке стосується теми сьогоднішнього уроку. Завдання учня за допомогою лише жестів, повідомити команді, що він робить. Якщо команда не відповідає, то відповідь може дати інша команда. Будьте уважні, кожне слово у відповіді має значення. Час – 2 хв.

1. Замочуємо бобові у холодній воді.
2. Варимо макарони зливним способом.
3. Запікаємо крупник при температурі 170-180 °С.

Визначення переможців, коментування оцінок.

ІІІ. Повідомлення домашнього завдання.

Підготувати цікаві рецепти страв із крупів, бобових і макаронних виробів, які готують у нашому регіоні.

IV. Рефлексія.

Висновки. Нестандартні уроки більше подобаються учням, ніж буденні навчальні уроки, адже вони не сковують навчальний процес, активізують діяльність учнів, наближаючи навчання до життєвих ситуацій. Отже, нестандартні уроки, ігрові елементи – це необхідний напрям у формуванні стійкого інтересу до навчання. Різноманітні форми проведення уроків дають можливість виявити здібності кожного учня, викликати непідробну цікавість до предмета, розвинути ідею співробітництва викладача та учня, стати активним учасником навчального процесу, засвоїти матеріал безпосередньо на уроці.

Список використаних джерел

1. Мойсенюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посібн. / Н.Є. Мойсенюк. – К.: Кондор, 2007. – 656 с.

2. Гладун Т.В. Нетрадиційні форми методичної роботи. Сучасні технології навчання та виховання / Т.В. Гладун // Інформацій методичний вісник. – К., 1995. – С. 35-43.

3. Сидоренко Т.О. Типові та нетипові форми організації навчання / Т.О. Сидоренко // Управління школою. – 2004. – №14. – С. 26-31.

УДК 377(083.94):69

В.І. Лановий
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач
Г.В. Рівненко
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач
Державний навчальний заклад «Барський професійний будівельний ліцей»

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗП(ПТ)О БУДІВЕЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

Анотація. *У статті досліджено основи проєктного методу, проаналізовано різні підходи його організації в навчально-виховному процесі. Запропоновано приклад впровадження проєктної технології на підсумковому уроці спеціальної технології для оздоблювальних професій ЗП(ПТ)О будівельного спрямування.*

Ключові слова: *проєктна технологія, міжпредметні зв'язки, алгоритм проєктування.*

V.I. LANOVYI, G.V. RIVNENKO IMPLEMENTATION OF PROJECT TECHNOLOGIES ON LESSONS OF SPECIAL SCIENCE (PT) ON CONSTRUCTION DIRECTION

Abstract. *The article explores the basics of the project method, analyzes the various approaches of its organization in the educational process. An example of the introduction of project technology in the final lesson of the special technology for the finishing professions of the construction engineering direction is proposed.*

Key words: *project technology, cross-domain links, design algorithm.*

Вступ. Будівельна галузь є невід'ємною частиною господарського комплексу країни, індикатором зростання чи занепаду економіки. Вона тісно пов'язана з іншими галузями, їхнім розвитком. Виробництвом будівельних матеріалів в Україні займається майже 9 тисяч підприємств. Одним із ним є «Хенкель Баутехник (Україна)» – одна з найуспішніших компаній за показниками прибутковості і динаміки розвитку в усьому світі. В рамках комплексного соціально-освітнього проекту «Хенкель Академія», який спрямований на підвищення якості освіти випускників навчальних закладів професійної (професійно-технічної) освіти, вона з 2018 р. співпрацює із нашим навчальним закладом. Одним із напрямів співпраці є постачання сучасних будівельних матеріалів для навчання наших учнів.

Невпинне розширення асортименту сучасних будівельних матеріалів, застосування нових технологій потребує від майбутніх будівельників не тільки високого рівня знань та професійних навичок, але й здатності гнучко вирішувати професійні проблеми, грамотно працювати з інформацією, володіти певними знаннями та вміннями з інших наук. Сьогодні майбутній кваліфікований робітник, окрім трудових умінь і навичок, повинен володіти певними загальноосвітніми знаннями. Для їх формування потрібні адекватні їм методи, форми і засоби навчання. Однією з пріоритетних освітніх технологій, що забезпечує цю відповідність, виступає метод проєктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Готуючись до залучення учнів до проєктної діяльності, ми вчимось і самі за роботами В.В. Гузєєва, Р.С. Гуревича. Використання методу проєктів у освітньому процесі підготовки учнів основної та професійної школи розглядалася в працях М.Ю. Кадемії, Є.С. Полат, Г.К. Селевка, І.А. Сасової.

Мета статті – поділитись досвідом впровадження проєктної технології, проаналізувати особливості її використанняна уроках спеціальних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. В Державному навчальному закладі «Барський професійний будівельний ліцей» ми часто залучаємо учнів до проєктної діяльності протягом трьох років навчання; на уроках спеціальних дисциплін переважно обираємо теми, що мають практичну спрямованість. Вони відзначаються чітко визначеним із самого початку результатом діяльності учасників проєкту, якій зорієнтований на соціальні інтереси самих учасників роботи [3, с. 9]. Так, учні-оздоблювачі на І курсі працювали в проєкті «Сучасні механізовані проти традиційних технологій нанесення штукатурки», на ІІ курсі – «Український та європейський ринок керамічної плитки».

Проєкт – сукупність певних дій, документів, попередніх текстів, задум для створення реального об'єкту або певного теоретичного продукту [2, с. 115]. Суть впровадження проєктної технології у професійній школі – стимулювати інтерес учнів до певних проблем, які передбачають оволодіння певною сумою знань через проєктну діяльність, що передбачає їх вирішення. Навчити їх виробити уміння практично застосовувати отримані знання на практиці, розвивати їх критичне

© ***В.І. Лановий, Г.В. Рівненко, 2019***

мислення. Мета цього – пошук фактів, аналіз, роздуми над їх достовірністю, логічне вибудовування цих фактів для пізнання нового, формування впевненості, заснованої на аргументованому міркуванні тощо [1, с. 50].

У процесі виконання проєктних завдань учні рік від року набувають різноманітних вмінь. До них відносяться розумові і практичні дії: розуміння постановки завдання, суті навчального завдання; планування його кінцевого результату, окремих дій; виконання алгоритму проєктування. Учні поступово навчаються багатьом комунікативним вмінням: конструктивно обговорювати результати і проблеми кожного етапу проєктування, вносити корективи у раніше прийняті рішення, висловлювати власні думки і вміти вислуховувати інших учасників проєкту. У них формується розуміння того, що розв'язання проєктного завдання вимагає складання малюнків, схем, ескізів, виконання необхідних розрахунків із залученням відповідних прикладних комп'ютерних програм.

Під час роботи в проєкті викладачі, безумовно,пропонують учням відвідати сайти певних архітектурних, дизайнерських та будівельних компаній, але й радіють, коли учні самостійно знаходять необхідну інформацію, аналізують і оцінюють її практичну цінність.

Кінцевою метою проєкту на уроці спеціальних дисциплін ми бачимо чітку спрямованість на реальний результат, який можна отримати при вирішенні практично значущої для учнів проблеми, який можна осмислити, застосувати в практичній діяльності. Тому важливим етапом роботи є обговорення способів оформлення кінцевих результатів (презентацій, творчих звітів тощо); збір, систематизація та аналіз отриманих даних; підведення підсумків; висновки; висування нових проблем для подальшого дослідження [4, с. 14-15].

Як показує досвід, результат виконаногопроєкту повинний бути «відчутним» для кожного учня, тобтоцілком готовий до свого реального використання. Саме такий проєкт і реалізовуємо на підсумковому занятті ІІІ курсу – «Ремонт квартири». В цьому навчальному році учні групи «Штукатур. Лицювальник-плиточник. Маляр» одержали конкретне реальне замовлення на ремонт квартири.

Тема уроку: «Підсумкове заняття з технології малярних робіт»

Мета уроку:

- *навчальна:* осмислення набутих знань зі спецтехнології та матеріалознавства опоряджувальних робіт. Закріпити знання з комп'ютерної технології, розвивати уміння надавати взаємодопомогу в групі під час розв'язання загальних задач; розвивати навички аналізу власної діяльності, навички монологічної мови, уміння впевнено триматися під час виступу та відстоювати свою точку зору;

- *розвивальна:* розвивати інтелект, просторову уяву, обґрунтованість суджень, формувати здатність відчувати красу ідеї, розвивати вміння логічно аргументувати та розвивати тему, формулювати висновок, чітко будувати свою відповідь;

- *виховна:* виховувати відповідальність за доручену справу, комунікативність, дисципліну звичку до систематичної розумової праці.

Тип уроку: «Урок систематизації знань».

Метод проведення: урок – захист проєкту.

Матеріальне забезпечення: портрет Жака Вьено, креслення – проєкт квартири, мультимедійні засоби, зразки шпалер, назви проєктних груп, бейджики учасників.

Міжпредметні зв'язки: матеріалознавство, будівельне креслення, математика, хімія, фізика, інформатика, основи екології.

Література: Нікуліна А.С. «Малярні роботи»; Добровольський Г.М. «Малярні і шпалерні роботи»; Добровольський Г. М. «Довідник альфрейника»; Монугарова Н. Д. «Колір стін в квартирі»; Добровольський Г. М. «Альфрейно-декоративні роботи»; Енн Бостон «Уютныйдом», сайти Інтернету: www.brickford.ru, www.ypag.ru, www.metrinfo.ru.

Плановий результат: презентація проєктів опорядження квартири.

Форма організації учнівської роботи: Групова робота.

Час роботи: 5 годин позаурочного часу; 1 година навчального часу.

Підготовча проєктна діяльність: об'єднання учнів у групи.

Консультації з підготовки до проєкту.

Видача завдань.

Організувати зустрічі із замовником для консультацій та обговорення рішень, що приймаються, щодо опорядження приміщень.

Відвідати будівельну торговельну мережу міста, ознайомитись із каталогами матеріалів, що пропонуються, та цінами на ці товари, виконати їх фотографії, відеозапис.

Підібрати літературу, інформацію з мережі Internet.

Обґрунтувати актуальність вибору матеріалів для оздоблення приміщень.

Підготувати доповіді та презентації із захисту проєктів на 5 – 6 хвилин.

Диференціація навчання:

Створено 3 групи учнів по 8 учасників. Основні ролі учнів.

Керівник проєкту – організовує роботу в групі, керує нею.

Доповідач – демонструє знання, засвоєні під час роботи над темою.

Економіст – підраховує витратні частини проєкту.

Підготовка викладача до уроку-проєкту.

Організація зустрічей із замовником щодо виконання опоряджувальних робіт на різних етапах підготовки проєкту.

Створення реєстру навчальної літератури та адреси Internet-сайтів для підбору матеріалів щодо оздоблення стін, порівняльними цінами, зразками опорядження інтер'єрів.

Організація екскурсії в мережу магазинів будівельних матеріалів з метою ознайомлення з видами шпалер та каталогами, видами фарбувальних сумішей, які представлені в нашому регіоні.

Консультаційна робота з групами, допомога учням у створенні та підготовці проєктів до демонстрації.

Підготовка кабінету до уроку: організація виставки «Дизайн оформлення трикімнатної квартири», розміщення столів.

Хід уроку

І. Організаційна частина.

ІІ. Оголошення теми, мети уроку.

Викладач. Сьогодні у нас з вами підсумковий урок із спеціальної технології, урок-проєкт. На уроці присутні багато гостей – викладачі, майстри виробничого навчання, адміністрація. Ми прагнемо, щоб ви продемонстрували нам знання, яких здобули на теоретичних уроках та під час виробничих практик протягом трьох років навчання.

Наш проєкт не надуманий. На останній виробничій практиці ваша група, поділена на бригади, згідно підписаних договорів, виконувала ремонтні малярні роботи в під'їздах будинку, власником якого є ОСББ «Жовтень Бар», що знаходиться на вулиці Каштановій, 19А. Вашу якісну роботу та бездоганну трудову дисципліну оцінили не тільки педагоги-наставники. З'явився замовник на весняну виробничу практику – власник трикімнатної квартири в цьому ж ОСББ.

Замовник: У квартирі, де проживає моя родина, вже виконано певний обсяг підготовчих робіт. Учні знають, що в житлових приміщеннях виконана високоякісна штукатурка. Залишилися роботи для майстрів краси – малярів. Я прошу дати ґрунтовну загальну характеристику існуючим у торговельній мережі нашого міста видам водних сумішей для пофарбування вітальні, шпалерам для спальні та дитячої кімнати.

Із задоволенням прийму ваші пропозиції щодо вибору кольору пофарбування вітальні. Зауважу, що в ній є камін, підлога та всі інші предмети інтер'єру, виконані із натуральних матеріалів. Що стосується вибору шпалер для спальні – естетика, екологічність, позитивний вплив на психологічний стан – ось основні критерії їх вибору. А ось в дитячу кімнату для 2-х дівчаток віком 6-ти та 12-ти років – підберіть колір і вид шпалер. Сім'я цінує затишок, спокій, гармонію, елегантність в оформленні квартири.

Викладач: Упродовж минулого тижня ви виконували проєкти оздоблення приміщень трикімнатної квартири, враховуючи як смаки усіх членів родини, так і доцільність вибору тих чи інших матеріалів; користуючись персональним комп'ютером із прикладною програмою MS Excel, розрахували витрати матеріалів. Перед тим як перейти до захисту проєктів, звертаю вашу увагу на те, що результати вашої роботи будуть оцінюватись за такими критеріями: підбір матеріалів, презентація, розрахунки витрат, захист проєкту, оцінка замовника, самооцінка.

Керівник проєкту: 1. Я представляю групу, яка працювала над оздобленням вітальні. Вітальня – це свого роду візитівка вашого будинку. В ньому ви перебуваєте довго, і стіни повинні радувати око, оберігати, охоплювати турботою і затишком.

Доповідач 1. (Коментує презентацію варіантів сучасного оздоблення віталень).

Для того, щоб вирішити який вид фарби вибрати для стін вітальні, перш за все ми познайомились із матеріалами Інтернету – видами існуючих фарб та їх властивостями. Ми зрозуміли, що, по-перше, фарба повинна бути водорозчинна. Ці фарби не мають сильного запаху, швидко сохнуть і добре лягають на стіни, а крім того, безпечні навіть для алергіків і дітей. А ось

свій вибір ми зробили на користь акрилової фарби для внутрішніх робіт. Фарбування стін ними передбачає майже безмежний вибір колірних рішень і поєднань. Це універсальні фарби, використовуються як для внутрішніх, так і для зовнішніх робіт, мають відмінні адгезивні властивості з будь-якою будівельною поверхнею, швидко сохнуть, стійкі до сонця, механічних пошкоджень, є можливість застосування на будь-яких поверхнях, підтримують оптимальну циркуляцію повітря в приміщенні, мають розумне співвідношення ціни та якості. Завдяки своїй екологічності, безпеці для здоров'я людини і дешевизні, вони отримали велике поширення як інтер'єрні. При нанесенні фарби випаровується тільки вода, і в результаті немає жодного стороннього запаху. Ми відвідали торговельну мережу нашого міста, де отримали детальну інформацію про види водних фарб, які є в наявності в наших магазинах і зупинили свій вибір на фарбі Sniezka Ultra Biel (Відео з магазину).

Фарба відмінно колорується пігментами в різноманітні пастельні тони. Термін служби акрилових фарб від 7 років. Білі акрилові фарби мають коефіцієнт білизни до 96%, не жовтіють. Щоб уникнути складнощів із добиранням кольору, зручніше буде скористатися автоматичним колоруванням прямо в магазині.

Щодо вибору кольору, то дизайнер-проектувальник Жак Вьено ще в 30-ті роки XX століття зазначав: «Колір може заспокоювати і збуджувати, створити гармонію і викликати потрясіння. Від нього можна чекати чудес, але він може і викликати катастрофу». Ми вивчили поєднання різноманітних кольорів в інтер'єрі, їх впливу на психологічний стан людини та на виразність інших предметів у приміщені та запропонували замовнику різноманітні варіанти вибору кольору для вітальні (Презентація інтер'єрів віталень).

Разом ми дійшли до єдиної спільної думки, що в даному конкретному випадку оптимальним є бежевий колір. Він символізує тепло, затишок, спокій, розміреність, гармонію; чудово виглядають бежеві стіни з темно-коричневими дверима та коричневими ексклюзивними, з природних матеріалів предметами вітальні. Такий інтер'єр виглядає витончено, багато, підкреслюючи хороший смак господарів будинку. Бежеві тони є універсальними для покриття стін, вони здатні вигідно підкреслити інші кольори, зробити їх ще більш яскравими і виразними. Для частини стіни навколо каміна ми рекомендуємо фактурне пофарбування сонячним жовтим кольором на бежевому фоні, що створить приголомшливий святковий акцент.

Економіст: нам потрібно було розрахувати необхідну кількість ґрунтовки акрилової (нанесення валиком), шпаклівки акрилової стартової, шпаклівки акрилової фінішної, акрилової фарби SniezkaUltraBiel для опорядження вітальні. Розміри вітальні: 5×5×2.6(м); дверний проріз 2×0,9(м), віконний проріз 1,5×2,5(м).

Кінцеві результати розрахунків витрат матеріалів: 1) шпаклівка акрилова стартова – 42кг; 2) шпаклівка акрилова фінішна – 21кг; 3) ґрунтовка акрилова (нанесення валиком) – 5л. 4) акрилова фарба Sniezka Ultra Biel – 5л.

Керівник проєкту 2. Наша група працювала над вибором виду та кольору шпалер для спальної кімнати. Спальня – важливе приміщення у помешканні. У цій кімнаті будь-яка людина повинна мати можливість відпочити і повністю розслабитися. Те, як вона буде оформлена, може покращити або погіршити сон, відпочинок і релаксацію. Занадто яскраве світло, колір стін – все має значення. Надаємо слово доповідачу для презентації наших досліджень та пропозицій.

Доповідач 2. (Презентація «Спальня»).

Після дослідження застосування кольорів у спальних кімнатах ми зрозуміли, що незважаючи на те, що велику частину часу, який ми проводимо в спальні, наші очі закриті, і навколо панує темрява, кольорове оформлення інтер'єру важливе. Дослідження вчених показали, що на тривалість і якість сну безпосередньо впливає колір, який ми бачимо перед тим, як заснути. Ми влаштовані так, що кольори впливають на наш настрій, концентрацію, працездатність і апетит. Ще в храмах Давнього Єгипту облаштовували спеціальні кімнати, в яких промені заломлювались і демонстрували певні відтінки спектру. Вважалося, що бог сонця Ра спілкується так із жерцями, вселяючи в них радість і оптимізм. Зараз вчені знають, як різні тони в оточенні людини впливають на тиск, частоту пульсу і зір, активність і успішність. Особливу значущість ці висновки мають для спальні – місця, де ми проводимо ту третину життя, яка визначає якість інших двох третин. Кращий колір, згідно з дослідженнями вчених, який практично гарантує спокійний 8-годинний сон – блакитний. Вчені стверджують, що люди прокидаються в такому інтер'єрі абсолютно щасливими! Секрет в тому, що відтінки синього знижують тиск і частоту пульсу, а на психологічному рівні асоціюються з морем, небом і нескінченністю, а це сприяє миру і спокою в душі. Так що, вибираємо небесний, бірюзовий і льодово-синій! Враховуючите, що все-таки

основним при виборі кольору є смак людини, яка буде в ньому перебувати, ми розповіли замовнику про наші дослідження, але запропонували й інші варіанти кольорів у спальні. Наш замовник із захопленням зупинився саме на неповторному льодово-блакитному. Врахувавши побажання замовника щодо вибору шпалер для спальні, ми віддали першість текстильним шпалерам. Тканина завжди вважалася «найзатишнішим» матеріалом, тому шпалери для стін із різних видів тканин не втратили своєї актуальності і в наші дні. В якості основних переваг текстильних шпалер, безсумнівно, є естетизм та екологічність. Завдяки природним натуральним матеріалам текстильні шпалери абсолютно екологічні та безпечні для здоров'я всіх членів родини. Крім того, вони відмінно поглинають практично всі побутові шуми, не вигоряють навіть під прямими сонячними променями, стійкі до вологи і забезпечують додаткову теплоізоляцію. Вони можуть бути виготовлені у величезній кількості варіантів текстур. Матеріал має шикарний зовнішній вигляд, завжди виглядає дорого і ексклюзивно, допомагає створити екологічну атмосферу в приміщенні. До того ж, шви, що з'єднують полотна текстильних шпалер, практично непомітні. Після узгодження основних моментів щодо опорядження спальної кімнати, відвідуємо торговельну мережу нашого міста та вибираємо конкретний вид шпалер, подібний до того, що сподобався нашому замовнику (Відео з мережі).

Економіст: перед нами було поставлене завдання розрахувати витрати матеріалів для спальної кімнати – кількість шпалер, шпаклівки акрилової фінішної, ґрунтовки акрилової, (нанесення валиком), клею Quelyd (Келід) спецфлізелін, текстильних шпалер. Розміри спальні 6×3×2.6 (м); дверний проріз 2×0,8 (м); віконний проріз 1,45×1,5 (м).

Кінцеві результати розрахунків витрат матеріалів такі: шпаклівка акрилова фінішна – 20л; ґрунтовка акрилова (нанесення валиком) – 5л; текстильні шпалери (1.06×10,05) – 5 рулонів; клей Quelyd (Келід) спецфлізелін – 300г.

Керівник проєкту 3. Нашій бригаді дісталась найвідповідальніша місія – оформлення дитячої кімнати. Її господарки – дві чарівні дівчинки – Марійка та Ганнуся, віком 6-ти та 12-ти років.

На першій зустрічі з дівчатками ми зрозуміли, що вони спокійні, врівноважені, доброзичливі, поступливі. Люблять спілкуватися з однолітками, віддають перевагу пастельним кольорам шпалерного покриття. Разом з тим, дівчатка хочуть, щоб кімната була стильною, сучасною. Дитяча кімната – місце, з якого починає формуватися уявлення дитини про навколишній світ. Тут вона проводить багато часу, тому вибір правильного опорядження стін стає важливим завданням.

Доповідач 3. На перший план ставимо здоров'я дітей. Ретельно вивчаємо види та властивості усіх існуючих на ринку екологічних видів шпалер та знайомимо з результатами досліджень мешканців квартири – паперовими, корковими,фото- та бамбуковими шпалерами. Найякісніший і найдорожчий варіант – це паперові шпалери на флізеліновій основі. Саме такі виготовляють популярні німецькі бренди Borastapeter Mr, Perswall, Rasch. Флізелін і «дихає», і приховує нерівності стін, і дозволяє швидко і без зайвого бруду поклеїти полотна, не даючи паперу розтягуватися. Разом з дівчатками переглядаємо запропонований нами матеріал. (Презентація «Дитяча кімната».)

При виборі шпалер для кімнати для двох юних господинь, – ми врахували і те, що можливо вони вважатимуть за потрібне персонізувати свої частини кімнати – тобто вибрати різні типи оформлення. Від персонізації кімнати Марійка та Ганна відмовились.

Дівчатка роблять вибір дуже цікавого, приємного, лаконічного, милого дизайну зі шпалерами кольору рожевої пудри. Ми погодились – адже він заспокоює, підвищує стресостійкість, покращує настрій. Цей колір сприяє успіхам у навчанні, підвищує самооцінку. Вирушаємо в магазини будівельних матеріалів нашого міста. Маємо за мету вибрати паперові шпалери на флізеліновій основі. Саме такі в нашому місті представляє популярний німецький бренд – Rasch. Наші чарівні замовниці гідні найкращого! (Відео з магазину.)

Економіст: наша група розрахувала необхідну кількість шпалер, шпаклівки акрилової фінішної, ґрунтовки акрилової (нанесення валиком), клею Quelyd (Келід) спецфлізелін, паперових шпалер на флізеліновій основі для дитячої кімнати з розмірами 5×3,5×2.6 (м); дверний проріз 2×0,7(м); віконний проріз 1,5×1,9 (м).

Кінцеві результати розрахунків витрат матеріалів надаємо замовнику ремонту: 1) шпаклівка акрилова фінішна – 18кг; 2) ґрунтовка акрилова (нанесення валиком) – 4л; 3) шпалери паперові на флізеліновій основі (1.06×10,05)м – 4рулони; 4) клей Quelyd (Келід) спецфлізелін 300г.

Замовник. Я уважно прослухав ваші повідомлення, переглянув презентації варіантів оздоблення. Я задоволений вашою роботою, погоджуюсь із загальними витратами на ремонт квартири. Договір на виконання ремонтних робіт буде укладено з директором ліцею, а після цього

чекаємо вас на об'єкті.

Викладач. Заслухавши і обговоривши захист ваших групових проєктів, у залежності від ваших досягнень, замовник, викладач та старший майстер заповнили таблицю «Критерій оцінювання знань».

Найменування груп	Підбір матеріалів	Презентація	Розрахунок витрат	Захист проєкту	Оцінка замовника	Самооцінка	Середній бал
Група із оздоблення вітальні							
Група із оздоблення спальні							
Група з оздоблення дитячої кімнати							

Підсумок і узагальнення уроку.

Слово викладача. Я вдячна вам за плідну творчу працю при підготовці та проведені сьогоднішнього уроку. Ви опрацювали великий об'єм цікавого матеріалу і досягли мети заняття. Впевнена, що знання, які ви здобули і так вміло застосували, стануть міцним фундаментом в вашому житті, в підвищенні вашого професійного рівня.

Висновки. Все більшої актуальності у підготовці майбутніх фахівців набуває застосування проєктних технологій, оскільки вони створюють умови для творчої самореалізації учнів, підвищують мотивацію для отримання знань, сприяють розвитку їхніх інтелектуальних здібностей.

Вирішення проблеми впровадження проєктної технології передбачає, з одного боку, використання сукупності різноманітних методів, засобів навчання на уроці та в позаурочний час, а з іншого – необхідність інтегрування знань учнів, уміння застосовувати їх із різних галузей науки, техніки.

Список використаних джерел

1. Гузеев В.В. Проектное обучение как одна из интегральных технологий / В.В. Гузеев // Метод проектов: научн.-метод. сб.: Вып. 2. – Мн. : РИВШ БГУ, 2003. – С. 48-63.

2. Кадемія М.Ю. Термінологічний словник з інноваційних методик навчання на основі інформаційно-комунікаційних технологій / М. Кадемія – Київ, 2008, 172 с.

3. Кадемія М.Ю. Веб-квест у підготовці майбутніх учителів / М.Ю. Кадемія, О.В. Шестопалюк – Навч.-метод. посібн. – Вінниця, 2013 – 155 с.

4. Полат Е.Что такое проект? / Е. Полат, И. Петрова, М. Бухаркина, М. Моисеева // Відкритий урок. – 2004. – №5-6. – С. 10-17.

УДК 377.3.018.44

М.М. Лукашенко

майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «ОПЕРАТОР З ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»

Анотація. *У статті розглянуто досвід із впровадження інноваційних технологій навчання, які допомагають підвищити ефективність освітнього процесу, сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів та набуття ними знань та практичних навичок, формують в учнів вміння творчої та самостійної діяльності і розвивають уміння аналізувати виробничу ситуацію. Запропоновано розробку плану уроку виробничого навчання з використаннямонлайн-сервісів, елементів психологічного тренінгу та проблемного навчання. В статті доведено, що формування професійної компетентності учнів в сучасному світі можливо тільки з використанням інноваційних технологій.*

Ключові слова: *інноваційні технології, професійна компетентність, виробниче навчання.*

M.M. LUKASHENKO USING OF INNOVATIVE APPROACHES FOR FORMING OF STUDENTS' PROFESSIONAL COMPETENCE OF AT LESSONS OF INDUSTRIAL TRAININGOF PROFESSION «OPERATOR OF DATA PROCESSING AND SOFTWARE»

© ***М.М. Лукашенко, 2019***

Abstract. *In the article it is considered the experience of introduction of innovative technologies of studying, that help to promote efficiency of educational process, activations of cognitive activity of students and acquisition promote by them knowledge and practical skills, form students' ability of creative and independent activity and develop ability to analyse a productive situation. A plan of industrial training lesson with using online services, elements of psychological training and problem-based learning is proposed. In the article it is proved that formation of students' professional competence in the modern world is possible only with the use of innovative technologies.*

Key words: *innovative technologies, professional competence, industrial training.*

Вступ. Основа професійної майстерності майбутнього фахівця закладається у процесі виробничого навчання – планомірно організованого процесу спільної діяльності майстра й учнів, спрямованого на формування в них таких практичних професійних знань, умінь і навичок, які відповідають сучасному рівню техніки і технології виготовлення продукції та послуг [3, с. 317]. Саме на уроках виробничого навчання в учнів формуються професійні компетенції і особистісні риси кваліфікованого робітника.

Інноваційні технології – це система прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює всю сутність навчання від зазначення мети до фіксування поточних результатів. Ідея щодо «інноваційної технології» передбачає вироблення конкретної сукупності технологій у навчанні, що супроводжують розвиток творчих здібностей, умінь і навичок та інших розумових чинників у учнів [7].

Важливе значення щодо вироблення в учнів твердих знань і стійких умінь має вдосконалення методів викладання знань, а також застосування в кожному конкретному випадку найбільш раціональних методів навчання [3, с. 43]. Майстер знаходиться у постійному пошуку нових інноваційних педагогічних та виробничих технологій для реалізації методів подання та розкриття тієї чи іншої теми. Сприйняття учнями матеріалу залежить від компетентності майстра, від його творчості та підходів, які він застосовує. Важливим стає не тільки навчити учнів виконувати певну операцію, дію, а виробити в них вміння вчитися, самостійно вирішувати питання, мислити та аналізувати ситуацію. Саме тому використання сучасних інноваційних технологій набуває великого значення при підготовці та проведенні уроків виробничого навчання з метою формування в учнів професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань використання інноваційних підходів при формуванні професійної компетентності учнів на уроках виробничого навчання призвело до аналізу робіт таких вчених-педагогів, як Ніколаєнко С.М., Ничкало Н.Г., Пироженко Л.В., Пометун О.І., Царенко О.М., Шепеля В.О. Науковцями доведено, що інноваційні технології в освіті змінюють організацію навчальної і самостійної роботи учнів. А це є новий шлях до їхнього самовдосконалення, саморозвитку, до реалізації освітньої мети: формування професійної компетентності.

***Мета статті*:** показати, як впровадження інноваційних підходів на уроках виробничого навчання сприяє формуванню професійної компетентності учнів із професії «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення».

Виклад основного матеріалу. Пропонується розглянути урок виробничого навчання з використанням інноваційних технологій та інтерактивних методів навчання при підготовці майбутніх фахівців із професії «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення».

Наведено план уроку з використанням різних методів проведення етапів уроку та активізації пізнавальної діяльності учнів. Для візуалізації використано Google-презентацію і сервіс Padlet.com. Для актуалізації знань учнів із попередніх тем наведено приклади питань та практичних завдань інтелектуального турніру. Використано онлайн-сервіси Tagul.com, LearningApps.com та Online Timer, за допомогою яких визначається рівень отриманих знань та практичних навичок учнями на попередніх заняттях. Для закріплення знань створено інтелект-карту.

ПЛАН УРОКУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Професія: «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення».

Тема програми: «Технології обробки інформації. Обробка табличної інформації».

Тема уроку: «Створення макросів».

Мета уроку:

навчальна: формування практичних навичок учнів щодо створення макросів у програмі Excel;

*розвивальна :*розвиток творчої та самостійної діяльності учнів, уважності, відповідальності при введенні та редагуванні даних, застосування логічного мислення при відпрацюванні вправ, уміння аналізувати виробничу ситуацію, розвиток професійної компетентності;

виховна: виховання прагнення до розвитку професійних здібностей, культури поведінки при роботі за комп'ютером та у відносинах з одногрупниками, бережливого відношення до техніки.

Очікуваний результат: по завершенню уроку учні зможуть: створювати макроси, визначати та групувати дії, для яких доцільно застосовувати цей засіб, використовувати їх у своїй роботі, працюючи за ПК, дотримуючись вимог з охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Тип уроку: урок вивчення трудових прийомів і операцій.

Вид уроку: урок-вправа.

Методи: *словесні:* бесіда, пояснення, інструктаж; *наочні:* ілюстрування (карта знань), картки-піктограмки; *практичні:* інтерактивні завдання, вправи.

Дидактичне забезпечення: онлайн-дошка padlet.com, онлайн-сервіси: Tagul.com, Learning Apps. com, OnlineTimer, google-презентація турніру, інструкційна картка, практичні завдання.

Матеріально-технічне забезпечення: ПК в кількості 15 шт., дошка, безпровідна миша та клавіатура, проектор.

Міжпредметні зв'язки: предмети «Теорія обробки інформації», «Охорона праці».

Список основної та додаткової літератури:

Завадський І.О. Microsoft Excel у профільному навчанні / І.О. Завадський, А.П. Забарна – навч. посіб.- К.: Вид. група ВНУ, 2011 – 272 с.: іл.;

Маликова Л.В. Практический курс по электронным таблицям MSExcel / Маликова Л.В., Пылькин А.Н., Жулева С.Ю. – Учебное пособие для вузов. – 2-е изд. испр. и доп. – М.: Горячая линия – Телеком, 2006. – 256 с.: ил.

ХІД УРОКУ

І. Організаційна частина:

Привітання, перевірка присутності учнів, зовнішнього вигляду, запис у журналі, налаштування учнів на роботу. На екрані онлайн-дошка (сервіс *padlet.com)* з плакатом.

Майстер в/н: Давайте налаштуємось на плідну роботу. Зверніть увагу на плакат. Він символізує і розкриває всю багатогранність професії, яку ви обрали, і тепер поступово крокуєте сходинками для отримання знань, вмінь та навичок. Сьогодні залишаємо ще одну сходинку: «Робота в програмі Excel».

Будьте уважні і пам'ятайте: *«Щоб йти вперед, частіше озирайтеся назад, бо інакше ви забудете, звідки ви вийшли і куди потрібно вам йти».*

*Л.М.Андрєєв, письменник-драматург, XIX ст. (*вислів на екрані).

ІІ. Вступний інструктаж:

2.1. Актуалізація знань учнів.

Перевірка знань Інструкції №177 за допомогою психологічного тренінгу «Клубок». На дошці вислів: «Спокій і порядок зберігають здоров'я» («Салернський кодекс здоров'я», філософ-лікар Арнольд з Вілланови, 14 ст.).

Майстер в/н: Пригадаємо правила, використовуючи клубок ниток. Кожен, хто його отримає, намотує нитку на палець, відповідає і передає клубок товаришу. Ниточку тримаєте до тих пір, поки тривають відповіді.

Питання: техніка безпеки перед початком роботи за ПК; техніка безпеки під час роботи за ПК.

Відповіді учнів.

Майстер в/н: Ви пригадали правила поводження в комп'ютерній лабораторії, техніки безпеки перед роботою і при роботі за ПК. На вашу думку, про що говорить ниточка, яка нас всіх при цьому пов'язала?

Вона показує, як ми поєднані протягом 6 уроків, як від кожного залежить загальний результат роботи, а саме досягнення мети заняття: працювати за ПК із збереженням здоров'я і безшкоди комп'ютерам. Пам'ятаймо про цей зв'язок!

На екрані вислів: «У мене є вірних шість слуг. Їх імена: Що? Де? Коли? Як? Чому? Хто?» (Джозеф Рельярд Кіплінг англійський поет, 19 ст.)

Проводиться інтелектуальний турнір «В гостях у Excel».

Учні об'єднані в дві групи, обраний капітан. Гра складається із трьох турів. Для оцінювання картки-піктограмки «екселики».

Загальні правила: Якщо учасник команди не дає відповіді – слово надається протилежній команді, яка за правильну відповідь отримує один «екселик».

Тур 1. *«Один за всіх і всі – за одного!»*

Правило: Скільки правильних відповідей – стільки «екселиків» заробляє команда. Інтерактивне завдання «Правильна відповідь» виконується за допомогою сайту Learning Apps.com.

Розділ 3 * Новітні технології професійної підготовки кваліфікованих робітників

Таблиця 1

Питання для команд

№	Питання	№	Варіанти відповідей
1	Електронна таблиця Excel призначена для:	1	обробки інформації в таблицях
		2	створеннятекстовихдокументів
		3	редагування графічних представлень великих об’ємів інформації
2	Активна комірка – це комірка:	1	в якій виконується введення інформації
		2	для запису команд
		3	яка містить формулу
3	Як називається група комірок в електронних таблицях?	1	діапазон
		2	діаграма
		3	таблиця
4	При копіюванні формул абсолютні посилання:	1	не змінюються
		2	змінюються
		3	перетворюються в залежностівід правил, вказаних у формулі
5	Оберіть правильний варіант позначення змішаного посилання:	1	A$111
		2	R123
		3	B98
6	Вираз 5(A2+C3):3(2B2-3D3) в електронній таблиці має вигляд:	1	5(A2+C3)/3(2B2-3D3)
		2	=5*(A2+C3)/3*2*B2-3*D3
		3	=5*(A2+C3)/(3*(2*B2-3*D3))
7	Оберіть правильний запис формули в електронній таблиці:	1	=A2*A3-A4
		2	C3=C1+2*C2
		3	A5B5+23
8	Як називається цей елемент інтерфейсу? 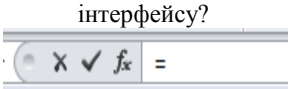	1	рядок формул
		2	рядок стану
		3	рядок заголовку
9	Які типи інформації може містити комірка?	1	текст, число, формула
		2	текст, діаграма
		3	зображення, число
10	Оберіть правильний запис адреси діапазону комірок:	1	A5:F12
		2	A5;F12
		3	A1F12
11	До якої категорії відноситься дана функція? 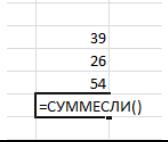	1	математичні
		2	логічні
		3	статистичні
12	Про що говорить помилка у формулі типу 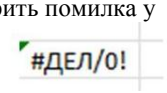	1	спроба ділення на нуль
		2	посилання на неправильний діапазон
		3	неправильна формула
13	Яку функцію виконують діаграми в Excel?	1	графічне відображення даних електронної таблиці
		2	доповнення таблиці даними
		3	обчислюють дані в таблиці
14	Оберіть назву одного з форматів даних:	1	фінансовий
		2	математичний
		3	статистичний
15	Що таке консолідація в електронних таблицях?	1	об’єднання даних із декількох таблиць
		2	побудова графічного зображення даних
		3	автоматичне копіювання даних
16	До якої категорії відносяться функції: ВПР, ІНДЕКС; ПОИСКПОЗ?	1	посилання і масиви
		2	дата та час
		3	математичні
17	Оберіть функції, які належать до категорії «Дата та час»:	1	ЧИСТРАБДНИ, ДНЕЙ360, СЕГОДНЯ
		2	СЕГОДНЯ, МАКС, МІН
		3	СРЗНАЧ, СУММ, ІНДЕКС

Тур 2. *«Покажи практичні навички…»*

Правило: учні кожної команди демонструють виконання завдання. За кожне правильно виконане завдання – 2 «екселики».

Таблиця 2

Практичні міні завдання для команд

№	1 команда	№	2 команда
1	Визначити кількість учнів у групі, які мають домашній телефон на основі даних стовпчика «Дом. тел.» («Счет3»)	**1**	Визначити мінімальний і максимальний бал учнів групи, з яким вони прийшли зі школи. («Макс», «Мин»)
2	В стовпчику «Бал» зі школи встановити візуальне відображення (за допомогою індикаторів) балів: 7 і вище та менше 7. («Виділити дані», «Умовне форматування», «Создать правило»)	**2**	За результатами стовпчика «Мова», об'єднати учнів у підгрупи: хто вивчав англ. – 1 підгрупа, нім. – 2 підгрупа, франц. – 3 підгр. («Если»)
3	Організувати обчислення кількості повних років учнів групи за даними стовпчика «Дата народження» («Разндат»)	**3**	Організувати обчислення кількості дівчат і хлопців у групі по результатам даних стовпця «Стать»(«Счетесли»)
4	Створити випадаючий список для виведення прізвищ учнів групи («Данные – Проверка данных»)	**4**	Організувати пошук адреси за прізвищем (ВПР)
5	За шкільним балом визначити рейтинг учнів угрупі на 1 вересня («Ранг»)	**5**	Вивести дані учнів, що проживають в м.Вінниці («Данные – фильтр – содержит – м.Вінниця»)

Тур 3. *«Допоможи знаннями команді»)(2хв)*

Правило: Команди отримують місця за ПК з онлайн-«хмаркою».

За 2 хв. потрібно знайти і виписати назви: функцій математичної категорії – для 1 команди; функцій статистичної категорії – для 2 команди.

Час визначається за допомогою онлайн-таймера на екрані.

За кожну правильно визначену функцію команда отримує «екселики».

Підводиться підсумок турніру. Та команда, у якої більше «екселиків», виграє і кожен учень отримує на данному етапі 10 або 9 балів у залежності відроботи в команді. В другій команді учні отримують 9 і 8 балів. Відповідно виставляються бали за повторення теми в карту контролю.

2.2. Мотивація пізнавальної діяльності.

На екрані вислів: «Чим більше знаєш, тим більше можеш» (Едмон Абу французький публіцист 14 ст.).

Майстер в/н: я побачила, що ви маєте багаж знань і вмінь при роботі в програмі. А чи хотіли б ви полегшити та спростити свою роботу щодо створення та обробки даних у програмі Excel? Сьогодні ви навчитеся полегшувати роботу за допомогою такого засобу програми як макроси і отримаєте практичні навички зі створення макросів та їх застосування.

2.3. Пояснення нового матеріалу та способів виконання практичних дій.

Звертається увага учнів на уроки теорії із предмета «Технології обробки інформації», виконання ними лабораторних робіт.

Майстер в/н: нагадую, що ми продовжуємо знайомство з інтелект-картами, створенням та використанням їх під час виробничого навчання.

Кожній команді видається заготовка інтелект-карти із нової теми.

Пояснення проводиться за такими питаннями з демонстрацією рухів:

1. Поняття макросу (макрос – набір команд, об'єднаний у модуль).

2. Способи створення макросів:

а) Із використанням вкладки «Разработчик» («Файл» – «Параметри» – «Настройка ленты» – активізувати параметр «Разроботичик» – «Ок»).

б) З використанням вкладки «Вид».

3. Запис макросу (назва макросу, призначення макросу комбінації клавіш, опис).

4. Зупинка макросу.

5. Використання макросу.

6. Що робити, якщо макрос не працює? Чому не працює?

а) Виконати команду «Безопасность макросов».

б) У вікні «Центр управления безопасностью» налаштувати параметр «Включить все макросы»

в) Збереження з підтримкою макросів.

2.4 Закріплення нового навчального матеріалу.

Після кожного розглянутого питання учні повторюють практичні дії. Кожна команда вносить етапи роботи з макросами в інтелект-карту і здає майстру.

Виставляються оцінки в Карту контролю, оголошуються підсумкові бали.

Видача завдань учням для самостійної роботи відповідно карток практичного завдання. Пояснення послідовності виконання завдання. Закріплення учнів за робочими місцями. Повідомлення про критерії оцінювання:

Завд. 1 - 4 оцінюються в 2 б.; 5 – 1 б.; 6 – 8 – 6 б.; додаткове 9 – 3 б.

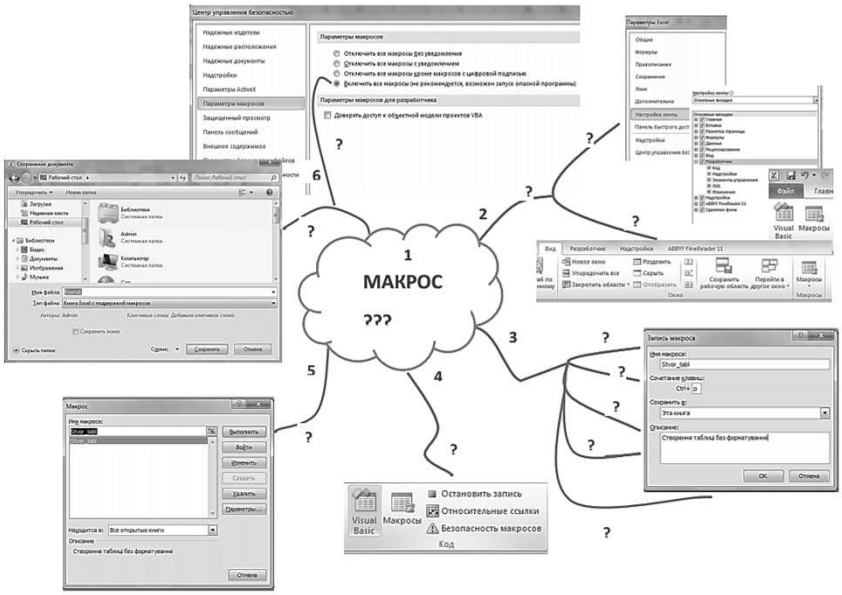

Рис. 1 Інтелект-карта

III. Поточний інструктаж.

1. Виконання учнями тренувальних вправ, розроблених майстром.

2. Обхід учнів із метою: контроль і спостереження процесу виконання вправ; надання практичної допомоги, індивідуальна робота з учнями; перевірка організації робочих місць та дотримання вимог безпеки; перевірка правильності виконання учнями операцій; індивідуальний поточний інструктаж; демонстрація учнями виконаних завдань, перевірка,оцінювання.

IV. Заключний інструктаж.

1. Аналіз умінь учнів застосовувати нову навчальну інформацію.
2. Розбір загальних помилок, зазначення шляхів їх попередження.
3. Аналіз додержання правил охорони праці, повідомлення оцінок.
4. Порівняльний аналіз виконаних робіт, перегляд кращих робіт.

V. Домашнє завдання.

Висновки. На нашу думку, наведена методика організації проведення заняття сприяє практичному та теоретичному засвоєнню учнями даної теми в повному обсязі. Досвід засвідчує, що використання інноваційних технологій в освітньому процесінабагато підвищує ефективність проведення уроків виробничого навчання та надає змогу підвищити рівень мотивації учнів, активізувати їх пізнавальну діяльність, заохотити. А це, в свою чергу, сприяє формуванню комунікативних та компетентностних якостей в учнів, на що і націлена діяльність майстра виробничого навчання. Таким чином, інноваційні технології є невід'ємною частиною сучасної професійної (професійно-технічної) освіти.

Список використаних джерел

1. Волков В.Б. Понятный самоучитель Excel 2010. – СПб.: Питер, 2010. – 256 с.:ил.

2. Завадський І.О. Mickosoft Excel у профільному навчанні / І.О. Завадський, А.П. Забарна. – Навч.посіб. – К.: Вид. група ВНУ, 2011. – 272 с.: іл.

3. Лавренов С.М. Excel: Сборник примеров и задач. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 336 с.: ил. - (Диалог с компьютером).

4. Ничкало Н. Г. Педагогічна книга майстра виробничого навчання / Н.Г. Ничкало. – Київ, «Вища школа», 1994. –334 с.

5. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І.Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К.,2004. – 192 с.

6. Царенко О. М. Особистісно орієнтоване навчання учнів // Наукові записки КДПУ. Сер.: Пед. науки. – 2007. – Вип. 72. – С. 235-240.

7. Українцева Ольга. Розвиток творчого мислення учнів на уроках трудового навчання КДПУ ім. В. Винниченка

[Електронний ресурс] / Українцева О., Царенко О.М. – Режим доступу https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/konferentsii/fizyka-tekhnolohii-navchannia/97-2017/teoriia-ta-metodyka-tekhnolohichnoi-osvity/1171-rozvytok-tvorchoho-myslennya-uchniv-na-urokakh-trudovoho-navchannya.html (18.09.2019) - Назва з екрана.

УДК 377.016:696.6]:004

В.А. Мартинюк
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії
Державний навчальний заклад «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці»

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ – ОСНОВА КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПІДГОТОВЦІ ЕЛЕКТРОМОНТЕРІВ ІЗ РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЕЛЕКТРОУСТАТКУВАННЯ НА УРОКАХ СПЕЦТЕХНОЛОГІЇ

Анотація. *Розглянуто доцільність використання інтерактивних технологій для кращого розвитку професійної підготовленості учнів, їх здібностей, обґрунтовано поняття «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід». Представлено приклад використання ІКТ на уроці спецтехнології.*
Ключові слова: *інтерактивні технології, інноваційне навчання, компетенції, компетентнісний підхід, комп'ютеризація.*

V.A. MARTUNIYK APPLICATION OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES - THE BASIS OF A COMPETENCE APPROACH IN THE PREPARATION OF ELECTRICAL MONITORS FOR THE REPAIR AND SERVICE OF ELECTROCUTE

Abstract. *The expediency of using interactive technologies for the better development of students' professional readiness, their abilities is considered, the concept of «competence», «competence», «competence approach» is grounded. An example of using ICT in a special technology lesson is presented.*
Key words: *interactive technologies, innovative training, competencies, competency approach, computerization.*

Посмішка дешевше електрики, але дає стільки ж світла.
Анрі Антуан Груе (Аббат П'єр)

Вступ. Двадцять перше століття, епоха комп'ютеризації, інноваційних, інтерактивних, проєктних технологій. Людство живе у світі, який занадто швидко міняється. Змінюються і педагогічні технології в освіті. Вони всіма доступними методами, способами і підходами створюють кращі і сприятливіші умови для досягнення поставленої мети, а саме:

- *інноваційні технології* – це допомога учням краще зрозуміти і осмислити навчальний матеріал [7];
- *інтерактивні технології* – краще сприяють розвитку навичок, вміння і активності учнів [7];
- *проєктні технології* – дають змогу для особистої, самостійної творчості [7].

Інноваційні технології – це ті, які передбачають не стільки освоєння дисципліни, скільки формування компетенцій, для чого використовують активні та інтерактивні методи навчання. До таких технологій належать, наприклад: інформаційно-комунікаційні технології (залучення інформатики у вивчення технічних дисциплін), особистісно орієнтовані технології (розвивають природні дані учнів, комунікативні здібності), дидактичні (використання нових прийомів, методів в навчальному процесі) та ін.

З перших зустрічей з учнями викладачі технічних дисциплін повинні забезпечити конкретне розуміння цілей вивчення дисципліни, її внесок у формування компетенцій. Для цього освітня програма повинна забезпечувати в більшій частині проблемний, дослідницький характер навчання, мотивуючи майбутніх робітників на придбання необхідних компетенцій [6].

Реалії сучасного суспільства і сучасного виробництва вимагають від робітника не тільки професійної грамотності, а й вміння вбудовуватися в будь-який виробничий процес, правильно орієнтуватися в навколишньому житті і бути готовим це життя перетворювати, легко адаптуватися до постійно змінюваних професійних стандартів і вимог. Сьогодні потрібен випускник, що здатний проводити самоаналіз, і прагне до неухильного самовдосконалення. Сучасне професійне навчання – це вид освіти, який спрямований на придбання учнями знань, умінь, навичок і формування компетенцій, необхідних для виконання певних видів трудової, службової і професійної діяльності.

Конкурентоспроможність випускника на ринку праці безпосередньо залежить від якості його

© ***В.А. Мартинюк, 2019***

професійної підготовленості, тобто від його професійної компетентності. Компетентність – результат професійної освіти.

Компетенції проявляються в готовності випускника застосовувати знання, вміння, досвід для успішної професійної діяльності, а також в умінні знайти адекватне рішення в певній проблемній ситуації [5]. Це означає, що цілі будь-якого заняття повинні бути сформовані як необхідні компетенції, затребувані в професійній діяльності конкретного фахівця. Результатом освоєння компетенцій повинні стати знання і вміння, які учень повинен продемонструвати по завершенню вивчення дисципліни [4].

В умовах інноваційних змін розвитку сучасної освіти з'явилася нагальна потреба суспільства у творчих, діяльних, обдарованих громадянах, здатних до життєвого самовизначення. За останній час можна помітити те, що все більше обертів набирає переорієнтація оцінки результатів освіти з понять «освіченість», «вихованість», «загальна культура» на поняття «компетентність» та «компетенція», яка може забезпечити досягнення нової якості освіти, спрямованої на всебічний розвиток особистості, з метою підготовки її до активної та ефективної участі в суспільному житті, з найбільшою користю для себе та для суспільства в цілому [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень підтверджує, що проблема використання компетентнісного підходу в освіті стала нагальною в сучасній педагогіці.

Теорія компетентнісного підходу в освіті розроблялася і була представлена в працях як зарубіжних учених Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена, так і наших вітчизняних. Українські перспективи компетентнісного підходу в сучасній освіті досліджували вчені: І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачева та інші.

У вітчизняній науковій літературі найбільшого поширення набуло визначення компетентності як сукупності знань і вмінь, необхідних для ефективноїпрофесійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію, запропоноване С. Гончаренком. На думку І. Беха, «трактування поняття«компетентність» дуже широке…» [1].

«Компетентний» в широкому розумінні – «це знаючий, обізнаний у певній галузі»; у вузькому розумінні – той, хто має право авторитетного судження як спеціаліст високого рівня в певному колі питань. Бути компетентним – значить, вміти реалізовувати знання, застосовувати досвід, волю і емоційний стан для вирішення проблем у конкретних обставинах.

На думку багатьох українських вчених, компетентність не зводиться до знань і вмінь у кількісному відношенні. Але без знань і особистого досвіду діяльності набуття ключових компетентностей неможливе. Більш того, набуття компетентностей залежить від активності, свідомого відношення до різних видів діяльності (праці, навчання тощо). Але, водночас, у тлумаченні понять «компетентність», «технологія», «компетентнісний підхід» і дотепер немає одностайності, тому що не дійшли згоди вчені [8].

Метою статті є доцільність застосування інтерактивних технологій при вивченні будови та принципу дії електричних машин, електровимірювальних приладів, систем електрозахисту і автоматики та іншої техніки, яке істотно підвищує ефективність і якість знань.

Виклад основного матеріалу. Уроки на проблемні теми дозволяють розкрити весь потенціал учнів, змушуючи згадувати, аналізувати, прогнозувати і отримувати нові знання. Пояснення навчального матеріалу часто супроводжується демонстрацією мультимедійних презентацій; показом відео- і телефільмів або їх фрагментів. Презентація – це не тільки робота викладача щодо передачі інформації, це його власне бачення пропонованого для вивчення матеріалу, та творча іскра, якою педагог розпалює багаття пізнання.

Використовувані в презентації картинки, фотографії, зображення і схеми дають учням більше інформації, ніж сухо викладений текст, при цьому працює як аудіо-, так само і зорова пам'ять, і уява, яка сприяє кращому сприйняттю матеріалу, ефективному його засвоєнню, а в подальшому – й відтворення. Використання наочних прийомів не тільки допомагає зрозуміти і краще запам'ятати навчальний матеріал, а й створює емоційне ставлення до досліджуваного, підвищує інтерес до нього, ініціює активну навчально-пізнавальну діяльність учня, розвиває його особистісні якості. Активність учнів повинна бути спрямована не на просте запам'ятовування, а на процес самостійного добування знань [3].

Тема програми: «Будова, монтаж, технічне обслуговування і ремонтелектричних машин змінного та постійного струмів».

Тема уроку: «Асинхронний двигун із короткозамкнутим ротором».

Формування предметних компетентностей: знань про призначення, принцип дії, будову, схеми включення та застосування асинхронних двигунів із короткозамкнутим ротором.

Формування ключових компетентностей: забезпечити в ході уроку поглиблення і розширення знань учнів із даної теми, формування і розвиток розумово-пізнавальних і творчих якостей молоді, рівень яких визначає конкурентну спроможність на сучасному ринку праці; розвиток політехнічного кругозору з професійною спрямованістю, логічне мислення і увагу, вміння працювати самостійно в поєднанні з колективною роботою, сприяти формуванню уміння правильно і лаконічно висловлювати свої думки, логічно обґрунтовувати твердження; умінню аналізувати, робити висновки, використовувати отриману інформацію в особистому житті.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання і наочність: мультимедійний проектор для демонстрації презентації опорних знань у програмі «Microsoft Power Point», екран. Телевізор для демонстрації відео. Оригінали асинхронних двигунів із короткозамкнутим ротором: а) двигун у розрізі для вивчення його будови, а також відео; б) двигун для демонстрації його розбирання і складання. Роздатковий матеріал для оцінювання знань учнів у вигляді тестів.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

II. Основна частина:

1. Актуалізація опорних знань (розминка):

- В чому суть явища електромагнітної індукції (навести приклади)?
- Що таке змінний електричний струм, чим відрізняється від постійного?
- Що це за апарат – електрична машина?
- Які основні типи електричних машин ви знаєте?
- Що таке обертове магнітне поле, як воно утворюється?
- З чого складається електрична машина?
- Чому магнітопровід машини виготовляють із пластин, а не із суцільного металу?
- Які можуть бути характерні несправності електричних машин?
- Де застосовуються електричні машини?
- Чи може працювати електричний прилад без роботи електричної машини?

2. Мотивація: основна ідея нашого уроку – це поєднання теоретичних знань із практикою. В даний час практично ніхто, жодна сім'я, жоден цех, завод чи фабрика, ні одне колективне господарство, жодна фірма не зможе обійтися без електроенергії, а отже, і без електродвигунів, які є електроприводами для різноманітних верстатів, пристроїв і механізмів, приладів побутового призначення. Тому вже із цієї інформації зрозуміло, що в житті кожної людини електродвигуни відіграють дуже важливу роль. Вони нам набагато полегшують виконувати роботу, виконують її завжди якісно, колосально економлять нам час, створюють у процесі праці комфорт і прекрасний настрій. Тому таким пристроєм як асинхронний двигун із короткозамкнутим ротором, особливо електрикам, завжди потрібно досконало знати, володіти, вміти вмикати різними способами і виконувати їх технічне обслуговування.

3. Сприйняття і усвідомлення учнями нового матеріалу.

Презентація в програмі «Microsoft Power Point».

I. Елементи історії. Створення М.О. Доліво-Добровольським трифазного генератора,

трифазного електродвигуна з короткозамкнутим ротором, трифазного трансформатора і трифазної лінії електропередачі.

ІІ. Демонструю відео: «Будова асинхронного двигуна з короткозамкнутим ротором» – відео створили студенти Руденко П.М., Вайсберг В.В. та Онисимчук В.О. за допомогою редактора 3D-зображень.

ІІІ. Принцип дії. Робота асинхронного двигуна ґрунтується на явищі, що називається «диск Араго-Ленца», явище електромагнітної індукції. Це явище полягає ось у чому: якщо перед полюсами постійного магніту помістити мідний диск, який вільно сидить на осі,й обертати магніт навколо його осі за допомогою рукоятки, то мідний диск обертатиметься у тому ж напрямку. Це пояснюється тим, що під час обертання магніту його магнітне поле пронизує диск і індукує в ньому вихрові струми. Внаслідок взаємодії вихрових струмів із магнітним полем магніту виникає сила, яка приводить диск в обертання. На основі закону Ленца напрямок будь-якого індуктивного струму такий, що він протидіє причині, яка його викликала. Тому вихрові струми в тілі диска прагнуть затримати обертання магніту, але не маючи можливості зробити це, приводять диск в обертання так, що він обертається слідом за магнітом. Двигун і називається асинхронним, бо частота обертання магнітного поля статора не співпадає з частотою магнітного поля ротора.

IV. Способи пуску асинхронних двигунів:

А) Прямий пуск: відрізняється простотою, набув широкого впровадження. Обмотка статора вмикається на повну напругу і двигун приходить в обертання. Зупинку двигуна здійснюють відключенням обмотки від мережі. Вмикання виконують через рубильники, перемикачі, пакетні і автоматичні вимикачі, контактори, магнітні пускачі і т.д.

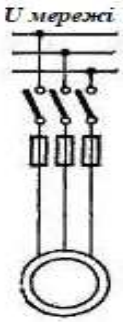

Б) Пуск із допомогою магнітного пускача (нереверсивний): для подачі напруги на керуюче і силове коло використовується ввідний автомат. Пуск асинхронного двигуна здійснюється кнопкою «Пуск», яка замикає свої контакти в колі котушки магнітного пускача К1. Він спрацьовує, замикаючиосновні контакти силового кола статора, внаслідок чого електродвигун АД під’єднується до живлення. У той же час у керуючій мережі відбувається замикання блокуючого контакту К1, який шунтує кнопку «Пуск». Щоб відключити асинхронний двигун, необхідно натиснути клавішу «Стоп». При цьому К1 розмикається і подача напруги на статор припиняється. Після цього потрібно вимкнути ввідний автомат.

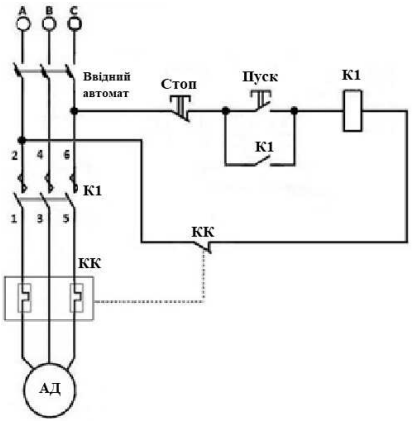

Схема управління АД із ротором передбачає кілька захистів: від КЗ – за допомогою автоматичного ввідного вимикача і плавкими запобіжниками; від перевантажень – за допомогою теплового реле КК (при перегріванні дані пристрої від’єднують контактор К1, припиняючи роботу двигуна); нульовий захист – за допомогою магнітного пускача К1 (при низькій напрузі або її повній відсутності контактор К1 розмикається і електродвигун вимикається).

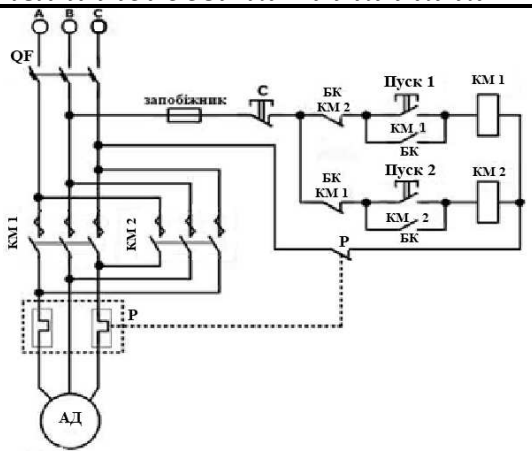

*В) Пуск із допомогою магнітного пускача (реверсивний): с*хема дає змогу робити запуск електродвигуна і змінювати напрям його обертання. Для запуску необхідно включити автомат QF і натиснути «Пуск (1)», в результаті чого струм надходить на магнітний пускач КМ1, який живить статор. АД реверсують послідовним натисканням кнопок «С» (КМ1 вимикається і двигун зупиняється) і «Реверс» – «Пуск (2)» (спрацьовує КМ2 і асинхронний двигун запускається в реверсному напрямі).

В даній схемі натисканням кнопки реверсу змінюється чергування фаз напруги живлення на статорі двигуна, що буде викликати зміну напряму його обертання (реверс). За допомогою нормально замкнутих контактів КМ1 і КМ2 виконано захист від помилкового включення відразу двох магнітних пускачів КМ1 і КМ2. Також діють захисти, аналогічні описаним раніше. Відключити електродвигун можна кнопкою «С» і автоматом QF.

V. Основні аварійні режими електродвигунів виникають через:

- обриви фази – 50%;
- загальмовування ротора – 20%;
- технологічні перевантаження – 20%;
- зниження опору ізоляції – 10%;
- порушення охолодження – 10%.

VI. Відключення відбувається в таких ситуаціях:

- при перевантаженні по струмові недопустимої тривалості;
- при недовантаженні (холостому ході) електроустановки;
- при обриві будь-якої фази;
- при перекосі фаз по струмові.

VII. Застосування асинхронних двигунів:

- електродвигуни у побуті;
- в окремих галузях народного господарства.

VIII. Охорона праці при експлуатації електродвигунів:

Найбільш характерні ситуації, при яких потрібне негайне (аварійне) відключення електродвигуна від мережі з точки зору охорони праці:

а) можливість нещасного випадку або нещасний випадок із людиною – вимагають негайної зупинки двигуна;

б) наявність диму та вогню з двигуна або його пускорегулюючої апаратури;

в) вібрації понад допустимі норми, які загрожують двигуну;

г) поломка привідного механізму;

д) нагрівання підшипників понад допустиму температуру, зазначену в інструкції заводу-виробника двигуна;

е) істотне зниження числа обертів, що супроводжується швидким нагріванням двигуна.

III. Узагальнення і систематизація знань.

<u>Тестування.</u> Учням пропонується дати відповідь на 12 запитань, оцінювання проводиться за 12-бальною системою. Запитання охоплюють матеріал спецтехнології, електротехніки, фізики.

IV. Заключна частина.

Підсумки уроку. Викладач характеризує загальну картину засвоєння навчального матеріалу, а також вказує на позитивні моменти і на основні недоліки.

Домашнє завдання:

а) В.Є. Китаєв, «Електротехніка з основами промислової електроніки», §65-67, с. 126-131;

б) Ю.Д. Сибикин, «Обслуживание электроустановок промышленных предприятий», §27, с.85;

в) В.Б. Атабеков, «Ремонт электрооборудования промышленных предприятий», §17, §20, с. 84-92;

г) А.С. Кокорев, «Электрослесарь по ремонту электрических машин», §5, с. 18.

Висновки. Отже, щоб підготувати компетентного, конкурентноздатного кваліфікованого електромонтера, потрібно весь час збагачувати, поповнювати і підтримувати свій професійний рівень. Тому сьогодні і необхідно користуватися найсучаснішим обладнанням, інтерактивними методами проведення уроків, включаючи в процес як єдине ціле компетентнісний підхід для досягнення мети. Адже сучасні технології дають можливість красиво, доступно, оригінально подати учням матеріал, закріпити його, оцінити знання і при цьому зекономити час за рахунок об'єднання предметних і ключових компетентностей.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. – К.: Виховання і культура №12 (17,18) – 2009 р. – С.5-7.

2. Гуцан Л.А. Компетентнісний підхід у сучасній освіті [Електронний ресурс] / Л.А. Гуцан. – Режим доступу : https://lib.iitta.gov.ua/2349/1/Gutsan_50025.pdf – Назва з екрана.

3. Донская Т.М. Формирование и развитие профессиональных компетенций через активные формы и методы обучения [Электронный ресурс] / Т.М. Донская. – Режим доступа: http://festival.1september.ru/articles/604114/ – Загл. с экрана.

4. Кузьминская А.В. Формирование общих и профессиональных компетенций обучающихся в рамках модульно-компетентностного подхода в профессиональных образовательных организациях // Молодой ученый – 2014. – №16. – С. 349-351.

5. Насейкина Л.И. Формирование профессиональных компетенций студентов вуза при обучении по стандартам третьего поколения и методика их оценки / Л.И. Насейкина, И.Ю. Жарикова // Инновации в науке – 2012. – №9. – С. 79-85.

6. Раевская Л.Т. Инновационные технологии в преподавании технических дисциплин / Л.Т. Раевская, А.Л. Карякин // Современные проблемы науки и образования. – 2017. – №5. – С. 16-21.

7. Впровадження в навчальний процес інноваційних технологій [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://naurok.com.ua/dopovid-na-temu-vprovadzhennya-v-navchalniy-proces-innovaciynih-tehnologiy-3126.html – Назва з екрана.

8. Школа творчого вчителя [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/2349/1/ Gutsan_50025.pdf. – Назва з екрана.

УДК 37.013:001.895:664.5

О.М. Пахолюк

викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ БІЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СПЕЦДИСЦИПЛІН ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ІЗ ПРОФЕСІЇ «КОНДИТЕР»

Анотація. *У статті розглянуто роль білінгвального навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі (ЗП(ПТ)О). Розкрито педагогічні умови, які забезпечують результативність підготовки майбутніх спеціалістів у професійній діяльності. Відзначено ефективність використання білінгвального навчання при формуванні професійних знань і навичок. Розкрита суть поняття «білінгвальне навчання».*

Ключові слова: *білінгвальна освіта, білінгвальне навчання, моделі білінгвального навчання.*

O.M. PAHOLIUK THE USE OF ELEMENTS OF BILINGUAL TRAINING IN THE LESSONS OF SPECIAL DISCIPLINES IN THE TRAINING PROFESSIONAL OF THE PROFESSION «CONFECTIONER»

Abstract. *The role of bilingual learning in vocational (vocational-technical) schools (hereinafter referred to as (V(P)S)). Pedagogical conditions that ensure the effectiveness of future specialists training in professional activity are considered in the article. The effectiveness of the bilingual training usef in the formation of professional knowledge and skills is noted. The essence of the concept is revealed: «bilingual training».*

Key words: *bilingual education, bilingual teaching, bilingual education models*

Вступ. Останні роки трудовий потенціал України спрямований на європейські країни. Учні ЗП(ПТ)О все частіше запрошуються для проходження виробничої практики у різні країни Євросоюзу. Одна із проблем, яка виникає на перших порах, – це мовний бар'єр. Фахівці, які володіють іноземними мовами, більш затребувані на ринку праці.

У зв'язку з цим виникає потреба у появі нового типу освіти – білінгвальної. (Білінгвальна освіта (bilingual education) – освіта, в процесі якої використовуються дві мови – рідна (перша) та

© ***О.М. Пахолюк, 2019***

друга (іноземна)), що дає можливість більш інтенсивного проникнення в іншу культуру та допомагає швидше адаптуватися при проходженні практики за кордоном, відкриває професійні перспективи [1]. Білінгвальне навчання – важлива умова подолання мовного бар'єру.

З урахуванням інтеграції до Європи і тенденції до глобалізації, володіння іноземною мовою стає ключовою складовою освіченої людини. Це в повній мірі відноситься до англійської мови, яка є пріоритетною мовою спілкування в багатьох галузях економіки і науки.

Мета двомовної освіти – вийти за прийняті освітні рамки володіння англійською мовою. Учні вчаться спілкуватися іноземною мовою в різних життєвих та професійних ситуаціях.

Для того, щоб фахівці визнавались іншими державами та були конкурентоспроможними на сучасному ринку праці, необхідна модернізація освіти, особливо стосовно рівня вивчення іноземних мов загалом та іноземних мов за фаховою підготовкою зокрема.

Підтвердженням цього є приєднання України до рішень Сорбонської (Париж, 1998) та Болонської (Болонья, 1999) Декларацій, що проголосили створення єдиного європейського освітнього простору, в якому національні ідентичності можуть взаємодіяти та зміцнюватися на користь держав Європи, їх учнів, студентів та громадян загалом. У межах цих Декларацій Європейською Комісією визначені головні напрями дій держав щодо мовної освіти (Брюссель, 2002), які були підтримані і нашою країною: поширення практики вивчення мов упродовж усього життя людини; підвищення рівня ефективності мовної освіти; мовна підготовка фахового спрямування в навчальних закладах усіх рівнів; створення сприятливих умов для вивчення сучасних мов [3].

В Україні педагогічні дослідження білінгвальної освіти з'явилися нещодавно. Їх поява спричинена загалом тим, що починаючи з 90-х років XX століття, нові соціально-економічні реалії, прагнення інтеграції у європейський простір викликали появу хвилі досліджень, присвячених проблемам формування фахівця-білінгва, а також вивченню зарубіжного досвіду білінгвального навчання та можливостей перенесення такого досвіду на вітчизняну систему освіти, його адаптації з урахуванням наявних соціокультурних умов (А.М. Гусак, А.О. Ковальчук, Ф.А. Моісеєва). Однак, варто зауважити, що незважаючи на наявність певних результатів у розробці проблеми білінгвізму різними науковими школами вітчизняної та зарубіжної педагогіки, цілісної концепції білінгвальної освіти на цей час не сформовано, а визначено лише певні аспекти цієї проблеми. Не визначено також тип білінгвізму, притаманний освітній галузі [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що загальні теоретичні основи білінгвізму як засобу загальної якісної підготовки фахівців вивчались Є. Верещагіним, М. Михайловим, В. Маккеєм, М. Певзнером, І. Турманом, А. Ширіним. Лінгвістичний аспект розкритий у працях Л. Блумфілда, У. Вайнрайха. Соціолінгвістичний аспект досліджували В. Бондалетов, У. Вайнрайх, І. Мусін; психологічний – М. Імедадзе, Е. Піл; соціологічний – Б. Спольський, В. Стольтінг; культурологічний аспект – В. Сафонова, Ю. Сорокін, Я. Шародо; методичний аспект – Л. Кошкуревич, Р. Байер, Д. Мон [4, с. 167].

Мета статті – продемонструвати ефективність використання елементів білінгвального навчання при вивченні учнями спеціальної дисципліни «Технологія приготування борошняних кондитерських виробів з основами товарознавства», які здобувають професію «Кондитер».

Виклад основного матеріалу. Особливого значення при білінгвальному навчанні набуває особистісно орієнтований підхід, який сприяє активізації творчого потенціалу та індивідуальних особливостей учнів. Білінгвальне навчання забезпечує якісний стрибок учнів у культурному і розумовому розвитку. Учні накопичують культурний і мовний досвід, що дозволяє успішно адаптуватися до інших культур і соціального оточення та сучасного ринку праці.

Викладачі спеціальних дисциплін і майстри виробничого навчання ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище», розвиваючи креативне мислення учнів, не обмежуються традиційною структурою уроків та ефективно використовують інноваційні методи навчання. Уроки з використанням елементів білінгвального навчання розвивають в учнях творче мислення, виникає потреба в знаннях, виховується інтерес до обраної професії.

Як приклад реалізації білінгвального навчання представлено розробку уроку з предмета «Технологія приготування борошняних кондитерських виробів з основами товарознавства» на тему «Технологія приготування виробів із бісквітного тіста: печива, рулетів, пирогів».

План уроку

Тема: *«Технологія приготування виробів із бісквітного тіста: печива, рулетів, пирогів»*

Очікувані результати:

- розвивати комунікативні компетенції, пам'ять, увагу, логічне мислення;

- із зацікавленістю вивчати іноземну мову;
- формувати професійні компетентності;
- застосувати отриманні знання у практичній діяльності;
- складати технологічні схеми приготування кондитерських виробів;
- описувати технологію приготування кондитерських виробів англійською мовою;
- самостійно визначати дефекти і причини їх виникнення під час приготування бісквіту.

Ключові поняття: бісквіт, тісто, рулет, печиво, пиріг.

Основні питання:

- технологія приготування бісквітного тіста;
- технологія приготування бісквітного печива;
- технологія приготування бісквітного рулету;
- технологія приготування пирога з бісквітного тіста.

Обладнання: комп'ютер, проектор, натуральний зразок пирога бісквітного, кольорові малюнки, технологічні картки, опорний конспект, презентація, створена у програмі Power Point.

Регламент уроку / Вступна частина – до 8 хв. Основна частина – до 28 хв. Підсумкова частина – до 12 хв.

Хід уроку

І. Вступна частина.

Мотивуючи учнів, викладач говорить: «Минулого року учні нашого училища поїхали на практику в Болгарію, де працювали в ресторанах і кафе готельних комплексів. І однією з проблем, яка виникла на перших порах, – це був мовний бар'єр». Викладач акцентує та тому, що у цьому році практика знов буде за кордоном і учням знадобляться знання англійської мови і вони повинні вміти спілкуватися з людьми, з якими будуть працювати не один місяць. Фахівці, які володіють іноземними мовами, будуть все більш і більш затребувані з кожним роком.

Викладач наголошує на тому, що урок сьогодні незвичайний, на ньому буде скомбіновано спеціальний предмет «Технологія приготування борошняних кондитерських виробів з основами товарознавства» з англійською мовою. На урок в якості консультанта запрошено викладача англійської мови Кулик Крістіну Дмитрівну.

T. Good morning. Today we have an unusual lesson. You know, English becomes more and more popular every day. That's why you'll have some tasks in English. Be attentive, you'll have some prompts.

(Доброго ранку. Сьогодні у нас незвичайний урок. Ви знаєте, англійська стає більш популярною щодня. Ось чому у вас є деякі завдання англійською мовою. Будьте уважні, ви матимете деякі підказки.)

З метою актуалізації опорних знань викладач проводить «мозковий штурм», який поєднується з роботою в опорному конспекті. Контроль здійснюється у формі взаємоперевірки за правильними відповідями, що з'являються на слайді.

За правильну відповідь видається «бонус» у вигляді зображення бісквіту. В кінці уроку «бонуси» підраховуються та переводяться у бали. Відповідно: 2 «бонуси» – 7 балів; 3-4 «бонуси» – 8 балів; 5-6 «бонусів» – 9 балів; 7-8 «бонусів» – 10 балів; більше 9-10 «бонусів» – 11 балів.

Яка сировина необхідна для приготування бісквітного тіста?

*Учні працюють з опорним конспектом (*знаходять «пару» 1 хв. – 1 бал) (див. рис.1).

1	борошно	А	roll
2	цукор	Б	dough
3	крохмаль	В	eggs
4	яйця	Г	pie
5	есенція	Д	sugar
6	тісто	Е	cake
7	торт	Ж	flour
8	рулет	З	starch
9	пиріг	І	essence

Код правильних відповідей

1	2	3	4	5	6	7	8	9
ж	д	з	в	і	б	е	а	г

Рис. 1 Приклад вправи

Перевірка знань відбувається за допомогою програми Leaning.Apps «пари»: малюнок – назва англійською мовою (див. рис. 2).

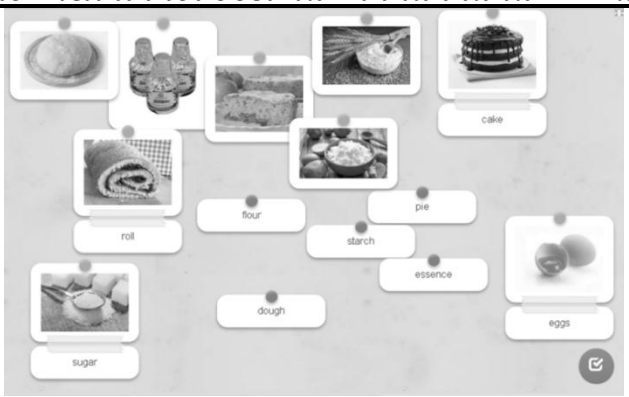

Рис. 2 Приклад вправи

Як підготувати сировину до виробництва?

Які є способи приготування бісквітного тіста?

Як підготувати тісто холодним способом?

Учням пропонується в опорному конспекті скласти схему приготування бісквіту (див. рис. 3).

Рис. 3 Технологічна схема приготування бісквітного тіста

Чому тісто необхідно замішувати швидко?

В якому ще випадку тісто може осісти?

Що буде з напівфабрикатом, випеченим із такого тіста?

В чому особливості приготування бісквіту теплим способом?

Чому тісто бісквітне холодним способом збивали 30-40 хв., а теплим – всього 20-25 хв.?

А як впливає нагрівання суміші на якість готового бісквіту?

Які є способи випікання бісквіту?

Яких вимог необхідно дотримуватись при випіканні бісквітів?

Як визначити, що бісквіт вже готовий?

Чому перед використанням напівфабрикат, не знімаючи з паперу, витримують протягом 8-10 год. в прохолодному приміщенні з вільним доступом повітря.

Для перевірки професійної компетентності учням пропонується вирішити проблемні ситуації, які можуть виникнути на виробництві.

Встановіть відповідність між можливими дефектами та причинами їх виникнення при приготування бісквітного тіста.

(Робота з опорним конспектом. 2 хв. (2 бали) (див. рис. 4)

Можливі дефекти бісквіту і причини їх виникнення

	Можливі дефекти		Причини виникнення
1	При замішуванні з борошном тісто осіло	А	Використовували борошно з великим вмістом клейковини (без додавання крохмалю); недостатній час збивання яєць; тривалий час замішування з борошном; тісто довго не випікалося; збільшено кількість борошна в тісті
2	Тісто осіло під час випікання	Б	Недостатній час випікання і механічне струшування листів у перші хвилини випікання
3	Бісквітний напівфабрикат з грудками нерозмішаного борошна	В	Недостатньо або забагато збили яєчно-цукрову суміш; надто довго замішували тісто
4	Бісквітний напівфабрикат має закалець (ущільнені недостатньо пропечені ділянки м'якушки)	Г	Борошно всипали все одразу; недостатній час замішували тісто
5	Бісквітний напівфабрикат щільний, мало пористий, невеликого об'єму	Д	Зарано відкрили піч і переставляли листи місцями

Рис. 4 Можливі дефекти та причини їх виникнення при приготуванні бісквітного тіста

Код правильних відповідей

1	2	3	4	5
в	д	г	б	а

Ця робота має зайняти не більше 8 хв. Далі викладач оголошує тему й очікувані результати уроку.

ІІ. Основна частина.

Пояснення нового матеріалу проводиться за допомогою демонстрації слайд-шоу, створеного у програмі PowerPoint. Український текст дублюється англійською мовою (див. рис. 5).

Викладач англійської мови слідкує за правильністю вимови.

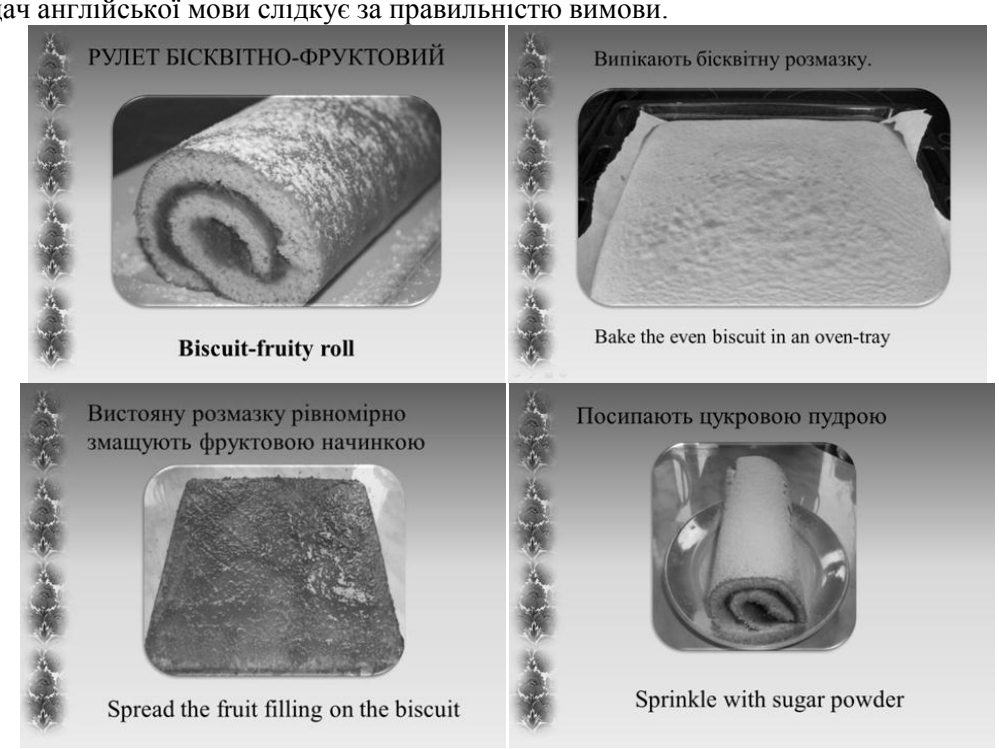

Рис. 5 Скріншот презентації «Приготування рулету бісквітного»

ІІІ. Заключна частина.

(Робота з опорним конспектом). Підсумовуючи урок, викладач пропонує учням відновити послідовність приготування виробів із бісквітного тіста (англійською мовою).

T. Now every group has got a task. You should put the sentences in the right order. And then we'll check it up

Biscuit-fruity roll

1	4	Roll it up
2	6	Spread the fruit filling on the biscuit
3	5	Sprinkle with sugar powder
4	2	Dough is prepared using the cold-process
5	1	Soak up with syrup
6	3	Bake the even biscuit in an oven-tray

Easy aery biscuit

1	4	Bake at a temperature 200-210°C during 5-6 min
2	6	Put an oven-tray with the biscuits into the oven for 1,5-2 hours
3	5	Let the biscuits cool down on an oven-tray
4	2	Dough is prepared by cold-process
5	1	Sprinkle a surface thickly with sugar
6	3	Using a pastry sack of 4 -5 cm make round biscuits

Biscuit pie with jam

1	4	Put it together using the fruit filling
2	6	Sprinkle with sugar powder
3	5	Cut it on the pieces of 50 - 70 gr
4	2	Bake a round biscuit apr. 30 mm
5	1	Dough is prepared by cold-process
6	3	After cooling it down cut it horizontally on two layers

Викладач оцінює діяльність учнів на уроці, враховуючи самооцінювання, називає найбільш активних. Ця робота може зайняти до 12 хв.

Домашнє завдання.

Викладач коментує домашнє завдання.

Повторити матеріал §56. (Зайцева Г.Т. Технологія виготовлення борошняних кондитерських виробів.)

Випереджувальне додаткове завдання: скласти англійською мовою технологічну картку «Технологія приготування пісочного тіста» §57.

Висновки. Резюмуючи вище написане, можна впевнено стверджувати, що білінгвальне навчання може принести майбутньому фахівцю більше користі, ніж класичне. Учень розвиватиме додаткові професійні навички, які у майбутньому дадуть можливість конкурувати не лише на внутрішньому, а й на світовому ринку праці.

Використання двомовного навчання розвиває світогляд учня, забезпечує доступ до різних освітніх практик, підвищує самосвідомість та самовідповідальність, розширює можливості адаптації майбутнього фахівця у різних соціальних, інформаційних, наукових реаліях сьогодення. Випускник білінгвальних освітніх програм матиме перевагу в якості комунікації, мобільності на сучасному ринку праці (вимоги якого передбачають вільне володіння однією або декількома іноземними мовами за фахом), швидкості інтеграції в нього.

Список використаних джерел

1. Зозуля І.Є. Білінгвальне навчання в контексті сучасних інтеграційних концепцій освіти. Вінницький національний технічний університет [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua › all-hum-2017 › paper › download – Назва з екрана.

2. Ігнатенко К.О. Білінгвальна освіта як засіб міжкультурної підготовки вчителя іноземної мови / К.О. Ігнатенко // Вісник психології і педагогіки : зб. матер. студ. наук. конф. [«Сучасна іншомовна освіта очима студентів»], (м. Київ, 26 лютого 2014 р.) / Пед. ін.-т Київського унів. ім. Б.Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського унів. ім. Б.Грінченка,. – Випуск 14. – К., 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу до збірника: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_14. – Назва зекрана.

3. Моісеєва Ф.А. Роль іноземної мови в загальній концепції підготовки сучасного фахівця [Електронний ресурс] // Донецький держ. унів. економіки та торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Режим доступу: http://rusnauka.com/NIO/Philologia/moisjejeva.doc.htm. – Назва з екрана.

4. Пометун О.І. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів / О.І. Пометун, І.М. Сущенко – Д.: ЛІРА, 2016. – 144с.

5. Ситняківська С.М. Особливості впровадження білінгвального навчання у технічних навчальних закладах України / С.М. Ситняківська, М.Г. Хливнюк // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка . – 2014. – Вип. 6. – С. 167-172.

УДК 377:37.091.33-027.22

Н.І. Реплянчук

майстер виробничого навчання першої категорії чотирнадцятого тарифного розряду

Державний навчальний заклад «Крижопільський професійний будівельний ліцей»

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ІЗ ПРОФЕСІЇ «ОПОРЯДЖУВАЛЬНИК»

Анотація. *Статтю присвячено педагогічному пошуку універсальних та ефективних моделей втілення виробничого процесу, що забезпечує комплексний характер розвитку особистості учня, сприяє його духовному піднесенню. Розглянуто уроки професійно-практичної підготовки із професії «Опоряджувальник», на яких учні вчаться працювати із сучасними матеріалами і технологіями. Досліджено, що на уроках виробничого навчання в учнів формуються уміння і навички, працелюбність, наполегливість, організованість, ініціативність, здатність розвивати природні здібності. Акцентуємо увагу на тому, що майстру виробничого навчання необхідно постійно опановувати нові технології та методи роботи й заохочувати до активної виробничої діяльності учнів.*

Ключові слова: *професійна підготовка, операційно-комплексна система, урок виробничого навчання, комплексні роботи, творчі роботи.*

N.I. REPLYANCHUK ORGANIZATION AND CONDUCTING A VOCATIONAL TRAINING LESSON FOR A GROUP OF PLASTERERS

Abstract. *The article is devoted to the pedagogical search for universal and effective models of embodiment of the production process, which ensures the complex character of the student's personality development, promotes his spiritual uplift. The lessons of vocational training in the profession of the facilitator are discussed, in which the students learn to work with modern materials and technologies. It is researched that on the lessons of industrial*

© ***Н.І. Реплянчук, 2019***

training the students are formed skills, hard work, perseverance, organization, initiative, ability to develop natural abilities. We emphasize that the master of industrial training must constantly learn new technologies and methods of work and encourage the active production of students.

Key words: *vocational training, operating-complex system, lesson of industrial training, complex works, creative works.*

Вступ. У вирішенні проблеми підготовки кваліфікованих робітників-опоряджувальників, які мають високий рівень освіти, досконально володіють науково-технічними та економічними основами виробництва, мають високий інтелектуальний, духовний, фізичний розвиток, творче ставлення до праці, значну роль відіграють професійна (професійно-технічна) освіта будівельного профілю.

Виробництву потрібні конкурентноздатні фахівці, здатні адаптуватися до швидких суспільних та економічних змін, а це потребує істотного підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників.

Нині у будівельній галузі наявні зміни у змісті і характері праці, а саме: поява нових виробництв, постійне оновлення будівельних матеріалів, інструментів, технологій, поява нових зразків продукції. І тому якісна підготовка майбутнього робітника вимагає творчого підходу майстрів виробничого навчання, максимального використання досягнень сучасної будівельно-оздоблювальної індустрії.

Таким чином, у ДНЗ «Крижопільський професійний будівельний ліцей» створені необхідні умови для організації навчально-виховного процесу з підготовки учнів із професії «Опоряджувальник», відбувається оновлення виробничого процесу інноваційними технологіями виробництва, їх швидке втілення у практичну діяльність.

Для майстра виробничого навчання найголовнішим є удосконалення педагогічної майстерності, а саме – уміння урівноважити прикладний та творчий аспект своєї праці, це стан невпинного педагогічного пошуку універсальних та ефективних моделей втілення виробничого процесу, що забезпечувало б комплексний характер розвитку особистості учня, сприяло б його духовному піднесенню.

На уроках виробничого навчання з професії «Опоряджувальник»учні навчаються працювати із сухими будівельними сумішами (клеями, декоративними штукатурками) грунтовками, ізоляційними та утеплювальними матеріалами, герметиками, фарбами. За допомогою інноваційних технологій щорічно підвищується професійний рівень підготовки, вони отримують високі розряди з обраної професії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підготовці майбутніх будівельників приділяли увагу в своїх працях Б. Адабашев, О. Булейко, Л. Решетковська та інші. Автори наголошують на важливості сучасних підходів у професійній підготовці майбутніх робітників будівельної галузі.

Питання формування знань і набуття уміннь підготовки кваліфікованих робітників досліджувалися і продовжують вивчатися вітчизняними й зарубіжними вченими. Проблеми професії підготовки робітників у ЗП(ПТ)О знайшли своє відображення в роботах С. Батишева, А. Беляєвої, А. Новікова та інших.

У дослідженнях українських вчених (Р. Гуревича, С. Гончаренка, Н. Ничкало та ін.) особлива увага приділяється модернізації змісту та принципам професійної (професійно-технічної) освіти, формуванню професійної мобільності кваліфікованих робітників, проблемам інтеграції і диференціації у професійній освіті.

Метою статті є ознайомлення із особливостями впровадження у навчально-виробничий процес сучасних технологій на уроках виробничого навчання.

Виклад основного матеріалу. Конкуренція на сучасному ринку праці вимагає від робітника не лише глибоких теоретичних знань, практичних вмінь і навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду у виробничій галузі. На вирішення зазначених проблем спрямована діяльність майстрів виробничого навчання Державного навчального закладу «Крижопільський професійний будівельний ліцей», яким необхідно постійно опановувати нові технології, розвивати власне мислення, удосконалювати вміння і навички та заохочувати до активної виробничої діяльності учнів – не як виконавців поставлених завдань, а як творчих особистостей, здатних до активного пошуку й втілення індивідуальних технологій виробництва. Професія будівельника – це погляд у майбутнє, можливість участі в творчому процесі. Головне – стати майстром своєї справи і не боятися нічого нового. Важливо, що твоя робота приносить величезну користь, її помічають, вона стає не просто частиною життя, але і цілою історією [1, с. 495].

Немає жодної будівлі, де б не була використана праця майстрів-опоряджувальників –

штукатурів, лицювальників-плиточників, малярів. Вони створюють красу інтер'єру, затишок в оселях, приємні відчуття і хороше самопочуття.

Специфіка професії «Опоряджувальник» полягає в тому, що значний обсяг робіт виконується вручну, частина робіт – із механізованими засобами приготування, подавання й нанесення розчинів на поверхні, ураховуючи значний вплив точності робочих прийомів на кількість і якість будівельних робіт, значну різноманітність робочих операцій цієї професії, а також особливі вимоги охорони праці, відпрацювання ручних операцій обов'язково потрібно проводити в навчальних майстернях ліцею на уроках виробничого навчання.

На уроках виробничого навчання формуються особистісні якості учня: працелюбність, наполегливість, витривалість, самостійність, організованість, ініціативність.

Для підготовки кваліфікованих опоряджувальників ліцею необхідно орієнтуватися на кваліфікаційні характеристики професій, що входять до цієї інтегрованої професії: «Штукатур», «Лицювальник-плиточник», «Маляр» [3, с. 37-39; 4, с. 19-20].

Багаторічний досвід підготовки до уроків виробничого навчання вказує на те, що останні роки в учнів з'явився особливий інтерес до опанування сучасними оздоблювальними технологіями, що вказує на необхідність використання засобів навчання нових технологій для якісного і продуктивного виконання робіт учнями та підвищення їхньої зацікавленості з обраної професії. Ми прагнемо якісно здійснювати процес навчання завдяки різним методам організації учнів на уроці.

Організація інтерактивного навчання на уроці сприяє ефективному набуттю знань, формування вмінь і навичок, у виробленню цінностей створених в атмосфері співробітництва, дає змогу майстру виробничого навчання стати справжнім лідером учнівської групи. Найголовнішим завданням педагога є активізація пізнавальної діяльності.

Тому щоразу, обдумуючи урок виробничого навчання, ми маємо спочатку розв'язати принципове завдання, якнайдоцільніше організувати передачу нового матеріалу – повідомлення, евристична бесіда, відкриття, роздум, розв'язання проблем, самостійна робота тощо. Ми перетворюємо кожний урок на урок спілкування, застосовуємо елементи інтерактивних технологій, творчі проблеми, завдання, що забезпечують розвиток тих здібностей і якостей, які перебувають у стадії формування.

На уроках виробничого навчання застосовуємо інтерактивні методи навчання. Значення кожного з них залежить від цілей етапу навчання і наявних дидактичних засобів. Так, є доцільною бесіда на початку операційної теми «Виконання поліпшеної штукатурки». Намагаємося розкрити тему, мету уроку та аналіз виконаних робіт. Ставимо перед учнями ряд запитань про важливість цієї теми.

Наприклад:

Як підготовити цегляну поверхню під штукатурення?

Яка перевага накидання розчину на поверхню ковшем наднакиданням розчину на поверхню штукатурною лопаткою?

В яких випадках для опорядження поверхні застосовують поліпшену штукатурку?

Із скількох шарів складається поліпшена штукатурка?

Назвіть технологічні операції при виконанні поліпшеної штукатурки.

Від чого з'являються щілини на поверхні і як їх усунути?

Для чого потрібно знати правила з охорони праці і дотримуватися їх?

Якщо бесіду проводимо в кінці вивчення операційної теми, то в процесі її проведення аналізуємо результати роботи групи в цілому і кожного учня зокрема, оцінюємо відповіді і підсумовуємо бесіду.

У даному випадку застосовується репрудуктивна та евристична бесіди, які реалізуються за допомогою різних методичних прийомів. Використовуємо при цьому інтерактивні комунікаційні технології (ІКТ), плакати, діафільми, еталони виконаних робіт. Демонструємо окремі елементи в повільному темпі, а потім у швидкому (суцільний показ). На таких уроках формуються уміння і навички виконання учнями комплексних робіт, при їх проведенні велике значення має самостійне виконання учнями всіх операцій. Виконання цих операцій у робочому темпі забезпечує якість виконаної роботи у відповідності з технічними вимогами, за учнівськими нормами, використання передових методів праці, прогресивних іструментів.

Тому майстру виробничого навчання, поряд із показом окремих операцій і прийомів роботи, велику у вагу слід приділяти діяльності учнів, причому не тільки в поточному, але й заключному інструктажі.

Такі інструктажі на кожному уроці виробничого навчання носять повчальний характер. Вони дають можливість майстру своєчасно виявити неточності, помилки у практичній діяльності учнів, попередити закріплення неправильних рухів, поз, хватку інструмента.

Розділ 3 * Новітні технології професійної підготовки кваліфікованих робітників

Конкуренція на ринку праці та підвищення якості продуктивності праці, вимагає від робітників високих професійних знань, технічної грамотності та рівня культури праці. Тому уроки виробничого навчання необхідно проводити, поєднуючи різні інноваційні форми і методи навчання з максимальним використанням багатого досвіду відомих закордонних компаній-виробників будівельної продукції, матеріалів вітчизняних науково-технічних збірників, матеріалів Інтернету. Так, для насиченого різнобічного навчання учнів варто об'єднувати багаторічний перевірений у практичній діяльності досвід будівельно-оздоблювальних технологій із сучасними винаходами будівельної індустрії різних країн.

У наш час зарубіжний досвід виконання робіт швидко крокує в Україну. Останнім часом в опоряджувальних роботах відбуваються інтенсивні зміни у зв'язку з появою численних механізмів і пристроїв та нових матеріалів.

Відповідно, якісно організований процес навчання потребує застосування новітніх матеріалів, інструментів. Щоб учні засвоїли інформацію та прийоми робіт із теми уроку, ми використовуємо інструкційно-технологічні картки з новою технологією, організовуємо перегляд різноманітних виробничих ситуацій на відео, фрагменти телепередачі «Дачний проєкт», «Квадратний метр».

Проводимо обговорення всіх етапів роботи.

Сьогодні на ринку будівельних матеріалів усе частіше застосовуються передові технології та нові матеріали. Зрозуміло, будівлі повинні бути довговічними, красивими, затишними та теплими, пожежобезпечними й екологічно чистими, міцними й оригінальними.

І тому в сучасному будівництві опоряджувальні роботи виконуються за новими сучасними видами робіт із використанням нових матеріалів, інструментів, пристосувань. А підготовка майбутніх опоряджувальників передбачає вивчення і застосування різноманітних видів опорядження.

Ураховуючи, що в сучасних умовах робота штукатура, лицювальника-плиточника, маляра за змістом, складністю, і умовами виконання їх є дуже різноманітною, тому вважаємо що професійна підготовкамає включати:

- розвиток сенсомоторних навичок: рухливості, вправності рук, окоміру;
- навчання прийомам і навичкам із планування організації виконання робіт, організація робочого місця, контролю якості виконаних робіт;
- розвиток особистих якостей: відповідальності, добросовісності, активності, позитивного ставлення до роботи.

Під час опанування сучасними технологіями на уроці виробничого навчання пропонуємо надати деякі елементи виконання робіт із декоративної штукатурки «короїд» із застосуванням будівельної суміші «Ceresitст-35» [2, с. 117-118].

Пропонуємо до розгляду скорочений план уроку виробничого навчання про технологію виконання декоративної штукатурки «короїд».

Тема уроку: «Технологія виконання декоративної штукатурки «короїд».

Мета уроку:

навчальна: формування і набуття умінь щодо технологічного процесу виконання декоративної штукатурки «короїд»;

розвиваюча: розвивати в учнів пізнавальний інтерес на уроці через використання інформаційних технологій; розвивати в учнів творчу ініціативу й активність у роботі;

виховна: сприяти вихованню інтересу до своєї професії, акуратності, уважності, самостійності, дбайливому ставленню до інструменту, до матеріалу.

Методи навчання: словесний, наочний, практичний; використання інтерактивних методів навчання; пояснення і показ трудових прийомів.

Тип уроку: формування умінь і навичок при виконанні робіт.

Завдання уроку:

Перевірити знання теоретичного матеріалу з теми.

Продовжити формувати професійні знання щодо набуття умінь і навичок при технологічному процесі виконаної роботи.

Продовжити формувати вміння працювати в групі.

Розвивати інтерес учнів до професії.

Міжпредметні зв'язки: «Матеріалознавство», «Технологія штукатурних робіт», «Хімія», «Креслення».

Матеріально-технічне оснащення уроку. Індивідуальний роздатковий матеріал: інструкційно-технологічні картки, інструкції з охорони праці та безпеки життєдіяльності, картки-завдання

«Технологічна послідовність виконання операцій», набір інструментів штукатура, зразок декоративної штукатурки «короїд».

Матеріали: суха декоративна суміш, вода, малярна стрічка, ґрунтовка.

Інструменти: міксер, шпателя, поліуретанові терки, вініціанська кельма, щітки.

Пристосування:відра, столик, ємність для розчину, ємність для води.

Устаткування: комп'ютер, мультимедійний проектор.

Висновки. Підготовка висококваліфікованого опоряджувальника здійснюється у нашому навчальному закладі професійної (професійно-технічної) освіти за умови врахування особливостей будівельного виробництва, організації виробничого навчання за операційно-комплексною системою в навчальних майстернях з опануванням традиційних і сучасних технологій будівельного виробництва, поєднання виробничого навчання із виробничою працею.

Ми можемо стверджувати, що на сучасному етапі розвитку будівельного виробництва без професійних виконавців реалізувати ці можливості в будівництві досить складно. Адже величезний асортимент будівельних матеріалів, що прийшов на зміну традиційному, потребує від фахівця зовсім іншого рівня знань і умінь.

Наша робота в навчальному закладі спрямована на суттєве поліпшення якості виконання прогресивних технологій учнями, зниження їхньої трудомісткості і скорочення термінів їх виконання, зменшенню витрат матеріалів тощо.

Список використаних джерел

1. Карапузов Є.К. Матеріали і технології в сучасному виробництві / Є.К. Карапузов, В.Г. Соха, Т.Є. Остапенко – К.: Вища освіта, 2006. – 495 с.

2. Каталог продукцій Ceresit. Технічний опис. «Програма Ceresit» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ceresit.ua/ – Назва з екрану.

3. Нікуліна А.С. Штукатурні роботи / А.С. Нікуліна – К.: Вікторія – 2004 – 384 с.

4. Нікуліна А.С. Малярні роботи / А.С. Нікуліна, Н.Г. Ничкало – К.: Вікторія – 2006 – 384 с.

5. Остапенко Т.Є. Технологія опоряджувальних робіт / Т.Є. Остапенко– К.: Вища освіта, 2003. – 384 с.

6. Утеплення фасадів (Професійні матеріали для будівництва і відновлення Хенкель Баутехнік (Україна) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.teplodim.info/– Назва з екрану.

УДК 004:377.3

І.І. Суліма
майстер виробничого навчання дванадцятого тарифного розряду
Державний навчальний заклад «Жмеринське вище професійне училище»

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З МЕТОЮ МОНІТОРИНГУ ТА ТЕСТУВАННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Анотація. *У роботі наведені приклади завдань у сервісі learningApps, сервісі* «Google Форма». *Такі завдання дають змогу в ігровій формі засвоїти та перевірити рівень навчальних досягнень учнів .*

Ключові слова: *моніторинг та тестування знань учнів; успішне оволодіння професією «Провідник пасажирського вагона».*

I.I. SULIMA APPLICATION OF CLOUD TECHNOLOGIES ON LESSONS OF PRODUCTION EDUCATION FOR THE PURPOSE OF MONITORING AND TESTING KNOWLEDGE KNOWLEDGE

Abstract. *Here are some examples of tasks in learningApps, the Google Form service. These tasks allow you to learn and test the level of students' educational achievements in a game form.*

Key words: *monitoring and testing of students' knowledge; successful acquisition of the profession «Conductor of the passenger car».*

Нудні уроки придатні лише на те,
щоб вселити ненависть і до тих, хто їх викладає,
і до усього, що викладається.
Жан Жак Руссо

Вступ. Один з інноваційних шляхів використання хмарних технологій у навчально-пізнавальної діяльності учнів ЗП(ПТ)О – мережевий моніторинг і тестування знань і умінь учнів засобами сучасного програмного забезпечення. Проблема контролю за рівнем знань, умінь і навичок учнів є вічною проблемою освіти, і в різні часи пропонувалося вирішувати її по-різному, переважали то одні форми контролю, то інші, утворювались системи, що контролюють. Використання тестових

© ***І.І. Суліма, 2019***

завдань із комп'ютерною підтримкою хмарних технологій у поєднанні з іншими видами перевірки, є досить ефективним інструментом, що стимулює учнів до кожного уроку виробничого навчання і підвищує мотивацію вивчення предмета. Контроль хмарними технологіями можна замінити усний контроль з метою проведення підсумкових уроків, іспитів тощо.

Застосування на уроках виробничого навчання усіх видів контролю є ефективною та необхідною формою здійснення контролю знань. Хмарні технології дозволяють за досить короткий час перевірити знання учнів однієї групи. Хмарні технології та сервіси мають широкі дидактичні можливості: підвищують навчальну мотивацію, розвивають ІКТ, компетентність і творчі здібності учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання методичних основ розвитку хмарних технологій, створення та застосування в освітньому процесі тією чи іншою мірою висвітлено у працях таких вітчизняних науковців, як Е. Аблялімова, Т. Архіпова, Н. Бахмат, В. Дубницький, Ю. Дюлічева. С. Литвинова у своїх ранніх роботах розглядає соціальне хмарне середовище програмування Touch Develop для використання у навчальному процесі. Дане хмарне середовище служить для створення ігрових та навчальних програм, причому, як зауважує автор, їх можна не лише створювати, а й використовувати вже розроблені іншими користувачами [5]. Загальнотеоретичні питання, в яких розкрито поняття, розуміння і ключові характеристики терміну «хмарні технології», відображено у роботах Н. Морзе, В. Бикова, М. Шишкіної, З. Сейдаметової, О. Кузьмінської тощо. В. Лазорик та В. Чернов пропонують використовувати хмарні технології для перевірки та обліку розв'язків завдань із програмування [1]. На їхню думку, серед існуючих автоматизованих інформаційних систем перевірки розв'язків та обліку результатів перевірки варто користуватись такими хмарними системами як EJudge та PC2 [1]. Зокрема, вони вважають, що використання хмарних технологій для зазначеного виду діяльності сприяють розвитку таких якостей студентів, як цілеспрямованість, об'єктивність, підвищення кваліфікації у розв'язуванні задач із програмування тощо [1].

Сучасні проблеми для підготовки компетентних та конкурентоспроможних майбутніх працівників до застосування ІКТ та хмарних технологій в подальшій професійній діяльності, а також під час навчання розкриті в працях Н. Солопова, О. Спіріна, М. Жалдака та ін.

Мета статті – розглянути переваги та можливості хмарних технологій у моніторингу та тестування знань учнів із професії «Провідник пасажирського вагона» на уроках виробничого навчання.

Виклад основного матеріалу. Хмарні технології, завдяки своїй ефективності та економії витрат, були адаптовані у різних галузях промисловості. Освіта також може бути наступною у черзі, щоб користуватися багатьма перевагами, які вони пропонують. Хмарні технології являють собою новий спосіб створення навчального процесу і пропонують свій шлях, порівнюючи з традиційними методами організації навчального процесу, дають можливість кожному учню самостійно або колективно навчатись. Насамперед, перевагою під час застосування хмарних технологій в освіті є не тільки зниження собівартості та витрат на придбання необхідного ПЗ, а також підвищення та ефективність якості освітнього процесу й підготовка учнів до життя у сучасному інноваційно-інформаційному суспільстві.

Майстру виробничого навчання не потрібно переходити на сторонні електронні ресурси для організації навчального процесу, втрачати час на реєстрацію або вивчення іншого інтерфейсу. Також може придбати контролюючі системи, встановити їх на стаціонарні комп'ютери, чим скоротить витрати та час.

Така інноваційна та інтерактивна технології взаємодія майстра виробничого навчання та учня стає ще доступнішою,оскільки мобільні пристрої і сучасні ґаджети читають різні формати файлів без перешкод [4]. Реалізацією такого підходу є можливість здійснення моніторингу та застосовування тестів на будь-якому ресурсі користувача. У результаті з'являється новий рівень взаємодії майстра виробничого навчання та учнів, коли файли стають доступні всім учасникам навчального процесу.

Під час створення мотивації можна використовувати хмарні технології, які дозволяють найбільш ефективніше вивчати матеріал на будь-якому з дидактичних рівнів через активне використання у навчальному процесі.

Суть хмарних технологій полягає у наступному:

- на своєму комп'ютері ви можете не мати ніяких програм, при цьому маючи тільки вихід до Інтернету;
- над одним документом кільком людям можна працювати разом, можливо одночасно.

Особливо це стосується учнівських проектів, які задаються додому.

Спільна проектна робота учнів.

Схема діяльності така:

Майстер виробничого навчання визначає теми проектів для кожного учня, які, у свою чергу, об'єднуються в групи. В групі учнями розподіляються обов'язки кожному учаснику. Керівник групи створює документ і надає доступ до нього іншим членам групи (за адресами електронної пошти або за допомогою посилання). Члени команди працюють над проектом дома, під час виробничого навчання або у бібліотеці училища, наповнюючи документи змістом. Після закінчення роботи майстер виробничого навчання може прокоментувати якість виконаної частинки документа, щоб учні могли виправити або скоригувати його зміст до звітування проекту. При оцінюванні участі у створенні проекту важливо те, що майстер виробничого навчання може відстежити хронологію зміни. За цією хронологією можна в якійсь мірі визначити, який відсоток роботи виконаний кожним учасником групи.

Актуальні інструменти перевірки знань учнів із використанням сучасних технологій передбачають високу ІКТ-компетентність майстра виробничого навчання під час роботи на уроці виробничого навчання з різними освітніми сервісами, наприклад Learning Apps. Цей сервіс дозволяє розробляти тести з варіантами відповідей, різні форми дистанційних опитувань і візуалізації отриманих на уроках виробничого навчання знань, умінь та навичок. Сервіс Learning Apps.org призначений для створення інтерактивних навчально-методичних посібників із різних предметів [3].

Генератор хмар слів допоможе навчити виділяти ключові слова у великому обсязі інформації. Для компетентності та конкурентоспроможності учні все більше часу приділяють на перевірку знань щодо засобів Інтернет-простору з варіативними завданнями [4]. На уроках виробничого навчання при реалізації роботи з перевірки отриманих знань найбільш зручними інструментами є сервіс із можливістю створення макета електрощита у купе провідника, матеріалів із подальшим розміщенням на них завдань, а також створення проблемних ситуацій для учнів. Під час роботи на сервісі учні вчаться правильно та швидко реагувати на екстрені ситуації, що підвищує їх навички під час виконання практичних завдань.

З метою інтеграції учнів в освітній простір під час уроків виробничого навчання найбільш простим варіантом використання хмарних сервісів є створення швидких тестів і вікторин у рамках дистанційної платформи Learning Apps, тому що вона є безкоштовним сервісом, має зв'язок із документами та архівом зберігання даних, дозволяє відстежувати успіхи. Цим сервісом учні можуть користуватися за допомогою будь-якого сучасного ґаджета: планшета, телефона або ноутбука. Кожному учневі можна виставити оцінки за зданий матеріал і написати коментарі з приводу виконаної роботи.

Приклад завдань у сервісі Learning Apps:

Рис. 1а Вигляд вікна Learning Apps із кросвордом

Рис. 1б Вигляд вікна Learning Apps із кросвордом «Блакитний вагончик» за темою «Основні частини пасажирських вагонів. Призначення. Технічні характеристики»

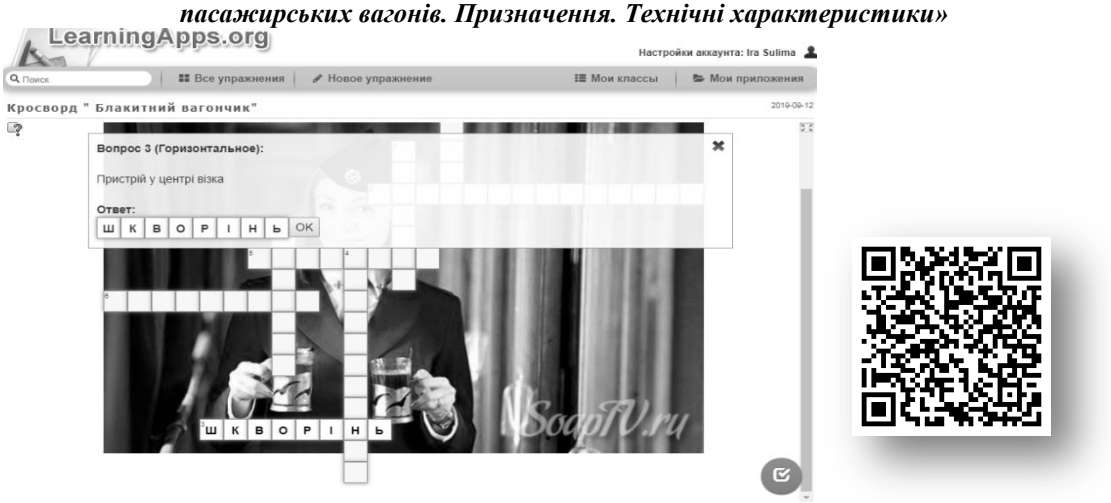

Рис. 2 Вигляд вікна Learning Apps. Вправа зчитування інформації з проїзного документа за темою «Проїзні документи, їх види та контроль»

Актуальними сервісами у роботі є Google Форма – використовується для створення тестів для перевірки знань, анкетування з пройденого матеріалу. Складені тести пропонують учням в якості домашньої роботи [2]. Дітям подобається незвичайна форма опитування, оскільки кожен працює у своєму темпі, вибираючи для цього більш зручний для себе час. Зручність даного способу полягає у тому, що всі відповіді учнів зводяться в одну електронну таблицю, яку швидко можна проаналізувати. До спільної роботи над документом можна віднести таблицю, яку повинні заповнити учні з будь-якої теми. При спробі роботи з такими документами в локальній мережі виникає проблема, пов’язана з тим, що одночасно з одним і тим самим документом можна працювати на різних комп’ютерах. З’являється безліч копій одного і того ж документа, які потім треба узагальнити.

Приклад у роботі у сервісу Google Форма:

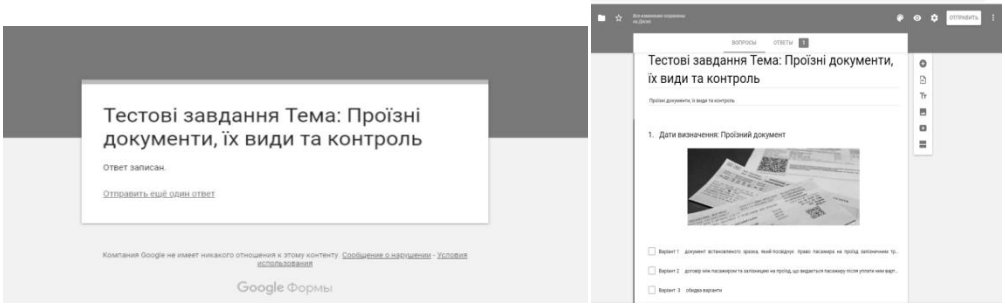

Рис. 2а Вигляд вікна Google Форма з тестом за темою «Проїзні документи, їх види та контроль»

Висновки. Стрімке поширення хмарних технологій ставить перед нами завдання інтеграції хмарних сервісів у систему освітнього закладу. Хмарні обчислення мають широкі перспективи застосування у галузі освіти, наукових дослідженнях і прикладних розробках, а також для моніторингу та тестування знань учнів для створення конкурентоспроможного працівника на ринку праці.

Сьогодні хмарні технології – це те, чим майже кожен користується щодня: будь-яка пошта на Google, мережеві ігри, онлайн-розваги та електронна торгівля. Хмарні технології розвиваються стрімко і охоплюють все більше і більше галузей.

Вважаємо, що використання хмарних технологій в сьогоднішніх умовах дозволяє створити унікальне інформаційно-освітнє середовище, що відповідає сучасним вимогам освіти України та потребам Укрзалізниці.

Список використаних джерел

1. Лазорик В.В. Використання хмарних технологій для перевірки та обліку розв'язків завдань з програмування / Лазорик В.В., Чернов В.М. // Хмарні технології в освіті: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-семінару (Кривий Ріг – Київ – Черкаси – Харків, 21 грудня 2012 р.). – Кривий Ріг : Видавчничий відділ КМІ, 2012. – С. 150–151.

2. Дюлічева Ю.Ю Упровадження хмарних технологій в освіту: проблеми та перспективи / Ю.Ю. Дюлічева // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – Вип. 14. – С. 58-64. – Режим доступу: URL: http://ite.kspu.edu/ru/node/1303 – Назва з екрану.

3. Кобися В.М. Використання хмарних технологій у педагогічній діяльності / В.М. Кобися // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: третя міжнар. наук.-практ. конф: [в 2 ч.]. – Ч.1. – Львів: ЛДУ БЖД, 2012. – С. 155-158.

4. Сейдаметова З.С. Облачные технологии и образование / З.С. Сейдаметова, Э.И. Аблялимова, Л.М. Меджитова, С.Н. Сейтвелиева, В.А. Темненко [под общ. ред. З.С. Сейдаметовой]. – Симферополь: «ДИАЙПИ», 2012. – 204 с.

5. Литвинова С.Г. Хмарні технології. Соціальне середовище програмування Touchdevelop / С.Г. Литвинова, О.В.Тебенко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2013. – № 5. – С. 26-30.

РОЗДІЛ 4

МЕТОДИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ІЗ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ

УДК 377.3:53

Т.І. Боровська
викладач фізики, спеціаліст вищої категорії, старший викладач
Державний навчальний заклад «Крижопільський професійний будівельний ліцей»

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ ПРОФЕСІЙНОГО ЗМІСТУ НА УРОКАХ ФІЗИКИ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА

Анотація. *Статтю присвячено пошуку задач із фізики за окремими професіям. У статті автор задіяв різноманітні типи цікавих завдань професійного спрямування. Визначено, що подальше вдосконалення полягає в продовженні розробки та накопиченні дидактичного матеріалу за професійним спрямуванням і систематичному використанні його в освітньому процесі з фізики, в продовженні співпраці з викладачами предметів загальнопрофесійного і спеціального циклів щодо підбору матеріалу з професійним спрямуванням, а також у знаходженні можливостей використання матеріалу при контролі знань і в позаурочній роботі.*
Ключові слова: *задачі, професія, робітник.*

T.I. BOROVSKA SOLVING THE PROBLEMS OF PROFESSIONAL CONTENT AT PHYSICAL LESSONS AS ONE OF THE MODELS OF TRAINING A MODERN QUALIFIED EMPLOYER

Abstract. *The article is devoted to the search for problems in physics in particular professions. In the article the author involved various types of interesting tasks of professional direction. It is determined that further improvement consists in the continuation of the development and accumulation of didactic material in the professional direction and systematic use of it in the educational process in physics, in the continuation of cooperation with teachers of subjects of general and special cycles on the selection of material in the professional direction, as well as in the control of knowledge and in extracurricular work.*
Keywords: *tasks, profession, worker.*

Вступ. Сучасне життя диктує нові підходи до формування освітнього процесу професійної підготовки. Суспільство потребує робітничих кадрів, здатних ефективно працювати в умовах швидкозмінних виробничих та новітніх інформаційних технологій. Розвиток економіки вимагає від закладів професійної (професійно-технічної) освіти підготовки самостійного, ініціативного, конкурентоспроможного робітника.

Курс фізики має важливе значення у розв'язанні задач загальноосвітньої та професійної підготовки учнів. Фізика допомагає вирішити цілий ряд практичних питань та задач, через це ми приділяємо велику увагу взаємозв'язку фізики із спеціальністю учнів. Кожний викладач розкриває фактичний зміст свого предмета, постійно вдосконалює знання, отримані при вивчені інших предметів, тим самим допомагаючи учням засвоювати явища у взаємозв'язку. Здійснення міжпредметних зв'язків сприяє підготовці грамотних, висококваліфікованих робітників, здатних керувати складними технічними пристроями, технологічними процесами, творчо підходити до своєї праці.

Актуальною темою в ДНЗ «Крижопільський професійний будівельний ліцей» є питання соціального партнерства, співпрацюючи з ПрАТ «Плазма Тек», учні мають можливість під час екскурсій на завод знайомитися з основними видами технологічного процесу: виготовлення електродів різних типів і діаметрів та виготовлення зварювального дроту для напівавтоматів.

Взаємозв'язок виробництва з предметами професійно-технічного та загальноосвітнього циклів – одна з особливостей вивчення фізики у нашому навчальному закладі, яка має чітко виражену професійну спрямованість, формує в учнів знання, уміння і навички, необхідні для практичної діяльності з обраної професії.

Головними напрямами в цій роботі є:

- розвиток особистості учня через ефективні форми і методи навчання;
- оволодіння інноваційними технологіями виробництва та впровадження їх в освітній процес;

© ***Т.І. Боровська, 2019***

- удосконалення методики використання комп'ютерної техніки та відповідного програмного забезпечення [2, с. 177].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під професійною спрямованістю розуміють систему мотивів, що спонукають людину до виконання професійних завдань і професійного саморозвитку [5, с. 42]. Поняття професійної спрямованості як якості особистості розглянуто у працях Р. Гуревича, Н. Кузьміної, В. Сластеніна, А. Щербакова, В. Шарко, В. Шадрикова.

Мета статті: показати приклади задач професійного змісту на уроках фізики.

Виклад осиного матеріалу. Сучасний рівень науки і техніки потребує формування та виховання творчо мислячих кваліфікованих робітників. Зараз учневі недостатньо лише поглинання «готової» інформації, потрібне вміння вирішувати завдання, пов'язані з реальними ситуаціями у житті, з майбутньою професійною діяльністю.

Фізика складає основу більшості галузей виробництва і загальну науково-технічну базу техніки. Тому між фізикою і технікою завжди існує глибокий і тісний взаємозв'язок. Він проявляється в тому, що в будь-якому технологічному обладнанні, технічному пристрої використовується сукупність фізичних закономірностей та законів. Тому знання фізики є обов'язковим для сучасного робітника [1, с. 68].

Допомогти учневі сформувати вміння оперувати своїми знаннями при розв'язуванні задач – це значний крок у розвитку його інтелектуальних здібностей. На уроках фізики пропонується учням розв'язувати якісні та кількісні задачі, використовуючи завдання практичного змісту із числовими даними, які відповідають реальним. Найбільш ефективними формами і методами роботи під час розв'язування задач є використання задач, зміст яких спрямований на пошук і самостійний вибір способу розв'язування. При цьому бажано починати з розв'язку якісних задач, так як вони розвивають спостережливість учнів, готують їх до аналізу фізичної суті кількісних задач.

Самостійне розв'язування таких задач й відповіді на питання сприяють більш свідомому оволодінню основами фізики та професійними знаннями, уміннями і навичками. На уроках фізики, в залежності від профілю одержуваної професії, пропонуємо різний тип задач.

1. Ейфелева башта висотою 300 м має масу 8000 т. Яку масу має модель цієї башти із того ж матеріалу і висотою 1,5 м?

2. У книзі «Подорож Гуллівера» описано країну велетнів, де лінійні розміри всіх предметів у 12 разів більші від героя. На Гуллівера один раз посипались яблука, а одне з них навіть збило його з ніг. Приблизно яку масу могло мати таке яблуко?

3. В кінці XIX ст. партію брюк, відправлених з Європи в Америку, упакували та склали в трюмі. Брюки злежались так, що появилися «стрілки». Американці з радістю сприйняли цю звістку, так звану європейську моду, як їм здавалось, яка потім поширилася по всьому світу. Що відбулося з тканиною в «стрілці»? [3, с. 46]

4. Людмила запросила Марічку погуляти у дворі. Дівчата проговорили 3 години на подвір'ї. Коли Марічка повернулася, мама зробила їй зауваження, що, йдучи з дому, дочка не вимкнула світло і телевізор. Марічка образилася і сказала: «А що сталося?». Мама запропонувала доньці обчислити, скільки коштів витратить даремно сім'я, якщо хтось щодня забуватиме на 3 години виключати люстру з 5 лампочками на 60 Вт і телевізор на 150 Вт:

а) за місяць; б) за рік.

Такі задачі викликають в учнів зацікавленість, сприяють свідомому засвоєнню курсу фізики, забезпечують розуміння учнями суті фізичних закономірностей та формують відповідальне ставлення до використання ресурсів.

Також на уроках доречно використовувати задачі, які безпосередньо пов'язані з майбутньою професією. Для учнів, що здобувають професію «Штукатур, лицювальник-плиточник, маляр будівельний», з тем: «Рівномірний прямолінійний рух» та «Кількість теплоти» пропонуються такі задачі:

Задача 1. З якою швидкістю маляр переміщує ручку фарбопульту при рівномірному фарбуванні поверхні?

Задача 2. Під час лицювання плиткою багатоповерхового будинку швидкість люльки відносно будинку 1,5 м/с. На якому поверсі буде лицювальник через 30 секунд, якщо висота одного поверху приблизно 3 метри?

Задача 3. Для прискорення затвердіння залізобетонні збірні деталі пропарюють в автоклавах, в яких температуру деталей доводять до 175^0С. Яку кількість теплоти необхідно для нагрівання плити масою105 кг, якщо початкова температура плити дорівнює 15^0С? Питома теплоємність залізобетону 0,84 кДж/(кг К) [6, с. 20].

Задача 4. При виготовленні залізобетонних плит для перекриття необхідно, щоб напруга в

кожному стержні арматури досягала 1ГПа. На скільки необхідно розтягнути стержень, щоб досягти заданої напруги, якщо модуль пружності 17,7 ТПа, а довжина плити 6,3м?

Задача 5. Міцність на розрив стального канату діаметром 13 мм дорівнює 2 ГПа. Який вантаж можна підняти канатом, якщо при миттєвій зупинці крана вантаж може мати прискорення 8g?

Деякі задачі вимагають уявлення про фізичний принцип технологічного процесу, будови та роботи технічної установки. Деякі задачі потребують для розв'язування більш високого рівня знань, уміння аналізувати явища і робити висновки як із фізики, так і зі спеціальних предметів з професії «Електрослюсар з ремонту електричних машин».

Задача 1. Електродвигун, підключений до мережі з напругою 220 В, розвиває потужність 3кВт. Опір обмотки двигуна 4,0 Ом. Визначити силу струму, спожиту двигуном.

Задача 2. Чому при одному і тому ж значенні сили струму поперечний переріз кабелю, що прокладений під землею, менший, ніж поперечний переріз кабелю, що прокладають у повітрі?

Задача 3. Технічні характеристики кранового електродвигуна МТВ 412-6с: струм в обмотці статора 67 А при напрузі 380 В, коефіцієнт потужності 0,77, ККД дорівнює 88%. Визначити активну потужність двигуна [6, с. 58].

При вивченні теми «Закони постійного струму», розв'язуючи задачі на закон Ома для ділянки кола, у групі електрогазозварників доцільно використовувати виробничий досвід учнів. На практиці при електрогазозварюванні вони використовують електроди: АНО-3, ААО-4, АНО-29, МР-3. Тому пропонуються задачі, пов'язані із знаннями спеціальних дисциплін:

Задача 1. Чому при використанні електрода діаметром 3 мм зварювальний апарат працює нормально, при діаметрі 2 мм електрод миттєво згорає, а з діаметром 6 мм електрод протікає?

Задача 2. Чому іскровий розряд виникає при високій напрузі, а дуговий розряд при досить низькій напрузі?

Задача 3. В зварювальному цеху стоять 40 балонів ацетилену (C_2H_2) об'ємом по 0,04м^3 кожний. Всі балони ввімкнені в загальну магістраль. Після 12 годин безперервної роботи тиск у всіх балонах впав з 13 МПа до 7 МПа. Визначити витрату ацетилену за 1 хв., якщо температура в цеху залишалася постійною і дорівнювала 32^{0}С, молярна маса ацетилену 26 кг/кмоль [6, с. 13].

Жоден кухар не зможе приготувати страву без знань молекулярної фізики. Як показує практика і говорять кулінари, знання та вміння, набуті при вивченні теорії, відіграють значну роль у формуванні практичних навичок. Саме тому для учнів, які здобувають професію «Кухар, кондитер», пропонуються такі задачі:

Задача1. Якою буде відносна вологість повітря в приміщенні, де зберігається морква для приготування їжі при температурі 5°С, якщо при температурі 4°С випаде роса? Чи достатньою є вологість повітря для правильного зберігання моркви?

Задача 2. При приготуванні на кухні запашної кави, гості, сидячи в сусідній кімнаті, відчувають її аромат. Чому?

Задача 3.

Назвіть види деформацій, які виникають при роботі з тістом (*при приготуванні різних кулінарних виробів*). Які це деформації: пружні чи пластичні?

Ефективне навчання – це не просто запам'ятовування, а й інтелектуальна діяльність учня. Особистісний досвід учнів успішно формується лише в значущій для нього діяльності, що спрямовується інтересами, бажаннями, цілями. Одна з ключових проблем розвитку компетентності в процесі вивчення фізики пов'язана з необхідністю створення і підтримки внутрішньої мотивації до пізнавальної діяльності. Цього можна досягти, використовуючи різні засоби навчання [5, с. 25].

Хоча типи задач різні і дидактична мета їх розв'язання в різних групах різна, в педагогічній практиці і методичній літературі вже склалася загальна точка зору на процес розв'язування задач як на частину навчання і виховання учнів на конкретному фізичному матеріалі. Учитель не просто розглядає з учнями фізичну задачу, він виховує їх, учить самостійно мислити, тому в кожній темі курсу він показує учням зразки розв'язання однієї-двох типових задач, формуючи у них навички правильного аналізу, раціонального запису формул і обчислень, логічного мислення [2, с. 195].

Відомий американський математик Д. Пойа в книзі «Як розв'язувати задачу» писав: «Вміння розв'язувати задачі – це мистецтво, якого набувають практикою, подібно, скажімо, плаванню. Ми набуваємо будь-якої майстерності за допомогою наслідування і досвіду. Навчаючись розв'язувати задачі, ви повинні спостерігати і наслідувати інших у тому, як вони це роблять, і, нарешті, ви набуваєте мистецтва за допомогою вправ».

З досвіду роботи з учнями, здібності яких оцінюються як середні і нижче середніх, робимо висновок, що найбільшу складність під час розв'язування задач викликає знаходження невідомих величин із формул.

Висновки. Використання задач професійного спрямування під час викладання фізики в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є однією з умов ефективної підготовки кваліфікованих робітників для сучасного виробництва, глибшого розуміння ними фізичних явищ, принципів будови і роботи техніки, яку вони обслуговують, зростання їхньої продуктивності праці. Це дає можливість об'єднати фізичні та професійні знання в єдину систему. Навчальний процес – це багатогранне, складне, але цікаве явище. Коли учень отримує задоволення від того, що може розв'язати задачу, та розуміє, для чого він це робить, – це є найкращою нагородою за працю учня та його викладача.

Список використаних джерел

1. Галузо І.В. Дидактична обробка професійно спрямованого матеріалу для курсу фізики ПТУ / І.В. Галузо // Фізика: проблеми викладання. – 1999. – № 2. – С. 65-78.

2. Гуревич Р. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах / Р.С. Гуревич; ред.: С.У. Гончаренко: АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К.: Вища школа, 1998. – 229 с.

3. Малофеєв Р.І. Проблемне навчання фізики в середній школі: посібн. для вчителів. – М.: Просвещение 1980. – 127 с.

4. Ничкало Н. Трансформація професійно-технічної освіти України: монографія / Н. Ничкало – К: Педагогічна думка, 2008 – 190 с.

5. Шарко В.Д. Сучасний урок фізики: технологічний аспект: посібн. для вчителів і студентів, 2005 – 58с.

6. Усанов В.В. Збірник задач по фізиці для будівельників: навч. посібн. для середніх проф.-тех. училищ. М., «Вища школа», 1976. – 283 с.

УДК 37.016:91

І.О. Буряк-Габрись
викладач географії, спеціаліст першої категорії
Вище професійне училище №41 м. Тульчина

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ГЕОГРАФІЯ: РЕГІОНИ І КРАЇНИ»

Анотація. *У роботі розглянуто актуальність використання мультидисциплінарного підходу у методиці викладання уроків та позаурочних заходів із курсу «Географія: регіони і країни». Обґрунтовано та визначено поняття: «мультидисциплінарний», «активізація пізнавальної діяльності», «мотивація», «інтеграція», «географічна компетентність», «компетентнісноорієнтований урок». Описано методику використання технологій мультидисциплінарного підходу на уроках географії та в позаурочній діяльності.*

Ключові слова: *мультидисциплінарний підхід, інтеграція, інтегроване навчання, географічна компетентність, компетентнісно-орієнтований урок, наскрізні вміння.*

I.O. BURIAK-GABRYS USING A MULTIDISCIPLINARY APPROACH TO TEACHING GEOGRAPHY: REGIONS AND COUNTRIES

Abstract. *The relevance of using a multidisciplinary approach in the teaching of lessons and extracurricular activities in the course «Geography: Regions and Countries» is considered in the paper. A multidisciplinary approach to teaching and learning promotes effective interactive interaction between teacher and student in the classroom and after-school hours. The use of this approach enables the teacher to develop competencies in the natural sciences, the ability to learn throughout life (NUS concept), contributes to the formation of end-to-end skills and sustainable motivation to study the disciplines not only of the natural and mathematical cycle, but also the engineering and technological sciences a steady interest in the study of global natural and socio-economic processes is integrated (from the standpoint of several subjects) taking place on planet Earth.*

Key words*: multidisciplinary approach, interaction, integratedlearning, geographical competence, after-school hours.*

Відкриття народжується там, де закінчуються знання вчителя
і починається нове знання для учня.
К. Федін

Вступ. Сучасна географічна наука відіграє важливу роль у формуванні в учнів десяти компетентностей Нової Української Школи (НУШ). Основне завдання викладача географії – формування у здобувачів освіти компетенції у природничих науках та технологіях. Сучасна методика викладання географічної науки не можлива без використання мультидисциплінарного

© ***І.О. Буряк-Габрись, 2019***

підходу, що є складовою процесу інтеграції. Підростаюче покоління чітко розуміє, що успішна людина – це особистість, що здатна буз усіляких проблем розв'язувати складні ситуації і завдання. Така здатність людини можлива завдяки процесу інтеграції знань із різних наукових дисциплін та використання новітньої інформації з глобальних мереж. Географічні знання у поєднанні з іншими науковими дисциплінами дають можливість сформувати у свідомості учня розуміння цілісної картини світу, сприяють формуванню наскрізних умінь та десяти ключових компетентностей НУШ.

Мультидисциплінарний підхід є якісно новою складовою загальної інтеграції освітнього процесу, який останнім часом стає серед освітянпопулярним,набуває різноманітних напрямів і галузей. Застосування мультидисциплінарного підходу вимагає досить клопіткої та системної роботи викладача, що включає аналіз поурочно-тематичних планів та програм із різних предметів, зіставлення матеріалу навчальних дисциплін близьких за змістом, визначення мети уроку, конструювання уроку, підбір та створення мультимедійних засобів навчання та роздаткового матеріалу. Слід не забувати, що успішність уроків залежить від досвіду, професіоналізму та ерудиції викладача.

Такий підхід здатен трансформувати навчальний процес у наукове дослідження, активний пошук учнями відповідей на питання, які для них стають актуальними і важливими. Використання мультидисциплінарного підходу сприяє розвитку мислення, реалізації внутрішніх резервів та творчих здібностей кожного учня, не зважаючи на різний рівень навчальних досягнень та можливостей.

Матеріали з досвіду роботи над тематикою дослідження отримали практичне застосування, а саме – висвітлення на міжобласному відкритому вебінарі Дніпропетровської та Вінницької областей «STEAM-освіта – освіта нового покоління», методичні розробки уроків географії та позакласних заходів опубліковані у фахових періодичних виданнях і націлені на практичне застосування педагогічними працівниками.

Мета статті: стаття націлена на окреслення загальних особливостей та можливостей застосування мультидисциплінарного підходу при викладанні курсу «Географія: регіони і країни» на уроках та у позаурочній роботі з предмета, популяризацію сучасних методів, прийомів та підходів, які максимально активізують творчість, інтерес та креативність учнів із природничих дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мультидисциплінарний підхід є категорією інтегрованого навчання. Інтеграція (лат. integratio – відновлення, заповнення) розуміється як процес взаємодії, об'єднання, взаємовпливу, взаємопроникнення, взаємозближення, відновлення єдності двох, або більше систем. Успішна інтеграція можлива за наявності кількох незалежних систем та об'єктивних передумов їх взаємодії. Інтегрувати, значить, поєднувати частини так, щоб результат перевершив значення частин взаємодії.

Інтегроване навчання – це сукупність послідовних і взаємопов'язаних дій учителя і учня, які спрямовані на формування цілісної картини світу на основі об'єднання навчального матеріалу із різних освітніх галузей.

Перші витоки застосування такого мультидисциплінарного підходу знаходять своє відображення у працях педагогів другої половини XIX – початку XX сторіччя. Так, Петро Каптєрєв наводив приклад «клаптикового простирадла», у якому клаптики – це окремі наукові дисципліни, які «зшиті» між собою, а уся ковдра – це цілісні картина світу. Іван Звєрєв у своїй книзі «Взаємозв'язок навчальних предметів» розповідав історію, що у одній зі шкіл побачив учнівську газету з багатоголовим учнем, у якого кожна голова вивчала окремий предмет [6].

Сучасне розуміння мультидисциплінарного підходу в освіті (інтеграцію) знаходимо в американського освітянина Ральфа Тайлера, що розглядав інтеграцію навчальних дисциплін як «горизонтальні відносини навчальних програм» [6].

Особливої уваги заслуговує таксономія навчальних цілей (Taxonomy of Educational Objectives) Бенджаміна Блума. Його таксономія – це своєрідне «вплітання інтегративних ниток» до навчальних предметів з інших дисциплін. На думку Санри Метісон та Меліси Фрімен, мультидисциплінарний підхід сприяє набуттю учнями важливих життєвих навичок, а саме: роботи в команді та уміння знаходити вихід з будь-якої ситуації [5].

Яскравими здобутками даного напряму стала діяльність Національної асамблеї вчителів Англії. Було визначено інтегрований підхід як «використання матеріалу навчальних предметів для встановлення зв'язків із практичним життям», а британські вчені С. Дрейк (S.Drake) та Р. Бернс (R. Burns) на початку 90-х років XX ст. запропонували три види інтегрованого підходу: 1) мультидисциплінарний (multidisciplinary); 2) міждисциплінарний (Interdisciplinary); 3) трансдисциплінарний (transdisciplinary) [3], які наводились вище [6].

Манфред Лангіз Німеччини досліджував впровадження комплексного підходу до навчання в європейських країнах, а саме використання спільного процесу для вирішення того, що варто знати. У Китаї, Японії, Кореї та Тайвані вихователями розроблено інтегровану програму в галузі науки, яка сприяє розвитку навичок розуміння і творчості [6].

У Канаді запроваджено програму «Навчання через мистецтво» (Learning Throughthe Arts), митці співпрацюють із викладачами для розробки інтегрованого навчального плану за стандартами. Розроблений курс впровадили 80 педагогів. Канадці також співпрацюють із викладачами у Швеції [6].

В Україні мультидисциплінарний підхід (МДП) є не новим, адже його можна ототожнити з міжпредметним підходом до вивчення певної навчальної дисципліни. Позитивні кроки здійснили й українські педагоги в галузі інтеграції. Розроблено інтегровані курси в галузі природничих наук. Ці проєкти є лише пілотними, однак можуть стати у пригоді викладачам хімії, біології, географії, фізики, математики, адже містять цікаві методичні скарбнички, які можна використати на своїх уроках.

Аналізуючи різноманітні літературні та інформаційні джерела, ми з'ясували, що мультидисциплінарний підхід передбачає залучення знань із різних предметних галузей, але не поєднує їх.

Виклад основного матеріалу. Наявний досвід МДП у географії обґрунтовано, переважно поверхово, відсутні відомості про можливі інтеграції географії з іншими предметами, не наводяться приклади методики викладання з певних розділів та тем. Наявний досвід здебільшого описує загальні інтеграційні можливості географічної науки. Актуальність дослідження мультидисциплінарного підходу визначається наявністю деяких суперечностей, які потребують результативного і швидкого розв'язання, розробки достатньої теоретичної та практичної бази, адже МДП не лише спрямовує увагу на природничо-науковий компонент навчання та інноваційні технології, але й активно розвиває творчу складову особистості та критичне мислення.

Сучасна педагогічна наука наводить різноманітні визначення та підходи до розуміння мультидисциплінарного підходу. Слово «мультидисциплінарний» – складене з двох слів: 1. «мульти» у перекладі з англ. «multi» – багато, 2. Дисципліна, предмет. Отже, дослівно – «багатопредметний» підхід. Інтеграція навчальних предметів орієнтується на вивчення певної теми. Викладач, опираючись на стандарти, встановлені у навчальних дисциплінах близьких до теми, що вивчається, будує авторську модель уроку, поєднуючи теоретичний матеріал свого навчального предмета з іншими дисциплінами [1, с. 4]. Цей процес можна проілюструвати загальною схемою:

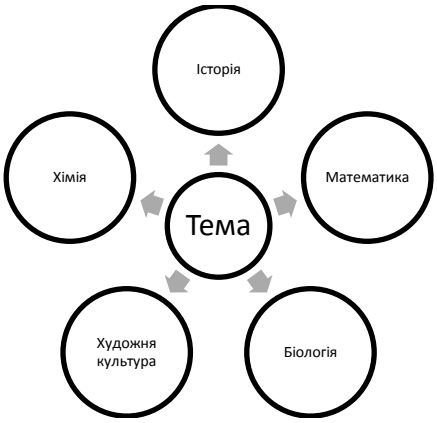

Рис. 1 Зв'язок між різними предметами та темою

На основі вивчення літературних та інформаційних матеріалів доцільно виділити особливості мультидисциплінарного підходу у сучасному освітньому просторі (див. табл. 1).

Мультидисциплінарний підхід як засіб формування компетентності з природничих наук і технологій. Викладання уроків географії з використанням МДП здійснювали на засадах особистісно-зорієнтованого навчання [3, с. 22]. Плануючи такий урок, кожному викладачу варто ретельно ознайомитись із сучасними напрямами освітніх реформ для того, щоб на ваших уроках учні отримували якісні та сучасні знання, що відповідають не тільки державним стандартам, а і їх особистим запитам і потребам учнів, а отже, бути компетентнісноорієнтованим.

Таблиця 1

Характерні особливості мультидисциплінарного підходу

Особливості	*Сучасний зміст, трактування*
Організаційний компонент	Стандарти дисциплін, організовані навколо теми
Мета	Знання найкраще засвоюється через зміст Правильна відповідь Одна істина
Завдання	Навчальні дисципліни є важливими; вивчаються визначені дисциплінами поняття і навички
Викладач	Координатор; фахівець із предмета
Критерії оцінювання	Базується на навчальній дисципліні
Знання учня	Поняття, що представлені у змісті навчальних дисциплін
Уміння і навички учня	Предметні знання, вміння і навички Міжпредметні вміння і навички Демократичні цінності Науково-практичний світогляд Аналітичне мислення Корисні життєві навички (робота в команді, самостійність, відповідальність, комунікабельність, організаційні здібності)
Особливості освітнього процесу	Конструктивний підхід Пошуковий підхід Практично-орієнтоване навчання Особистісно-орієнтоване навчання Вибір учня Диференційоване навчання

Мультидисциплінарний підхід як засіб формування компетентності з природничих наук і технологій. Викладання уроків географії з використанням МДП здійснювали на засадах особистісно-зорієнтованого навчання [3, с. 22]. Плануючи такий урок, кожному викладачу варто ретельно ознайомитись із сучасними напрямами освітніх реформ для того, щоб на ваших уроках учні отримували якісні та сучасні знання, що відповідають не тільки державним стандартам, а і їх особистим запитам і потребам учнів, а отже, бути компетентнісно-орієнтованим.

Закономірно, що у кожного викладача виникають питання: «Якому типу уроку, згідно із загальною класифікацією педагогічної науки, має відповідати урок із використанням МДП»?, «Які його основні етапи?». У процесі аналізу методичної роботи дійшли висновку, що кожен викладач має самостійно для себе обрати тип уроку, його етапи, методи і прийоми, головне, щоб такий урок був орієнтований на виховання і розвиток компетентної життєтворчої особистості [4, с. 19]. Обрати тип уроку викладач має на власний розсуд. Найбільш ефективними вважаємо, є комбіновані уроки, оскільки поєднують у собі різноманітні форми роботи учнів – самостійну, індивідуальну, групову, а також дають можливість застосовувати методи стимулювання та контролю, загально-дидактичні методи та ін. Провідною формою роботи на уроках є самостійна індивідуальна та групова діяльність учнів, тоді викладач є уже не просто лектором, а виступає у ролі фасилітатора [2, с. 30].

Звичайно, при вивченні географії у ЗП(ПТ)О є певна специфіка, яка визначається рівнем розвитку в учнів навчальних умінь і навичок, «багажем» знань із попередніх шкільних курсів і головне – особливостями професійного спрямування. Все це вимагає ретельної підготовки ефективного мультидисциплінарного уроку, що максимально буде пов’язаний із життям.

Велике захоплення та інтерес викликала тема уроку «Шляхами Христофора Колумба» («Загальна характеристика країн Південної Америки»), оскільки на уроці учні одночасно повторили знання, які були отримані з попередніх курсів географії та налаштувались на активне вивчення і засвоєння навчального матеріалу.

Досить важливо на уроках, що мають інтегрований підхід, створити ситуацію успіху для учнів. Цьому сприятимуть актуалізація опорних знань та мотивація навчальної діяльності учнів. Так, при вивченні вищевказаної теми, на уроці використовується метод, що носить назву відеоскрайбінг, а це перегляд уривку з художнього фільму «Христофор Колумб». Така форма роботи сприяла активному включенню кожного учня до роботи на уроці, налаштувала на ефективне сприйняття та вивчення навчального матеріалу. Досить ефективно на цьому етапі уроку використовувати крилаті вислови, поезію, музичні твори, проблемні ситуації.

Вивчаючи новий матеріал, доцільно чергувати різноманітні форми роботи та активно

залучати учнів до дослідження та пояснення навчального матеріалу. Ефективними формами роботи є використання ОІС, ЛОС, СЛС, які учні спочатку аналізують, удосконалюють і створюють власні, використовуючи різноманітні технології (методи«Фішбоун», «Кола Вена») [6].

Можливості використання мультидисциплінарного підходу у позаурочній роботі з географії. Позаурочна робота з географії сприяє формуванню в учнів навичок самостійної пізнавальної діяльності, мотивації до особистої самоосвіти, збагаченню географічного світогляду відомостями із засобів масової інформації та науково-популярної літератури, мережі Інтернет. Так, як і урок, позаурочний захід з предмета має носити інтегрований характер і бути направлений на здобуття практичних знань, сприяти формуванню пізнавального інтересу, самостійності, прагненню самовдосконалюватись, розширювати свої знання, розвивати навички колективної співпраці, відповідальності за виконану роботу.

Важливою умовою успішної організації та проведення позаурочного заходу є його ретельна підготовка. Заздалегідь, разом з учнями, потрібно обрати тематику заходу. За два тижні до проведення заходу, учням пропонується створити команди, придумати назву команди, девіз, намалювати емблему, підготувати домашнє завдання згідно з темами, які вони отримують шляхом проведення жеребкування між капітанами команд. Протягом підготовчого етапу учасники мають можливість опрацьовувати науково-популярну літературу, працювати в мережі Інтернет, отримувати консультації у фахівців.

Для активізації та мотивації діяльності учнів використали карту подорожі, маршрут мандрівника та ін. Позакласний захід з використання МДП проходить динамічно і цікаво, якщо використовувати конкурси та завдання, які дають можливість кожному учневі продемонструвати свої знання, рівень теоретичної підготовки команди, уміння працювати в команді. Особливу цікавість в учасників та глядачів викликають конкурси, що мають незвичну назву, яка відображає основні ідеї та етапи роботи у даному завданні. Наприклад, конкурси: «Шенгенська віза», «Митний контроль», «Вікно в Європу», «Сицилійська мафія».

Традиційним конкурсом для таких форм позаурочної роботи може стати конкурс «Чорна скринька». Викладач зачитує опис предмета, що захований у скриньці, а учням потрібно відгадати, що це.

Збагаченню знань учнів цікавими відомостями з тематики заходу сприяє домашнє завдання, яке готується командою заздалегідь. Причому, це може бути не тільки презентація, але й виріб декоративно-прикладного мистецтва, технічної творчості, номер художньої самодіяльності.

Висновки. Формування географічних компетентностей учнів є основним пріоритетом навчально-виховної роботи у закладах освіти. Компетентністю є ядро знань, умінь і навичок, що необхідні кожному учневі для вирішення життєвих суперечностей, а також ставлення і цінності, які потрібно засвоїти сучасній людині. Ефективність використання мультидисциплінарного підходу на уроках географії та у позаурочній роботі підтверджують такі якісні зміни в освітньому процесі:

- учні краще розуміють сутність об’єкта і явища в контекстах різних навчальних предметів;
- більш глибоко розуміють ключові ідеї завдяки аналізу різних ситуацій і точок зору;
- розвивають навички системного мислення;
- порівнюють нові факти зі своїми життєвими спостереженнями;
- виявляють у географічних процесах риси подібності і відмінності;
- розвивають уміння застосовувати отримані знання на практиці та у повсякденному житті.

У подальшому є актуальним поглиблення та розширення роботи над методичною проблемою, пошуком нових та удосконалення наявних методів та прийомів МДП в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Балтремус В.Є. Зміст освіти як інструмент соціалізації учнів у навчально-виховному процесі демократичних шкіл / Балтремус В.Є. // Наукові записки Вінн. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. - Серія: Педагогіка і психологія. – 2012. - Випуск 36. – С. 328-333.

2. Євтушенко О. Формування природничої компетентності учнів / О. Євтушенко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2018. – № 9, травень – с. 28-33.

3. Лаврук М.М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів. Навч.-метод. посібн. / М.М. Лаврук – Львів: ЛНУ ім. І. Франка. – 2015. – 136 с.

4. Садкіна В.І. Компетентності – обговорюємо, тлумачимо, звикаємо до нових підходів / В.І Садкіна // Географія. – 2016. – № 19-20. Жовтень. – С. 17-20.

5. Чернецький І.С. Особливості застосування мультидисциплінарного підходу у STEM навчанні [Електронний ресурс] / І.С.Чернецький та ін. – Режим доступу: https://www.cuspu.edu.ua/ua/ (дата звернення 23.10.2019.) – Назва з екрана.

6. Онлайн-курси EdEra. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.ed-era.com/ (дата звернення 21.10.2019.) – Назва з екрана.

УДК 377:016:91

І.Г. Глушко
викладач географії та біології, екології, спеціаліст першої категорії
Державний навчальний заклад «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»

ВИКОРИСТАННЯ СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНИХ СХЕМ ТА ОПОРНИХ КОНСПЕКТІВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Анотація. *У статті наведено інформацію про використання структурно-логічних схем та опорних конспектів на уроках географії. Автор доводить, що серед різноманіття відомих форм та методик, створених у напрямі інтенсифікації навчання, провідне місце займають засоби схематичного унаочнення навчального матеріалу. В їх основу покладено ідею моделювання сукупності інформації за допомогою відображення її у вигляді структурно-логічних схем. У статті розглянуто методику використання опорних конспектів та структурно-логічних схем на уроках економічної і соціальної географії.*

Ключові слова: *схема; опорний конспект; структурно-логічні схеми.*

I.G. GLUSHKO USE OF STRUCTURAL-LOGICAL CIRCUITS AND SUPPORT CONSPECTS ON THE LESSONS OF GEOGRAPHY

Abstract. *The article provides information on the use of structural-logical circuits and reference notes in geography lessons. The author argues that among the variety of known forms and techniques created in the direction of intensification of learning, the leading place is occupied by means of schematic identification of educational material. They are based on the idea of modeling the totality of information by displaying it in the form of structural and logical schemes.*

Key words: *scheme; reference note; structural and logical schemes.*

Вступ. Сучасне суспільство потребує висококваліфікованих, добре підготовлених робітників, спеціалістів конкретної галузі. Від них вимагають високого рівня знань, умінь, творчого, креативного мислення та постійної самоосвіти. У зв'язку з цим, головним завданням професійної (професійно-технічної) освіти, (далі П(ПТ)О) є пошук найоптимальніших шляхів підвищення якості підготовки фахівців на уроках географії.

До основних видів викладання географії належить: надання учням глибоких, міцних знань основ природничих наук; навчити здобувачів освіти орієнтуватися в найважливіших галузях сучасного виробництва; вміння поєднувати теоретичні знання з практичними вміннями.

Сучасний викладач географії має добирати такі форми й методи роботи, які підвищать результативність навчання. Підтвердженням цього є слова видатного педагога В.О. Сухомлинського, який писав: «Першочергове завдання педагога полягає в тому, щоб відкрити у кожній людині творця, поставити його на шлях самостійної, творчої, інтелектуальної праці» [11, с. 15].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання наочних засобів навчання знайшли своє відображення у працях Л.В. Занкова [3], А.Е. Коменського [4], К.Д. Ушинського [2]. Продовжуючи ідеї своїх попередників, науковець А. Дистервег називає саме наочність важливим стимулом навчально-пізнавальної діяльності [7, с. 5].

Значний внесок у проблему використання абстрактної наочності (у вигляді схем) на уроках вивчення навчальних дисциплін зробили відомі дослідники: С. Кобернік [6], Л. Нечепоренко [9], які подають різноманітні варіації наочності на різних типах уроків.

Загально-дидактичну проблему поєднання слова педагога та засобів наочності глибоко досліджував педагог Л.В.Занков. На думку вченого, такий «симбіоз» сприяє активізації розумової діяльності учнів та виключає одноманітність у процесі навчання [3, с. 18].

Серед відомих методик, створених у руслі інтенсифікації навчального процесу, центральне місце займає «опорно-сигнальний конспект» В.Ф. Шаталова [5, с. 9]. В основу цієї методики покладено ідею моделювання сукупності інформації за допомогою знаків, символів, «сигналів». Дана методика заснована на таких принципах:

1. Прискорений рух вперед.
2. Навчання на високому рівні складності у поєднанні з посильністю.
3. Провідна роль теоретичних знань.
4. Безконфліктність ситуацій.
5. Принцип відкритих перспектив.

© ***І.Г. Глушко, 2019***

6. Багатократне варіативне повторення матеріалу.

7. Принцип гласності [13, с. 17].

Мета статті – визначити особливості та важливість використання структурно-логічних схем, опорних конспектів для підвищення ефективності оволодіння учнями теоретичних знань у навчально-пізнавальній діяльності при вивченні нового навчального матеріалу, самостійної роботи, а також при узагальненні та повторенні набутих знань.

Виклад основного матеріалу. Урок залишається основним елементом освітнього процесу. На уроці учень пізнає світ, закономірності, причинно-наслідкові зв'язки. На ньому викладач має змогу використовувати багато форм і методів викладу навчального матеріалу. Для вивчення економічної і соціальної географії у Державному навчальному закладі «Вище професійне училище №7 м. Вінниці» вважаємо, що перспективним залишається метод використання опорних схем та конспектів, які розробив педагог-новатор В.Ф. Шаталов [5].

Опорні конспекти, структурно-логічні схеми не лише урізноманітнюють форми проведення уроків, а й роблять їх такими, що сприяють полегшенню запам'ятовування навчального матеріалу. Заняття стають більш емоційними та розвивають логічне мислення учнів, сприяють глибокому і послідовному засвоєнню матеріалу, слугують підмогою в практичній діяльності учнів та на уроках узагальнення та систематизації знань і умінь.

За допомогою даних методичних засобів можна логічно поєднати всі структурні елементи уроку та визначити їх причинно-наслідкові зв'язки.

Опорний конспект – це візуальна модель змісту навчального матеріалу, в якій за допомогою символів, малюнків, графіків, схем відображено одиниці нової інформації та зв'язки між ними [8, с. 45].

Інформаційні схеми являють собою, так званий «графічний конспект», у якому логічно подається найважливіша інформація з конкретної теми або навіть цілого розділу географії.

Відповідаючи на запитання викладача, учні використовуютьдані схеми, які допомагають йому подолати скутість, страх, уникнути мовних помилок. Схема стає алгоритмом міркування, доведення своєї думки, а увага зосереджується не на запам`ятовуванні чи відтворенні вивченого, а на сутності міркування, усвідомленні причинно-наслідкових залежностей і зв'язків.

Структурно-логічні схеми – це спосіб наочного представлення інформації за допомогою знаків-сигналів (символічних, графічних, візерункових, словесних) в структурованому, систематизованому, закодованому вигляді [10, с. 57]. Це висновки, зроблені в процесі роботи учнів надвивченням навчального матеріалуу вигляді схематичних зображень. Вони повинні являти собою прості, зрозумілі, наочні та короткі схеми навчального матеріалу. Однак для розробки опорних конспектів та структурно-логічних схем, необхідно використовувати особливі позначення, рисунки, символи, схеми, які мали б нагадувати про конкретні факти чи географічні явища.

Перевага та зручність структурно-логічних схемполягає в тому, що вони в лаконічному та спрощеному вигляді дозволяють викладачу донести основну думку або ідею уроку учневіза допомогою умовних символів та елементів.

Опорні конспекти та структурно-логічні схеми можна виготовляти заздалегідь на картках у вигляді завдань на випередження. На уроці інформація реалізується через демонстрацію на дошці, або ж можна створювати їх разом з учнями в ході уроку під час вивчення нового матеріалу, це спонукає учнів до творчості та самостійності.

Варто зауважити, з досвіду автора, що вміння аналізувати теоретичний матеріал є одним з основних завдань для учнів у процесі вивчення географії та інших природничих дисциплін. Не меншого значення мають навики практичних завдань. Структурно-логічна схема виступає одним із можливих варіантів вирішення цих проблеми. Їх застосування сприяє ефективнішому засвоєнню різних термінів, понять, явищ тощо.

Основними перевагами структурно-логічних схем та опорних конспектів є забезпечення високої концентрації уваги учнів за рахунок структурованості смислових відрізків, на яких базуються основні поняття та висновки. Серед них:

- створення цілісної картини теоретичного матеріалу за допомогою наочно-образної систематизації;
- демонстрація змісту теми або цілого розділу при оптимальному інформаційному навантаженні;
- відновлення цілісної картини із смислових фрагментів;
- сприяння розвитку мислення, формування вміння аналізувати та синтезувати, класифікувати та узагальнювати навчальну інформацію;
- врахування образу мислення здобувача освіти, яка надає перевагу наочно-образній інформації;
- сприяння формуванню культури наукового пізнання, основою якої є вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Автор даної статті у своїй роботі застосовує структурно-логічні схеми як елемент організації та проведення уроку. Також можна зазначити, що багаторазове повторення навчального матеріалу у різних варіантах цих схем дозволяє розвивати різні види пам'яті учнів та домогтись повного засвоєння навчального матеріалу.

Обов'язковою умовою використання структурно-логічних схем, опорних конспектів є простота, лаконічність. Бажано, щоб схема розміщувалась на одній сторінці. Наприклад, видові поняття, конкретні і загальні – у центрі схеми, допоміжні – на периферії. Між елементами схеми необхідно встановити логічні зв'язки. Щоб схема була наочною, можна використовувати графічний матеріал, символи, кольори. Але останніх повинно бути не більше 2-3, велика кількість кольорів дратує зір та погіршує сприйняття схеми в цілому. Всі структурно-логічні схеми мають легко сприйматися, мати образне, інформаційне, смислове та емоційне навантаження (див. сх. 1) [10, с. 33].

Схема 1

«Форми державного правління»

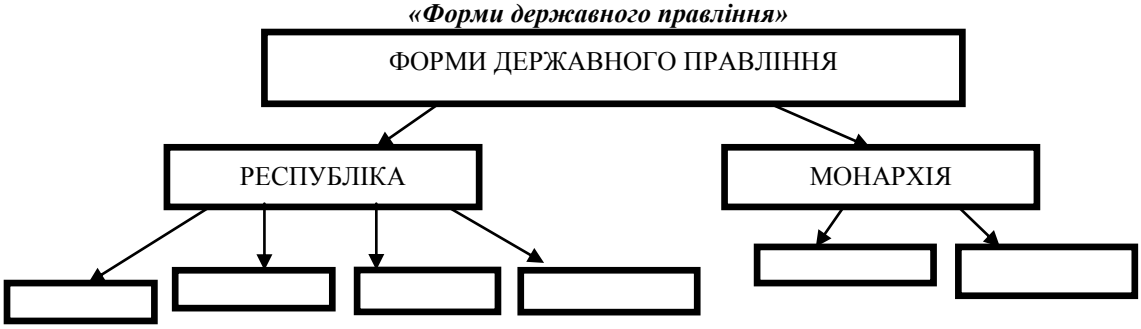

Робота з опорними схемами та конспектами на уроці сприяє організації засвоєння знань та вмінь, управлінню увагою, розвитку пізнавального інтересу до навчання в результаті новизни змісту, відбитого в наочності. Застосовувати їх можна на різних етапах уроку географії – під час вивчення нового матеріалу, узагальнення, систематизації або контролю знань.

Наприклад, при вивчені розділу «Країни Європи» за новою програмою для загальноосвітніх навчальних закладів із географії, 10-11 класи (Наказ МОН України від 23.10.2017р. №1407) доцільно застосувати такі структурно-логічні схеми (див. сх. 2, 3), та опорний конспект (див. сх. 4), які допомагають учням краще засвоїти програмний матеріал [1].

Схема 2

«Велика Британія»

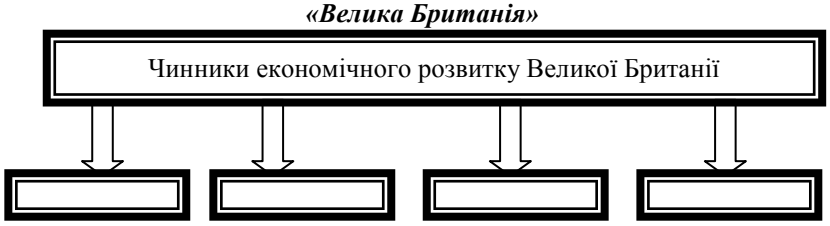

Схема 3

«Особливості економіки країн Європи»

Секторальна модель національної економіки				
Первинний	***Вторинний***	***Третинний***	***Четвертинний***	***П'ятинний***
Видобуток сировини с/г: *1.....* *2.....* *3.....*	*Промислова переробка сировини на кінцеву продукцію:* *1.....* *2.....*	*Надає нескладні прямі послуги:* *1.....* *2.....* *3.....* *4.....* *5.....*	*Надає послуги для бізнесу:* *1.....* *2.....* *3.....* *4.....* *5.....*	*Надає послуги населенню, що потребують високого рівня кваліфікації персоналу:* *1.....* *2.....* *3.....*

Працюючи з такого виду структурно-логічними схемами та опорними конспектами, учні навчаються «згортати» та «розгортати» необхідну інформацію. Багаторазове повторення навчального матеріалу дає можливість кожному учню засвоювати обов'язковий програмний мінімум, але не в загальному, а в особистому посильному для нього темпі. Важливо і те, що спираючись на добре засвоєні теоретичні знання, учень легко виконує практичні завдання. Вчитися стає легше, а отже – і цікавіше.

Схема 4

Приклад бланку опорного конспекту з неповними даними до уроку:
«Країни Європи»

План:

1.ЕГП: Площа: _____. Столиця: _____.
Форма правління: _____.
Форма державного устрою: _____.
Особливості розташування: _____.
2.Природно- ресурсний потенціал: _____.
3.Населення: Густота населення: _____. П/пр._____.
Н:_____. С:_____. Тр.жит._____. Тип відтворення:_____.
Найбільші міста: _____.
4.Промисловість: _____.
5. Сільське господарство: _____.
6. ЗЕЗ:

Експорт:	Імпорт:

Висновки. Отже, структурно-логічні схеми та опорні конспекти – це побудовані за спеціальними принципами візуальні моделі змісту навчального матеріалу з предмета «Географія», в яких стисло зображені основні смислові віхи досліджуваної теми на уроці. Дана методика сприяє розвитку абстрактного мислення, напрацюванню вміння систематизувати, виділяти головне, найбільш значуще в навчальній інформації, робить процес вивчення географії більш ефективним. Досвід роботи показує, що під час використання структурно-логічних схем та опорних конспектів ми виховуємо особистість, яка здатна навчатися протягом усього життя і має змогу стати активним членом суспільства в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Наказ МОН України від 23.10.2017 №1407 «Про надання грифу МОН навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: *https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1407729-17 – Назва з екрана.*

2. Артемова Л.В. Педагогічна думка в другій половині XVIII-XIX. // Історія педагогіки України: Підр. для студ. вищ. пед. нав. закл. –Київ: Либідь, 2006.р – 421с.

3. Занков Л.В. Избранные педагогические труды /Л.В. Занков. – М.: Педагогика, 1990. – 424 с.

4. Каменский Я.А. Избранные педагогические сочинения: В 2 т. / Я.А. Каменский. – М.: Педагогика, 1982. – 665 с.

5. Кобернік С.Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах / С.Г. Кобернік, О.Я. Коваленко – Посіб. для вчителя. – К.: Навчальна книга, 2005. – 320 с.

6. Кобернік С.Г. Науково-методичні засади географічної освіти в основній школі : монографія // С.Г. Кобернік; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – 345 с.

7. Левченко С.В. Використання опорно-логічних схем та конспектів на заняттях: / С.В. Левченко // Фізико-математична освіта, Вип. 4(14), – 2017. – 315-320 с.

8. Мальцева Д.М. 17 опорных конспектов по педагогике: учеб.-метод. пособие для студ. пед. фак-тов / Д.М. Мальцева, В.Ф. Шаталов. – Донецк, 2000. – 88 с.

9. Нечепоренко Л.С. Схематические наглядные пособия и методика их применения./ Л.С. Нечепоренко. – Каменец-Подольский, 1967. – 231 с.

10. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. / уклад.: Л.Л. Бутенко, О.Г. Ігнатович, В.М. Швирка. – Старобільськ, 2015. – 112 с.

11. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. – К.: Радянська школа, 1976. – 640с.

12. Шаталов В.Ф.Опорные конспекти. Книга для учителя . – М: Просвещение, 1989. – 64с.

13.Шаталов В. Шлях пошуку / В. Шаталов. – Санкт-Петербург: «Лань», 1996. – 286с.

УДК 377:821

Г.В. Гуля
викладач зарубіжної літератури, спеціаліст вищої категорії, старший викладач
Зозівський професійний аграрний ліцей Вінницької області

ПЕРШИЙ УРОК ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЛІЦЕЇ

Анотація. *Стаття присвячена пошуку найефективніших методів проведення перших уроків зарубіжної літератури. Проаналізовано мотивацію вибору методичних прийомів. Визначені шляхи підготовки навчального процесу на уроці, які сприяють підвищенню якості знань учнів, розвитку в них найважливіших компетентностей.*

Ключові слова: *зарубіжна література, урок, методи навчання, найважливіші компетентності.*

© ***Г.В. Гуля, 2019***

H.V. HULIA THE FIRST LESSON OFF OREIGN LITERATURE IN THE LYCEUM

Abstract. *The article is devoted to finding the most effective methods of conducting the first lessons of foreign literature. The motivation of the choice of methodical techniques is analyzed.*

The ways of preparation of the educational process in the lesson, which contribute to improving the quality of students' knowledge, the development of their most important competences, are identified.

Key words: *foreign literature, lesson, teaching methods, most important competences.*

У кожної людини душа не повинна бути замкнена.
Ч. Діккенс

Вступ. Літературна освіта – це вагома складова загальної освіти. Її мета полягає у формуванні особистості кожної молодої людини. Тому на уроках літератури, зокрема, зарубіжної, визначальним є розвиток естетичних смаків, читацьких інтересів учнів, творення власного «Я».

Роль зарубіжної літератури в формуванні культури молоді важко переоцінити. Цей навчальний предмет тут виконує особливу функцію і має за мету «розвиток і соціалізацію особистості учнів, формування в них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення й поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів» [4, с. 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методиці проведення уроків літератури, в тому числі й зарубіжної, присвячені чисельні праці психологів, діячів культури й науки, вітчизняних і зарубіжних літературознавців, вчителів- практиків.

Теорію використання художнього тексту вивчали М. Бахтін, В. Біблер, Д. Затонський, Я. Коменський. Р. Лапеза, Б. Шалагінов, Ю. Курганов, О. Пометун, В. Сухомлинський, І. Франко досліджували концептуальні засади методики використання навчального діалогу.

Питанням психологічних особливостей учнів та їх адаптації в новому колективі присвятили свої напрацювання В. Ананійов, Ю. Самаріна, П. Шеварєва.

Мета статті: допомогти педагогові, особливо, початківцю, логічно спроєктувати перший урок зарубіжної літератури.

Виклад основного матеріалу. Учні-підлітки, закінчуючи 9 класів, часто вирішують продовжити навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, де мають змогу отримати повну середню освіту та здобути одну з цікавих сучасних професій. Перше вересня для них у ліцеї – не лише свято 1-го дзвоника, а й нові зустрічі, знайомства, перші кроки в самостійне життя.

Період адаптації – це час, протягом якого учні стають колективом, звикають дотримуватись нових правил і вимог. У них формується новий перерозподіл прав і обов’язків. Під час цього періоду в певному психологічному напруженні перебувають не лише самі підлітки, а й їхні батьки, а також працівники навчального закладу. Адже від того, як ми в ліцеї допоможемо першокурсникам і підтримаємо їх, залежить їхнє влиття в ліцейну родину, їхнє подальше життя, навіть майбутнє.

Арсенал напрацювань дієвої допомоги учням великий, завдяки їм вчорашні школярі швидше адаптуються в новому колективі.

Серед згаданих напрацювань є такі, якими можна користуватися на уроках загальноосвітніх предметів, в тому числі, уроках зарубіжної літератури.

Вчитель-словесник орієнтує своїх вихованців на розуміння того, що кожен художній твір, який вивчається, містить в собі великий потенціал навчально-виховного характеру (див. рис.1).

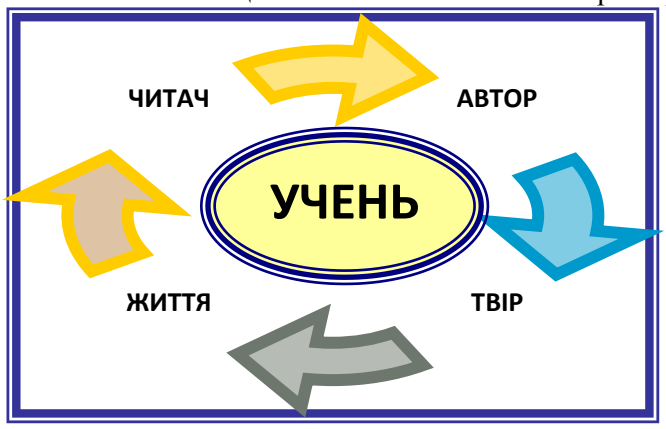

Рис. 1 «Шлях до становлення власного «Я»

В. Сухомлинський сказав: «Урок – основна ланка навчально-виховного процесу, де вчитель щоденно здійснює освіту, виховання і всебічний розвиток учнів…» [10].

Урок зарубіжної літератури має власну структуру, яка залежить від його змісту й типу. Учитель сам визначає порядок навчальних ситуацій. Готуючись до уроку, він опирається на визначені мету та вимоги, використовує при цьому індивідуальну творчість.

Я. Коменський писав: «Почнемо… шукати основи, на яких, ніби на непохитній скелі, можна побудувати метод навчання й вивчення».

Учитель на уроці літератури ставить за мету роботу учня зробити більш самостійною, а за характером – пошуковою, дослідницькою, творчою. Сьогодні досить ефективними є уроки з використанням інноваційних засобів навчання.

Учитель, який розраховує на хороший результативний урок, заздалегідь продумує доцільність і логічну послідовність кожної його складової,наповнює її конкретним змістом. Слід пам'ятати, що єдиновизначених методик, які потрібно застосовувати постійно, не може бути. Це тому, що, як учитель, так і учень – індивідуальні. Отже, урок літератури – це творчий процес, де панують книга, слово та учасники – реальні люди.

Основною запорукою успіху вчительської праці є здатність до діалогу і, в першу чергу, до діалогу з учнем (див. рис. 2).

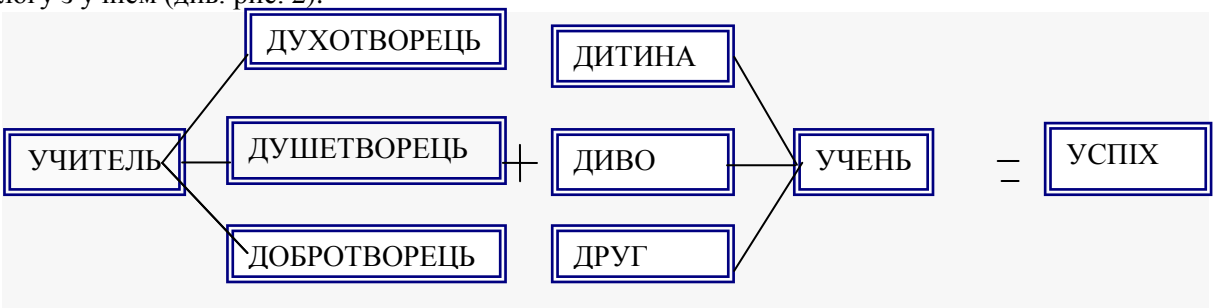

Рис. 2 «Шляхи до успіху»

«Вивчення зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах – творчий процес, в якому вчитель та учні є повноправними партнерами й учасниками культурного діалогу, який має зробити книжку невід'ємною частиною життя нового покоління громадян України у XXI ст., прокласти їм шлях до цивілізованого світу через здобутки художньої літератури різних країн і народів, слугувати збереженню миру й загальнолюдських цінностей» [4, с. 16].

В ліцеї перший урок літератури – це все ще знайомство, тому що перед викладачем в навчальному кабінеті – не просто група першокурсників, а й юрба різних за рівнем знань, вмінь, поглядів, бажанням вчитися – вчорашніх школярів.

Місію вчителя на цьому занятті можна порівняти з лікарською – «Не зашкодь!» Від того, як з учнями розпочати роботу, часто залежить її результат.

Перший урок із зарубіжної літератури варто розпочати й провести так, щоб всіх побачити й кожного розгледіти, щоб вселити учням впевненість у тому, що все буде добре; а вони мають почути й повірити, що зробили правильний крок у своєму житті і обрали хороший заклад освіти, де здобудуть міцні знання.

На цьому уроці, після знайомства, повідомлення мети й завдань, корисно провести анкетування. Його мета –не лише визначити рівень обізнаності учнями літератури, а й «побачити» їх особистість, смаки, інтереси, вподобання. Нами підготовлені анкети з визначеним переліком питань. Ось деякі із цих питань:

Вам подобається вчитися?
Що вам не сподобалось в навчанні раніше?
Ваше уявлення про щастя.
Ваше уявлення про нещастя.
Які риси характеру ви цінуєте найбільше?
Які люди вам подобаються?
Кохання і захоплення – це різне?
Ваші особисті якості, порівняно з іншими.
Ваш улюблений літературний герой.
Людська вада, яка найогидніша для вас.
Ваша улюблена страва.
Ваш улюблений колір.
Ваше улюблене заняття.
Назвіть відомих вам творчих особистостей.
Чи вважаєте ви себе здібним?
Чи часто ви щось вигадуєте, творите?

Також цікаво провести дослідження на першому уроці з метою виявлення рівня читацької культури підлітків. Під час анкетування можна запропонувати учням такі запитання:

1) Чи любите ви читати?
2) Назвіть ваші улюблені художні твори.
3) З якою метою ви читаєте книги:
а) пізнаю світ та себе в ньому;
б) хочу бути розвиненою особистістю;
в) хочу гарно вчитися;
г) своя відповідь.
4) Чи читаєте ви художню літературу?
5) Яким творам надаєте перевагу?
6) Чи потрібно сьогодні читати щоб знати?

Зібрані анкетні дані корисно вивчити. До них доцільно звертатися за підказками. Адже крізь призму отриманих відповідей прослідковується постать учня. Є над чим працювати! На нашу думку, анкетування є одним із найефективніших способів «побачити» і зрозуміти учня.

Також корисним на даному уроці є проведення віртуальної екскурсії на тему: «Творчість учнів ліцею». Це демонстрація творчих робіт, зошитів для контрольних робіт, фрагменти однієї -двох учнівських презентацій, малюнків та інших матеріалів, авторами яких є учні II-III курсів, випускники.

Цікаві дані можна отримати при анонімному опитуванні, рольових іграх та інших формах роботи.

На уроках літератури завжди панує його величність Слово, тобто шляхом живого спілкування відбувається діалог. Учні вчаться спілкуватися, слухати один одного, розмірковувати й аналізувати, формувати й аргументувати власну думку, розвивати кмітливість і спостережливість, вчаться характеризувати те, що їх вразило й запам'яталось.

Отже, завдяки як звичним, так і нетрадиційним формам і методам роботи, уроки із зарубіжної літератури будуть результативними, учні згуртуються в колектив групи, навчаться працювати в парах, малих і великих групах. Результатом такої роботи буде виявлення обдарованих учнів та надання допомоги в подальшому розвитку їх здібностей та інтересів.

Учитель зарубіжної літератури на своїх уроках, а також під час позаурочної, гурткової роботи, використовуючи як апробовані, так і нові дієві форми роботи, привертає увагу учнів не лише до навчального предмета, а й до багатства мови, до творів мистецтва, що спонукає учнів до власної творчості, до бажання бачити й творити красу, добро, самого себе.

Навчання і виховання на уроці завжди ідуть поруч. Ефективно використовувати, враховуючи це, картки-підказки (див. рис. 3).

О. Гончар

Лев Толстой

Габріель Маркес

Рис. 3 Істини, які проголошують письменники

Сучасний урок із літератури – це той визначений проміжок часу, на якому панують взаємоповага й взаєморозуміння між учителем і учнями, де відбувається тематичний діалог із використанням як традиційних, так і новітніх технологій, де панує царство книги!

Вивчаючи учнів за допомогою цікавих і дієвих методів (анкетування, тестів, віртуальних екскурсій), вдається визначити особливості інтелекту кожного з них і відповідно визначити стилі їхнього мислення. Стилі мислення у першокурсників різні, як і стилі навчання. Стиль навчання – це частково сформована вже в них звичка вчитися. Вона сформувалася в часі і завдяки їх індивідуальним особливостям, на основі життєвого досвіду дитини, її темпераменту, фізичних характеристик, вміння зосередитись, використати власні органи чуття.

Прикладом формування стилю навчання для учнів є навчальна гра «Зустріч із письменником». Підготовлені портрети письменників, картки-інформатори, слайди, фрагменти творів. Учням рекомендуємо з допомогою запропонованих підказок назвати прізвище письменника, країну, де він народився, його твір, який вивчали. Тут досягається двояка мета – учні згадують вивчений матеріал і тренуються в діалогічному мовленні.

Перший урок зарубіжної літератури бажано закінчувати на оптимістичній ноті. Це може бути фрагмент відео з раніше проведеного відкритого уроку літератури, виступ учнів на святковому концерті, тематичному вечорі тощо. Даний показ бажано супроводжувати коротким коментарем – підсумком уроку.

Висновки. Отже, кожен учень – своєрідний і неповторний. Кожен – інший, зі своєю власною «матрицею здібностей», із сильними і слабкими сторонами. Це повинен пам'ятати кожен педагогічний працівник. Викладач-словесник на уроці, особливо першому, повинен визначити рівень здатності учнів працювати в групах, самостійно сприймати художні твори, аналізувати, оцінювати їх на основі власних почуттів, розвивати читацькі інтереси та культуру мовлення, виховувати естетичний смак.

Іван Франко дав мудру пораду: «Добру науку приймай, хоч її від простого чуєш, злої ж на ум не бери, хоч би й святий говорив» [12, с. 62].

Учитель літератури дає можливість своїм учням побачити й збагнути загальнолюдське й на його основі будувати власне, своє місце в житті. Тому він постійно веде пошук найоптимальніших шляхів вдосконалення свого уроку.

Словесник вже з першого заняття наполегливо починає формувати творчу, креативну, критично мислячу особистість, навчає її опановувати культуру читання та найважливіші морально-етичні цінності. Учитель навчає й виховує Людину.

Список використаних джерел

1. Байдулін В.Б. Створення стандартів нового покоління – актуальне завдання в сучасних умовах реформування освітньої галузі. / В.Б. Байдулін // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2011. – с. 13. – С. 27-29.

2. Баханов К. Організація особистісно орієнтованого навчання. Порадник молодого вчителя: посібн. / К.О. Баханов; Х.: Вид.гр. «Основа», 2008. – 159с.

3. Ісаєва О.О. Інтерактивні види та форми робіт при вивченні зарубіжної літератури в школі. // Всесвітня література і культура в навчальних закладах України. – 2002. – №3. – С. 18-23.

4. Котусенко О.Ю. Зарубіжна література. 5-11-класи: навчальні програми, методичні рекомендації про викладання навчального предмета у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році, вимоги до оцінювання. – Х.: «Ранок»,2019. –192 с.

5. Підласний І.П. Продуктивний педагог: Настільна книга вчителя. – Х.: Видавнича група «Основа», 2010 – 360 с.

6. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.Пометун, Л.Пироженко – Наук.-метод. посібн. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 198с.

7. Савченко О.Я. Життєтворчість – нова мета освіти / О.Я. Савченко – Наша дитина. – К., 2010 – 212с.

8. Самойленко Г.П. Роль бібліотеки у формуванні інформаційної культури учнів ПТНЗ / Г.П. Самойленко // Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини – Зб. наук. пр. – Вип. 13. / В.: – 2014. – С. 360-364.

9. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. – Х.: Основа, 2013. – 240 с.

10. Сухомлинський В. Сто порад учителеві / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори.: В 5-ти т. 3. К: Рад. школа. – 1976. –518 с.

11. Франко І. Педагогічні статті та висловлювання.– К., 1960 – 168 с.

УДК: 377.016:51:159.955

Н.В. Гуменюк
методист, спеціаліст першої категорії
Н.П. Ракович
викладач математики, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Державний навчальний заклад «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»

РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВИХ ТА КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Анотація. *У статті розглянуто впровадження основних прийомів та методів технології критичного мислення на уроках математики з метою формування в учнів пізнавального інтересу та підвищення мотивації до засвоєння навчального матеріалу з математики; використання різних інноваційних методів навчання на уроках, для формування в учнів життєвих та ключових компетентностей, які сприятимуть загальному розвитку учнів ДНЗ «Вище професійне училище №7 м. Вінниці» та допоможуть реалізувати*

© ***Н.В. Гуменюк, Н.П. Ракович, 2019***

одержані знання і навички в обраній професії.

Ключові слова: *технологія критичного мислення,життєві і ключові компетентності.*

N.V. GUMENYUK, N.P. RACOVICH THE ROLE OF CRITICAL THINKING TECHNOLOGYIN THE FORMATION OF LIFE AND KEY COMPETENCES IN MATHEMATICS

Abstract.*The article deals with the introduction of the basic techniques and methods of technology of critical thinking in mathematics lessons in order to form students' cognitive interest and increase motivation to learn mathematical material; the use of various innovative teaching methods for lessons, for the formation of vital and key competences for students, which will contribute to the overall development of students of the State educational institution «Higher Vocational School №7 in Vinnitsa» and help to realize the acquired knowledge and skills in the chosen profession.*

Key words: *critical thinking technology, vital and key competences.*

Вступ. Сьогодні критичне мислення стає технологічною базою сучасної професійної (професійно-технічної) освіти (далі П(ПТ)О), його розвиток диктується різноманітними соціальними зрушеннями та безперервним розвитком суспільства.

Критичне мислення – це необхідна навичка і життєво важливий ресурс сучасної людини. Критичне мислення базується на законах логіки та на розумінні психологічних процесів, які протікають у нашій свідомості. Критичне мислення допомагає в пошуку нових шляхів вирішення проблем.

Наш світ – світ інформації, яка швидко збільшується, це світ, в якому ідеї постійно піддаються структурним змінам, все новим перевіркам та переосмисленню. Тому основна мета навчального закладу навчити учнів не лише відтворювати знання, а й застосовувати їх для вирішення життєвих проблем, зокрема у своїй професійній діяльності.

Реалізація компетентнісного підходу в освіті спонукає до пошуку нових ідей, технологій, які б сприяли розвитку й самореалізації особистості учня, який свідомо й критично освоюватиме дійсність, володітиме системою ключових та предметних компетенцій. Однією з таких перспективних педагогічних технологій є технологія розвитку критичного мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здавна людина, намагаючись знайти істину, зверталася до засад критицизму, що активно впроваджувалися в діяльність давньогрецьких шкіл і були започатковані ще в античній філософії Ксенофонтом, Сократом, Платоном [2, с. 9]. Людину цікавило все, що її оточує, вона намагалась зрозуміти, хто вона, яке її покликання. Безперечно, пошук відповідей на питання, які виникали в процесі освоєння навколишнього середовища, стимулював розвиток аналітичного, критичного мислення й логіки.

Є.О. Архіпова та О.В. Ковалевська наголошували, що «критичність мислення постає як науково-філософська проблема та засіб впровадження ідей формування вільної і відповідальної особистості суспільствав епоху Просвітництва» [1, с. 37]. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, І. Кантвважали, що «розвиток і процес формування гармонійного та творчого громадянина слід розглядати саме крізь призму критицизму» [2, с. 12]. Також вони відзначити, що на теренах критицизму ґрунтувалися основні постулати класичної німецької філософії суспільства. Ідея розвитку критичного мислення поступово формувалася на різних етапах розвитку людства і на початку 20 століття вона була доступно представлена американськими психологами Дж. Д'юї та В. Джеймсом [2, с. 47].

В українській освіті технологія критичного мислення розвивається, починаючи з глобальних змін в освіті і введення понять «інноваційність», «компетентність» та «інтерактив».

Так у 2003 році Б.Г. Чижевський розкриває основні ключові кометентності, які мають формуватися у молоді через призму критичного мислення згідно з основними напрямами розвитку освіти в європейському контексті [4, с. 45].

Сучасний дослідник О.В. Тягло тлумачить критичне мислення як активність розуму, спрямовану на виявлення й виправлення своїх помилок, точність тверджень і обґрунтованість міркувань. Він стверджує, що «критичне мислення випливає з усвідомлення невідворотності оман і помилок у людському пізнанні. Воно є специфічним видом рефлексії, яка опирається на знання елементарної логіки й відповідних конкретних (точних) наук» [6, с. 12].

О.І. Пометун визначає критичне мислення як здатність учня усвідомлювати власну позицію з того чи іншого питання, вміння знаходити нові ідеї, аналізувати події і оцінювати їх, приймати ретельно обдумані, зважені рішення стосовно будь-яких думок і дій [4, с. 6].

Таким чином можна стверджувати, що технологія критичного мислення дає можливість реалізувати формулу компетентності, що спрямована на досягнення конкретного результату під

час компетентно-орієнтовного підходу до навчання [3, с. 12]:

Компетентність = Мобільність знань + Гнучкість методу + Критичність мислення

Метою статті є висвітлення ознак, шляхів розвитку, переваг та актуальності технології критичного мислення на сучасному етапі, застосування її учнями Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м.Вінниці» (далі ДНЗ «ВПУ №7 м.Вінниці») на уроках математики; створення сприятливих умов на уроці для формування життєвих і ключових компетентностей, спрямованих на саморозвиток здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Критичне мислення входить до загальної структури мислення в процесі пізнання і є мисленням вищого порядку. Структура мислення включає: загальне, предметне та критичне мислення.

Критичне мислення – це мислення, що характеризується самовдосконаленням, такий тип є науковим за своєю суттю [6, с. 15].

Саме наукове мислення, яке постійно самовдосконалюється, забезпечує науково-технічний та суспільний прогрес. Підтвердженням цього є рішення Даоського форуму 2016 року, який вирішив, що критичне мислення стане однією із найнеобхідніших навичок для успішного майбутнього світової системи освіти, в тому числі П(ПТ)О.

Критичне мислення – це складний процес, що починається із залучення інформації, її критичного осмислення та закінчується прийняттям рішення [6, с. 18].

Орієнтування учнів на критичне осмислення себеяк особистості, своїх вчинків, залежить від уміння педагогів пов’язувати навчальний матеріал із проблемами, які хвилюють учнів нашого навчального закладу.

Критичне мислення – це здатність людини самостійно аналізувати інформацію, вміння бачити помилки або логічні порушення, аргументувати свої думки, змінювати їх, якщо вони неправильні,сміливість у відстоюванні своїх позицій; відкритість до сприймання інших поглядів [6, с. 24]. Цілком природно, що відповідно до вікових особливостей учнів ці властивості критичного мислення спрощуються або ускладнюються.

Технологія розвитку критичного мислення дає викладачу математики можливість*:* створювати на уроці атмосферу відкритості та відповідального співробітництва; використовувати обрану технологію навчання і систему інших методик, що сприяють розвитку навичок критичного мислення і самостійності у процесі навчання; стати практиком, який вміє грамотно аналізувати свою діяльність; стати джерелом цінної та професійної інформації для учнів.

Для учнів технологія розвитку критичного мислення – це: вироблення життєвих та загальних компетентностей на рівні, достатньому для забезпечення професійної діяльності в сучасному світі; розвитокінтелектуальних здібностей – інтелектуальної рухливості та гнучкості мислення; успішне опанування знань із багатьох освітніх галузей у процесі навчання; розвиток уваги, пам’яті, логіки, культури мислення та інтуїції; вміння працювати у співробітництві з іншими.

Структура уроку, на якому використовуються елементи технології розвитку критичного мислення, має три етапи: актуалізація (виклик), усвідомлення (осмислення), рефлексія. На уроці, не залежно від навчальної дисципліни, необхідно дотримуватися всіх трьох представлених етапів, тому що вони відображають складний розумовий процес. Ця особливість названої технології істотно розширює межі її застосування.

Під час роботи з учнями ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» на уроках математики впроваджуються методи і прийоми технології критичного мислення, що не потребують складної довготривалої підготовки з боку викладача і є достатньо мотиваційними для вивчення та засвоєння навчального матеріалу. До таких прийомів відносяться методи: «Асоціативний кущ», «Математичне кафе», «Математичне лото», «Плакат думок», прийом «Знайди помилку», проблемні запитання, складання синквейнів.

Наприклад, педагогічний *метод «Асоціативний кущ»,* розвиває варіативність мислення та здатність установлювати всебічні зв’язки. На уроках математики даний прийом доречно застосовувати на початку вивчення теми з метою актуалізації знань та в кінці теми – для систематизації знань.

Метод «Плакат думок» допоможе згуртувати навчальну групу, стимулюватиме навчальний і виховний процеси та покращить взаємодію між учнями. Такий прийом буде актуальний на будь-якому уроці під час мотивації чи на етапі закріплення.

*Метод «Математичне лото»*доцільно використовувати на етапі закріплення навчального матеріалу або на етапі актуалізації, а метод *«Математичне кафе»* під час проведення позакласних заходів із математики.

Технологія складання синквейнів може використовуватися на етапі рефлексії і, окрім розвитку критичного мислення, здатна підвищити інтерес до теми, розвинути креативність, удосконалити комунікативні навички. Також, це непоганий спосіб зацікавити учнів, які люблять поезію і не люблять точні науки.

Засобом формування в учнів умінь та навичок критично мислити на уроках математики є математичне моделювання. Математичні моделі використані в усіх сферах життя і діяльності людини, тобто допомагають у формуванні життєвих компетентностей. Одними з головних завдань в навчанні є розвиток творчих і дослідницьких здібностей учнів. На уроках математики учні отримують можливість займатися дослідницькою роботою при розв'язанні стереометричних задач. Складання математичної моделі задач поволі готує учнів до моделювання реальних процесів і явищ у їх майбутній професійній діяльності [7, с. 23]. Продемонструвати процес математичного моделювання можна на прикладі таких «життєвих» стереометричних задач із розділів «Площі поверхонь геометричних тіл», «Об'єми тіл обертання та многогранників»:

1. Скільки дощок потрібно, щоб настелити підлогу в кімнаті довжиною 7,5 м і шириною 5 м, якщо довжина дошки 6 м, а ширина 0,25 м? [4, с. 15].

2. Обчислити, яку кількість фарби необхідно витратити на пофарбування стін у кімнаті силікатними сумішами двічі, якщо витрата суміші на пофарбування 1м^2 обштукатуреної поверхні за один раз становить 350 г, а кімната має розміри 3м х 4м, висота кімнати 2.7м, вікно 1.2м х 1.5м та двері 0.8м х 2.0м? [4, с. 43].

Як зразок цілісного застосування технології критичного мислення пропонуємо урок математики з розділу «Геометрія»:

Тема уроку: «Розв'язування задач»

Мета:

Формування компетентностей:

предметна компетентність: узагальнити знання учнів щодо геометричних тіл, систематизувати уміння та навички при розв'язуванні задач на знаходження об'ємів геометричних тіл;

ключові компетентності: розвивати логічне мислення, самостійно аналізувати інформацію; вміння бачити помилки або логічні порушення; аргументувати свої думки, формувати просторову уяву, сприяти розвитку здатності до узагальнення вивчених раніше фактів;

життєві компетентності: прагнення до пошуку оптимальних рішень; сміливість у відстоюванні своїх позицій; відкритість до сприймання інших поглядів; виховувати позитивне ставлення до навчання, інтерес до математики, сприяти розвитку культури спілкування та вмінню працювати в групі.

Очікувані результати: учні повинні знати формули для обчислення об'ємів, уміти застосовувати одержані знання для обчислення об'ємів геометричних тіл, організовувати та планувати свою навчальну діяльність.

Обладнання: картки, мультимедійний проектор.

Тип уроку: урок набуття практичних умінь і навичок із використанням технології критичного мислення.

Хід уроку

І. Організаційний момент.

Перевірка присутності та учнів на уроці. Перевірка готовності учнів до уроку. Повідомлення теми і мети уроку.

Вступне слово викладача. Світ, в якому ми живемо, наповнений геометрією будинків і вулиць, творіннями природи й людини. Геометрія є могутнім інструментом пізнання природи і створення техніки. Геометричні тіла знаходять широке застосування у повсякденному житті, науці, техніці. Отже, зараз на подіум геометрії виходять наші геометричні тіла, які розкажуть вам свої ознаки, а ви маєте їх за ними впізнати.

ІІ. Актуалізація опорних знань.

І етап «Дефіле геометричних тіл». *Проводиться за допомогою методу «Асоціативний кущ» (див. рис. 1).*

Частина учнів отримала випереджувальне завдання: підготувати невеликий емпатійний твір, присвячений якомусь многограннику або тілу обертання, який зачитується перед групою. Після представленої характеристики учні мають назвати тіло та сформулювати його властивості.

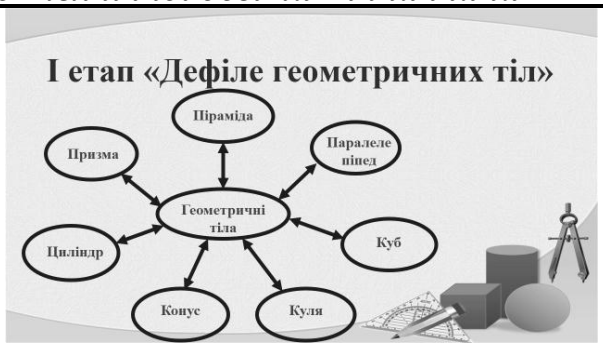

Рис. 1 Метод «Асоціативний кущ»

Приклади виступів учнів

(Куб) Я – молодший брат однієї з фігур, я можу називатися призмою, можу бути паралелепіпедом. Мене люблять маленькі дітки, тому що граються зі мною і складають. Я весь такий гарненький, повністю квадратненький. Мої діагоналі рівні між собою, так само, як і всі грані.

(Піраміда) Я – одне із семи чудес світу. Одночасно можу бути і місцем вічного спочинку, і життєдайним джерелом здоров'я та енергії. На відмінувід попередніх тіл, я маю вершину. Так само, як і призма, можу змінюватися – бути трикутною, чотирикутною, n – кутною, можу бути правильною і неправильною. Я досить струнка, маю висоту, що дорівнює відстані від вершини до площі основи.

ІІ етап <u>проводиться методом «Плакат думок» (див. рис. 2).</u>

Рис. 2 Метод «Плакат думок»

Обирається стимул для обговорення, характерний для цього методу. В даному випадку – це є об'єм геометричних тіл. Учні письмово в зошитах мають записати, що таке об'єм та його властивості. Свої записи потім звіряють із «плакатом-слайдом».

Викладач. Отже, я думаю, ви всі впізнали дані тіла, а тому давайте тепер пригадаємо, що таке об'єм та властивості об'єму, які сьогодні можуть стати нам в нагоді при роботі на уроці.

ІІІ. Мотивація навчання.

<u>Прийом «Знайди помилку» (див. рис. 3).</u>

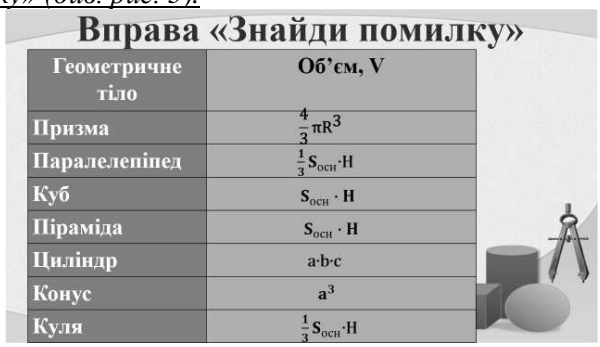

Вправа «Знайди помилку»

Геометричне тіло	Об'єм, V
Призма	$\frac{4}{3}\pi R^3$
Паралелепіпед	$\frac{1}{3}S_{осн}\cdot H$
Куб	$S_{осн}\cdot H$
Піраміда	$S_{осн}\cdot H$
Циліндр	$a\cdot b\cdot c$
Конус	a^3
Куля	$\frac{1}{3}S_{осн}\cdot H$

Рис. 3 Прийом «Знайди помилку»

Учні разом шукають помилку. Вони сперечаються, радяться, а коли приходять до спільної думки, обирають спікерай пропонують свій варіант відповіді.

Викладач. Вашій увазі пропонуються формули, які переплуталися. Ваша задача полягає в тому, щоб розставити їх в правильному порядку.

IV. Набуття практичних умінь і навичок при розвязуванні задач.

<u>Вправа побудована за принципом методу «Математичне кафе».</u>

Викладач. Вам пропонується в якості меню математичного кафе –добірка задач, розв'язавши

які, Ви ще раз переконаєтесь у тому, що геометричні тіла відіграють велику роль у нашому повсякденному житті.

Приклади задач.

Купа піску має форму конуса, довжина кола основи якого 62,8 дм, а його висота – 11,2 м. Визначте масу піску, якщо його густина $1{,}6 \cdot 10^3$ кг/м³ [4, с. 14].

Обчислити, скільки плиток необхідно для опорядження стін ванної кімнати розміром 2м х 2.5м, висотою 2.7м, вікно розміром 0.5м х 1.0м, двері 0.6м х 2.0м? Розмір плитки, яку будуть використовувати, 25см х 40см [4, с. 57].

V. Закріплення навчального матеріалу.

Метод «Проблемне запитання» (див. рис. 4).

Рис. 4 Метод «Проблемне запитання»

«Чи можливе наше життя без геометричних тіл?»

Приклади виступів учнів.

Конус. Конусовидну форму мають багато живих і неживих істот у природі.

Так, конусами називають морські молюски, що знаходяться на дні океанів, і які досить отруйні як для тварин, так і для людини.Конусовидну форму мають вершини гір, льодяні бурульки, природні сталактити, деталі машин та різних механізмів. У біології – це верхівка пагона і кореня рослин.

Куля. Куля має найменшу площу поверхні для даного об'єму. Якби не було кулі – як би ми грали у футбол, баскетбол, волейбол, гольф, теніс? Наші улюблені ягоди кавуни і деякі фрукти також мають форму кулі. Форму кулі мають деякі бактерії та віруси.

Призма. Призма – це одне з найуніверсальніших геометричних тіл, яка широко використовується у природі та техніці. Форму призм мають природні кристали. Призми можна знайти не тільки в природі, але і в людському організмі. Меблі, будинки, деталі механізмів – всі ці предмети мають форму призм.

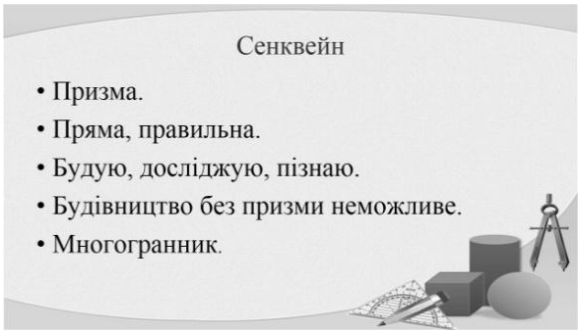

Рис. 5 Метод «Синквейн»

VI. Домашнє завдання:

Підручник О. Істер «Математика – 11 клас, рівень стандарту» – К.: Генеза, 2019. – 304с. №11.55, 11.56.; скласти *синквейн* на тему «Геометричні тіла» за зразком *(див. рис. 5).*

VII. Підсумок уроку. Виставлення оцінок та обґрунтування.

VIII. Рефлексія. *Проводиться методом «Символ уроку» (див. рис. 6).*

Учні демонструють синьо-жовті смужечки, як підтвердження того, що вони урок зрозуміли і він їм сподобався, і свої знання вони зможуть реалізувати на благо нашої держави.

Рис. 6 Етап уроку «Рефлексія»

Висновки. Отже, представлені авторами методи та прийоми впровадження технології критичного мислення на уроках математики у ДНЗ «ВПУ №7 м.Вінниці» сприяють розвитку предметної компетентності, яка, в свою чергу, слугує для формування ключових та життєвих компетентностей.

Порівняльний аналіз якості засвоєння навчального матеріалу учнями з базовою середньою освітою продемонстрував підвищення результативності навчання з усіх професій (з 1 по 3 курс навчання) (див. рис. 7).

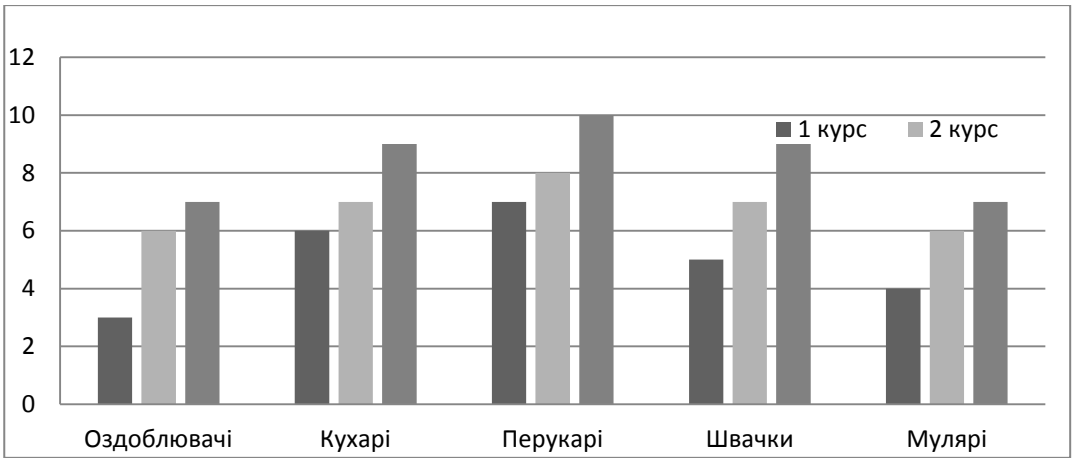

Рис. 7 Діаграма якості засвоєння навчального матеріалу

Найвищий рівень засвоєння навчального матеріалу продемонстрували учні з професій: «Перукар», «Кухар» та «Швачка». Дещо нижчі результати були у оздоблювачів та мулярів, але динаміка зростання успішності у них теж не порушилася, що свідчить про успішність розвитку і впровадження критичного мислення на уроках математики.

Список використаних джерел

1. Архіпова Є.О. Критичне мислення як необхідна складова розумової діяльності людини в межах сучасного інформаційного суспільства / Є.О. Архіпова, О.В. Ковалевська // Гуманітарний часопис. – 2012. – № 2. – С. 34–38.

2. Барулин В.С. Социальная философия / В. С. Барулин. – М. : Фаир Пресс, 1999. – 560 с

3. Пометун О.І. Основи критичного мислення : навч. посібн. для учнів старш. класів загальноосвітньої школи / О.І. Пометун, Л.М. Пилипчатіна, І.М. Сущенко, І.О. Баранова. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2010. – 216 с.

4. Соколенко Л.О. Збірник прикладних задач з алгебри і початків аналізу: навч.- метод. посібн. для вчителів і учнів 10 – 11 кл. серед. шк., ліцеїв та гімназій фіз.-мат. спрямування / Л.О. Соколенко. – К.: Тираж, 1997. – 127 с.

5. Стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні: зб. док. і матер. / упоряд. С.М. Ніколаєнко, Б.Г. Чижевський; Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти. – К. : Парламентське видавництво, 2003. – 171 с.

6. Тягло О.В. Критичне мислення / В.О. Тягло – Х. :Основа, 2008. – 187 с.

7. Швець В.О. Еволюція математичного моделювання як методу пізнання і навчання / В.О. Швець, М.О. Філімонова // Математика в школі. – 2010. – №4. – С. 22 – 25.

УДК 37.091.33:37.015.31:51

О.А. Дунаєвська
викладач математики, викладач-методист
Державний навчальний заклад «Жмеринське вище професійне училище»

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА

Анотація. *У статті запропоновано методичну розробку уроку математики з використанням інноваційних технологій на тему: «Об'єми і площі поверхонь геометричних тіл». Обґрунтовано використання інноваційних методів під час вивчення даної теми.*

Ключові слова: *інноваційна людина, громадянин-патріот, патріотичне виховання.*

O.A. DUNAEVSKA APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES ON MATHEMATICS LESSONS IN THE PROCESS OF CREATING CREATIVE PERSONALITY AND EDUCATION OF CIVIL-PATRIOT

Abstract. *The article offers a methodical development of a mathematics lesson using innovative technologies on the topic: «Volumes and Surfaces of Geometric Bodies.» The use of innovative methods in the study of this topic is justified.*

Key words: *innovative person, citizen-patriot, patriotic education.*

Українському народу не потрібні співчуття – потрібні патріоти.
Потрібен ти!
І.Олійник

Вступ. Нині змінилися не тільки вимоги до якості освіти, а й виникла потреба впровадження у зміст освіти європейського виміру, спрямування його на інтеграцію до світових та європейських стандартів. А тому перед освітянами, науковцями стоїть нелегке завдання – пошук ефективних механізмів проходження всіх етапів навчання.

Саме через освіту необхідно підготувати інноваційну людину, здатну до сприйняття змін та новацій. Головна мета розвитку української системи освіти – створити умови для саморозвитку та самореалізації кожної особистості як громадянина України [9].

Одним із головних завдань освіти є створення умов для виховання свідомих громадян-патріотів, які зможуть збудувати заможну, духовну і матеріально багату державу. Патріотизм покликаний дати новий поштовх для розвитку духовності нації. Це є нагальною потребою і держави, і суспільства, і особистості.

Формування в учнів ціннісного ставлення до суспільства, держави та до самого себе, відчуття своєї належності до України, усвідомлення єдності власної долі з долею своєї країни, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції є головною домінантою національно-патріотичного виховання учнів у процесі навчання, у тому числі – навчання математики.

На уроках математики патріотичне виховання здійснюється за рахунок розширення змісту освіти, доцільних методів і форм навчання, використання сприятливих виховних ситуацій, а також особистості самого вчителя.

У навчальному закладі робота з патріотичного виховання молоді проводиться в таких напрямах:

– на позакласних заходах (організація і проведення бесід, диспутів і конференцій патріотичної спрямованості, випуск газет чи брошур, перегляд фільмів, екскурсії, зустрічі з видатними людьми тощо);

– на уроках (організація і проведення уроків математики з використанням матеріалу, який сприятливий для здійснення патріотичного виховання).

Не секрет, що більшість учнів, які вступають до ЗП(ПТ)О мають переважно середній, а іноді і початковий рівень знань із математики. І лише одиниці – достатній та високий рівень підготовки.

Як же зацікавити учнів до вивчення математики? Як пов'язати теоретичний матеріал та розв'язування задач із формуванням творчої особистості учня та виховання патріота своєї держави?

Інноваційний, нетрадиційний підхід у навчанні забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань з усіх предметів, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, формує стійкий інтерес до предмета, сприяє розвитку творчої особистості.

© ***О.А. Дунаєвська, 2019***

У своїй практиці викладачі нашого навчального закладу все частіше застосовують такі нетрадиційні уроки: урок-лекція, урок-семінар, урок-конференція, театралізовані уроки, урок-телепрограма, урок-подорож, урок-екскурсія та ін.

Мета даної статті: показати на прикладі методичної розробки уроку – віртуальної подорожі викладача математики Дунаєвської О.А. впровадження інноваційних методів у навчально-виховний процес.

Тема уроку: «Об'єми і площі поверхонь геометричних тіл».

Мета *навчальна*: узагальнити та систематизувати знання учнів із теми «Площі поверхонь та об'єми геометричних тіл», показати практичне застосування вивченого матеріалу під час розв'язання задач;

розвиваюча: формувати просторову уяву, розвивати бажання пізнавати нове, прививати інтерес до математики; звертати увагу на зв'язок предмета з життям.

виховна: розширювати кругозір учнів, виховувати патріотичність, вміння орієнтуватись у нестандартних ситуаціях, на прикладі ілюстративного матеріалу розкривати красу довкілля; виховувати любов до рідного краю – України.

Обладнання: моделі геометричних тіл, мультимедійна система, роздатковий матеріал, індивідуальні картки оцінювання.

Міжпредметні зв'язки: «Історія», «Архітектура», «Фізика».

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації.

Форма проведення: урок – віртуальна подорож.

І. Організаційний момент.

Привітання з учнями, налаштування на гарний настрій. Перевірка наявності учнів та їх готовності до уроку.

Вчитель. Намагайтеся кожного дня для кожної справи знайти якийсь позитивний початок, оскільки від того настрою, з яким ви вступаєте в новий день або в якусь справу, залежать ваші успіхи, а можливо, і невдачі. Я бажаю вам розпочати урок із гарним настроєм і отримати від нього задоволення і гарні результати у вигляді оцінок.

ІІ. Мотивація уроку.

Вступне слово вчителя.

Один – значить мало чи значить багато?
Це, як подивитись,хлоп'ята,
Одне в світі сонце і батьківська хата,
Одні в тебе ненька і тато.
Одне в тебе серце, життя у людини,
І в світі не знайдеш країни
Миліше тієї, де ти народився,–
Твоєї землі – України.

Сьогоднішній урок ми проведемо з вами у формі подорожі. Ви познайомитесь із мальовничими куточками нашої славної неньки-України, її відомими людьми та відкриттями. Але, щоб про все це дізнатись, ви повинні будете пройти певні випробування. Кожен із вас отримує індивідуальну картку оцінювання з кожної вправи. Підрахувавши середнє арифметичне отриманих балів, ви отримаєте оцінку за урок. Розв'язавши перше завдання, ви дізнаєтесь тему і мету нашого уроку.

Метод « Картинна галерея»

На екрані висвітлюється зображення різних предметів. Завдання учнів – «розвісити» всі картини на 2 стінки за спільною ознакою.

Дорожній знак

Упаковка чаю

Келих

Скляна призма

Каструля

Глобус

Циліндр

Новорічні прикраси

Шишка

Шафа

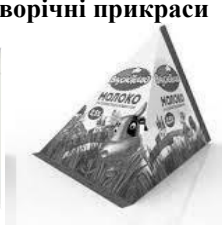

Пакет молока

Маяк

Відповідь:

Многогранники: маяк, шафа, пакет молока, скляна призма, упаковка чаю.

Тіла обертання: новорічні прикраси, глобус, циліндр, шишка, дорожній знак, келих, каструля.

За кожну правильну відповідь учні отримують по 1 балу. Результат записують в індивідуальну картку оцінювання. Максимальна кількість балів – 12 .

ІІІ. Повідомлення теми і мети уроку.

Тема уроку «Об'єми і площі поверхонь геометричних тіл» висвітлюється на екрані. Учні записують тему уроку в зошити, а вчитель у цей час повідомляє мету уроку:

- повторити основні відомості про многогранники і тіла обертання;
- пригадати основні формули площ поверхонь та об'ємів геометричних тіл та площ плоских фігур;
- розв'язати задачі краєзнавчого характеру та задачі із завдань на ДПА з математики за курс старшої школи.

IV.Узагальнення та систематизація понять.

Вчитель. Найкращий спосіб пізнання – це подорож.

Сьогодні ми з вами відправляємось у захоплюючу подорож до мальовничих місць нашої неньки-України, де ми поринемо у хвилі цікавих задач під вітрилами невирішених проблем.

Але, щоб взяти участь у подорожі, слід придбати путівки із зазначенням тих місць, де ми побуваємо протягом уроку. Вартість путівок виражається не грішми, а вашими знаннями. З кожної подорожі мандрівники повертаються з приємними враженнями та везуть друзям подарунки. Ви теж маєте змогу привезти гостинець – оцінку за урок. Отож, щоб отримати путівку і дізнатись місце першої зупинки, ви повинні пройти *«Митний контроль».*

(Учні повинні дати назву моделям геометричних тіл, які знаходяться на робочому столі вчителя: правильна трикутна призма, похилий паралелепіпед, прямокутний паралелепіпед, тетраедр, циліндр, зрізаний конус, правильна зрізана чотирикутна піраміда, куля, зрізаний конус, куб, ікосаедр, прямий паралелепіпед.)

Правильна відповідь оцінюється в 1 бал. Максимум – 12 балів.

1 зупинка: «Історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця».

(Цікаві факти про Хотинську фортецю супроводжуються відеороликом [https://www.youtube.com/watch?v=Y57XoUjwdoU]).

Вчитель. Назвіть за поданим зображенням Хотинської фортеці тіла у формі многогранників та тіл обертання. Щоб переїхати до наступної зупинки, вам необхідно пройти тестування та розгадати кросворд, де необхідно згадати основні відомості про тіла обертання, многогранники та їх основні складові. Для цього об'єднуємось у групи, одна із яких розгадує кросворд, а інша – працює над тестами.

Тест « Многогранники»

Многогранник – це тіло, складене з:

а) одного многокутника; б) кінцевого числа плоских кутів; в) кінцевого числа плоских многокутників.

Многогранник, складений із двох плоских многокутників, які лежать у різних площинах, і всіх відрізків, які з'єднують точки цих многокутників, – це:

а) піраміда; б) куб; в) призма.

Основи призми:

а) перпендикулярні та рівні; б) паралельні та рівні; в) паралельні, але не рівні.

Висота призми – це відстань між:

а) вершинами протилежних граней; б) вершинами основ; в) площинами основ.

Діагональ призми – це:

а) відстань між основами; б) відстань між вершинами бічної грані; в) відстань між вершинами, які не належать одній грані.

Бічна поверхня призми – це:

а) сума площ основ та бічних граней; б) сума площ основ; в) сума площ бічних граней.

Піраміда – це многогранник, складений із:

а) двох основ та відрізків, з'єднуючих основи; б) основи, вершини, яка не належить основі, і всіх відрізків, якіїх з'єднують; в) двох основ і точки, яка не лежить у площинах основ.

8) Відрізки, які з'єднують вершину піраміди з вершинами основ, називаються:

а) бічні гр; б) бічні ребра; в) діагоналі.

9) Апофема – це:

а) висота піраміди; б) діагональ паралелепіпеда; в) висота бічної грані правильної піраміди.

10) Перпендикуляр, що опущено з вершини піраміди на площу основи,– це:

а) апофема; б) висота; в) бічне ребро.

11) В якому многограннику площа бічної поверхні дорівнює півдобутку периметра основи на апофему:

а) піраміда; б) призма; в) паралелепіпед.

12) Правильний многогранник, в якому грані – правильні трикутники, і в якому в кожній вершині зводиться по 4 ребра:

а) октаедр ; б) додекаедр; в) ікосаедр.

Відповідь: 1 в; 2 в;3 б; 4 в; 5 в; 6 в; 7 б; 8 б; 9 в; 10 б;11 а;12 а.

Кросворд на тему «Тіла обертання»

1. Тіло, яке складається з круга, точки, яка не лежить у площині цього круга, і всіх відрізків, що сполучають вершину з точками основи *(Конус)*.

2. Два круги, з яких складається циліндр *(Основи)*.

3. Будь-який відрізок, що сполучає центр кулі з точкою кульової поверхні *(Радіус)*.

4. Перпендикуляр, опущений із вершини конуса на площину основи *(Висота)*.

5. Тіло, що складається з усіх точок простору, які знаходяться від даної точки на відстані, не більшій за дану *(Куля)*.

6. Осьовий переріз циліндра *(Прямокутник)*.

7. Відрізок, що сполучає вершину конуса з точкою кола основи *(Твірна)*.

8. Тіло, що складається з двох кругів, які не лежать в одній площині і суміщаються паралельним перенесенням, і всіх відрізків, що сполучають відповідні точки цих кругів *(Циліндр)*.

9. Пряма, яка містить висоту конуса *(Вісь)*.

10. Площина, яка проходить через твірну циліндра і перпендикулярна до площини осьового перерізу, що містить цю твірну *(Дотична)*.

Колективно обговорюються відповіді до тесту та кросворду.

Тестування та відповідь на завдання кросворду оцінюється в 1 бал кожне запитання. Кожен учень виставляє кількість отриманих балів в індивідуальну картку оцінювання. Після цього оголошується наступна зупинка.

2 зупинка: «Вінницький фонтан «Рошен».

(Доповідь про Вінницький фонтан «Рошен» супроводжується відеороликом [https://www.youtube.com/watch?v=Bel6zAgOPI8]).

Вчитель. Ми пригадали з вами основні елементи геометричних тіл, але, щоб рухатися далі, нам потрібні формули площ поверхонь та об'ємів цих тіл. Зараз ми з вами виконаємо вправу *«Метеоритний дощ»*.

У запропонованих формулах «змито дощем» деякі букви та числа. Завдання учнів полягає у відтворенні даних формул.

Після оголошення правильних відповідей учні записують отриману кількість балів до картки оцінювання. Одна правильна формула – 1 бал. Максимальна кількість балів –10.

Висвітлюється 3 зупинка: «Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича».

(Доповідь про університет супроводжується відеороликом [https://www.youtube.com/watch?v=KpF4pbK8I2Y]).

$S_б = 2\pi___H$ - *циліндр* $S_б = \pi__l$ - *конус* $S = __\pi R^2$ - *куля* $S_б = __ * h$ - *призма* $S_б = \frac{1}{2}p_0 * __$ - *піраміда*	$V = __R^2H$ - *циліндр* $V = __\pi R^2H$ - *конус* $V = \frac{4}{3}\pi R$ -- *куля* $V = S_0 * __$ - *призма* $V = \frac{1}{3}__ * H$ - *піраміда*

Відповідь :

$S_б = 2\pi RH$ - *циліндр* $S_б = \pi Rl$ - *конус* $S = 4\pi R^2$ - *куля* $S_б = p_0 * h$ - *призма* $S_б = \frac{1}{2}p_0 * l$ - *піраміда*	$V = \pi R^2H$ - *циліндр* $V = \frac{1}{3}\pi R^2H$ - *конус* $V = \frac{4}{3}\pi R^3$ - *куля* $V = S_0 * h$ - *призма* $V = \frac{1}{3}S_0 * H$ - *піраміда*

Вчитель. Наступна зупинка у нас буде місцем, де можна чудово відпочити, але для цього ви повинні встановити відповідність між формулами площ плоских фігур та відповідною фігурою.

«Встановити відповідність»

1	Квадрат	Р	$S = \frac{1}{2}$a*b
2	Прямокутний трикутник	Ч	$S = \frac{1}{2}d_1 * d_2$
3	Коло	У	$S = a * b$
4	Трапеція	А	$S = \pi R^2$
5	Ромб	В	$S = \frac{a+b}{2}h$
6	Прямокутник	К	$S = a^2$
7	Рівносторонній трикутник	К	$S = \frac{a^2\sqrt{3}}{4}$

Відповідь:

1	Квадрат	К	$S = a^2$
2	Прямокутний трикутник	р	$S = \frac{1}{2}$a*b
3	Коло	а	$S = \pi R^2$
4	Трапеція	в	$S = \frac{a+b}{2} * h$
5	Ромб	ч	$S = \frac{1}{2}d_1 * d_2$
6	Прямокутник	у	$S = a * b$
7	Рівносторонній трикутник	к	$S = \frac{a^2\sqrt{3}}{4}$

Михайло Пилипович Кравчук (короткий біографічний нарис).

Після оголошення правильних відповідей учні записують отриману кількість балів до картки оцінювання. Одна правильна формула – 1 бал. Максимальна кількість балів – 7 .

Висвітлюється назва 4 зупинки: «Шацькі озера».

(Доповідь про Шацькі озера супроводжується відеороликом [https://www.youtube.com/watch?v=mta2_-JXmqo&t=128s]).

Вчитель. Як сказав видатний математик М.І. Лобачевський: «Математику слід вивчати у школі з тією метою, щоб одержані знання були достатні для звичайних потреб у житті». Ми використаємо ваші знання при *розв'язуванн задач (робота в парах):*

1. Якщо радіус основи циліндра дорівнює 4см, а твірна – 8см, то площа бічної поверхні дорівнює…(**64π см^2)**

2. Якщо висота конуса дорівнює 9см, а твірна дорівнює 15см, то радіус основи конуса дорівнює…**(12 см)**

3. Якщо радіус кулі дорівнює 3см, то її об'єм дорівнює…(**36π см^3)**

4. Якщо повна поверхня конуса дорівнює 36π см^2, площа його основи – 12π см^2, то бічна поверхня конуса дорівнює…(**24π см^2)**

5. Якщо площа основи циліндра дорівнює 36π см^2, а висота – 5см, то об'єм циліндра дорівнює…(**180π см^3)**

6. Якщо виміри прямокутного паралелепіпеда: 2 см , 4 см і 5 см, то його об'єм дорівнює…**(40 см ^{3})**

Після оголошення правильних відповідей учні записують отриману кількість балів до картки оцінювання. Відповідь до кожної задачі – 2 бали.

Висвітлюється назва 5 зупинки: «Ландшафтний парк у Буках».

(Доповідь про парк у Буках із демонстрацією відеоролика [https://www.youtube.com/watch?v=Jb-oi7SX3gc]).

Підсумок уроку

Вчитель. На сьогоднішньому уроці ми узагальнили та систематизували знання з теми «Об'єми і площі поверхонь геометричних тіл» та відвідали мальовничі куточки нашої неньки-України. На початку уроку кожен із вас отримав індивідуальну картку оцінювання з кожної вправи. Підрахувавши середнє арифметичне отриманих балів, ви отримаєте оцінку за урок. Додаткові бали отримають учні, які брали активну участь в обговоренні відповідей до завдань.

Картка індивідуального оцінювання учнів.

Прізвище та ім'я учня. _____

Вправа	«Картинна галерея»	«Митний контроль»	Тест «Много гранники»	Кросворд «Тіла обертання»	«Метеоритний дощ»	«Встановити відповідність»	Розв'язування задач
Кількість балів за одне завдання	1	1	1	1	1	1	2
Максимальна кількість балів зазавдання	12	9	12	10	10	7	12
Мої результати							

Рефлексія учнів

Чи зрозуміли ви дану тему?

Що цікавого запам'яталося найбільше?

При розв'язуванні яких завдань виникали труднощі?

З яким настроєм закінчуєте урок?

За допомогою смайликів оцініть ваш настрій та рівень засвоєння даної теми уроку.

Домашнє завдання: Повторити §27-36 за підручником Г.П. Бевз, В.Г. Бевз. Математика 11 рівень стандарту; Генеза, 2011.

Розв'язати творчі задачі:

1) В Україні теж є піраміди. Найстарішій українській піраміді більше 130 років, знаходиться вона в крихітному селі Комендантівка Кобеляцького району Полтавської області. Морський офіцер Олександр Білевич став першим будівельником пірамід на території України. Вчені припускають, що за родом занять він не раз бував у Єгипті і міг захопитися стародавньою архітектурою. І коли в 1864р. несподівано померла його молода дружина Софія, він вирішив спорудити для неї усипальницю, гідну єгипетських фараонів. Піраміду будували з дикого каменю цілих 13 років. У висоту споруда досягає 15 метрів, а його площа займає близько 100 квадратних метрів. Піраміда складається з трьох ярусів, які з'єднані між собою складною системою коридорів. На нижньому ярусі знаходиться склеп – це усипальниця роду Білевичів. Сьогодні піраміда

відреставрована і користується великою популярністю серед туристів. Чи достатньо в умові задачі даних для обчислення об'єму даної піраміди?

2) Із книги рекордів України.

Художник-графік Ігор Степанов створив міні екземпляр Конституції України. Книжечка, вагою в 15 грамів і розміром в 21×32мм, налічує 160 сторінок. Для її написання Ігор використав збільшувальне скло. Він промальовував кожну букву авторським шрифтом, а палітурку з натуральної шкіри з міні тисненням виготовили в Донецьку. Зафіксували рекорд 7 грудня 2011р. Приймаючи висоту книжечки за 15 мм, знайти площу її повної поверхні.

Вчитель. На цьому уроці ми з вами повторили основні відомості з теми «Об'єми і площі поверхонь геометричних тіл». Пригадали способи розв'язування задач та віртуально побували в прекрасних куточках нашої славної неньки-України.

Закінчити наш урок я хочу словами українського співака гурту «Океан Ельзи» Святослава Вакарчука, які вселяють надію в щасливе майбутнє нашої Батьківщини: «Моє завдання разом із близькими, друзями − навчити себе і інших тому, що успіх країни починається з твого успіху. Розуміння цього не станеться завтра, не дасть швидких результатів, але зрушення в свідомості приведе до дій і майбутнього успіху. Мало невеликої групи яскравих особистостей. Важливо, щоб ціле покоління почало думати по-іншому. Це покоління ще не розчароване, у нього ще все попереду. Потрібно працювати, потрібно все зрушити з мертвої точки. Перший крок – найскладніший. Не потрібно відразу ставати героями. Але доведеться стати «трошки» більш трудолюбивими і стійкими, «трошки» менш лінивими і безвідповідальними. І ось, якщо це «трошки» помножити на всіх – ми будемо мати дуже багато».

Дякую за увагу та бажаю творчих успіхів.

Висновки. Отже, використання інноваційних технологій на уроках математики сприяє кращому засвоєнню учнями знань із теми «Об'єми і площі поверхонь і геометричних тіл» та розвиває здібності учнів, розширює кругозір та виховує патріотичні почуття і любов до своєї країни.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа. – 1977. – Т.3. – 649 с.

2. Маркова І.С. Урок математики в сучасних технологіях : теорія і практика. – Х. : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. – 144 с.- (Б-ка журн. «Математика в школах України»; Вип. 9(57)).

3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: Видавництво АСК, 2004. – 192 с.

4. Бех І.Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І.Д. Бех, К.І. Чорна. – Київ, 2014. – 29 с.

5. Качур М.М. Поняття «патріотизм» в українській науковій педагогічній думці / М.М. Качур // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2013, № 6 (32) – Суми: Сум ДПУ ім. А.С. Макаренка. – С. 54 – 61.

6. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015 – 2019 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/ – Назва з екрану.

7. Харламов В.Ф. Педагогіка: навч. посібник / В.Ф. Харламов. – М: Ю. – 1999. – 520 с.

8. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01.07.2019 р. № 1/11-596697. – С. 408. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.schoollife.org.ua/lyst-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrayiny-1-11-5966-vid-01-07-2019-shhodo-metodychnyh-rekomendatsij-pro-vykladannya-navchalnyh-predmetiv-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osvity-u-2019-2020-navchalnotu-r/- Назва з екрану.

УДК 377-027.512:811:625.1/5

І.М. Іванець

викладач іноземної мови, вчитель-методист, старший викладач

Державний професійно-технічний навчальний заклад «Жмеринське вище професійне училище»

РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. *У статті розглянуто важливість викладання іноземної мови для професії «Провідник пасажирського вагона».*

Ключові слова: *мовленнєва та мовна діяльність, соціальна, громадська та комунікативна компетентність.*

I.M. IVANETS THE ROLE OF FOREIGN LANGUAGE IN THE TRAINING OF A MODERN TRAINER OF THE RAILWAY INDUSTRY

© ***І.М.Іванець, 2019***

Abstract. *The article deals with the importance of teaching a foreign language for the profession «Conductor of a passenger car».*
Keywords: *speech and language activity, social, social and communicative competence.*

Education: is not the filling of a pail, but rather the lighting of a fire.
William Butler Yeats

Вступ. Сучасний розвиток суспільства потребує ефективних методик і технологій навчання, які мають відповідати інтеграційним процесам України в європейське співтовариство.

Такі процеси у професійній освіті останніми роками посідають щораз важливіше місце, оскільки вони спрямовані на реалізацію нових освітніх ідеалів – формування цілісної системи знань і вмінь особистості, розвиток її творчих здібностей та потенційних можливостей.

Досвід показує, що найпродуктивніша форма проведення занять досягається при використанні принципу інтегрованого підходу в тому розумінні, що об'єднуються всі види мовленнєвої та мовної діяльності: читання, письмо, говоріння й аудіювання, залежно від мети заняття та його етапів. Оскільки у реальному спілкуванні неможливо виділити щось одне, відокремити від іншого і при цьому підтримувати процес спілкування, то й у вивченні іноземної мови для досягнення комунікативних цілей учні об'єднують мовні навички. Тому логічно виникає необхідність будувати процес викладання з урахуванням інтегрованого підходу. Такий підхід дозволяє застосовувати на заняттях найрізноманітніші види роботи, зберігаючи при цьому принципи комунікативності, ситуативності, новизни та індивідуальності. Заняття проводиться у темпі, без пауз, із різноманітними завданнями. Їх використання вимагає вправ для розвитку всіх мовних навичок і умінь. Навчання передбачає такі етапи: мовленнєва розминка (warming-up), виклад матеріалу, практика, поступовий перехід від навчальних вправ чи завдань до вільного мовлення.

Під час занять на уроках із предметів «Іноземна мова за професійним спрямуванням» й «Іноземна мова в галузі» приділяється особлива увага формуванню термінологічної лексики та поповнення словникового запасу лексичних одиниць за професійним спрямуванням. Знання термінологічної лексики необхідно студентам для роботи у сфері спілкування зі своєї майбутньої спеціальності: для отримання інформації, для ведення діалогічного мовлення.

Комплекс вправ на заняттях будується таким чином, що вимагає від студентів індивідуальної відповіді, висловлення власних думок і розвитку комунікативні здібностей. Спонукаючи студентів до розв'язання комунікативних завдань, застосовуються інтерактивні форми й методи роботи та інноваційні технології, які дають можливість кожному учневі брати безпосередню участь у мовленнєвій діяльності як у колективно-груповій, так і в самостійних роботах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методикою формування іншомовної компетентності при вивченні іноземної мови професійного спрямування займалося багато вчених: Н.О. Микитенко, Н.Д. Гальскова, С.В. Гапонова, З.І. Кличникова, Є.В. Мусницька, К.І. Онищенко, В.В. Черниш ін.

***Мета статті*:** акцентувати увагу на важливості вивчення іноземної мови як предмета, визначеного Державним освітнім стандартом та забезпечення тісного взаємозв'язку із спеціальністю, за якою навчаються учні.

Урок із предмета «Іноземна мова в галузі».

Тема програми: «Посадка та відправлення поїзда. На вокзалі».

Тема уроку: «На вокзалі».

Навчальна мета: розвиток лексичних навичок за темою, розвиток умінь сприймання на слух, умінь усної взаємодії, усного продукування, комунікативної компетентності, ситуативного мовлення, критичного мислення.

Очікуваний результат: учні повинні вміти визначати види квитків, типи поїздів, обмінюватися інформацією про будову вагона, спілкуватися в ситуаціях (рольових іграх «Провідник – пасажир», «Касир – пасажир»), описувати обслуговування пасажирів, розуміти та аналізувати інформативний текст про британські залізниці.

Виховна мета: виховувати інтерес до обраної професії, культуру спілкування, уміння співпрацювати в групах.

Тип уроку: комбінований (розвитку умінь сприймання на слух, усної взаємодії та продукування й умінь зорового сприймання).

Методи і форми уроку: наочні, словесні, практичні; «мозковий штурм», відеословник, рольова гра, прийом «фішбоун», кросворди, робота в парах.

Дидактичне забезпечення: розмовники, тематичні картки, індивідуальні завдання, слайди.

Матеріально-технічне забезпечення: лінгафонне обладнання, мультимедійна дошка, комп'ютер.

Міжпредметні зв'язки: правила проїзду пасажирів, професійна етика.

Методична мета: застосування методів інтерактивного навчання та використання мультимедійних засобів.

Структура уроку

I. Організаційний момент. Рапорт чергового.

Let's listen to this joke and find out the topic of our lesson.

Say, conductor, which end of the train should I get off?

Either one. Its stops at both ends.

II. Підготовка до сприйняття іншомовного мовлення.

1. Повідомлення теми та мети уроку.

Dear pupils! Welcome to our lesson. Today we're going to explain how to serve the passengers, to sell tickets, to talk to passengers, to get necessary information at the railway station. The aim of our lesson is to expand your knowledge about the train station, rules of talking to passengers and give them service.

By the end of the lesson, you will be able to learn how to explain what type of ticket it is, what trains are. I believe this lesson will be extremely useful for you because you'll be given some advice how to succeed in your life.

2. Мовленнєва зарядка

1) Do you like travelling?

What do you travel by?

How often do you travel by train?

Where do you by tickets?

What kind of tickets do you know?

2) Виконання Mind-up із використанням тематичної лексики.

3) Brainstorming (crossword).

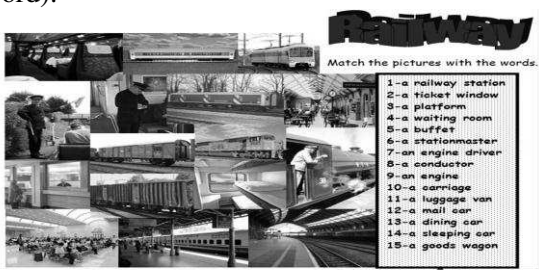

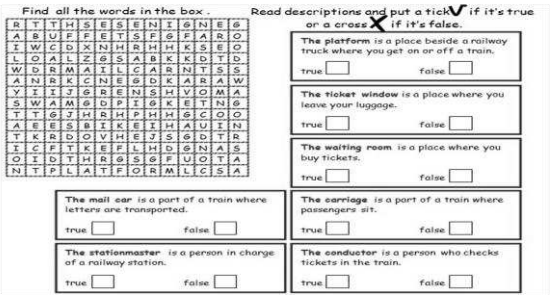

III. Основна частина уроку.

Контроль домашнього завдання. Опис залізничного вокзалу.

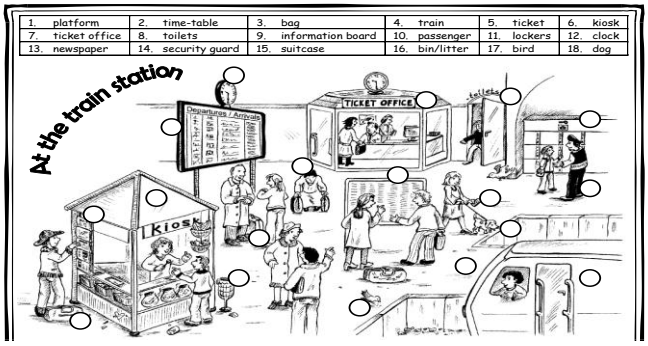

Розвиток умінь сприймання на слух. Діалоги «Trains and travel».

А) Етап підготовки до прослуховування тексту.

How often do you go by train?

Where do you buy tickets?

Where do you get information about trains?

Do this exercise before you listen?

Match the vocabulary with the correct definition and write a – d next to the number 1 – 4.

1…….. platform	a. A small piece of paper to allow you to use a train or bus.
2…….. ticket	b. The place in a train station where people get on and get. off trains
3…….. single (ticket)	c. A ticket to travel to a place, but not to travel back.
4…….. return (ticket)	d. A ticket to travel to a place and back again.

В) Етап сприймання інформації (ситуативних діалогів) на слух.

Listen to five different conversations at a train station and do the exercises to improve your listening skills.Джерело: Listening skills practice: Trains and travel www. britishcouncil.org /learnenglishteens

Do this exercise while you listen. Complete the gaps with the correct place from the box. Oxford – Manchester– London –Cambridge –Exeter.

Listening A The speaker wants to go to _____

Listening B The speaker wants to go to _____

Listening C The speaker wants to go to _____

Listening D The train is going to _____

Listening E The passengers want to go to _____

Виконання післятекстових завдань.

Check your understanding: question and answer.

Do this exercise while you listen? Write the correct answer to these questions.

1. Which platform does the 10.15 train to Cambridge leave from? _____
2. How much is a single ticket to Manchester? _____
3. Which platform does the 12.30 train to Manchester leave from? _____
4. What time does the train arrive at Exeter? _____
5. What time is the train back to London? _____
6. Which platform does the train back to London leave from? _____

Розвиток умінь усної взаємодії.

Work in pairs and complete the dialogues.

Dialogue 1

Please, train number NN for July the second, to N station, one ticket.

What ……?

First class. ….. the price?

The ticket costs two hundred hryvnias sixty kopeks.

Tell the price, please.

Your ticket, please. Train № …, to N station, carriage nine, first class, seat twelve, departure time is eighteen past seven. Have a good journey!

Thanks.

Dialogue 2

What … does the train leave?

Platform three.

Dialogue 3

Would you tell me, please, how can I get to Odessa? I have a very important appointment and I have to be there not later than at ten.

I can offer you fast train № NN. It arrives to Odessa at twenty past eight.

One ticket in a compartment carriage, a lower berth, please.

The ticket price is three hundred hryvnias including the bed clothes. Your ticket, please: train № NN to Odessa, compartment carriage number seven, seat thirty - four, lower berth, departure time at twenty – five past six. Have a good journey!

Thank you.

Dialogue 4

Two … in a …. carriage to N station for today, please.

Unfortunately, there are no tickets left for this train. I can offer you the train leaving in an hour and a half.

When does it arrive at …. station?

At quarter past ten.

That’s ok.

Two tickets in a sleeping carriage, please.

Dialogue 5

Make your order, please. Tell the departure date and the train number.

The departure date is the … of … . The train number is … .

Групова робота.

Інтерактивна рольова гра «На вокзалі». Ситуативне мовлення: «В касі», «Посадка в вагон», «Довідкове бюро», «У вагоні».

Розвиток умінь зорового сприймання. Текст. «Travelling by train».

а) Підготовка учнів до читання (робота з лексикою). Відеословник.

в) Читання тексту. Завдання під час читання.

Pick out 5 differences in traveling by train in Britain from that in Ukraine.

The first thing is the platforms.

The second is …

TRAVELLING BY TRAIN IN BRITAIN

One of the first things a foreigner notices about British railways is the platforms. They are higher than in most parts of the world. The platform is almost on a level with the floor of the carriages. The trains that go to and from London are very crowded at the times when people are traveling to work, since about a million people travel to London to work every day. There are cheap tickets after a certain time of the day, usually about 9.30 when everyone has gone to work. These are called cheap day return tickets.

On many fast trains to London there is a dining car in which you can buy lunch, dinner or coffee. On others there is a buffet at which it is possible to buy snacks and drinks. Sometimes a waiter from the dining car brings round cups of coffee to the passengers.

There are only two classes on British trains – first and second. A first-class ticket costs 50 %more than a second-class ticket. On long journeys, there is a ticket inspector, who visits every passenger to see if he has the right ticket and is not traveling in a wrong class. In England train passengers seldom converse with their fellow- travelers even on a long journey – this is more a national custom than a matter of etiquette. When the passenger reaches the end of his journey and leaves a train, he has to give his ticket to the ticket collector at the exit before he can leave the station.

В) Після текстове завдання. Complete the sentences.

1. One of the first differences is … .
2. … than in most parts of the world.
3. The trains that go to and from London … .
4. These are called … .
5. On long journeys, there is … .
6. … this is more a national custom than a matter of etiquette.

Г) Вправа на розвиток критичного мислення. «Fishbone». Аналіз отриманої інформації з тексту.

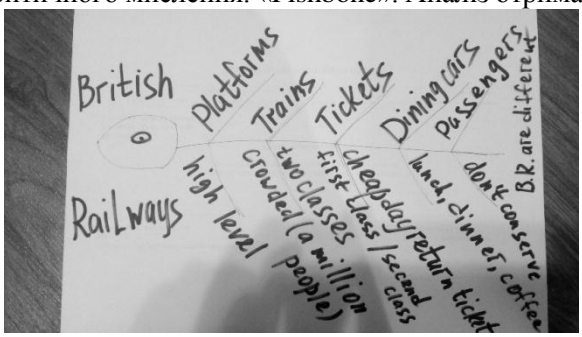

Д) Unjumble the questions and put them to your group mates.

1. are higher / in Britain / of the / than in most / Platforms / parts / world.
2. tickets / There are / after / of the day / a certain time / cheap.
3. there is / a dining car / On many / to London / fast trains.
4. train passengers / converse / fellow-travelers / In England / with their / seldom.

6. Розвиток умінь усного продукування

«Обслуговування пасажирів на залізниці та обов'язки касира та провідника».

IV. Заключна частина уроку.

Підсумок уроку.

You've worked hard today. I hope you've learnt some new vocabulary at our lesson

What have we learned today?
What information was new for you?
What activity was the most interesting?
What students were the most active today?
2. Домашнє завдання.

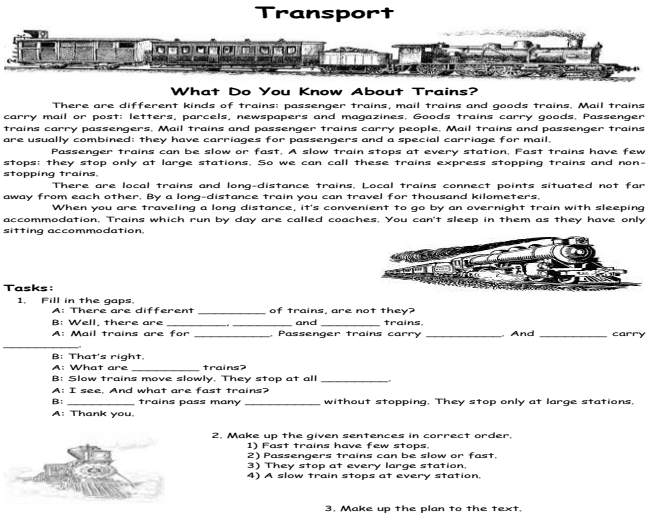

Transport

What Do You Know About Trains?

There are different kinds of trains: passenger trains, mail trains and goods trains. Mail trains carry mail or post: letters, parcels, newspapers and magazines. Goods trains carry goods. Passenger trains carry passengers. Mail trains and passenger trains carry people. Mail trains and passenger trains are usually combined: they have carriages for passengers and a special carriage for mail.

Passenger trains can be slow or fast. A slow train stops at every station. Fast trains have few stops: they stop only at large stations. So we can call these trains express stopping trains and non-stopping trains.

There are local trains and long-distance trains. Local trains connect points situated not far away from each other. By a long-distance train you can travel for thousand kilometers.

When you are traveling a long distance, it's convenient to go by an overnight train with sleeping accommodation. Trains which run by day are called coaches. You can't sleep in them as they have only sitting accommodation.

Tasks:

1. Fill in the gaps.
   A: There are different _____ of trains, are not they?
   B: Well, there are _____, _____ and _____ trains.
   A: Mail trains are for _____. Passenger trains carry _____. And _____ carry _____.
   B: That's right.
   A: What are _____ trains?
   B: Slow trains move slowly. They stop at all _____.
   A: I see. And what are fast trains?
   B: _____ trains pass many _____ without stopping. They stop only at large stations.
   A: Thank you.

2. Make up the given sentences in correct order.
   1) Fast trains have few stops.
   2) Passengers trains can be slow or fast.
   3) They stop at every large station.
   4) A slow train stops at every station.

3. Make up the plan to the text.

Розвиток життєвих умінь не обмежується окремими видами діяльності, натомість має наскрізний характер і є основою для формування ключових компетентностей особистості. Це забезпечується шляхом створення сприятливих умов, використанням сучасних технологій, методів та прийомів. Найважливішим елементом освіти сьогодні є надання молодим висококваліфікованим спеціалістам знань, навичок і вмінь, які допоможуть їм успішно адаптуватись, працювати та керувати складними життєвими процесами. Такі навички у формуванні високоякісного фахівця включають знання іноземної мови, критичне мислення, ефективну комунікацію, інформаційні технології, соціальну і громадянську самосвідомість.

Список використаних джерел

1. Верба Л.Г. Граматика сучасної англійської мови: Довідник. Київ: Логос, 2002.
2. Панова Л.С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх закладах: / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко. – Альма Матер – 2010 – 283 с.
3. Redman Stuart. English Vocabulary in Use. Elementary / Pre-intermediate. – Cambridge University Press. – 2012.
4. Stott Trish, Revell Rod. Highly Recommended. - Oxford University Press. – 2014.
5. Listening skills practice. Trains and travel. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www. britishcouncil.org / learnenglishteens – Назва з екрану.
6. English ESL worksheets [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://en.islcollective.com/– Назва з екрану.
7. English worksheets [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.pinterest.com/pin/ – Назва з екрану.

УДК 37.091.3

М.П. Коломієць
директор
О.В. Котлярова
методист вищої категорії
О.І. Доценко
майстер виробничого навчання першої категорії
Державний навчальний заклад «Професійний ліцей сфери послуг м. Хмільник»

СКРАЙБІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ

Анотація. *В статті показано значення використання скрайбінгу як активного методу навчання. Розкрито значення візуального мислення та його позитивний вплив на процес запам'ятовування. Розглянуто та проаналізовано види скрайбінгу як технології, яка є продуктивною для швидкого та ефективного засвоєння інформації в умовах колосального зростання її обсягу і кількості. Розглянуто переваги застосування зазначеної технології в освітньому процесі, відображено необхідність формування особливих вмінь візуалізації навчальної інформації. Наведено приклади використання скрайбінгу на заняттях зі здобувачами освіти.*

© ***М.П. Коломієць, О.В. Котлярова, О.І. Доценко, 2019***

Ключові слова: *навчальний процес, технології візуалізації, скрайбінг, інформаційно-комунікаційні технології, активні методи навчання.*

M.P. KOLOMIETS, O.V. KOTLAROVA, O.I. DOTSENKO SCRABING AS A TOOL FOR THINKING THINKING IN LESSONS

Abstract. *The article shows the importance of using scribing as an active learning method. The importance of visual thinking and its positive impact on the process of remembering is revealed. Types of scribing are considered and analyzed as a technology that is productive for the rapid and efficient assimilation of information in the face of tremendous growth in its volume and quantity. Advantages of application of the mentioned technology in the educational process are considered, the necessity of formation of special skills of visualization of educational information is shown. Examples of use of scribing in classes with educational seekers are given.*

Key words: *educational process, imaging technologies, scribing, information and communication technologies, active teaching methods.*

Вступ. Світ, у якому ми живемо, щороку стає складнішим, динамічнішим, тому інтеграція у сучасне суспільство та знаходження свого місця в житті вимагають дедалі більше зусиль і компетенцій від кожної людини. Потрібно не просто багато знати, але й уміти постійно розширювати й оновлювати знання та вміння. Досягти цього можна за допомогою візуалізації навчання. Актуальними питаннями у Державному навчальному закладі «Професійний ліцей сфери послуг м. Хмільник» були і залишаються питання удосконалення методології навчання з метою забезпечення якості освіти. Активний пошук нових дидактичних підходів та засобів при використанні традиційних чи нетрадиційних методів навчання сприяє підготовці фахівців, які володітимуть не тільки знаннями, вміннями і навичками професійної діяльності, а й формуватимуть у здобувачів освіти стратегічне мислення, системний підхід до аналізу і вирішення реальних ситуацій.

Одним із шляхів вирішення вищезазначеного завдання є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які відкривають можливості під час роботи з різноманітною інформацією у навчальному процесі. Так, у навчальних програмах з ряду предметів однією із основних компетентностей, що має бути сформована уздобувачів освіти, визначено інформаційно-цифрову компетентність. Формувати цю компетентність педагог може саме за допомогою ІКТ.

Разом з тим, у бесідах із викладачами нашого ліцею було з'ясовано, що застосування ІКТ на уроках забезпечує багато позитивних результатів. По-перше, значно підвищується мотивація до навчання та інтерес здобувачів освіти. Сучасним підліткам, більшість з яких вільно володіють комп'ютерними технологіями, значно цікавіше вивчати предмет за допомогою ІКТ, ніж просто відповідати на запитання наприкінці параграфа. По-друге, ІКТ сприяють формуванню у здобувачів освіти вмінь і навичок для різноманітної творчої діяльності. По-третє, використання ІКТ забезпечує об'єктивність та прозорість контролю знань, вмінь і навичок. Це відбувається завдяки тому, що перевірка знань за допомогою комп'ютера проводиться автоматично, що економить час і усуває людський фактор в оцінюванні робіт, тобто результат стає об'єктивнішим. По-четверте, розширюються можливості самостійного вивчення предмета та формування індивідуальних освітніх траєкторій. По-п'яте, здобувачі освіти отримують доступ до величезних за обсягом і змістом баз даних, звідки можуть оперативно отримати будь-які необхідні відомості.

Застосування ІКТ дозволяє перетворити іноді рутинну підготовку до уроку на цікавий та приємний для викладача процес, використовувати міжпредметні зв'язки, інтеграцію між предметами. Отже, завдяки ІКТ змінюється сама методика викладання, яка стає більш демократичною та сучасною.

Цікавою у зазначеному контексті є розширення аудіовізуального навчального простору шляхом упровадження в процес професійної підготовки новітньої технології презентації, яка у практичному та науковому обігу отримала назву *скрайбінгу.* Дана технологія поступово входить у загальновживану лексику людей, пов'язаних із бізнесом, дизайнерів, викладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою окремих аспектів поширення нових інформаційно-комунікаційних методик навчання займаються провідні вітчизняні (Р.С. Гуревич, Н.М. Дементієвська, М.Ю. Кадемія, Ю.І. Машбиць, Н.В. Морзе, К.М. Обрізан та ін.) та зарубіжні (Є.М. Котенко, Є.С. Полат, І.В. Роберт, К. Робінсон та ін.) фахівці.

Одним із перших, хто здогадався використовувати скрайбінг як продуктивний та інтерактивний засіб для концептуалізації інформації, став американський викладач Пол Богуш. Саме він спростував давно завченийосвітній девіз «Читай параграф із підручника – відповідай на запитання», довівши ефективність використання скрайб-презентацій навчальному процесі.

Справжнім проривом в освітньому веб-просторі став скрайб Кена Робінсона, автора книг, спікера та міжнародного радника з питань розвитку творчого мислення, систем освіти та інновацій у державних та суспільних організаціях, про зміни освітньої парадигми [1].

Використання скрайбінгу є ефективним засобом підвищення якості уроку. По-перше, з фізіологічних причин, адже 90% інформації людина отримує через зорові відчуття. По-друге, із психологічних: сучасна молодь народилася й зросла у світі, насиченому потужними й інтенсивними інформаційними потоками, що сформувало нові способи сприйняття інформації. У здобувача освіти основу «образу світу» складають не стільки поняття, скільки смислові образи, створювані за допомогою візуального мислення.

Метою статті є виявлення можливостей застосування скрайбінгу у професійній підготовці робітників та систематизація методичних рекомендацій щодо використання даної технології на уроках.

Виклад основного матеріалу. Презентації – це потужний інструмент, який в гарній яскравій формі подає продукти, ідеї, знання і досвід. Але вся проблема в тому, що привернути увагу, зацікавити і переконати здобувачів освіти презентацією стає все складніше. Вже нікого не здивуєш гарними слайдами, зробленими в класичному Power Point. Молодь цікавить інтерактив, динаміка і нестандартні візуальні ефекти. І тут викладачу приходить на допомогу скрайбінг.

Варто відмітити ще один важливий момент. Не всі здобувачі освіти можуть засвоювати великий обсяг нелегкого для сприйняття матеріалу в одному темпі і в однаковий спосіб. Використовуючи технологіюскрайбінгувикладачі Державного навчального закладу «Професійний ліцей сфери послуг м. Хмільник» організовують навчальний процес так, щоб кожний здобувач освіти отримував власний навчальний досвід та достатню мотивацію до навчання. Важливо помітити, що саме їх надихає і захоплює. А тоді лише підтримувати та заохочувати, скеровувати процес пізнання. У педагога більший досвід з точки зору знання предмета, однак здобувачі освіти краще дають собі раду із програмним забезпеченням. На перетині цих знань народжуються наші заняття.

Особливістю такої моделі навчання є те, що здобувач освіти сам у процесі навчання є його конструктором. Адже сучасному кваліфікованому робітнику знання основ наук необхідні як для загального розвитку, так і для того, щоб успішно володіти новою технікою і технологією, теоретично осмислювати виробничі процеси й операції, вільно орієнтуватися у інноваціях, вміти застосовувати ці знання та вміння.

Провідним ефектом скрайбінгу є захват уваги аудиторії специфічними графічними образами, що створюються тут і зараз, виразно акцентуючи на заздалегідь визначених ключових моментах матеріалу, що подається, – ідеях, особливостях, відмітних рисах тощо, тобто саме на тому основному, що потрібно сприйняти, усвідомити, запам’ятати. Варто підкреслити, що сучасні здобувачі освіти звикли до швидких темпів життя, вони непосидючі, їх увагу важко сконцентрувати на тривалий час. Скрайбінг застосовує той самий принцип, що й дудл (від англ. doodle, що означає «каракулі» або «недбалий малюнок») – малювання від руки, і саме це «живе малювання» заворожує, інтригує учня, змушує з інтересом очікувати, що ж буде далі, тим самим занурюючи його в навчальну проблему [5].

Безперечно, іноді складно використовувати нову технологію, адже простіше йти протореним шляхом. Проте скрайбінг має багато переваг, що допоможе урізноманітнити заняття зі здобувачами освіти, полегшить сприйняття нового матеріалу.

На сьогодні існує декілька різновидів технологій скрайбінгу. Розглянемо більш детально кожний із них.

Перший вид – *скрайбінг мальований*. Процес створення такого скрайбінгу полягає у малюванні від руки зображень, піктограм, схем, діаграм, запису ключових слів, що ілюструють розповідь викладача паралельно з тим, як він озвучує питання, що розглядається.

Наступний вид – це *скрайбінг аплікаційний*. На аркуш паперу або будь-який інший фон в кадрі викладаються (наклеюються) готові зображення, відповідні супроводжувальному тексту.

Третій вид – це *скрайбінг магнітний*, який цілком аналогічний аплікаційному і має лише ту відмінність, що зображення складаються з магнітних заготовок і кріпляться на презентаційну магнітну дошку.

Ще одним видом є *скрайбінг фланелеграфний*, який передбачає використання фланелеграфу.

Кожен із зазначених видів скрайбінгу можна відзняти на відео та відтворити в будь-який момент.

На особливу увагу заслуговує *комп’ютерний скрайбінг.* На нашу думку, він є найбільш зручним у використанні, оскільки не вимагає від скрайбера матеріального забезпечення і вміння малювати. Для створення комп’ютерного скрайбінгу використовуються спеціальні комп’ютерні

програми та онлайн-сервіси. Необхідні інструменти та матеріали: комп'ютер; мікрофон для запису озвучування (за необхідністю); комп'ютерні програми для запису аудіо, відеомонатжу.

Найпростіший комп'ютерний скрайбінг можна створити навіть за допомогою програми PowerPoint. У такій анімованій презентації зображення на слайдах також з'являються поступово, у відповідності до розповіді доповідача або до озвучування, що дає змогу дотримуватися основного принципу скрайбінгу – «ефекту паралельного проходження».

Як окремий вид скрайбінгу ми виділяємо *відеоскрайбінг.* Для створення відеоскрайб-презентації можна відзняти процес створення мальованого, фланелеграфного, магнітного або аплікаційного скрайбінгу та зробити обробку та монтаж у спеціальних програмних засобах (MovieMaker, Pinnacle тощо). Відеоскрайбінг має свої плюси. Його можна використовувати для створення таких інформаційних продуктів, як анонси, реклама, буктрейлери, віртуальні виставки тощо, для ефектного доповнення різних заходів. Один раз знятий, відеоролик можна показувати необмежену кількість разів.

Ще один вид скрайбінгу, який ми вважаємо за доцільне виділити, – *скрайбінг комбінований.* Такий вид скрайбінгу може поєднувати мальований скрайбінг заплікаційним, мальований із магнітним, аплікаційний із магнітним тощо. Комбінований скрайбінг може також включати відзняті фрагменти відео будь-якої скрайб-презентації або комп'ютерного скрайбінгу. Компоновка фрагментів може здійснюватися за допомогою відповідних програмних засобів – відеоредакторів тощо [3].

Мета застосування скрайбінгу на уроках така:

- розширити межі творчої діяльності викладача і здобувача освіти;
- усвідомити можливості ефективного застосування комп'ютерних технологій;
- привчити здобувачів освіти до самостійної дослідницької діяльності під час розв'язування практично спрямованих завдань.
- навчити самостійно критично мислити, бачити труднощі в реальному світі і шукати шляхи раціонального їх подолання;
- чітко усвідомлювати, де і яким чином отримані знання можуть бути застосовані у практичному житті;
- вміти працювати з інформацією (збирати, аналізувати, узагальнювати, зіставляти, аргументувати тощо).

Скрайбінг доцільно використовувати на таких етапах уроку:

- мотивація навчальної і пізнавальної діяльності – при використанніскрайбінг-ролика можна зацікавити молодь темою, що вивчається. Адже головним мотивом навчання здобувачів освіти є інтерес. Ці інтереси трансформуються в зацікавленість подальшим змістом навчальної діяльності;
- пояснення теми – при використанні скрайбінгускладні поняття можуть бути пояснені і представлені в систематичному та послідовному вигляді. Застосування технології допомагає педагогу донести до здобувачів освіти чітке узагальнене уявлення того матеріалу, який вивчається;
- закріплення матеріалу – використання скрайбінгу допомагає закріпити формування нових понять в здобувачів освіти. Це дає можливість візуалізувати ключові поняття та узагальнити їх взаємозв'язок;
- перевірка знань – за допомогою мальованого або аплікаційного скрайбінгу можна перевірити знання здобувачів освіти, під час динамічної відповіді;
- домашнє завдання. Для цього необхідно забезпечити доступ здобувачів освіти до презентації через мережу Інтернет. Педагог складає список запитань зі скрайб-презентації, які на наступному уроці обговорюють разом із групою. Таким чином, кожен здобувач освіти може переглянути скрайб самостійно, якщо незрозуміло з першого разу. Під час перегляду скрайб-презентації (відео) здобувачі освіти обговорюють отриману інформацію (факти), з'ясовуючи, які образи зрозумілі (незрозумілі). Можна організувати роботу в групах для обговорення скрайбу «Яка головна думка?» тощо. Так викладач розвиває креативне мислення, асоціативну пам'ять, творчі здібності здобувачів освіти. Викладачі інколи після закінчення вивчення теми задають домашнє завдання у вигляді створення власної скрайб-презентації.

Найефективнішим є використання скрайбінгу під час вивчення нової теми. Так здобувачі освіти зацікавляться різноманітними графічними образами, що пов'язані безпосередньо з новим навчальним матеріалом, запам'ятають основні поняття та терміни. Це стане чудовим стартом для набуття нових знань, умінь та навичок [4, с. 60-62].

Безпосередньо під час створення скрайбінгу слід дотримуватись таких етапів:

- складання плану презентації – визначити основні моменти, які необхідно висвітлити;

- аналіз – проаналізувати основні ідеї та візуальні образи презентації, що повинні бути простими та зрозумілими абсолютно всім;

- візуалізація – використання різних малюнків, аудіо- та відеоряду;

- таймінг — визначити необхідний час для висвітлення своєї ідеї. Це найголовніший етап, оскільки будь-яка презентація завжди обмежена в часі. Хронометраж скрайбінгу повинен бути дотриманий для того, щоб розглянути всі ідеї під час свого виступу. Незважаючи на бездоганний графічний образ презентації, аудиторія не повинна бути перевантажена тривалістю скрайбінгу. Головне – донести повідомлення, зацікавивши слухачів [2].

Пройшовши всі ці етапи, слід переходити безпосередньо до створення скрайб – презентації. Наразі існує достатньо інтернет-сайтів, за допомогою яких можна створити такі скрайбінги. Зазвичай деякі з них – на платній основі, але є і сайти, які пропонують безкоштовні версії, щоправда, з певними обмеженнями в роботі з презентацією. Отже, для створення скрайбінгу можна користуватися такими сервісами:

GoAnimate – дозволяє перетворити презентацію на мультиплікаційний фільм. Кожен елемент має стандартні налаштування (колір, розмір) та індивідуальні (настрій персонажа, декомпозиція фону). Сервер пропонує велику колекцію дій із персонажами, у разі виникнення проблем можнакористуватися підказками [6].

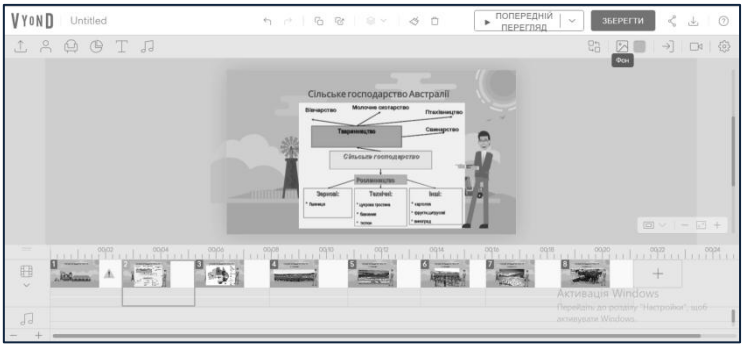

Рис. 1 Фрагмент скрайб-презентації, створеної за допомогою сервісу GoAnimate

Wideo – дозволяє додавати в презентацію зображення, персонажі, текст та музику [7].

Moovly – один із найпростіших інструментів для виготовлення анімованих презентацій, багато елементів промальовується за допомогою ручки. Цей сервер дає можливість безкоштовно створювати необмежену кількість презентацій тривалістю близько 10 хв. [8].

PowToon – вся анімація створюється від слайда до слайда. Робоча область має кнопки управління, часову шкалу, вікно попереднього перегляду, список слайдів і перемикач вибору елементів [9].

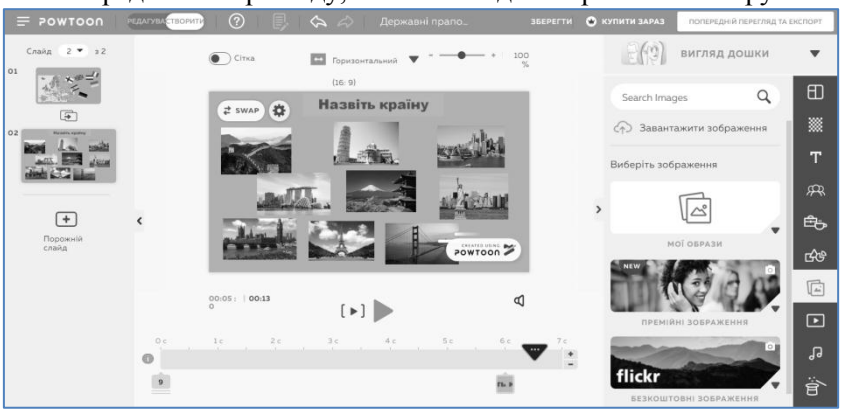

Рис. 2 Фрагмент скрайб-презентації, створеної за допомогою сервісу PowToon

Sparkol Video Scribe – безкоштовна програма, яка дозволяє створювати якісні відеоскрайби. За допомогою цього інтернет-інструменту можна створити власну відео анімацію всього за кілька хвилин. У процесі монтажу можна додавати власний тест, графічні, готові аудіо-файли чи записані з використанням мікрофона, змінювати фон та шрифти. Також можна вибирати зовнішні видруки, яка робить малюнки. До кожного елемента добираються індивідуальні налаштування (час відтворення, розмір, положення на екрані тощо) [10].

Animaker – англомовний інструмент для створення 2D та 3D-анімацій, інфографіки та відеоінфографіки. Програма має широкий ряд можливостей для роботи з текстовим оформленням. Перевагою цього інтернет-ресурсу є те, що він є сервісом-хмарою, тобто працювати над своїм

проектом можна з будь-якого комп'ютера, з власного аканту та створювати анімації до 2 хвилин можна безкоштовно [11].

QuickSlideShow є неймовірно простою у використанні програмою, яка дозволяє дуже швидко створити якісне слайд-шоу, різноманітні презентації, Flash-ролики, а також альбоми, заставки, інтерактивні листівки і т.д. [12].

Рис. 3 Фрагмент презентації, створеної за допомогою сервісу QuickSlideShow

Скрайбінг спонукає здобувачів освіти діяти, бо цей метод передбачає розв'язання певної проблеми за допомогою різних прийомів, засобів навчання, інтегрованих знань. У процесі роботи здобувачам освіти потрібно проявити себе у ролі сценариста, художника, режисера, журналіста і вимогливого глядача, а це стимулює їх до праці. Під час цієї роботи здобувачі освіти розвивають свою творчість, підключають власну фантазію, а головне, вони отримують позитивний результат, що підвищує їх самооцінку.

Скрайбінг виступає зручним інструментом не тільки для викладу навчального матеріалу. Новизна й привабливість цієї технології дають змогу на її основі організовувати самостійну роботу здобувачів освіти, спрямовану на опрацювання ними вивченого матеріалу, відтворення власного ставлення до об'єкта навчання. Використання скрайбінгу дає змогу надати такій роботі привабливості для учнів, забезпечити її творчий характер, сприяти зацікавленню здобувачів освіти у набутті нових предметних знань і технологічних умінь.

Висновки. Доцільність використання візуалізації навчальної інформації зумовлена необхідністю врахування когнітивних особливостей сучасного покоління здобувачів освіти, а також потребою об'ємного подання навчального матеріалу у вигляді, найбільш зручному для його сприйняття, розуміння, засвоєння, запам'ятовування. Доведено, що використання сучасних технологій візуалізації в навчальному процесі створює передумови для підвищення якості й результативності навчання. Візуальна фасилітація в режимі реального часу дає змогу ефективно утримувати фокус уваги здобувачів освіти на ключових моментах навчального матеріалу, відкриває нові перспективи для реалізації провідних дидактичних принципів у навчанні. Разом з тим, візуалізація є потужним дидактичним інструментом, застосування якого повинно бути стратегічно вмотивованим, педагогічно доцільним, методично підкріпленим.

Отже, наведений у цій роботі огляд дає підстави зробити висновки, що у професійній (професійно-технічній) освіті на уроках теоретичного та виробничого навчання можна (та й необхідно!) використовувати методику скрайбінгу. Це робить процес навчання значно цікавішим та ефективнішим, розширює уявлення здобувачів освіти про джерела інформації, мотивує їх до самостійної роботи, сприяє формуванню інформаційно-цифрової компетентності, дозволяє викладачу формувати індивідуальні траєкторії навчання.

У Державному навчальному закладі «Професійний ліцей сфери послуг м. Хмільник» в ході впровадження та реалізації скрайбінгу спостерігаємо: формування пізнавального інтересу здобувачів освіти; вміння аналізувати інформацію, помічати закономірності та використовувати їх, прогнозувати та робити висновки; вміння застосовувати знання для розв'язання конкретних теоретичних і практичних завдань; розвиток особистості і творчих здібностей; формування світоглядних компетентностей; формування інформаційно-комунікаційної компетентності.

Підводячи підсумки проведеного розгляду, охарактеризуємо переваги і недоліки скрайбінгу. До *переваг* віднесемо: привабливість і оригінальність цієї технології; компактність і образність; сприяння підвищенню пізнавального інтересу здобувачів освіти, засвоєнню й запам'ятовуванню навчального матеріалу. Як *недоліки*, з якими пов'язане застосування цієї технології, відзначимо: великі часові витрати на створення скрайбу (написання сценарію, озвучування, зйомка та монтаж

відео тощо); вимогливість до підготовленості педагога у *технологічному* плані (уміння використовувати відповідні програмні засоби), *технічному* (вміння працювати з такими приладами, як відеокамера, мікрофон тощо), *художньо-естетичному* (попри те, що існує багато методик створення потрібних образівпростих геометричних фігур, все ж таки, результат має бути художньо привабливим і відповідати, принаймні, загальним вимогам естетики).

Але попри все, технологія скрайбінгу дозволяє вивести сучасний урок на якісно новий рівень; підвищувати статус викладача; впроваджувати в навчальний процес комп'ютерні та інформаційні технології; розширювати можливості ілюстративного супроводу уроку; використовувати різні форми навчання та види діяльності в межах одного уроку; ефективно організовувати контроль знань, вмінь та навичок здобувачів освіти; полегшувати та вдосконалювати розробку творчих робіт, проєктів, рефератів.

Використовуючи будь-які методи роботи, викладачу важливо не перетворити уроки на буденність. Здивувати, а відтак, зацікавити, посилювати мотивацію навчання – напевно, одне з головних дидактичних завдань освіти, бо результатом цього повинно стати підвищення пізнавальної діяльності здобувачів освіти, що, в свою чергу, призведе допокращення якості освіти.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/school/scribing/51803/ – Назва з екрана.

2. Білоусова Л.І. Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінг у професійній діяльності вчителя [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://journal.osnova.com.ua/article/51806 – Назва з екрана.

3. Визуализация: просто о сложном [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://naurok.com.ua/post/metod-skraybing-yaskrave-podannya-navchalnogo-materialu – Назва з екрана.

4. Метод «Скрайбінг»: яскраве подання навчального матеріалу [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://naurok.com.ua/post/metod-skraybing-yaskrave-podannya-navchalnogo-materialu – Назва з екрана.

5. Сорока Т.В. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального [Електронний ресурс] / Т.В. Сорока // Географія – Харків: ТОВ Видавнича група «Основа» №16/18. – Режим доступу: http://http://journal.osnova.com.ua/article/51806 – Назва з екрана.

6. GoAnimate [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://learning.goanimate.com/ – Назва з екрана.

7. Wideo [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://wideo.com/ – Назва з екрана.

8. Moovly [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.moovly.com/ – Назва з екрана.

9. PowToon [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.powtoon.com/ – Назва з екрана.

10. Sparkol VideoScribe [Електронний ресурс] – Режим доступу:https://www.sparkol.com/en/ – Назва з екрана.

11.Animaker [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://tool.animaker.com/ – Назва з екрана.

12. Quick Slide Show [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://quick-slide-show.en.softonic.com/ – Назва з екрана.

УДК 377.3:811.111

О.А. Крайнік

викладач англійської мови, спеціаліст другої категорії

Державний професійно-технічний навчальний заклад «Жмеринське вище професійне училище»

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ЧИТАННІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ДПТНЗ «ЖМЕРИНСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ»

Анотація. *У статті розглядаються питання, що стосуються загальної характеристики іншомовної компетентності у читанні, цілей її формування. Читання є одним із основних форм роботи на уроці англійської мови. Виокремлено складники компетентності у читанні: вміння, навички, знання та комунікативні здібності. Обґрунтовано етапи формування компетентності у читанні. Визначено вправи, засоби формування іншомовної компетентності у читанні та способи контролю рівня її сформованості.*

Ключові слова: *іншомовна компетентність у читанні, методи та прийоми читання, дискусія, сенкан.*

O.A. KRAINIK METHODS OF FORMATION OF BELONGING TO ANOTHER LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS IN READING AT ENGLISH LESSONS AT THE ZHMERYNKA HIGHER VOCATIONAL SCHOOL

Abstract. *The article deals with issues related to the general characteristics of belonging to another language competence in reading, the purposes of its formation. The components of reading competency are distinguished: skills, skills, knowledge and communication skills. The stages of reading competency formation are substantiated. Exercises, means of forming a belonging to another language competence in reading and ways of controlling its level of formation are determined.*

Keywords: *belonging to another language competence in reading, reading methods and techniques, discussion, cinquain.*

© ***О.А. Крайнік, 2019***

Розділ 4 * Методично-педагогічні інновації із загальноосвітньої підготовки

Вступ. Читання іноземною мовою є одним із основних азів у процесі навчання. Основна функція читання англійською мовою – це розширення словникового запасу учня. Незнайомі слова представлені в контексті, що в значній мірі покращує запам'ятовування їх значень, а заучування напам'ять уривків тексту навіть покладено в основу одного з методів вивчення англійської мови [1].

Актуальність проблеми формування іншомовної компетентності у читанні зумовлюється потребою її дослідження у контексті компетентнісного підходу: необхідно визначити структуру іншомовної компетентності у читанні, уточнити цілі її формування в початковій, основній і старшій школі, окреслити етапи формування іншомовної компетентності у читанні, охарактеризувати засоби і способи контролю рівня її сформованості.

Метою статті є охарактеризувати методику формування іншомовної компетентності у читанні з урахуванням сучасних умов і тенденцій та показати на власному уроці (фрагмент уроку).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри той факт, що методикою формування іншомовної компетентності у читанні займалося багато вчених, проблема не може вважатися остаточно вирішеною, оскільки потребують уточнення характеристики іншомовної компетентності у читанні, етапи формування компетентності у читанні та цілі її формування в учнів.

У сучасних дослідженнях термін «іншомовна компетентність» тлумачать так:

- знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих та власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті), уміння та навички аналізу тексту та власне комунікативні надбання;
- здатність брати до уваги у мовленнєвому спілкуванні контекстуальну доречність і вживаність мовних одиниць для реалізації когнітивної та комунікативної функцій;
- ступінь задовільного володіння певними нормами спілкування, поведінки як результату навчання, як засвоєння етно- і соціально-психологічних еталонів, стандартів, стереотипів поведінки, ступінь володіння технікою спілкування, як мовну систему в дії;
- знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації [4].

Виклад основного матеріалу. Читання є складником комунікативної діяльності людини, оскільки забезпечує писемну форму спілкування. Читання – рецептивний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття і розуміння писемного тексту.

Компетентність у читанні (КЧ) – це здатність читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складниками КЧ є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме – здібності до читання.

До вмінь КЧ відносяться *мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні* та *компенсаційні* вміння.

Вправи, які виконуються з метою формування умінь вивчаючого читання і контролю повноти розуміння прочитаного тексту, носять переважно такий характер:

1. Відповісти на запитання вчителя щодо основного змісту тексту і його деталей.
2. Вибрати з кількох малюнків ті, які ілюструють провідну думку тексту.
3. Визначити, чи відповідає інформація, запропонована у завданні вчителя, основному змісту тексту.
4. Визначити у тексті смислові віхи та виписати найбільш суттєву інформацію.
5. Скласти план тексту; підібрати до кожного пункту плану речення з тексту, які його уточнюють.
6. Виконати письмовий переклад тексту і порівняти його з ключем.
7. Виконати тест множинного вибору, альтернативний чи поєднувальний тест.

Робота з текстом на уроці ІМ включає чотири етапи, три з яких є обов'язковими, а наявність четвертого етапу зумовлюється ступенем навчання, видом читання і практичними цілями уроку. З метою контролю рівня сформованості КЧ широко використовують різні види тестових завдань з ІМ. Серед тестових завдань на вибір відповіді (вільноконструйовані тести) застосовуються тести:

- перехресного вибору (matching);
- альтернативного вибору (true-false choice);
- множинного вибору (multiple choice);
- на упорядкування (rearrangement).

Також слід використовувати тестові завдання на конструювання відповіді:

- на завершення (completion);
- на підстановку (substitution);

- на трансформацію (transformation);
- внутрішньомовне перефразування;
- міжмовне перефразування (переклад) [4].

Пропонуємо фрагмент уроку для студентів І курсу за темою *«Комунікаційні технології»*.

TOPIC: «Communication Technologies».

Objectives:
- to improve students' listening, reading, speaking and writing skills;
- to revise and enrich students' vocabulary on the topic;
- to motivate them in expressing their own opinions on the topic;
- to develop attention, memory and linguistic guess;
- to widen students' knowledge about Science, Communications Technology .

Equipment: Power Point presentation, video, text for reading, tasks, HO.

PROCEDURE

I Introduction. Warm-up

Ex. 1 What communication technologies do you know? Write them in the word map.

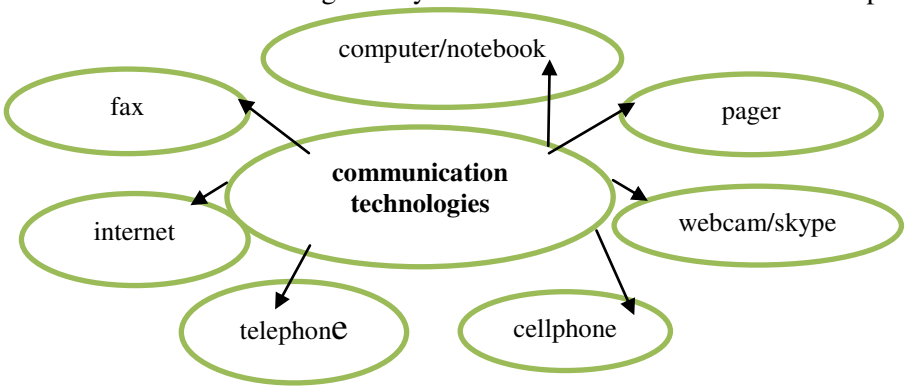

2 Reading and speaking.

Pre – reading

Do you use the Internet? If not, would you like to? Which of these things do you (or would you like to) use the Internet for?

finding information	on – line shopping
playing games	sending e – mail
joining chat groups	joining newsgroups

While-reading

Read the text and make notes about advantage or disadvantage of using the Internet.

Explain the meaning of the words «advantages» and «disadvantages».

S1: «Advantages» means something good, positive.

S2: «Disadvantages» means something bad, negative.

The pros and cons of using the Internet.

Advertisements for the Internet promise you a world of information, **entertainment,** on-line shopping and e-mail services. However, the real world of the Internet may not be as perfect as the advertisements **suggest.**

Using the Internet offers many advantages. For example, all of the latest information is available to you, in your home, at any hour of the day or night. It is much faster and easier to surf the net **in search of information** from all over the world than to travel to **libraries** in **dozens** of countries. Also, on-line shopping makes it possible to search through **catalogues** to find exactly what you want at the best price, saving both time and money. By joining a newsgroup or chat group, you can share your hobbies and special interests, and perhaps make friends all over the world. Finally, e-mail is popular because it is faster than sending a letter and cheaper than a telephone conversation.

On the other land, the Internet has several disadvantages. Firstly, with so much information available, finding what you want can take you hours. **Multimedia** web pages with photographs, music and video are attractive, but they make downloading slow and boring. What is more, there is too much advertising instead of real information. As for Internet **friendships,** sitting at home in front of a computer making '**chat friends'** is not the same as actually meeting people.

In conclusion, the Internet **obviously** has both good and bad points. Fortunately, the system is improving all the time, and any problems which still exist can **be solved. Whether we like it or not,** the Internet is here to stay, so we have to make the best possible use of it.

C) Post – reading

Ex. 1 Explain the words in bold.

Ex. 2 Fill in the words from the list, then make sentences using the completed phrases.

services, catalogues, dozens, world, surf, on-line, land, newsgroup

1. a ……. of information
2. …… shopping
3. e-mail …….
4. to ……. the net
5. to search through …….
6. to join a ……
7. on the other …….

Ex. 3 Use your notes about Pros and Cons of using the Internet. Act out short dialogues in pairs, as in the example.

S1: One of the disadvantages of using the Internet is that web pages with photographs, music and video make downloading slow and boring.

S2: I agree, but on the other hand, the latest information is available to you at any time, quickly and easily.

Висновки. Отже, ефективність навчання іншомовної компетентності учнів у читанні на уроках англійської мови у ДПТНЗ «Жмеринське вище професійне училище» підвищується, в реаліях сучасних інтеграційних процесів в Україні педагог, який дійсно прагне навчити учнів таких важливих в сучасному світі компетенцій як комунікативні, повинен йти в ногу з часом, керуватись сучасними нормативами навчання англійській мові, використовувати оновлені підручники з якісним графічним та інформаційним оформленням, намагатись вмотивувати учнів до вивчення іноземної, використовувати оптимальну для їх інтелектуального та психофізичного розвитку кількість мовного і мовленнєвого матеріалу. Читання іншомовних текстів розвиває мислення учнів, допомагає усвідомити особливості системи іноземної мови і глибше зрозуміти особливості рідної. Інформація, яку отримує учень з іншомовних текстів, формує його світогляд, збагачує країнознавчими знаннями про історію, культуру, побут країни, мову якої він вивчає. Велика розумова робота, котра виконується читцем із метою проникнення у зміст тексту, розвиває мовну здогадку, самостійність у подоланні мовних та смислових труднощів, інтерес до оволодіння іноземною мовою.

Список використаних джерел

1. Борецька Г.Е. Методика формування іншомовної компетентності у техніці читання / Г.Е. Борецька // Іноземні мови. – 2012. – № 1. – С. 3-8.

2. Методичні рекомендації для вчителів іноземної мови на 2018/19 рік [Електронний ресурс] // Уроки онлайн. Безкоштовна дистанційна школа, підготовка до ЗНО. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.urok.net.ua/metodichni-rekomendacii/metodichni-rekomendacii-dlya-vchiteliv-inozemnoi-movi-na-2018-19-rik.html. – Назва з екрану.

3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: [підручник] / [Л.С. Панова, І.Б. Андрійко, С. В. Тезікова та ін.]. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.

4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013 – 145 с.

5. Плахотнюк Н.П. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів засобами навчально-ігрового проектування / Н.П. Плахотнюк // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – 2014. – №35. – С. 36-44.

УДК 377.016:53

Л.Г. Лінько

викладач фізики та спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач

Державний навчальний заклад «ЦПТО №1 м. Вінниці»

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. *У статті розглянуто питання викладання фізики у ЗП(ПТ)О із врахуванням професійного спрямування. Наведено приклад уроку з розділу «Молекулярна фізика. Властивості пари, рідин та твердих тіл» на тему «Змочування». Обґрунтовано доцільність використання проблемного навчання під час проведення уроку фізики в групах учнів, які навчаються за професією «Кухар; кондитер».*

Ключові слова: *професійна (професійно-технічна) освіта, професія, фізика, методи навчання, проблемне навчання.*

© ***Л.Г. Лінько, 2019***

L.G. LINKO PROFESSIONAL DIRECTION OF PHYSICS STUDY IN PROFESSIONAL (PROFESSIONAL-TECHNICAL) EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. *The article deals with the issue of teaching physics in FP(PT)O, taking into account the professional direction. An example of a lesson in the section «Molecular Physics. Properties of steam, liquids and solids» on the subject of «Wetting». The expediency of using problem-based learning during the teaching of physics in groups of students studying in the profession «Cook; confectioner».*

Key words: *vocational (vocational-technical) education, profession, physics, teaching methods, problem training.*

Вступ. Складовою системи освіти України є професійна (професійно-технічна) освіта – це комплекс організаційних, управлінських і педагогічних заходів, які спрямовані на забезпечення оволодіння молоддю знаннями, уміннями і навичками відповідно до обраної професії, розвиток професіоналізму та компетентності, а також виховання загальної і професійної культури.

Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта орієнтована на задоволення потреби різних галузей народного господарства України в робітничих кадрах. Відповідно до покликання, інтересів та здібностей молоді заклади професійної (професійно-технічної) освіти забезпечують здобуття професії, а також забезпечують перепідготовку, підвищення кваліфікації. Головним завданням професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах є підготовка висококваліфікованих, конкурентоздатних робітників, що володіють високим рівнем професійних знань, умінь і навичок, творчо мислячих людей, соціально активних членів суспільства.

Сучасна система професійної (професійно-технічної) освіти розвивається під безпосереднім впливом науково-технічного прогресу, соціально-технічної інтеграції робітничих професій та інтенсифікації виробництва, тому особливо важливого значення набуває викладання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти фізики, економіки, організації виробництва, оволодіння навичками користування сучасною новітньою технікою.

Взаємозв'язок професійної та загальної освіти реалізується через професійну спрямованість загальноосвітніх дисциплін.

Низька зацікавленість до вивчення загальноосвітніх предметів, зокрема природничо-математичного циклу, з боку учнів пояснюється тим, що вони не розуміють важливості і значущості цих дисциплін для оволодіння профільними предметами і професійними знаннями, вміннями, навичками. У процесі вивчення природничо-математичних дисциплін завдання, що мають професійний зміст, сприяють підвищенню мотивації до навчання, так як принцип роботи машин та механізмів, більшість технологічних процесів і прийомів діяльності ґрунтуються на фізичних законах і явищах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджували проблеми формування професійної спрямованості навчання, розробки цілей навчання і його професійної спрямованості у фахівців різного профілю в своїх роботах науковці: С. Батишев, П. Волков, С. Гончаренко, Г. Гуторов, Р. Гуревич, О. Дубінчук, І. Єгорова, І. Козловська, А. Кудрявцева, Н. Ничкало, В. Радкевич, С. Сисоєва, З. Слєпкань, О. Фомкіна та інші.

Метою статті є висвітлення досвіду впровадження професійної спрямованості на уроках фізики як необхідного процесу оволодіння базовими теоретичними знаннями майбутніми фахівцями.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток науки і техніки, широке використання комп'ютерних технологій у виробництві означає неминучу перебудову виробництва та підвищення професійної підготовки робітників різних галузей. Загальноосвітня і професійна підготовка молоді створює фундамент для подальшого удосконалення та оновлення знань. Це є базою для вдосконалення професійної підготовки, підвищення кваліфікації та покращення рівня професійної культури молодих робітників.

У системі професійної (професійно-технічної) освіти існують протиріччя між новими вимогами до рівня знань учнів і їх наявним загальним розвитком; між сформованими вміннями і навичками, і такими, які необхідно сформувати; між теоретичними знаннями і вмінням використовувати їх на практиці; між поясненням викладача і сприйняттям інформації індивідуально учнем відповідно до його психофізіологічних можливостей. Якщо ці протиріччя змістовні, і учні усвідомлюють їх, то можна сподіватися, що їх вирішення дасть позитивний результат у навчанні [1, с. 479].

Для чого потрібна молодій людині фізика, якщо вона вже обрала собі професію? Не завжди над цим питанням замислюються під час викладання фізики, але, на нашу думку, дуже важливо це знати для мотивації навчальної діяльності учня. Необхідно показати, що оволодіння даною наукою

принесе велику користь, навіть якщо не прослідковується безпосередній зв'язок із професійним спрямуванням [2]. На уроках фізики у закладах професійної (професійно-технічної) освіти учні мають зрозуміти, що фізичні відкриття спрямовані на покращення життя людей.

Професійна спрямованість вивчення фізики – це організація процесу навчання, що забезпечує оволодіння базовими теоретичними знаннями, практичними уміннями і навичками, які необхідні майбутньому спеціалісту для ефективного засвоєння дисциплін професійної підготовки (спеціальні дисципліни), формування у нього професійного мислення, професійної самосвідомості та професійної культури. З огляду на це: освітня мета передбачає засвоєння навчальної інформації, що пов'язана з профільними дисциплінами, її осмислення, закріплення, практичне застосування у майбутній професійній діяльності; реалізація виховної мети забезпечує формування світоглядних ідей особистості, виховання її моральних якостей, відповідальності, уміння контролювати вчинки і таке ін.; розвиваюча мета – полягає у розвитку професійного мислення та професійної культури майбутніх спеціалістів, формуванні їхнього інтересу до вивчення фізики як теоретичної та прикладної науки, що має професійне спрямування.

Найчастіше засвоєння нової інформації, яка має професійне спрямування або формує практичні уміння та навички, необхідні майбутньому фахівцю для виконання професійних функціональних обов'язків, значною мірою залежить від стимулювання й мотивування навчально-пізнавальної діяльності учнів. Цьому сприяють використовувані навчальні проблемні ситуації.

Підхід до розв'язання проблемної ситуації у навчанні на уроках фізики починається з того, що в пізнавальному процесі учня повинно виникати ускладнення: він не може пояснити нові факти, явища, закони, що його зацікавили, з допомогою раніше засвоєних знань. Учень сам намагається відкрити або засвоїти нові відомості про ті чи інші явища, намагається знаходити нові способи дій, щоб зняти суперечності, що виникають в розумінні ним даного явища. Створюючи проблемну ситуацію на уроці, ми створюємо в учнів потребу у пізнанні. З метою включення учнів у процес розв'язання проблеми, необхідно, перш за все, чітко визначити її, сформулювати і потім вирішити її шляхом висунення гіпотез, їх перевірки і обґрунтування. В проблемному навчанні виділяємо: постановку проблеми, її формулювання і розв'язання. Проблемне навчання на уроках фізики полягає в тому, що учням систематично створюються проблемні ситуації і викладач організовує навчально-пізнавальну діяльність учнів для розв'язку цих ситуацій.

Для створення проблемної ситуації використовуються різні методи: бесіда, практична задача, фронтальний експеримент тощо [3].

Тема курсу: «*Молекулярна фізика. Властивості пари, рідин та твердих тіл».*

Тема уроку: «*Змочування».*

Мета уроку:

Навчальна: сформувати в учнів фізичні поняття змочування, меніску; пояснити учням явище змочування на основі молекулярно-кінетичної теорії; пояснити учням явище змочування на основі їх власних спостережень; формувати експериментальні навички.

Розвиваюча: розвивати в учнів уміння і навички порівнювати і аналізувати результати дослідів, робити з них висновки; висловлювати гіпотези, пропозиції; сприяти формуванню в учнів уміння логічно, стисло та послідовно викладати власні думки; уміння здійснювати самостійну пошукову діяльність; уміння і навички роботи з великим об'ємом інформації.

Виховна: виховувати почуття відповідальності за результати спільної роботи, розвивати уважність, відповідальність, активність, самостійність.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Вид уроку: урок-дослідження.

Методи і прийоми роботи: пояснювально-ілюстративний, інформаційно-дослідницький, проблемний, випереджальне навчання, словесна передача інформації, інтерактивні прийоми: «мозковий штурм», проведення дослідів.

Міжпредметні зв'язки: біологія, технологія приготування їжі, технологія приготування борошняних кондитерських виробів.

Обладнання: ноутбук, проектор, екран, відеоматеріали, презентації, набір приладів для вивчення явища змочування.

Те, що ми зібралися разом –
це тільки початок;
те, що ми разом працюємо –
це справжній успіх.
Генрі Форд

Хід уроку

I. Організаційний момент.	1 хв.
II. Повідомлення теми, мети та завдань, мотивація навчальної діяльності.	4 хв.
III. Актуалізація опорних знань учнів.	3 хв.
IV. Вивчення нового матеріалу.	27 хв.
V. Закріплення і узагальнення вивченого матеріалу.	5 хв.
VI. Підведення підсумків.	4 хв.
VII. Повідомлення домашнього завдання.	1 хв.

I. Організаційний момент.

Перевірка присутніх на уроці, підготовка учнів до уроку.

II. Повідомлення теми, мети та завдань, мотивація навчальної діяльності.

Сьогодні на уроці ми продовжимо вивчати розділ «Молекулярна фізика» та тему цього розділу «Властивості пари, рідин та твердих тіл». Предметом нашого дослідження буде вода.

Що таке вода? Здається, простішого запитання не можна придумати, бо вода – це звичайна рідина, що давно всім відома. Навколо нас стільки води – що про які дива можна говорити. Але постривайте, не поспішайте робити висновки, оскільки звичайна вода є надзвичайно цікавою, невідомою речовиною. Вона заслуговує бути названою восьмим дивом світу **(відео).**

Різноманітна і щедра, беззахисна і сильна – вода безперервно змінювала і змінює обличчя нашої планети. Вона заповнює моря, озера, річки, парою підіймається до хмар, випадає на землю дощами, вкриває землю сніговим простирадлом, покриває водойми льодом.

Без води неможливе існування всього живого. Тисячі років може лежати в сухій землі зерно, та доторкнись до нього життєдайна крапля води – воно оживає. В усі часи вода перетворювала засушливі степи на родючі поля, а спекотні піски – у квітучі оази. У воді виникло життя.

Сьогодні ми з вами поговоримо про властивості води.

Наприкінці нашого уроку ми спробуємо дати відповідь на запитання: «**Які властивості має поверхня води?»**

III. Актуалізація опорних знань.

Перед тим, як перейти до вивчення нового матеріалу, давайте згадаємо основні поняття та визначення, що стосуються сьогоднішньої теми.

В яких агрегатних станах речовини ви використовуєте на виробничому навчанні за професією «Кухар; кондитер»?

Які основні властивості мають всі рідини?

Чим зумовлені основні властивості рідин?

Чи можете ви сказати, яка сила діє на поверхні рідини при наповненні кухонного посуду рідиною?

Чим обумовлена сила поверхневого натягу?

IV. Вивчення нового матеріалу.

На сьогоднішній урок ви готували прості демонстрації. Прошу вас продемонструвати, що ви приготували.

Дослід №1. Учень: Капаємо воду на поверхню чистої, насухо витертої скляної тарілки. Крапля – пласка. Капаємо воду на поверхню скляної тарілки, натертої парафіном. Крапля – округла.

Дослід №2. Учень: На тонкій пружині до динамометра горизонтально підвішена склянка. Знизу під склянку підносимо посудину з водою. Потім склянку повільно підіймаємо вгору. Спочатку склянка не відривається, а коли це відбудеться, то на ній залишається тонкий шар води, тобто склянка змочується водою. Значить, розрив відбувається не в місці дотику молекул води з молекулами скла, а там, де молекули води дотикаються одна до одної.

Дослід №3. Учень: Беремо посудину з водою. Опускаємо у воду пластинку, натерту парафіном, а потім виймаємо її. Пластинка суха. Якщо в цю саму посудину зануримо пластинку із скла – вона буде мокрою.

Який висновок? – Вода не змочує жирні поверхні.

Дослід №4. Учень: Візьмемо посудину з водою. Аркуш паперу опускаємо в посудину з водою.

Висновок? – Вода змочує папір.

Аркуш паперу опускаємо в посудину з олією, а потім – в посудину з водою.

Який висновок? – Жирні тіла не змочуються водою.

Дослід №5. Учень: Наллємо воду у тарілку і покладемо на воду 4 сірники так, щоб вони утворили квадрат. Доторкнемося до поверхні води в середині квадрата дротиною, змоченою мильним розчином. Ми бачимо, що сірники відплили один від одного в різні боки тому, що мильні розчини гарно змочують воду, розпливаючись по всій поверхні.

У повсякденному житті можна спостерігати, що крапля води розпливається на чистій поверхні, але не розпливається на забрудненій жиром поверхні і має при цьому форму майже правильної кулі. У першому випадку говорять, що вода змочує поверхню, а у другому – не змочує.

Якщо взаємодія молекул рідини менша, ніж взаємодія молекул води з молекулами контактного твердого тіла, то маємо випадок змочування і навпаки, коли ця взаємодія більша – незмочування.

Інтенсивність змочування характеризується кутом змочування θ, який утворюється між дотичною до поверхні рідини і поверхнею твердого тіла. Якщо кут гострий – рідина змочувальна (див. рис. 1), а якщо тупий – рідина не змочує тверду поверхню (див. рис. 2).

Рис. 1 Змочувальна рідина на горизонтальній поверхні

Рис. 2 Незмочувальна рідина на горизонтальній поверхні

Якщо межа розділу вертикальна, поверхня рідини (меніск) у разі змочування має увігнуту форму (див. рис. 3). Поверхня рідини за вертикального розміщення тіла внаслідок незмочування має опуклу форму (див. рис. 4).

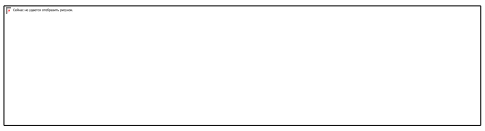

Рис. 3 Змочувальна рідина на вертикальній поверхні

Рис.4 Незмочувальна рідина на вертикальній поверхні

Яке значення має явище змочування у природі та техніці?

Учень: (Презентація «Роль змочування у природі і техніці»)

Личинки комарів підвішуються знизу до поверхні плівки води за допомогою незмочуваних щетинок, що оточують їх органи дихання.

Пір'я і пух водоплавних птахів завжди щільно змащене жиром, який виділяється особливими залозами, що пояснює їх незмочуваність. Товстий шар повітря, що знаходиться між пір'ям у таких птахів, не тільки захищає їх від втрати тепла, але і суттєво збільшує запас плавучості, подібно до рятувального жилета.

Наприклад, поверхнева плівка води для багатьох організмів є опорою при русі. Така опора руху зустрічається у дрібних комах, павукоподібних. Найбільш відомі водоміри, які опираються на воду тільки кінцівками широко розставлених лапок.

Лапка вкрита воскоподібним нальотом, не змочується водою, поверхневий шар води прогинається під тиском лапки, утворюючи невелику заглибину. Подібним чином рухаються берегові павуки деяких видів, але їхні лапки розміщуються не паралельно. Ставковий водомір дуже чутливо реагує на забруднення води. Якщо у водоймище потрапляють мийні засоби – детергенти, то це призводить до того, що комаха не зможе утримуватися на поверхні, оскільки зменшиться поверхневий натяг води. Нафтопродукти також ускладнюють рух водоміра – тоді він не ковзає, а ледве пересувається.

Воскоподібний наліт на листі рослин перешкоджає потраплянню вологи в мікроканали, які виконують роль дихальних шляхів рослини.

Таку ж водонепроникну функцію виконує воскоподібний наліт у солом'яної покрівлі, копиці сіна.

Учень 2: «Ефект лотоса».

Вагому роль у явищі змочування відіграє й структура поверхні. Шорсткий, горбистий або пористий рельєф може поліпшити змочування. Згадаємо, наприклад, губки та махрові рушники, які добре вбирають воду. На цьому заснований так званий «ефект лотоса». Лотос шанується на сході як символ чистоти: його пелюстки завжди вважаються сухими і білосніжними, тому що вони мають воскоподібний наліт.

Це явище використовується в промисловості для створення супергідрофобних самоочисних покриттів фарб.

Учень 3: Флотація.

На різному змочуванні речовин ґрунтується явище флотації, яке використовують для збагачення бідних руд, тобто зменшення порожньої породи. Флотація полягає в розділенні змочуваних і незмочуваних порошків на підставі їх вибіркового змочування різними рідинами.

Явище змочування необхідно враховувати і при використанні космічних кораблів. Справа в тому, що в стані невагомості змочувальна рідина утворює велику краплю в середині посудини. Тому матеріал стінок і форму паливних баків необхідно вибирати так, щоб паливо утримувалося поблизу отворів, через які відбувається його перехід до двигуна.

Викладач: Давайте розглянемо, де можна використати знання, здобути на сьогоднішньому уроці, у вашій професії «Кухар; кондитер»? Хочу звернути вашу увагу на значимість даної теми в обраній вами професії, будьте уважними, і в кінці уроку вам потрібно буде дати відповідь на запитання, поставлене на початку уроку.

Учень: Ферменти відіграють важливу роль при виробництві харчових продуктів, їх зберіганні та кулінарній обробці. Від дії ферментів залежить якість продуктів. Вони можуть впливати позитивно (при засолюванні оселедця смак і запах покращується, при квашені овочів також), а також негативно, а саме: потемніння яблук, картоплі. Щоб запобігти цьому яблука піддають тепловій обробці, а картоплю замочують у воді. Овочі – життєво необхідні продукти харчування. Свіжі овочі містять від 65 до 95% води.

Викладач: Розглянемо, як саме впливає змочування на продукти.

Учень: Деякі овочі, наприклад, хрін, замочують у воді, якщо він в'ялий. Аналогічно – і бобові.

У сучасній українській кухні багато страв готують із грибів. А чи знаєте ви, що деякі гриби необхідно замочувати у воді – пластинчасті, наприклад: лисички, сироїжки, опеньки, печериці. Це роблять тому, що ці гриби незмочувані. Але є види грибів, які ні у якому разі не можна замочувати на довгий час, до таких відносять губчасті – білі, бабки, маслюки.

Під час виготовлення напівфабрикатів із м'яса необхідно знати таке: під час відбивання дошку необхідно змочувати холодною водою, для того, щоб дерево не поглинало м'ясний сік. Січену натуральну і котлетну масу обов'язково вибивають з метою збагачення її повітрям, при цьому вироби стають пухкими.

Наша кухня багата виробами з тіста. Основним показником якості тіста є пористість. Пористу структуру і збільшення об'єму тіста досягають його розпушуванням, для цього використовують соду та дріжджі.

Учень: Є такі секрети для тіста:

при відлежуванні тісто необхідно накривати вологою серветкою, щоб не завітрювалося;

листи для тортів та тістечок викладають на дека, змочені водою, а на поверхні роблять проколи, щоб пара, яка утворюється при випіканні не деформувала виробів;

шароване тісто не змащують ні водою, ні яйцем тому, що жировий шар розтоплюється та ізолює усі інші шари і не відбувається випаровування;

велике значення має температура випікання: перші 20 хвилин вона повинна бути високою, щоб водяна пара швидко нагрілася, потім температуру знижують, щоб утворилася скоринка і пара не виходила, а вироби були пухкі.

V. Узагальнення та систематизація матеріалу.

А зараз ми з вами спробуємо відповісти на запитання, які стосуються нашої сьогоднішньої теми:

1) ***Приказка: «Впадеш у воду – сухим не вийдеш».*** Чому? Що треба зробити, щоб шкіра у воді не намокла? *(Вода гарно змочує шкіру. Щоб цього не було, необхідно натерти її речовиною, що не змочується водою).*

2) ***Вислів: «Як з гусака вода».*** Чому вода з гусака скочується? *(Пір'я гусака змащено жиром, тому воно не змочується водою).*

3) Яку роль в житті рослин відіграє воскоподібний наліт на поверхні листя?

4) Як пояснити водонепроникність солом'яної стріхи?

VI. Підведення підсумків.

При вивченні природних явищ, поведінки тварин і людини можна знайти багато практичних і цікавих явищ. Сьогодні на уроці ми розглянули лише декілька із них. Ця тема широка і має для нас велике значення як у повсякденному житті, так і у вашій професії безпосередньо. Звичайно, за один урок пізнати всього не можливо. Якщо хтось із вас зацікавився даною темою, то більше інформації ви можете знайти в підручниках, а також в Інтернеті.

Отже, спільно попрацювавши, ми можемо дати відповідь на запитання, що виникло на початку уроку: «Які властивості має поверхня води?»

Учні. Шляхом досліджень ми переконалися, що на поверхні води існує явище змочування.

Викладач. Дякую вам за роботу на уроці. Вона була плідною та заслуговує гарних оцінок (оцінювання роботи учнів).

VII. Повідомлення домашнього завдання.

Репродуктивне:

За підручником опрацювати §46 (Є.В. Коршак, О.І. Ляшенко, В.Ф. Савченко. Фізика 10 клас. Рівень стандарту).

Репродуктивне з елементами творчості:

Проаналізувати прояви явища змочування та письмово обґрунтувати їх.

Висновки. Професійну спрямованість природничо-математичних дисциплін слід вважати одним із шляхів покращення та удосконалення загальноосвітньої підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Це пояснюється тим, що при викладанні фізики з урахуванням професійної спрямованості є передумови для розвитку і стимулювання пізнавальної діяльності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, для свідомого опанування ними змісту навчального матеріалу, створення позитивних мотивів навчання в учнів.

Професійна спрямованість органічно поєднує теоретичну і практичну складові змісту освіти; допомагає оволодіти практичними уміннями та навичками, що необхідні майбутньому фахівцю; сприяє формуванню професійного мислення, професійної самосвідомості та професійної культури майбутніх спеціалістів. В сучасних умовах фахівець має бути конкурентоздатними, творчим, професійно мобільним, здатним до професійного росту та самовдосконалення.

З метою стимулювання й мотивування навчально-пізнавальної діяльності учнів при викладанні фізики з професійним спрямуванням сприяє використання в навчально-виховному процесі проблемного навчання.

Список використаних джерел

1. Ничкало Н.Г. Професійна освіта нової доби: Післямова // Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія / За ред. С.О. Сисоєвої; АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти – К.: ВІПОЛ, 2001. – С. 476-484.

2. Зв'язок фізики з повсякденним життям, технікою і виробничими технологіями (розробка уроку) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://firstedu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=274:2011-02-01-15-12-54&catid=l 5 :fiz&Itemid=26 – Назва з екрана.

3. Шляхи підвищення ефективності фізичної освіти (Курсова робота) [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://referat.repetitor.ua/ – Назва з екрана.

УДК 51 (07):377.1

О.В. Лужко

викладач математики та інформатики,спеціаліст вищої категорії, старший викладач

Л.С. Коцюбинська

викладач математики, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Вище професійне училище №11 м. Вінниці

ПРИКЛАДНІ ЗАДАЧІ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИКЛАДНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ

Анотація. *У статті досліджено прикладну спрямованість навчання математики. Визначені сучасні погляди на тлумачення терміну «прикладна задача». Розглянуто основні вимоги до прикладних задач із математики. Запропоновано добірку задач прикладної спрямованості навчання математиці майбутніх слюсарів із ремонту колісних транспортних засобів.*

Ключові слова: *прикладна спрямованість, математика, прикладна задача, слюсар із ремонту колісних транспортних засобів.*

© ***О.В. Лужко, Л.С. Коцюбинська, 2019***

O.V. LUZHKO, L.S. KOTSIUBYNSKA APPLIED TASKS AS A MEANS OF IMPLEMENTATION OF APPLIED MATHEMATICAL LEARNING

Abstract. *The article deals with the applied orientation of mathematics teaching. Contemporary views on the interpretation of the term «applied task» have been identified. Basic requirements for applied mathematics problems are considered. A set of tasks of applied orientation of mathematics training of future locksmiths for repair of wheeled vehicles is offered.*

Keywords: *applied orientation, mathematics, applied problem, locksmith for repair of wheeled vehicles.*

Вступ. Математика протягом всієї історії розвитку й становлення людства завжди була її невід'ємною частиною. Нині вона є ключем до пізнання навколишнього світу, базою науково-технічного прогресу й важливою компонентою формування особистості. Компетентності й результати навчання в області математикинаразі необхідні практично в усіх професіях, зокрема в тих, що пов'язані з природничими науками, технікою, економікою тощо.

Крім того, на заняттях розвиваються такі особисті якості учнів, які знадобляться їм як для подальшої професійної діяльності, так і в буденному житті (наприклад, мотивація, логічне мислення, уява, пам'ять, просторове мислення, уміння аналізувати, систематизувати та узагальнювати тощо) [4, с. 202]. Не варто недооцінювати необхідність застосування висококваліфікованими фахівцями математичних знань і математичного мислення під час роботи за фахом. Тому математика важлива й необхідна для професійної діяльності випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О).

Однією із складових сучасної математичної освіти є посилення прикладної спрямованості математики, тобто здійснення зв'язку її змісту й методики навчання з практикою. Проблема прикладної спрямованості навчання математики не нова й на всіх етапах її становлення та розвитку була пов'язана з безліччю питань, частина з яких не вирішена досі. Вона динамічна за своїм змістом в силу постійного розвитку математичної теорії, прогресу інформаційних систем і комп'ютерного моделювання, розширення сфери людської діяльності тощо. Передбачити всі аспекти застосування математики в майбутній професійній діяльності випускників ЗП(ПТ)О практично неможливо, а тому й складно під час підготовки й проведення занять із математики розглянути всі ці питання й урахувати особливості подальшої роботи робітників за фахом. Науково-технічна революція у всіх областях людської діяльності висуває нові вимоги до знань, технічної культури, загального і прикладного характеру освіти. Це ставить перед сучасними ЗП(ПТ)О нові завдання вдосконалення освіти й підготовки випускників робітничих професій до практичної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема реалізації прикладної спрямованості шкільного курсу математики давно знаходиться в полі зору науковців-методистів (О. Астряб, Г. Бевз, Г. Возняк, О. Дубинчук, Г. Дутка, А. Колмогоров, З. Слєпкань, В. Швець та ін.). Проблемам професійної спрямованості та міжпредметних зв'язків у ЗП(ПТ)О присвячені науково-методичні дослідження Т. Альошиної, В. Бермана, М. Вольдмана, Г. Ворковецької, А. Ганжели, Р. Гуревича, М. Миронюка, Н. Михайлової, Г. Цибульської та ін. Детальний розгляд задач професійного спрямування представлено в працях Г. Балла, Ю. Машбиця, Д. Толлінгерової, Д. Ельконіна, І. Якиманської та ін. До професійно значущих задач, на думку цих психологів, відносяться задачі-моделі майбутньої професійної діяльності, задачі, що вимагають орієнтаціїна співвідношення фундаментальних і прикладних знань. При цьому прикладні знання є основою виконання професійної діяльності [4, с. 203]. Проте деякі відомі нам роботи мають загальну технічну спрямованість і не відображають специфіки конкретних напрямів та спеціальностей або стосуються спеціальних дисциплін [1, с. 3].

Мета статті – розглянути напрями покращення прикладної спрямованості навчання математиці учнів ЗП(ПТ)О на прикладі підготовки майбутніх слюсарів із ремонту колісних транспортних засобів шляхом упровадження прикладних задач.

Виклад основного матеріалу. Прикладна спрямованість навчання математиці майбутніх слюсарів із ремонту колісних транспортних засобів включає в себе його політехнічну спрямованість, зокрема реалізацію зв'язків із курсами фізики, хімії, креслення, інформатики тощо; широке використання сучасних технологій в автосервісі й забезпечення комп'ютерної грамотності робітників; формування математичного стилю мислення й діяльності. Тому прийоми і засоби навчання, які викладач використовує під часзаняття, повинні бути зорієнтовані на реалізацію прикладної спрямованості навчання математиці у всіх можливих проявах. Так, йому доречно якомога частіше акцентувати увагу учнів на універсальності математичних методів, на конкретних прикладах показувати їх прикладний характер. На уроках необхідно забезпечувати органічний

зв'язок досліджуваного теоретичного матеріалу й практичних задач так, щоб учні розуміли його значимість, подальші перспективи використання. По можливості, можна окреслити область, в якій поданий математичний матеріал має фактичне застосування.

Загальновідомо, що однією з головних умов здійснення й досягнення певних цілей в будь-якій сфері діяльності є мотивація. В її основі лежать потреби та інтереси особистості. Щоб досягнути певних успіхів у навчанні математики, необхідно зробити її вивчення для учнів бажаним процесом. Тому кожне нове поняття або положення повинно, по можливості, спочатку з'являтися в завданнях практичного характеру. Такі задачі покликані, по-перше, переконати учнів у необхідності й практичній користі вивчення нового матеріалу; по-друге, показати їм, що математичні абстракції виникають із практики, із завдань, поставлених реальною дійсністю. Це один із шляхів посилення світоглядної спрямованості навчання математиці.

Використання міжпредметних зв'язків є однією з умов реалізації прикладної спрямованості вивчення математики. Об'єкт математики – весь світ. Його досліджують і вивчають всі інші науки. Міжпредметні зв'язки у ЗП(ПТ)О – важлива дидактична проблема. Їх залучення підвищує науковість навчання, доступність (теорія насичується практичним змістом). Природно на урок проникають елементи зацікавленості. Однак з'являється й чимало труднощів: викладачу потрібно освоїти або, принаймні, бути обізнаним з основним понятійним апаратом та особливостями навчання спеціальних дисциплін; підбірі реалізація практичних завдань прикладного характеру, зазвичай, вимагає більше часу, ніж постановка й розв'язування задач абстрактного теоретичного змісту; виникають питання взаємної узгодженості програм тощо. І, звичайно ж, важливу роль в реалізації прикладної спрямованості навчання математиці відіграють прикладні задачі.

У методичних джерелах подано різні тлумачення прикладної задачі. Деякі науковці прикладною називають задачу, яка потребує перекладу й трактування на математичній мові. Інші вважають, що прикладна задача за формулюванням і методом розв'язування повинна бути близькою до задач, що виникають на практиці. Прикладні задачі – це задачі, зміст яких розкриває практичні можливості застосування математичного апарату в суміжних дисциплінах, наприклад, знайомить із його використанням у сфері обслуговування й ремонту колісних транспортних засобів, при виконанні трудових операцій. У цих задачах задаються реальні умови та розглядаються виробничі ситуації, що виникають на практиці. Прикладними називають задачі, які виникають за межами математики, але розв'язуються за допомогою математичної теорії. Прикладною задачею практичного характеру є задача, розв'язування якої передбачає використання реального об'єкта дослідження або його виготовленої моделі, потребує проведення геометричного, математичного чи комп'ютерного експерименту, відповідних вимірювальних робіт тощо. Розв'язування прикладних задач теоретичного характеру не пов'язане з роботою із реальним об'єктом або його моделлю. Окремо виділяють якісні прикладні задачі з вимогою пояснити, дослідити або обґрунтувати певний факт або явище із можливим, але необов'язковим виконанням обчислень, побудов тощо [3, с. 8]. Розв'язування таких задач розвиває в учнів геометричне мислення та інтуїцію, просторову уяву, розуміння процесу математичного моделювання, дозволяє зосередитись на з'ясуванні сутності понять, аксіом, лем, теорем.

Виділимо основні вимоги до задач, що використовуються у ЗП(ПТ)О з метою підсилення прикладної спрямованості навчання математики:

- задачі повинні мати реальний практичний зміст, що забезпечує ілюстрацію практичної цінності й значущості набутих математичних знань;
- задачі повинні відповідати чинним програмам підготовки фахівців за формулюванням і змістом методів, що використовуватимуться в процесі їх розв'язування;
- задачі повинні бути сформульовані доступною й зрозумілою мовою, не містити термінів, з якими учні не зустрічалися та які вимагатимуть додаткових пояснень;
- числові дані в прикладних задачах повинні бути реальними, відповідати дійсним значенням величин у досліджуваних процесах чи явищах;
- у змісті задачі, по можливості, повинен відображатись особистий досвід учнів, що дозволить ефективно показати використання математичних знань і викликати в них пізнавальний інтерес;
- прикладні задачі повинні ілюструвати застосування математичних знань у конкретних професіях людей тощо [3, с. 9].

На основі існуючих в даний час розділів прикладної математики виділяються задачі на математичне моделювання, алгоритмізацію й програмування. Практика та досвід навчання математики показує, що учні з цікавістю розв'язують і сприймають задачі практичного змісту.

Вони із захопленням спостерігають, як з практичного завдання виникає теоретичне, і як чисто теоретичній задачі можна надати практичну форму.

Задачі, що відображають особливості професійної діяльності майбутніх слюсарів із ремонту колісних транспортних засобів,доцільно складати з урахуванням умов ринку праці, поступово залучаючи до цієї справи самих учнів. Цікаві вхідні дані для складання умов таких задач дають, наприклад, екскурсії до автомайстерень, публікації в профільних джерелах інформації тощо.

Наведемо добірку деяких задач, складених із урахуванням особливостей майбутньої професії слюсаря із ремонту колісних транспортних засобів.

Стальна болванка, довжина якої 100 мм, а в перерізі квадрат зі стороною 60 мм виготовляється з відхиленням по стороні квадрата ± 1 мм. Визначити відхилення заготовки за вагою (густина сталі = 8 г/см^2).

Знайти об'єм двигуна автомобіля, якщо висота його поршня 80 мм, а діаметр основи 7,8 мм. (1528,4 см^3).

Для кращого обслуговування заїзду гонок серії «Формули – 1» майстри визначили найкращий закон зміни швидкості руху автомобіля прямою трасою: $v(x) = 60t - 0{,}3t^2$. Яку відстань проїде пілот гонки з 2 по 7 секунди від початку руху? (1316,5 м)

Розрахувати стан зарядженості АКБ, якщо відома температура повітря +30^{0}С, а густина електроліту становить 120 г/см^3. Зробити висновок. (Заряд АКБ більше 80 %, а це допустимий заряд і влітку, і взимку. Тому необхідності заряджати батарею немає.)

Розрахувати робочий об'єм двигуна внутрішнього згорання КАМАЗ-740, якщо відомо, що діаметр циліндра – 120 мм, кількість циліндрів – 8. (10850 см^3)

Із стального прута, перерізом 45 мм×45 ммпотрібно викувати шість прокладок для гайок розмірами 50 мм × 50 мм × 25 мм. Яку довжину прута необхідно взяти, якщо припуск на обробку становить 6 % об'єму прокладок?

Розміри кузовів самоскидів МАЗ-205, ЗІЛ-130 відповідно дорівнюють (у метрах) 6,07 × 2,04 × 2,44; 6,72 × 2,39 × 2,18. Який із них має більший об'єм?

Із деталі, що має форму правильної чотирикутної і трикутної призми, виготовили циліндри найбільшого об'єму. Яка кількість матеріалу піде у відходи в кожному випадку?

Скільки жерсті піде на погонний метр труби діаметром 250 мм, якщо на шви затрачається 8 % матеріалу? (848 мм^2).

Якої довжини треба взяти стальний прут із стороною 40 мм для виготовлення 40 молотків масою 0,75 кг кожен, якщо на обробку йде 6 % матеріалу? (6,5 м).

Цистерна циліндричної форми має довжину 12 м, діаметр основи 3,2 м. Скільки квадратних метрів металу витрачено на її виготовлення? На шви додати 4 % (12 м^2).

Потрібно виготовити 20 зливних труб довжиною по 8 метрів і діаметром 30 см. Скільки листів заліза розмірами 142 см × 71 см необхідно на її виготовлення. На шви додати 10 %.

Знайти об'єм камери згорання двигуна ЗІЛ-130, якщо діаметр поршня 100 мм, а хід поршня 150 мм [2].

Довжина тіні вантажного автомобіля 10,2 м, а довжина тіні водія, ріст якого 1,7 м, дорівнює 2,5 м. Знайти висоту вантажівки. (6,936 м)

Визначте довжину кардана, що кріпиться на хрестовині, якщо відомо, що довжина опор хрестовини – 5 см, а відстань між ними дорівнює 6 см. Хрестовини знаходяться на відстані 10 см одна від одної. (30 см)

Двотактний й чотиритактний двигуни починають роботу одночасно: перший поршень двотактного двигуна рухається зі швидкістю 4 км/год, а другий поршень чотиритактного двигуна рухається зі швидкістю 4,5 км/год. Яка різниця буде між ними через 30 хв.? (≈ 3 км)

Автослюсарю замовили зробити люк у даху автомобіля «Нива-Шевроле». Відомо, що лінії перетину кріплень, що проходять із одного кута в протилежний йому кут, діляться точкою перетину навпіл. Довжини кожного кріплення дорівнюють 130 см і 160 см, відповідно. Допоможіть автослюсарю знайти сторону люка. (≈ 103 см)

Маховик ВАЗ-2106 має 170 зубців. Ширина зубця 40 мм, висота –20 мм. Знайдіть діаметр маховика. (≈76 мм)

Робітникам автомайстерні необхідно виготовити «фаркоп» причепа. Їм відомо, що «фаркоп» має форму рівнобедреного трикутника, а також те, що кут між основами повздовжньоїй поперечної балок 63^0. Знайдіть кут між поперечними балками причепа, щоб автомеханіки знали, під яким кутом необхідно збити заготовки для «фаркопа» (54^0).

Дорожній знак «Дати дорогу» представлений у формі рівностороннього трикутника. Доведіть,

що всі кути дорожнього знаку рівні.

Вершину автопідйомника видно з точки А під кутом 85^0, а при наближенні до підйомника на 10 метрів вершину стало видно під кутом 75^0. Знайдіть висоту автопідйомника, на якій оптимально зручно буде здійснювати технічне обслуговування автомобіля. (≈ 5,5 мм)

В основі циліндра діаметром 350 мм потрібно просвердлити 8 отворів для болтів. Знайдіть відстань між центрами отворів, якщо ці центри мають знаходитись на відстані 50 мм від країв циліндра. (≈ 95,7 мм)

Отже, прикладні задачі дають широкі можливості для реалізації загальнодидактичних принципів навчання математики в ЗП(ПТ)О. Вони можуть використовуватись із різною дидактичною метою, зацікавити або мотивувати, розвивати розумову діяльність, пояснювати співвідношення між математикою та іншими науками, допомагати в досягненні мети навчання, представити існуючу практичну дійсність через математичну абстракцію тощо.

Висновки. Таким чином, працювати над реалізацією прикладної спрямованості навчання математики учнів ЗП(ПТ)О, зокрема майбутніх слюсарів із ремонту колісних транспортних засобів, потрібно дуже виважено, адже вона сприяє ефективності мотиваційної складової навчального процесу, розвитку пізнавальної активності учнів, формуванню їхнього креативного мислення, розвитку математичних здібностей тощо. Викладачеві необхідно не лишепідібрати добірку прикладних задач, постійно займаючись самоосвітою, а й вдосконалювати методику навчання математики у ЗП(ПТ)О. І все для того, щоб переконати учнів і довести їм, що математика знаходиться навколо нас.

Список використаних джерел

1. Главатських І.М. Професійна спрямованість математичної підготовки майбутніх інженерів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук: спец. 13.00.02 – теорія і методика навчання (математика) / І. М. Главатських. – К., 2010. – 26 с.

2. Заєць В.М. Задачі професійного змісту на уроках математики [Електронний ресурс] / В. М. Заєць. – Режим доступу: https://naurok.com.ua/zadachi-profesiynogo-zmistu-na-urokah-matematiki-10936.html (дата звернення 29.09.2019). – Назва з екрана.

3. Методика використання прикладних задач у шкільному курсі математики. Метод. посібн. / уклад. А. П. Королюк. – Рівне: РОІППО, 2018. – 30 с.

4. Черненко Я. Професійно спрямовані задачі в курсі математики ПТНЗ / Яна Черненко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2016. – № 9 (63). – С. 202-210.

УДК 377.3:37.091.275:54

Л.І. Мельник
викладач хімії, спеціаліст вищої категорії
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ІЗ ХІМІЇВ ЗП(ПТ)О

Анотація. *Актуальність даного матеріалу зумовлена сучасними вимогами, які стоять перед суспільством, до рівня знань і умінь учнів. Використання тестів у освітньому процесі в закладах професійної (професійно-технічної) освіти повинне сприяти підвищенню об'єктивності оцінювання навчальних досягнень учнів із хімії, надавати змогу кожному з них навчатися у темпі, який властивий для його особистості, що сприятиме гуманізації процесу навчання.*

В статті розглянуто окремі питання щодо визначення рівня формування ключових і предметних компетентностей в учнів закладів професійної (професійно-технічної)освіти в процесі вивчення хімії із застосуванням тестових технологій, враховуючиспецифіку їх навчання;наведено приклади тестів, які можуть бути використані на різних етапах уроку.

Ключові слова: *новітні технології, тест, методика тестування, ключові й предметні компетентності, навчальний процес із хімії,тематичний контроль знань, поточний контроль, оцінювання.*

L.I. MELNIK TEST TECHNOLOGIES FOR ASSESING ACADEMIC ACHIEVEMENTS OF CHEMISTRY STUDENTS AT VOCATIONAL EDLUCATION INSTITUTIONS

Abstract.*The relevance of this material is due to the modern requirements that society faces to the level of knowledge and skills of students The use of tests in the education process in the vocational education institutions*

© ***Л.І. Мельник, 2019***

should help to increase the objectivity of evaluating the academic achievement of students in chemistry, to enable each of them to study at a pace that is specific to their personalities, which will contribute to the humanization of the learning process.

The article deals with some issues to determine the level of formation of key and subject competences of students at vocational education institutions in the process of studying chemistry with the use of test technologies, taking into account the specifics of their training; examples of test that can be used at different stages of the lesson are given.
Key words: *advanced technologies, test, testing methodology, key and subject competences, chemistry learning process, thematic knowledge control, current control, evaluation.*

Вступ. Сьогодні, коли відбувається реформування української освіти, тестові технології перевірки й оцінювання знань учнів – одна із форм інноваційного навчання, хочавикладачі використовували ці технології й раніше, коли проводили фронтальне опитування учнів, використовуючи сигнальні картки (різнокольорові) на етапі уроку актуалізації опорних знань і мотивації навчальної діяльності, або ж після пояснення нового матеріалу на етапі узагальнення, систематизації й контролю знань і вмінь учнів.

Тестові технології зайняли провідне місце серед інноваційних технологій, адже саме вони: охоплюють широке коло дій, прийомів діяльності учнів; виявляють різні рівні засвоєння учнями навчального матеріалу.

Враховуючи вище названі переваги, можна відмітити, що тести є незамінними для діагностики корегування підготовки учнівіз хімії та оцінювання їх навчальних досягнень.

З кожним роком великого значення набуває застосування тестових методик на урокахxіміїпід час підготовки учнів до участі у зовнішньому незалежному оцінюванні знань.

Останні результати досліджень науковців доводять, що якість освіти в комплексному вигляді виміряти неможливо, але найважливіші складові якості піддаються певним параметричним і кількісним вимірам. І найбільш ефективним в цьому напрямі визначається тестування, досвід застосування якого у вітчизняній освіті є не дуже напрацьованим [4, с. 194-195].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тестування як метод педагогічної діагностики досліджували С. Аванесов, В. Беспалько, К. Інгекамп, П. Клайн, А. Майоров, Л. Долінер.

Аналізуючи друковані праці, які присвячені проблемі контролю й оцінюванню знань учнів, можна прослідкувати, що технологія здійснення контролю й оцінюванняпоки щонедостатньо апробованав плані обґрунтування її психолого-педагогічних основ. Відомо, що правильно складений тест повністю відповідає цілям, які ставить освіта сьогодення. Хочеться підкреслити, що викладачі стикаютьсяз певними труднощами, коли розробляютьтестові завдання.

Метою статті є ознайомлення з тестовими технологіями, класифікацією навчальних та контрольних тестів, творчими підходами до їх розробки, а також з особливостями оцінювання; визначення змістовних, технологічних й технічних вимог до тестових завдань; організаційно-методичних умов ефективної реалізації тестових технологій оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках хімії.

Виклад основного матеріалу. Слово «тест» англійського походження. **Тест –** інструмент, що містить кваліметричновивірену систему тестових завдань, стандартизованупроцедуру проведення татехнологію обробки, аналізу результатів, яка була раніше спроектована [2, с. 7-18].

К. Інгекамп розглядав тестування як метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибір поведінки, що вказує на передумови або результати навчального процесу, повинен максимально відповідати принципам співставлення, об’єктивності, надійності, пройти обробку й інтерпретацію та бути прийнятним для застосування в педагогічній практиці.

Отже, важливими критеріями тестів є: дієвість (валідність); ефективність і надійність їх результатів.

Відомий текстолог В. Аванесов зазначив: «Педагогічний тест – це система паралельних завдань специфічної форми, розташованих у зростаючому за ступенем складності порядку, що дає змогу якісно та ефективно виміряти рівень і структуру підготовки студентів» [1, с. 32].

Одним із методів діагностичного контролю сформованості знань, навичок і умінь учнів при вивченні хіміїє тестування. Його головна мета – створення єдиної технології, процедур та інструментарію для об’єктивної і достовірної оцінки навчальних досягнень учнів. Інструментом тестування є тест. За визначенням тлумачного словника: «Тест – це коротке стандартне завдання, метод випробування, що застосовується в різних галузях науки для одержання кількісної характеристики певних явищ» [3, с. 423].

Переваги тестів: високотехнологічні; розробляються, проводяться, перевіряються з використанням комп’ютерної техніки; потребують незначних часових затрат при виконанні й

перевірці; визначають рівень знань кожного учня; об'єктивний процес перевірки, який мінімально залежить від особистої думки вчителя; на кожному уроці створюється можливість контролю за навчальним процесом; підхід до кожного учня індивідуальний.

Під час проведення уроків хімії можливе використання тестових завдань різних типів:

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді. Передбачає закінчити твердження, використовуючи чотири або п'ять варіантів його продовження, з яких лише один правильний. Оцінюється в 1 бал.

Наприклад: Реакція синтезу амоніаку є…

а) необоротною, екзотермічною, каталітичною;

б) оборотною, екзотермічною, каталітичною;

в) оборотною, ендотермічною, некаталітичною;

г) необоротною, ендотермічною, некаталітичною.

2. **Завдання на встановлення відповідності.** При виконанні цих завдань учні повинні вміти утворювати логічні пари. Оцінювання відбувається за одним із принципів:

1) «все або нічого» (за правильне виконання усього завдання – 4 бали, в іншому випадку – 0 балів);

2) «крок за кроком» (за кожну правильну відповідь – 1 бал, тобто від 0 до 4 балів за все завдання).

Наприклад: Установіть відповідність між описом методу захисту металу від корозії та його сутністю:

Опис методу	**Сутність методу**
1) покриття шаром більш активного металу	**А)** покриття металевих виробів емаллю
2) використання нержавіючих сплавів	**Б)** покриття металевих виробів шаром олова
3) покриття шаром інертного матеріалу	**В)** нікелювання металевих виробів
4) покриття шаром менш активного металу	**Г)** додавання до сталі алюмінію
	Д) змішування сталі з хромом або нікелем

3. Відкриті завдання з короткою відповіддю. Такі завдання складніші, бо при їх виконанні учень не може дати відповідь, відгадуючи. Він повинен володіти певними знаннями з теми.

Наприклад: Складіть назви речовин за їх хімічними формулами.

SO_2 _____

H_2SiO_3 _____

CO_2 _____

H_2SO_4 _____

$MgSO_4$ _____

Перелічені форми тестових завдань можна використовувати як поточний контроль на уроках узагальнення або в кінці вивчення певних тем, зокрема на етапах уроку: перевірка домашнього завдання, актуалізація опорних знань, узагальнення та систематизація знань учнів.

Час виконання тестових завдань для поточного оцінювання повинен складати 10-15 хвилин, тому що завдання з однією правильною відповіддю виконуються одну хвилину. Завдання інших типів повинні виконуватися півтори хвилини. У тесті необхідно розташувати завдання за принципом «від простого – до складного», щоб: можна було створити ситуацію успіху; підібрати різноманітні завдання за змістом і формою; уникнути монотонності.

4. Відкриті завдання з розгорнутою відповіддю. Зразком цього завдання є розв'язок розрахункових і нестандартних задач. Задачі, що привертають увагу та інтерес учнів, повинні містити нові, невідомі факти та відомості про речовини, реакції, теорії (відомості з історії хімії, використання хімічних методів в інших галузях знань), які вивчаються на уроках.

Наприклад: відомий шведський хімік О. Бергман звернувся в аптеку з претензією щодо низької якості проданої йому натрієвої селітри: після прожарювання вона давала при взаємодії з кислотами якісь бурі пари. Аптекар, відомий своєю добросовісністю, не міг пояснити таку поведінку селітри, і був готовий з вибаченнями повернути отримані гроші. Правильне пояснення дав учень аптекаря К. Шеєле, що став пізніше відомим хіміком.

Чи зможете ви повторити його міркування?

Ці завдання формують в учнів ключові й предметні компетенції, дають змогу діагностувати результати навчання найвищих рівнів – аналізу, синтезу, оцінювання.

Також на уроках для оцінювання навчальних досягнень учнів доречно використовувати комп'ютерне тестування за допомогою електронного зошита. У змісті зошита обирається тема, з якоїнеобхіднoперевірити знання учнів.

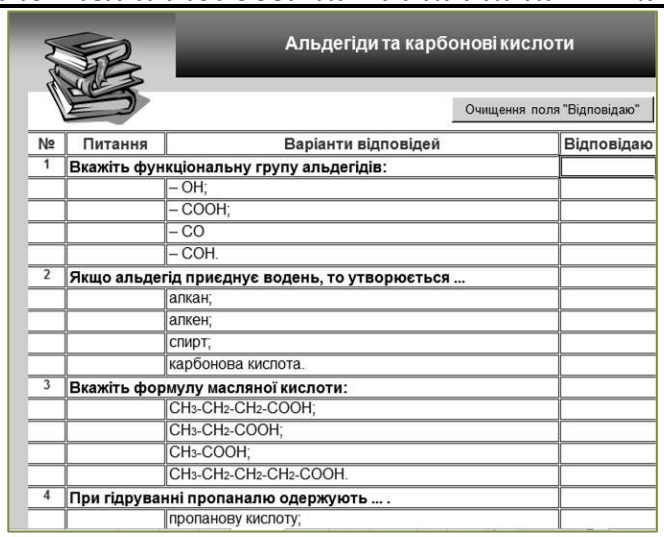

Альдегіди та карбонові кислоти

Очищення поля "Відповідаю"

№	Питання	Варіанти відповідей	Відповідаю
1	Вкажіть функціональну групу альдегідів:		
		– OH;	
		– COOH;	
		– CO	
		– COH.	
2	Якщо альдегід приєднує водень, то утворюється ...		
		алкан;	
		алкен;	
		спирт;	
		карбонова кислота.	
3	Вкажіть формулу масляної кислоти:		
		CH_3-CH_2-CH_2-COOH;	
		CH_3-CH_2-COOH;	
		CH_3-COOH;	
		CH_3-CH_2-CH_2-CH_2-COOH.	
4	При гідруванні пропаналю одержують		
		пропанову кислоту;	

Рис. 1 Електронний зошит тестів

Комп'ютерне тестування краще проводити при актуалізації опорних знань, узагальненні та систематизації знань учнів, яке: розширює можливості контролю та оцінювання рівня навчальних досягнень учнів; є альтернативою традиційним методам перевірки знань; може проводитись з урахуванням різних видів (поточне, тематичне, семестрове, річне) та форм (індивідуальне або колективне) контролю; швидко, об'єктивно й ефективно діагностує результати навчальної діяльності учнів.

Висновки. Тестові технології оцінювання навчальних досягнень маютьпевні переваги перед іншими видами оцінювання знань учнів. Наприклад, основною відмінністю тесту від контрольної роботи єпідвищення рівняосвітньогопроцесу, який сприяє самостійній роботі кожного учня. Також викладач може перевірити значний об'єм вивченого учнями матеріалу та проаналізуватийого засвоєння. Отже, тестування дає змогу викладачу забезпечити якіснеуправління освітнім процесом і сприяє підвищенню інтересу до вивчення хімії.

Список використаних джерел

1. Аванесов В.С. Форма тестовых заданий: учеб. пособие [для учителей школ, лицеев, преп. вузов] / В.С.Аванесов. – 2-е издание. – М., 2005. – 156 с.

2. Кремень В. Людиноцентризм в освіті: філософія нових підходів / В. Кремень // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2006. – № 1. – С. 7-18.

3. Сліпушко О.М. Тлумачний словник чужомовних слів в українській мові: [Правопис. Граматика] / О.М. Сліпушко; наук. ред. Л.І.Андрієвський. – К.: Видавництво «Криниця», 1999. – 507 с. (Серія «Сучасні словники України»).

4. Трайнев В.А. Системы и методы стратеги повышения качества педагогического образования: [обобщение и практика] / В.А. Трайнев, И.В. Трайнев – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2006. – 294 с.

УДК 377.091.32

Ю.В. Рибак
викладач суспільних предметів, спеціаліст вищої категорії
Державний навчальний заклад «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці»
С.А. Рибак
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, методист
Вінницький коледж будівництва і архітектури КНУБА

НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Анотація. *У статті узагальнено зміст поняття «нетрадиційні уроки», розглянуто основні характеристики нестандартних форм уроку як особливої форми організації навчально-пізнавальної діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Обґрунтовано доцільність їх використання для формування цілісної історичної компетентності та формування в учнів системи адекватних потребам суспільства компетенцій та компетентностей – як передумови успішності їх у майбутньому житті.*

Ключові слова: *історія, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, нестандартні форми уроків, історична компетентність.*

© ***Ю.В. Рибак, С.А. Рибак, 2019***

YU.V. RYBAK, S.A. RYBAK NON-STANDARD LESSONS AS A MEAN FOR FORMING EDUCATIONAL COMPETENCES

Abstract. *The article summarizes the content of the concept of «non-traditional lessons», discusses the main characteristics of non-standard forms of lessons and substantiates the feasibility of using them to form a coherent historical competence. The expediency of their use for formation of the integral historical competence and formation of the system of competences and competences adequate for the needs of the society as prerequisites for their success in the future life is substantiated.*

Key words: *history, institutions of vocational (technical) education, non-standard forms of lessons, historical competence.*

Мета школи – привчити до життя, розуміти його,
знайти в ньому своє місце.
С. Русова

Вступ. У зв'язку з тенденцією зниження інтересу учнів до навчальної діяльності в освітню практику почали входити нестандартні форми уроків. Вони з'явилися в середині 70-х років XX століття. З того часу форми проведення цих уроків стали більш численними й різноманітними. Якоюсь мірою вони набули буденності в педагогічній практиці, навіть до класичних уроків учителі включають елементи нестандартності.

Сьогодні нестандартні (нетрадиційні) уроки є звичайною ознакою будь-якого закладу професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), можна навіть говорити про «моду» на той чи інший тип уроку, та ставлення до них не можна назвати однозначним [3]. Зрозуміло, що незвичайні за змістом, організацією, такі заняття приваблюють учнів, сприяють розвитку особистих здібностей, формують просторову, хронологічну, інформаційну, логічну, аксіологічну компетентності. Але ці уроки вимагають значних витрат часу від учителя та учнів.

Час не стоїть на місці. Суспільство потребує від людини певних умінь, які можна застосувати на практиці; уміння мислити, а не накопичувати певну суму знань і поглядів; комунікабельності – уміння працювати у злагоді з іншими і спільно доходити мети [1, с. 76]. Саме тому ми, вчителі, усвідомили необхідність застосування під час викладання предмета «Історія» таких форм і методів, які б збуджували творчість учнів, створювали атмосферу розкутості, емоційного піднесення.

Нестандартні форми роботи є актуальними, оскільки в підлітковому віці спостерігається потреба у створенні власного світогляду,прагнення до дорослості, бурхливий розвиток фантазії та уяви, спрямованість на самовираження в суспільстві.

Актуалізація проблеми нестандартних уроків та їхній вплив на всебічний розвиток дитини пов'язана насамперед із загальновизнаним фактом низького рівня готовності учнів до життя за межами навчального закладу. Мета таких уроків: навчити приймати рішення та робити правильний вибір; формувати компетентного, конкурентоздатного на ринку праці робітника; відчувати себе громадянином країни, членом колективу, що ти потрібний людям; виробити необхідність та вміння співпрацювати з іншими людьми; працювати якісно, проявляти ініціативу; виробити навички роботи з великим обсягом різноманітної інформації, самостійно здійснювати її пошук.

Цих якостей майбутнім громадянам України можна набути через використання та запровадження в ЗП(ПТ)О інновацій, нетрадиційного навчання, насамперед, нестандартних уроків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз та дослідження сучасної науково-методичної літератури засвідчує, що проблемі впровадження, систематичного та доцільного використання нетрадиційних уроків присвячена досить значна кількість наукових праць, серед яких дослідження В. Андрієвської, О. Антипової, Т. Волобуєвої, З. Друзь, Н. Коломієць, О. Ноздрової, В. Павелко, Д. Рум'янцевої О. Трофимова та інших учених. Частково ця проблема розглядається у наукових доробках А. Алексюк, Є. Ільїна, В. Онищук та інших. Кожний із науковців вкладає свій авторський підхід до вирішення вищезазначеної проблеми, але всі вони єдині в тому, що ця форма навчального процесу є одним із найефективніших засобів формування ключових компетентностей на уроках історії у ЗП(ПТ)О.

Незважаючи на те, що вченими проведено багато досліджень з питань, що стосуються формування компетентнісного підходу до навчання історії за допомогою нетрадиційних уроків, ця проблема і досі залишається відкритою для вивчення.

Мета статті – розглянути основні характеристики нестандартних форм уроку та їх практичне застосування.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній літературі досі не існує навіть чіткого визначення «нестандартний урок». Найбільш поширеною є характеристика такого уроку як

імпровізованого навчального заняття, що має нестандартну (невизначену) структуру та незвичайний задум і організаційну форму. З іншого боку, нестандартними можна назвати уроки у тій чи іншій технології навчання. Наприклад, особистісно орієнтований урок, урок у розвивальній системі навчання, модульний урок...

Не існує загальноприйнятої типології нестандартних уроків. Усі існуючі класифікації значною мірою можна назвати умовними. У посібнику за редакцією І. Підласого «Педагогіка» перелічується 36 типів нестандартних занять (урок - гра, урок – рольова гра, урок – діалог, бінарний урок...)

Науковець В. Щеньов пропонує класифікувати нестандартні уроки, доповнивши технологією «класичного» уроку. Наприклад, уроки-вікторини, захист проектів відносять до групи уроків контролю знань, а уроки-лекції, уроки-конференції – до уроків формування нових знань.

Дослідники С. Кульневич та Т. Лакоценіна виділяють свої групи нестандартних уроків.

1. Уроки зі зміненим способом організації (лекції, захист ідей, урок взаємоконтролю).
2. Уроки, пов'язані з фантазією (урок-казка, театралізований урок).
3. Уроки, що імітують які-небудь види діяльності (урок-екскурсія, урок-експедиція).
4. Уроки з ігровою змагальною основою (вікторина, КВК).
5. Уроки з трансформацією стандартних способів організації (семінар, залік, урок-моделювання).
6. Уроки з оригінальною організацією (урок взаємонавчання, урок-монолог).
7. Уроки – аналогії певних дій (урок-суд, урок-аукціон).
8. Уроки – аналогії з відомими формами й методами діяльності (урок-диспут, урок-дослідження) [5, с. 234].

Незважаючи на таке величезне розмаїття, для більшості нестандартних уроків, як правило, характерні колективні способи роботи; цікавість до навчального матеріалу; значна творча складова; активізація пізнавальної діяльності; партнерський стиль взаємовідносин; зміна ролі вчителя; нестандартні підходи до оцінювання.

Дану проблему розглянемо на прикладі уроку з історії України «Українська національно-демократична революція. Успіхи та прорахунки Української Центральної Ради»

Мета:

- на основі повторення вивченого про розвиток Української революції доби Української Центральної Ради узагальнити знання учнів;
- закріпити вміння учнів аналізувати історичний матеріал, порівнювати історичні події, оцінювати їх, працювати з різними джерелами знань, здійснювати науковий пошук у галузі історії, володіти найелементарнішими навичками історика-дослідника, уміти аргументовано, переконливо, на основі історичних фактів відстоювати власну думку з тієї чи іншої проблеми, сприймати протилежну позицію як альтернативну;
- виховувати в учнів повагу до боротьби власного народу за здобуття незалежності, шанобливого ставлення до пам'ятників історії та культури, толерантного ставлення до позицій та прав і свобод людини і особистості.

Тип уроку: урок узагальнюючого повторення.

Вид заняття: урок-суд історії.

Підготовчий етап, що організовується заздалегідь (за два-три тижні) і передбачає:

- За два-три тижні вчитель повідомляє тему уроку та форму його проведення.
- *Проводить розподіл ролей:* прокурора, свідків обвинувачення, адвоката та свідків захисту, присяжних, головуючого – судді, секретаря суду, журналістів, глядачів, *враховуючи інтелектуальні здібності учнів та їх бажання, дотримуючись головного принципу – добровільності.*
- Окреслює їхні функції.
- Разом з учнями обговорює правила гри та визначає регламент.
- Готується відповідна атрибутика.
- Пропонує додаткову літературу для читання.
- Організовує ознайомлення з пам'ятками для учасників судового процесу.
- Обговорюються виступи учасників судового процесу.
- Узгоджуються запитання для обговорення.

Хід уроку

І. Основний етап.

Узагальнення та систематизація знань.

Секретар суду. 1917 р. став доленосним в історії України.

17 березня 1917р. – це день, який став початком відліку Українській національно-демократичній революції.

Перший її період пов'язаний з утворенням та державотворчою діяльністю Української Центральної Ради і прийняттям нею чотирьох універсалів, якими утверджувалось право українського народу на здобуття національно-територіальної автономії України і навіть здобуття ним повної незалежності. Прагнучи зберегти державність та протистояти більшовицькому наступу, Українська Центральна Рада 9 лютого 1918р. змушена була підписати Брестський мирний договір із державами німецько-австрійського воєнного блоку. Але в подальшому Троїстий союз скористався тяжким становищем України і встановив окупаційний режим на її території.

Суддя. Слухання справи «Українська національно-демократична революція. Доба державотворення. Успіхи та прорахунки Української Центральної Ради» прошу вважати відкритим. На слуханні присутні – адвокат, прокурор, присяжні, свідки захисту та свідки обвинувачення. Слово надається прокурору.

Прокурор. У Росії, яка стала на початку XX ст. центром світового революційного руху, і зокрема в Україні, створилися об'єктивні соціально-економічні і політичні передумови для соціальної революції. Промисловість України була висококонцентрованою, концентрація індустрії досягла такого високого рівня, що створилися реальні передумови для її усуспільнення. Робітничий клас країни під керівництвом більшовицької партії виступав головною рушійною силою революції. Більшовицькі організації розгортали велику роботу з організації рад робітничих і солдатських депутатів, профспілок і заводських комітетів, з озброєння працівників. Але, незважаючи на всі зусилля більшовиків, революція в Україні розвивалася у вкрай негативному руслі. В Україні виникло двовладдя.

У частині повітових міст дійсна влада належала буржуазії. Українська буржуазія прагнула використати національний рух для завоювання політичної влади і закріплення за собою переважаючого права на експлуатацію трудящих мас. Центром контрреволюційних сил, на нашу думку, була УЦР, утворена 17 березня 1917р. в Києві.

Українська революція, очолювана буржуазними націоналістами, вимагала ліквідації утисків українців, встановлення політичної автономії України. Українська контрреволюція наважилась навіть на проголошення у Четвертому Універсалі самостійної республіки, не враховуючи інтереси братнього російського народу.

Російська революція обіцяла всім громадянам свободу й відсутність національних обмежень. Пригадаємо хоча б конференцію більшовиків Катеринослава, яка 5 березня ухвалила такий наказ депутатам Ради робітничих депутатів: «Ми доручаємо також у першу чергу вимагати знищення національних обмежень і проголошення громадянських свобод». Але українська контрреволюція не сприймала цього. Навіщо віддавати вирішення питання в руки Російської революції, адже українська буржуазія сама поставила питання про рівність свободи, наштовхуючи українське населення проти революції і, разом із тим, не даючи змоги змінити наявний капіталістичний уклад.

Візьмемо навіть таку дрібницю як назва політично-координаційного органу української контрреволюції УЦР. Вона була обрана для того, щоб прикритися популярним з-поміж трудящих словом «Рада». Адже влада трудящих у ході російської революції встановлювалася у формі рад.

Чимало українських діячів працювали в апараті Тимчасового уряду. Один із таких діячів свідчив, що «всі 5 губернських комісарів були «свої люди», українці: на Полтавщині – Андрій Лівицький, на Чернігівщині – Дмитро Дорошенко, на Київщині – Олександр Салиновський та ін.».

Отже, немає сенсу говорити про українську революцію. Справжня революція проходила в Росії і поширювала свої ідеї на Україну, тоді як в Україні її противники дійсно виступили контрреволюційною силою, яка підривала завоювання Російської революції.

Суддя. Слово надається свідкам сторони обвинувачення. Просимо вас розповісти про вашу причетність до революції, про те, які факти вам відомі.

Свідок обвинувачення. Я у 1916 р. приєднався до більшовицької партії і чесно служив інтересам народних мас. Партія більшовиків, керуючись постановами В.І. Леніна, викрила антинародний характер Тимчасового уряду, угодовство меншовиків і есерів, кликала народні маси до поглиблення революції. Вона проголосила і теоретично довела можливість і необхідність переростання буржуазно-демократичної революції у соціалістичну. Більшовицька партія була єдиною партією, яка неухильно вела народ до соціального і національного визволення. А так званої «української революції» не було взагалі, а була контрреволюційна буржуазна течія українських націоналістів, які прагнули до сепаратизму.

Становище було нестерпним, уряд, який мав повноту влади, вжив заходів для захисту честі і гідності Росії. Україна – невід'ємна частина Росії, український секретаріат – орган урядової влади і як такий має проводити політику центральної влади. Всі обставини виявить слідство.

Прокурор. Ваша честь, прошу приєднати до справи витяг з оцінки Київським комітетом РСДРП (б) Першого Універсалу УЦР.

Суддя. Прошу запросити до залу свідка. Свідок заходить до залу суду. «Попереджаю, що за дачу неправдивих показань ви будете притягнені до кримінальної відповідальності. Прошу назватися».

Свідок. Я, солдат Червоної Армії, вважаю, що здобутки нашої революції Україна не прийняла, точніше не сприйняли їх буржуазні діячі. Ми, здійснивши революцію, забезпечили для українців нову владу – владу робітників. Трудящий народ України прагнув її прийняти, але буржуазні діячі своїми обіцянками начебто демократії і незалежності, обманули український народ, нав'язавши йому ідею війни з російським братським народом. Воюючи з УЦР, ми воювали не з українським народом, а з буржуазними націоналістами, щоб вигнати їх з єдиної, загальної Всеросійської землі і побудувати Світову Соціалістичну Федеративну Республіку всіх трудящих.

Суддя. Питання адвоката і прокурора до свідка є?

Адвокат. ***Ні.***

Прокурор. ***Ні.***

Суддя. Слово надається адвокату.

Адвокат. Не можна розглядати Українську революцію за схемами Петрограда і Москви. Українська революція була викликана власними причинами внутрішньополітичного розвитку і розвивалася за власним сценарієм. Не протистояння Рад робітничих і солдатських депутатів і Тимчасового уряду, а останнього і УЦР визначали характерну особливість Української революції.

Від березня до листопада 1917 р. в Україні розгорталася власна національно-демократична революція, яка мала на меті створити національну, вільну і незалежну від Росії державу.

Починаючи ще з кінця XVII ст., російський царизм робив усе, щоб спочатку обмежити, а потім і ліквідувати українські державні інститути і звести Україну до рангу частини території Російської імперії. Тому і вважалося, що існувала лише Російська революція, а Українська вважалася контрреволюцією. Але прослідкуємо розвиток Української держави ще з XVIII ст.

У цьому столітті Росією був ліквідований в Україні гетьманський уряд, полковий устрій. На початку XIX ст. українські міста були позбавлені самоврядування, а територія України перетворилася на низку звичайних губерній, де всі галузі суспільного та соціально-економічного життя контролювались російськими урядовцями. З 1727 р. росіяни отримали право купувати землю в Україні; з'явилася заборона на зовнішню торгівлю України з заходом. Після ліквідації Запорозької Січі колишні запорізькі землі тисячами десятин роздавалися поміщикам, 68,2 % яких становили російські офіцери й урядовці. У XIX ст. ні митрополит, ні єпископи в Україні не обиралися, а призначалися Синодом переважно з росіян.

З другої половини XIX ст. навіть простих священників мала призначати єпископська консисторія. Валуєвський указ 1863 р. обмежував книгодрукування українською мовою та заборонялося викладання нею в школах. Українська мова була витіснена з публічного вжитку. Власне Україну ніхто і не розглядав як державу, навіть назву «Малоросія» було змінено на «Юго-Западный край». З приводу цього національна російська газета «Киевлянин» писала: «Этот край русский, русский, русский...» Не дивно, що українська держава не витримала такого натиску.

Але період XIX – початку XX ст. стає часом пробудження новітньої української нації. Спочатку національна проблема усвідомлюється вузьким колом інтелігенції, яка таємно присвятила себе вивченню українського фольклору, етнографії та історії. З кінця 50-х років XIX ст. почався т.зв. культурницький етап, пов'язаний із такими діячами, як В. Антонович, М. Рильський. Утворення радикальної течії, очолюваної М. Драгомановим, говорило про перехід українського національно-визвольного руху до своєї завершальної стадії 3-го етапу.

Отже, можна уявити собі історію України у вигляді 2-х протидіючих тенденцій. Перша з них – намагання Російської держави, яка у XVIII ст. успішно ліквідувала залишки українських державних інститутів, знищити український соціум шляхом його асиміляції. Друга тенденція – це етнічна мобілізація українських сил з метою відстояти свою самобутність, реформуватись у модерну спільноту – націю. Саме ця тенденція і вилилася у національно-демократичну революцію 1917 р., національно-демократичні тенденції можна прослідкувати хоча б 4-х Універсалів УЦР.

Суддя. Суд розпочинає слухання свідків сторони захисту.

Свідок. Я народився на Київщині 1890р., усе життя прожив у Києві, працюючи вчителем у Київській гімназії. Під час Української революції мені було 28 років. Я пам'ятаю «Свято

революції», яке проводила київська міська влада. З яким захопленням я зустрів його! Українська депутація вперше пройшла вулицями Києва під національними блакитно-жовтими прапорами у супроводі українських маршів. А 1 квітня 1917р. УЦР провела маніфестацію, в якій брали участь багато моїх колег і друзів. Того весняного дня нам здавалося, що разом із природою пробуджується й українське суспільство. Маніфестація проходила під гаслами «Вільна Україна», «Автономію Україні» та ін. А ввечері УЦР випустила перший інформаційний листок – «Вісті з ЦР». Потім у результаті роботи було вироблено чотири Універсали, в яких уперше за багато років було зроблену спробу побудови суверенної Української держави, започаткувалося творення українських збройних сил.

Адвокат. Ваша честь, прошу приєднати до справи витяг із відозви УЦР «До українського народу».

Суддя. Питання до свідка є?

Прокурор. ***Ні.***

Адвокат. ***Ні.***

Суддя. Прошу запросити свідка ...

Свідок. Я народився на Черкащині у 1877р., закінчив військове училище і поступив на службу в царську армію. Усе життя я бачив, як нас, українців, пригнічувала Москва тортурами, своїм ставленням до нас, як до рабів. Українську революцію я зустрів із захопленням, у душі з'явилася надія на незалежність нашої неньки України. 22 березня 1917р. ми, українські офіцери, зібралися на Віче і ухвалили вважати себе установчою Військовою Радою. Ініціатором і натхненником цього зібрання був мій друг – поручик, адвокат за фахом Микола Міхновський, палкий прихильник ідеї самостійної України та національних збройних сил. За його активного сприяння 29 березня 1917р. виник військовий клуб імені Павла Полуботка. Усупереч нападу командуючого Південно-Західного фронту О. Брусилова зародилася ідея формування першої української частини – полку ім. Б. Хмельницького. Ми з колегами почали створювати сотні Вільного козацтва. 18 травня 1917р. ми взяли участь у роботі Першого Українського Військового з'їзду. У Київ приїхало приблизно 7000 моїх колег. Ми підтримали домагання УЦР щодо автономії України, обрали військовий генеральний комітет з 18 осіб, куди входив і я, на чолі з Симоном Петлюрою, а також зажадали повернення нашої культурної спадщини – козацьких клейнодів із музеїв Петрограда і Москви. На порядку денному ми розглядали відкриття українських військових шкіл, підготовку українських військових статутів та підручників. У ці роки УЦР розпочала розбудову суверенної Української держави, започаткувала творення українських збройних сил. На цьому етапі загострились суперечності між УЦР та Тимчасовим урядом, ігнорування останнім справедливих вимог українства про надання Україні національно-територіальної автономії.

Адвокат. Ваша честь, прошу приєднати до справи витяг із плану дій другого українського полку ім. П. Полуботка з 4 на 5 липня 1917р. та витяг із резолюції II Всеукраїнського військового з'їзду.

Суддя. Чи є запитання до свідка?

Адвокат. ***Ні.***

Прокурор. ***Ні.***

Суддя. Прошу присяжних винести свій вердикт.

Присяжні. Загибель Української Центральної Ради, нежиттєздатність її ідей та ідеалів зовсім не означають кінець самої української державності. Українська Центральна Рада, як і УНР, не впала з неба, наче літаюче місто Лапута із славнозвісного роману Свіфта, а мала свій початок, піднесення і закономірний занепад. Незаперечним її успіхом було те, що нечисленний інтелігентський гурток узяв на себе повну міру відповідальності і зумів свої ідеали втілити у реальну програму дій, створивши повноцінну державну організацію.

Як всі ми, люди, творці УЦР та УНР, мали право на помилки і прорахунки.

А Українська революція в історії України стала самобутнім і яскравим явищем, що мала неабиякий вплив на її подальший розвиток.

Суддя. Оголошує постанову суду історії:

Опираючись на виступи свідків і представлені документи, маю ствердити, що Українська революція виникла як явище незалежне від Російської революції, мала національно-демократичний характер і розвивалася у позитивному напрямі. Незважаючи на прорахунки УЦР, які і призвели до її падіння та поразки Української революції, а зокрема: недооцінення необхідності створення міцної національної армії, належним чином не вирішення соціально-економічних питань, особливо аграрного, нездатність керівників повести за собою мільйонні маси населення України (організуюча сила державотворення: стара земельна аристократія і буржуазія

були зрусифіковані), Українська національно-демократична революція оголошується явищем закономірним в історії України. А діяльність лідерів УЦР, незважаючи на зроблені ними прорахунки, виправдовується.

ІІ. Підсумковий етап.

Домашнє завдання.

Ви – радянський історик, підготуйте оцінки ваших колег «Української революції 1917-1921рр.»

Ви – сучасний український історик, підготуйте повідомлення, якими, на думку ваших колег, є причини поразки Української революції 1917-1921рр.

Підготувати повідомлення з теми: «Українська революція в оцінках істориків української діаспори».

Висновки. Підсумовуючи розглянутий вище матеріал, можна зробити висновок про те, що нестандартні форми, ігрові елементи – це необхідний напрям у вивченні такого складного і цікавого предмета як «Історія». Адже нестандартні форми та методи діяльності дозволяють учителю ефективно використовувати «надлишкову» активність учнів, спрямовуючи її у корисне русло. Вони формують в учнів навички взаємодії з іншими людьми, вміння чітко формулювати й обґрунтовувати свою точку зору, вести дискусію і знаходити компромісні варіанти рішень. Отже, на таких уроках діти готуються до самостійного життя.

Список використаних джерел

1. Богданова О. Інноваційні підходи до викладання шкільних предметів: навч. посіб. / О.К. Богданова. – Х. : Основа, 2003. – 128 с.

2. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. N 896). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua. – Назва з екрана.

3. Концепція Нової української школи (2016). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/52819/ – Назва з екрана.

4. Кратасюк Л. Урок-конкурс // Дивослово. – 1998. - №4. – с. 56-57.

5. Новак Л. Система нестандартних уроків з української мови // Бібліотечка вчителя. – 2003. – №3 (липень). – С. 1-10.

6. Підласий І. Педагогіка. – М., 2005. – 365 с.

7. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002. – 136 с.

8. Цимбалюк Н. Головні аспекти сучасного уроку в системі особистісно орієнтованого навчання // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2003. – № 3. – С.1-5.

УДК 37.091.31-059.2

М.В. Сінькова
вчитель трудового навчання
Комунальний заклад «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія №30 ім. Тараса Шевченка ВМР»
Н.П. Кравець
вчитель вищої категорії
Комунальний заклад «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів №19 м. Вінниці»

СУЧАСНИЙ УРОК ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ. ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ УЧНІВ НА УРОЦІ

Анотація. *У статті розкриваються особливості організації групової діяльності учнів. Розглянуто основні форми групової навчальної діяльності,навчання у співробітництві, кооперативне навчання, колективне навчання.*

Ключові слова: *група діяльність, форми групової діяльності, колективне навчання.*

M.V. SINKOVA, N.P. KRAVETS MODERN LESSON LEARNING LESSON. GROUP FORMS OF WORK OF PUPILS AT THE LESSON

Abstract. *The article describes the peculiarities of organizing group activities of students. The basic forms of group educational activity, cooperation training, cooperative training, collective training are considered.*

Key words: *group activity, forms of group activity, group training.*

Вступ. Сучасна школа потребує від вчителя різних форм взаємодії з учнями. Роль сучасного вчителя – це координація навчального процесу. Тому форми та методи навчання потребують змін та трансформації для реалізації сучасних вимог до навчального процесу.

До загальношкільних завдань належить трудове виховання, політехнічна освіта, профорієнтація, формування творчого ставлення до праці, поєднання навчання з продуктивною працею.

Метою статті є оглянути групові форми роботи на уроці та розкрити особливості

© ***М.В.Сінькова, Н.П. Кравець, 2019***

організації групової діяльності учнів на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу. Навчання як процес цілеспрямованої передачі і засвоєння визначеного досвіду можна здійснювати по-різному. Систему форм навчальної діяльності на занятті становлять: фронтальна, групова та індивідуальна. Вони пронизують увесь навчальний процес. Їм властиві всі компоненти процесу навчання. Ці форми відрізняються одна від одної кількістю учнів і способом організації роботи.

Індивідуальна форма організації навчальної діяльності передбачає, що кожен учень працює самостійно, темп його роботи визначається ступенем цілеспрямованості, розвитку інтересів, нахилів. В індивідуальній навчальній роботі діяльність «слабких» учнів приречена на невдачу, тому в них є прогалини в знаннях, недостатня сформованість умінь і навичок навчальної самостійної роботи.

Фронтальна форма організації навчальної діяльності передбачає навчання однією людиною групи учнів. За такої організації навчальної діяльності кількість слухачів завжди більша, ніж тих, хто говорить. Усі учні в кожен момент часу працюють разом чи індивідуально над одним завданням із наступним контролем результатів [1, с. 12].

У фронтальній роботі надзвичайно складно забезпечити високу активність усіх учасників освітнього процесу. Складність виникає через те, що в довільно сформованих академічних групах існує істотна відмінність учнів за рівнем навчальних можливостей. Організовуючи фронтальну роботу, вчитель орієнтується, головним чином, на рівень середніх учнів. На нього розраховані темпи роботи, обсяг та рівень складності навчального матеріалу. Учні з низьким рівнем навчальних можливостей за таких умов неспроможні сприймати й осмислити матеріал у повному обсязі. Якщо ж знизити темп фронтальної роботи, то це негативно позначиться на сильних учнях. Розглядаючи фронтальну роботу, не можна не наголосити на її обмежених можливостях реалізації навчального спілкування учнів. Воно можливе лише з дозволу вчителя, за його ініціативою і в незначній мірі.При фронтальній формі організації роботи школярів на уроках праці відсутній взаємозв’язок між учнями, узгоджена спільна діяльність. Для підлітків дуже значні мотиви співробітництва і взаємодопомоги в праці, зважаючи на оволодіння визначеним рівнем знань та навичок, у них швидко зростає потреба і в колективній творчій праці з однолітками.

Усі недоліки фронтальної та індивідуальної навчальної діяльності вдало компенсує групова (кооперативна).

Питання про групові форми навчальної діяльності в психолого-педагогічній літературі посідає важливе місце, тому що вони відкривають для учнів можливості співпраці, що є суттєвим для підготовки фахівців до роботи в ринкових умовах. Робота дітей має носити колективний характер, щоб діти контактували між собою, усвідомлювали, що вони залежать один від одного. На заняттях із трудового навчання часто спостерігається така картина: одні учні швидко і високоякісно виконують роботу, економно використовують матеріал, підтримують чистоту на робочих місцях, а інші – виконують завдання необережно, на їх робочих місцях безлад [4, с. 39].

Підводячи підсумок, вчителі зазвичай відмічають кращих учнів, демонструють їхні вироби. Одні учні при цьому задоволені, інші – ображені. Чи потрібно говоритите, що має негативний вплив на об’єднання дитячого колективу, формування у школярів колективістської направленості особистості? Колективна робота викликає зацікавленість у загальних результатах праці. Крім того, направлення працювати разом підказано і віковими особливостями підлітків, їх потребою у спілкуванні.

Групова форма навчальної діяльності виникла як альтернатива існуючим традиційним формам навчання.

Найбільший інтерес до групових форм навчальної діяльності спостерігається за останніх два десятиріччя. Значний внесок у розробку загальних принципів організації групової роботи дали дослідження В.К. Дяченко, О.Г. Ярошенко та ін.

Групова форма організації навчальної діяльності – це форма організації навчання у малих групах, об’єднаних спільною навчальною метою. За такої організації навчання вчитель керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Групове навчання відкриває для учнів можливості співпраці зі своїми однокласниками, дозволяє реалізувати прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню високих результатів засвоєння знань та формування вмінь. Така модель легко й ефективно поєднується з традиційними формами і методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчання, та на відміну від фронтальної та індивідуальної, не ізолює учнів один від одного, а навпаки, дозволяє реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці [4, с. 109].

Положення, що характеризують колективну діяльність школярів:

- мета діяльності усвідомлюється як єдина, потребуючи об'єднання зусиль всього колективу;
- організація діяльності вимагає розділення праці;
- у процесі діяльності між членами колективу утворюється відношення взаємного і відповідальності, і залежності;
- контроль та оцінка колективної роботи частково або повністю повинні здійснюватися самими членами колективу.

Під керівництвом вчителя учні засвоюють основні трудові функції, які раніше виконував учитель: навчаються спочатку контролювати й оцінювати, а потім організовувати і планувати спільну роботу і, нарешті, ставити мету розробляти задумку предмета праці. Таким чином, перший етап включення учнів у колективний трудовий процес припускає підготовчу та організаційну роботу: школярі об'єднуються у бригади з урахуванням їх особистих побажань і трудової підготовки. Звичайно, до групи із 4-5 осіб входять 1-2 «сильних» учнів, 2 – «середніх» і 1 – «слабкий», що створює приблизно рівні можливості кожній бригаді. Учні самі обирають бригадира і його замісника.

Навчання у співробітництві, кооперативне навчання, колективне навчання – це технології, які передбачають спільну діяльність у здобутті нових знань, їх взаємодію у процесі виконання навчальних завдань. Особливістю цих технологій є те,що учні працюючи разом, синтезують нові знання [6, с. 56].

Групова форма роботи учнів на уроці може використовуватися на різних етапах уроку та поєднуватися з фронтальною та індивідуальною формами організації навчального процесу.

Одна з форм групової роботи на уроці трудового навчання – робота в парах.

Робота в парах – один із видів самостійної роботи. Робота в парах сприяє розвитку навичок спілкування, закріпленню, засвоєнню, перевірці знань та вмінь. Під час роботи учні працюють у парах, виконуючи завдання. Парна робота вимагає обміну думками і дозволяє швидко виконати вправи, які в звичайних умовах є часомісткими або неможливими (обговорити інформацію, вивести підсумок уроку, події тощо, взяти інтерв'ю один в одного, протестувати партнера). Після цього один із партнерів доповідає перед класом про результати.

Робота в трійках. По суті, це ускладнена робота в парах. Найкраще в трійках проводити обговорення, обмін думками, підведення підсумків чи, навпаки, виділення несхожих думок.

Робота в малих групах (можливі варіанти організації роботи груп: «Діалог», «Коло ідей», «Пошук інформації» і інші) допомагає в розв'язанні складних задач, які вимагають колективного пошуку ідей для вирішення проблеми. Учні вчаться аналізувати, узагальнювати, розвивається пізнавальна активність, логічне мислення.

Інтерактивний метод «Акваріум» сприяє розвитку спілкування в малій групі, умінь дискутувати й орієнтувати свою точку зору. Інтерактивні технології кооперативного навчання мають велике значення при вивченні нового матеріалу, колективний пошук рішення проблеми вчить учнів культурі спілкування, розвиває уміння не тільки слухати, але й чути інших, поважаючи їх думку. Суть колективного навчання на уроках трудового навчання полягає ще й в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників колективу.

Під час проведення уроків трудового навчання рекомендовано застосовувати групові форми роботи. В кожній групі необхідно розподілити ролі, які учні повинні виконувати під час групової роботи:

1. Спікер, головуючий (керівник групи): зачитує завдання групі,організує порядок виконання, пропонує учасникам групи висловитися по черзі,заохочує групу до роботи, визначає доповідача.
2. Секретар:веде записи результатів роботи групи, повинен бути готовий висловити думки групи при підбитті підсумків чи допомогти доповідачу.
3. Посередник: стежить за часом, заохочує групу до роботи.
4. Доповідач: чітко висловлює думку групи; доповідає про результати роботи групи.

Важливим моментом групової роботи є опрацювання змісту і подання групами результатів колективної діяльності. Залежно від змісту та мети навчання – можливі різні варіанти організації роботи групи [2, с. 58].

Один із методів групової роботи учнів на уроках праці є **метод групових творчих проєктів.**

Метод проєктів як система навчання спрямований на формування нового досвіду (знань, умінь та навичок) у процесі планування і виконання завдань практично-життєвої спрямованості, які поступово ускладнюються. Назва «проєкт» з'явилася через те, що цю систему спочатку використовували в інженерній освіті.

Робота учнів за **методом проєктів** може бути не тільки індивідуальною, а й груповою. Групові проєкти передбачають створення виробу, який об'єднує індивідуальні роботи кожного члена групи. Наприклад, під час роботи над варіативним модулем «Технологія виготовлення народної ляльки» вироби учнів, які виготовляли лише родинні ляльки-обереги, можна поєднати у спільний проєкт «Родинні обрядові українські ляльки».

Під час роботи над творчим проєктом «Повір'я, заповіді, символи, пов'язані з весільним рушником» учні хоч і виконували роботи індивідуально, однак вони були об'єднані спільною темою виконання проєкту, тобто спільним об'єктом проєктування, варіанти якого обговорюються в кожній групі окремо та супроводжуються розробкою композицій. При цьому логіка побудови діяльності учнів відповідала спільній структурі проєктування, при якій уся група колективно вирішує одну проблему, разом опановуючи загальну тему.

Саме такі проєкти дають змогу виявляти комунікативні компетентності кожного учня.

Необхідно звернути увагу на те, що всі зазначені форми роботи на уроці трудового навчання потребують чітко організованої, кропіткої та професійної підготовки вчителя в процесі організації групового навчання учнів. В умовах групового навчання змінюється роль вчителя, він виконує функцію наставника, помічника, організатора їх спільної діяльності.

Організація вчителем групової роботи передбачає такі завдання: визначити мету та характер спільної діяльності; об'єднати учнів у групи; забезпечити зворотний зв'язок між групами; спостерігати за роботою учнів і, в разі необхідності, коригувати їх дії; підводити підсумки, узагальнюючи здобуті учнями рішення та положення; забезпечити кожному можливість проявити себе в межах створеної групи; створити атмосферу довіри та зацікавленості.

Аналіз останніх досліджень показав,що особливої уваги від вчителя потребує розподіл обов'язків та прав членів групи, який не слід здійснювати, керуючись тільки організаторськими здібностями або високою суспільною активністю членів групи. Можна звернути увагу на індивідуальні особливості кожного учня, на здібності, притаманні лише йому, та організовувати їх діяльність, керуючись цією інформацією.

У груповій навчальній діяльності учні показують високі результати засвоєння знань, формування вмінь. Пояснюється це тим, що в цій роботі «слабкі» учні виконують за обсягом будь-яких вправ і завдань на 25-30% більше, ніж у фронтальній роботі. Групова робота сприяє також організації більш ритмічної діяльності кожного учня [6, с. 95].

Групова навчальна діяльність виконує й організаційну функцію. Полягає вона в тому, що учні вчаться розподіляти обов'язки, вчаться спілкування один з одним, розв'язують конфлікти, що виникають у спільній діяльності. У груповій роботі кожен бере на себе певні функції вчителя і виконує їх.При сумісній роботі на уроках праці учні більш відповідально ставляться до виконання трудових завдань, більш вимогливі до товаришів, але, в той же час, і більш уважні до них, краще знають та ураховують їх особистісні риси. При груповій роботі не постає питання: «А чи повинні виготовлені предмети бути передані в загальне користування, навіть, коли вони дуже привабливі?». Сумісна, колективна праця учнів – ядро для створення істинного шкільного колективу, і робота в групах – основа для цього.

Висновки. Групова навчальна діяльність учнів на заняттях має значні переваги у порівнянні з іншими методами, бо вона допомагає створювати на занятті умови для формування позитивної мотивації навчання; дає можливість здійснювати диференціацію навчання; сприяє виробленню вмінь співпрацювати з іншими; забезпечує високу активність; реалізує природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці; підвищує результативність навчання та розвиток учнів.

Список використаних джерел

1. Голодюк Л. Як навчити учнів спілкуватися на уроці // Рідна школа. – 2011. – №9. – С. 15-21.

2. Інтерактивні методи навчання у підготовці спеціалістів для банківської системи України: Зб. наук, праць. – Суми – Харків, 2011. – 250 с.

3. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С.Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2012. – №5/6. – С.45-49.

4. Освітні технології. Навч.-метод. посібн. За ред. док. пед. наук О.М. Пєхоти – Київ.: «А.С.К.», 2014 – 255 с.

5. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. – О. Пометун, Л. Пироженко – К.: 2002. – 136 с.

6. Ярошенко О.Г. Проблеми групової навчальної діяльності школярів: дидактико-методичний аспект. / О.Г. Ярошенко– К.: СТАНІЦА, 1999. – 245 с.

УДК 37.091.3:811.112.2

В.М. Шуткіна
викладач німецької мови, спеціаліст вищої категорії, старший викладач
державний навчальний заклад «Барський професійний будівельний ліцей»

ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ – ЯК ФОРМА НЕСТАНДАРТНОГО НАВЧАННЯ У ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Анотація. *Стаття присвячена проблемі дослідження впливу інтегрованих уроків на активізацію пізнавальної діяльності учнів. Описано основні види і рівні інтеграції в навчальному процесі. Наведено приклад інтегрованого уроку з німецької мови та зарубіжної літератури.*
Ключові слова: *інтегрований урок, рівні інтеграції, міжпредметні зв'язки.*

V.M. SHUTKINA INTEGRATED LESSONS, AS FORM OF NON- STANDARD STUDIES IN STUDY OF GERMAN

Abstract. *The article is devoted the problem of research of influence of integrated lessons on activation of cognitive activity of students. Basic kinds and even integrations are described in an educational process. The example of integrated lesson is resulted from the German language and foreign literature.*
Key words: *integrated lesson, even integrations, intersubject copulas.*

Вступ. Вивчення іноземної мови ґрунтується на широкому спектрі міжпредметних зв'язків, оскільки сучасна програма передбачає вивчення не лише граматичних і лексичних форм, а й культури, традицій, звичаїв, географічних відомостей про країни, мова яких вивчається. Паралельно учень свідомо, з допомогою вчителя, порівнює здобуту інформацію про країни з країною, в якій він живе.

Сучасний учень має бути здатним до самоосвіти й саморозвитку, утримувати динаміку розвитку майбутньої професії і прагнути до професіоналізму. Учні чекають від сучасного вчителя чогось нового, незвичайного, і цим незвичайним є нетрадиційна форма навчання.

Тому перед учителем іноземної мови постає нове завдання – зробити процес навчання швидким і доступним. І тут важливу роль відіграють такі нові методи і підходи до навчання, як інтегровані уроки.

Мета статті полягає в розкритті можливостей нестандартних (інтегрованих) уроків як засобу підвищення інтересу учнів до вивчення німецької мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі нестандартних уроків у своїх наукових роботах приділяли значну увагу ряд науковців та педагогів. Зокрема, на думку С. Антипової, Н. Начкебія, В. Паламарчук, нестандартний (інтегрований) урок максимально стимулює пізнавальну активність учнів, спрямовує на підвищення якості їхніх знань, формування працьовитості, практичних умінь та навичок і наближує учнів до вимог сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Інтегрований урок є нестандартною формою навчання з реалізації міжпредметних зв'язків. Завданням такого уроку є інтегрування здобутих знань і навчання з інших предметів, що сприяє не лише запам'ятовуванню нової лексики з іноземної мови, а також закріпленню і поглибленню знань з іншого предмета, зацікавлення учня в отриманні нових відомостей.

Існує два види інтеграції: горизонтальна та вертикальна. Горизонтальна інтеграція означає об'єднання аналогічного матеріалу з різних навчальних предметів. Вертикальна інтеграція – об'єднання матеріалу, який тематично повторюється на різних рівнях.

Існують різні форми навчального процесу, у яких реалізують рівні інтеграції:
- структури, що об'єднують декілька предметів;
- об'єднання різних розділів;
- вивчення теми на основі двох або кількох предметів;
- розділ, що об'єднує знання на основі узагальнення мислення [2, с. 28].

Види інтеграції також поділяють на рівні. Важливим є тематичний рівень. Це рівень, який пов'язаний із застосуванням знань із двох або трьох предметів для розкриття однієї теми шляхом ілюстративно-пояснювального методу (використання ілюстрацій до теми, презентації) [2, с. 29].

У вчителя не завжди є час на пояснення цікавих фактів із теми, що не пов'язані з базовими знаннями і не заплановані навчальною програмою. При вивченні теми «Мій улюблений німецький письменник» («Mein lieber Schrieftsteller») учні мають змогу використати вже здобуті знання з курсу зарубіжної літератури та поглибити знання, відшукавши цікаві факти з життя письменника та історії створення відомих творів.

Сучасний учень має можливість використати свої знання і вміння з курсу комп'ютерних

© ***В.М. Шуткіна, 2019***

технологій, Інтернету. Це дає можливість яскраво представити навчальний матеріал або тему у вигляді презентації. Тому ефективним засобом для інтегрованого уроку є також застосування проблемного рівня, що являє собою об'єднання знань із кількох предметів для розв'язання однієї проблеми.

Під час вивчення теми «Die berühmte Menschen der Ukraine» («Відомі люди України») учні ознайомлюються з текстом, в якому описано німецькою мовою про відомих людей України. Цю тему вони вивчали на уроці історії України. Таким чином це допоможе учням у перекладі даного тексту. Вчитель також може ускладнити завдання для здібних учнів, які можуть використати свої знання з історії, під час розповіді даної теми.

Diese Ebene spielt eine groβse Rolle im integration Lernen. Das heiβt, dass viele Arbeitsformen im Unterricht dazu beizutragen haben, dass diese Lernen tatsächlich gelernt wird. Der Lehren hat diese Entwicklüng mőglichst sorgfältig zu begleiten [4, c. 8].

Теоретичний рівень інтеграції дає можливість ознайомити учнів зі світоглядом різних націй, за допомогою досліджень в галузі етнолінгвістики. Знайомство зі словами та поняттям цих слів дає змогу зрозуміти особливості світогляду різних націй. Для прикладу розглянемо слово, що означає людину, яка живе в сільській місцевості. В німецькій мові слово – der Bauer – походить від слова – bauen auf dem Lande – працювати, відбудовувати на землі, на території, тобто людина осмислює себе частиною країни. В російській мові слово «крестьянин» походить від слова «християнин», вказує на належність людини до певного віросповідання. Українське слово «селянин» походить від слова «село» і вказує на закріплення людини за конкретним місцем або територією.

Такі уроки посилюють індивідуальність навчання, забезпечують комплексне поєднання різних методів навчання: діалогічного; монологічного; мотиваційно-спонукального; комунікативного контролю та вдосконалення [3, с. 7].

Інтегровані уроки розвивають творчу активність і потенціал учня, спонукають до активного пізнання навколишньої дійсності, розвитку особистості, комунікативних здібностей. Такі уроки посилюють індивідуальність навчання, допомагають вчителю виявити учнів, яким пояснювальний матеріал дається досить важко, і на них потрібно звернути особливу увагу.

Пропонуємо до розгляду інтегрований урок з німецької мови та зарубіжної літератури.

Тема: «Die Dichtung und das Schaffen von J.W. Goethe»

«Поезія та творчість Йоганна Вольфганга фон Гете» (поєднання психологічного фантастичного та природного в поезії Й.В. Гете).

Мета: розширити уявлення учнів про поезію; зацікавити особистістю та творчістю Йоганна Вольфганга фон Гете»; розвивати навички усного мовлення та пам'яті, аналізувати ідейно-художній зміст творів, логічне мислення; вміння декламувати вірші та перекладати; використовувати набуті знання з інших предметів.

Виховна мета: виховувати стійкий інтерес до мистецтва та природи; підкреслювати значення зв'язку людини і природи; розвивати почуття прекрасного, що сприяє формуванню гармонійно розвиненої, суспільно-активної особистості, яка поєднувала б духовне багатство, моральну чистоту, досконалість та високий рівень знань, умінь, навичок у різних навчальних галузях.

Обладнання: портрети Й.В. Гете, Ф. Шуберта, В. Грінченка, словники, підручники, зошити, ілюстрації, учнівська презентація «Життя та творчість Й.В. Гете», виставка творів Й.В. Гете.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

І. Організаційний момент.

Учитель німецької мови (УНМ)

- Guten Tag, meine liebe Schüler!

Setzt euch!

Wer fehlen heute?

Sind Sie heute guter Laune? Gut!

Und jetzt beginnen wir.

Учитель зарубіжної літератури (УЗЛ). Сьогодні вранці, ідучи до нашого навчального закладу, я оглянулася навкруги і побачила, яка чудова природа нас оточує! Я взяла до рук листочки, які опали з дерев, квіти, різнобарвні трави і принесла вам. Візьміть їх до рук і скажіть, що відчуваєте ви, тримаючи в руках частинки природи. Чи можете ви стверджувати, що знаєте природу досконало?

(Учні відповідають, використовуючи прийом «Мікрофон».)

ІІ. Оголошення теми та мети уроку.

УНМ. Unsere Thema heiβt «Die Dichtung und das Schaffen von J.W. Goethe»

Sie müssen heute viele Gedichte von Goethe lesen erzählen und analüsieren. Und stellen Fragen einander.

УЗЛ. Ваші відповіді на поставлені нами, викладачами, запитання будуть неоднозначні. Але ваші знання сьогодні будуть більш вагомими, завдяки особливому уроку – уроку з німецької мови та зарубіжної літератури.

На сьогоднішньому уроці, ознайомившись із творчістю Й.В.Гете, ми прослухаємо його чудову поезію в мовному оригіналі та перекладі різних авторів, навчимося аналізувати твори, спробуємо більше дізнатися про природу, про зв'язок людини і природи.

ІІІ. Новий матеріал.

Презентація «Поезія та творчість німецького поета Й.В. Гете» німецькою та українською мовою (учні групи).

IV. Обговорення презентації.

УНМ. – Hat Ihnen die Präsentation gut gefallen?

- Geben Sie den Inhalt wieder?
- Welche berühmte Poesie kőnnen Sie nennen?
- Wo studierte der berühmte Dichter?
- Was kőnnen Sie noch hinzufügen?

УЗЛ. Для німецького поета Й.В. Гете світ природи був джерелом натхнення. Він особливо ставився до природи. Коли ми з вами зараз на уроці будемо розглядати й аналізувати його твори, зверніть увагу, як у його творах пейзажі гармонують із настроєм людини. Сам поет високо цінував власний народ, його поетичну творчість.

V. **УНМ.** – Lesen Sie das Gedicht von J. W. Goethe «Mailied». Daraus erfahren Sie, mit welcher Zärtlichkeit er die Natur beschreibt. Die Liebe zur Natur vergleicht er mit der Liebe zwischen einem Mädchen und einem Jungen. Nehmen Sie das Wőrterbuch zu Hilfe.

«Mailied» von J. W. Goethe

Wie herrlich leuchtet
Mir die Natur!
Wie glänzt die Sonne!
Wie lacht die Flur
O Mädchen, Mädchen,
Wie lieb ich dich!
Wie blickt dein Auqe!
Wie liebst du mich!

Vergleichen Sie dieses Gedicht mit der ukrainischen Űbersetzung von Lesja Ukrainka [1, c. 133].

Переклад Лесі Українки

«Травнева пісня» Й.В. Гете

Коли настав чудовий май,
Садочків розвивання,
Тоді у серденьку моїм
Проснулося кохання.
Коли настав чудовий май
І пташок щебетання,
Тоді я милій розказав
Мою журбу й кохання.

VI. Обговорення поетичного твору

Wie ist das Gedicht gebaut ?

Was hat im Gedicht geschrieben?

Was hat Ihnen im Gedicht gefällt?

Wie hat die Natur geschieben?

VII. **УЗЛ.** Я бачу, що ви дуже захопилися поезією Й.В. Гете. Його вірші цікаві, змістовні і викликають інтерес до мистецтва. А зараз ми з вами ознайомимося ще з одним відомим твором автора. Це балада Й.В. Гете «Вільшаний король» «Erlkőnig».

УНН. - Erzählen Sie kurz über dieses Werk aus Welt Literatur.

Розповідь учнів про твір з уроку світової літератури.

Читання балади Й.В. Гете на німецькій мові і в перекладі М. Рильського

«Erlkőnig» «Вільшаний король».

Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?
Es ist der Vater mit seinem Kind,
Er hat den Knaben wohl in dem Arm,
Er faβt ihn sicher, er hält ihn warm.

Хто пізно так мчить у час нічний?
То їде батько, з ним син малий.
Чогось боїться і мерзне син –
Малого тулить і гріє він.

Mein Sohn, was birgst du so bang dein Gesicht?
Stehst, Vater, du den Erlkőnig nicht?
Den Erlkőnig mit Kron und Schweif?
Mein Sohn, es ist ein Nebelstreif.

«Чому тремтиш ти, синку, щомить?»
Король вільшаний он там стоїть!
Він у короні, хвостатий пан! –
«То, синку, сивий нічний туман!»

УНМ. Зверніть увагу на те, що М. Рильський у перекладі дуже влучно називає Вільшаного короля «хвостатим паном», створюючи аналогію з могутнім Паном – античним богом лісів, полів, пастухів, покровителем усієї природи. Він зображується напівлюдиною. На того, хто порушував його спокій, пан наганяв страх.

VIII. **УЗЛ.**

1. Які художні засоби використовує Гете для передання тривоги, страху у баладі?
2. Назвіть епітети: хвостатий пан, час нічний.

Метафори: вітер колише, верби сивіють.

Репліка учня: 1815 року у передмісті Відня (Австрія) 17-річний Ф. Шуберт написав музичний твір на основі балади Гете, що став найпопулярнішим серед його творів.

IX. Прослухування запису музичної балади Ф. Шуберта «Вільшаний король» за твором Й.В. Гете.

X. Робота в групах.

Завдання для груп: підготувати виразне читання балади у перекладі В. Грінченка, М. Рильського.

УНМ. Wie ist die Musik hier?

Чи передано у музичному творі настрій балади? Яким він є?

XI. Підсумки та узагальнення.

УЗЛ. Слова Гете справедливі, бо природа – джерело й основа життя. Для кожної людини вона є матір'ю і великою натхненницею – для митців. Поет бачив розрив гармонії у стосунках між людиною і природою. Природа відкриває свої таємниці, якщо жити в гармонії з нею.

Й.В. Гете змушує людину осмислювати своє життя і шукати в ньому ту неповторну мить, що можна назвати прекрасною.

(Диспут між вчителем і учнями.)

Заключне слово вчителя німецької мови

- Was haben wir in der Stunde gemacht?
- Wählt einen Satz und ergänze ihn.
- Finder Sie die Stunde interessant?
- Ich habe erfahren, dass…
- Ich bin Ihren Antworten sehr zufrieden.
- Sie bekommen heute gute Noten.
- Die Stunde ist zu Ende. Auf Wiedersehen!

XII. Домашнє завдання

За бажанням вивчити напам'ять рядки з твору Й.В. Гете «Вільшаний король» (deutsch).

Написати німецькою мовою твір-мініатюру «Чим захоплює мене поезія Й.В. Гете?»

Висновки. Застосування інтегрованих уроків підвищує інтенсивність навчального процесу. Засвоюється учнями набагато більша кількість матеріалу, ніж за той самий час в умовах традиційного уроку. Крім того, цей матеріал краще закріплюється, здійснюється одночасна перевірка знань із кількох предметів, а також дає можливість учителю приділити більше уваги творчим аспектам роботи з учнями.

Інтегровані уроки полегшують вивчення складних тем і мають велике значення для професійного розвитку самого педагога.

Список використаних джерел

1. Баран Я. Німецька мова. Підручник 11 кл. – Львів: Світ, 2000. – 285 с.
2. Начкебія Н. Бінарні уроки та компаративістичний підхід у вивченні французької мови. ІМ в сучасній школі. – «Педагогічна преса». – 2013. – №1. – 28-32 с.
3. Ніколаєва С.Ю. Проект державного освітнього стандарту з іноземної мови. – Іноземні мови. – №1 – 1998. – с. 3-14.
4. Koschat, F., Wagner G., Erziehung und Unterricht. Österreichsche Pädagogische Zeitschrift, -1995. – s. 8-10. 204.

РОЗДІЛ 5

ВИХОВНА РОБОТА ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД У СИСТЕМІ ОСВІТИ

УДК 37.091.214.18-027.556:811.111

Т.М. Баланда
викладач іноземної мови, спеціаліст першої категорії
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. *У статті розглянуто актуальність впровадження позакласної роботи під час вивчення англійської мови. Визначається мета та психологічні аспекти позакласної роботи. Окреслені основні відмінності позакласної роботи від навчальної. Описано основні форми позакласної роботи з іноземної мови. Наведено фрагменти методичних розробок позакласних заходів, які проводяться у ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».*

Ключові слова: *іноземна мова, позакласна робота, метод проектів, тематичний вечір, вечір-свято.*

T.M. BALANDA EXCLUSIVE WORK IN ENGLISH IN PROFESSIONAL (PROFESSIONAL / TECHNICAL) EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. *The article deals with the relevance of the development of extracurricular work in the study of English. The purpose and psychological aspects of extracurricular work are determined. The main differences between extracurricular work and educational work are outlined. The basic forms of extracurricular work in a foreign language are described. Excerpts of methodological frills of extracurricular activities are given.*

Key words: *foreign language, extracurricular work, method of projects, thematic evening, evening-holiday.*

Вступ. Як відомо, позакласна робота з іноземної мови має велике навчальне, виховне та розвиваюче значення. Ця робота не лише поглиблює знання з іноземної мови, але й сприяє розширенню культурологічного кругозору учнів. Крім того, розвиває їх творчий потенціал та естетичний смак. Ось чому варто належним чином ставитись до позакласної роботи і, як наслідок, це підвищить мотивацію до вивчення мови та культури іншої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літератури з обраної теми свідчить, що організація позакласної роботи під час вивчення іноземної мови належить до надзвичайно важливих завдань модернізації системи освіти. Слід зауважити, що до тематики позакласної роботи зверталися Нікітенко В. А. «Сучасні технології проведення позакласної роботи з англійської мови», Стах С. А. «Проектна діяльність у класній та позакласній роботі з англійської мови як один із засобів виховання особистості».

Цю тему у своїх працях відображають і такі вченні, як І.П. Амонашвілі, А.В. Галіч, Т.М. Кабулова, Н.Ю. Кузовлєва, І.В. Рахманов, В.І. Шепелєва та інші. Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених організації позакласної роботи, питання залишається актуальним.

***Мета статті*:** продемонструвати ефективність впровадження позакласної роботи для підвищення мотивації вивчення іноземної мови на прикладі ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».

Виклад основного матеріалу. Як відомо, позакласні заходи мають величезне значення для засвоєння учнями навчального матеріалу і оволодіння додатковими знаннями з іноземної мови з використанням доступних і цікавих методів. Позакласна робота з іноземної мови вирішує такі завдання: удосконалення знань, навичок і вмінь; розширення світогляду учнів, розвиток їх творчих здібностей, естетичних смаків; виховання любові і поваги до людей країни, мова якої вивчається.

Важливим чинником успішного виконання цих завдань є врахування психолого-педагогічних особливостей учнів. Як відомо, на середньому рівні підлітки виявляють більшу соціальну активність, спрямовану на засвоєння певних зразків поведінки та цінностей, прагнуть до сприйняття нового та вимагають серйозного ставлення до своїх інтересів, не люблять обмежень. У

© ***Т.М. Баланда, 2019***

старшому віці учні прагнуть до всебічного розвитку своєї особистості. У цей період формується науковий світогляд, зростає соціальна активність, збільшується інтерес до проблем людських взаємин, захоплення стають різнобічними, а самооцінка своїх здібностей знижується.

Отже, знання психологічних особливостей учнів – необхідна ланка успішного вибору відповідних форм позакласної роботи, організації та проведення позакласного заходу.

Більше того, викладачу завжди треба пам'ятати про основні принципи відмінності позакласної роботи від навчальної [6].

По-перше, це принцип добровільності. Учні самі вирішують питання про участь у тих чи інших видах позакласної роботи, у відповідності зі своїми інтересами, бажаннями дізнатися щось нове.

По-друге, це принцип самостійності. На відміну від навчальної роботи, де допомога викладача відіграє провідну роль, у позакласній роботі учні проявляють більше самостійності, винахідливості, творчості як у виконанні, так і в організації позаурочних заходів, у виборі форм роботи, що відповідають інтересам окремих вікових груп учнів, їх нахилам.

По-третє, це принцип комплексності. Саме він має забезпечити єдність і взаємозв'язок морального, естетичного, трудового та фізичного виховання. Позакласна робота з іноземної мови повинна виховувати щирого громадянина, який з повагою ставиться до своєї країни і країни, мову якої він вивчає.

І, звичайно, це вільний характер занять, де відсутня сувора урочна регламентація (час, місце, форми проведення). Місцем проведення роботи може бути актова зала, парк, музей. Відсутнє також оцінювання знань. Перевірка результатів позакласної роботи здійснюється у формі звітних вечорів, концертів, зборів, випуску стінгазет іноземною мовою і т. д.

У методичній літературі традиційно розрізняють три форми позакласної роботи: індивідуальну, групову та масову. В основу такого розподілу покладено ознаку кількісного охоплення учасників. Підкреслюючи нечіткість поняття «масовості», В.І. Шепелєва пропонує розрізняти форми позакласної роботи з іноземної мови з організаційно-структурними ознаками. Відповідно вона відносить групові форми до організаційно-структурних форм, а індивідуальні та масові – до неструктурних [4].

Індивідуальна позакласна робота проводиться з окремими учнями, які готують повідомлення або доповідь про країну, мова якої вивчається, видатних людей, розучують вірші, пісні, уривки з літературних творів іноземною мовою, виготовляють наочні посібники, оформляють стінгазети, стенди і постери. Індивідуальна робота може проводитися постійно або епізодично.

Групова форма позакласної роботи має чітку організаційну структуру і відносно постійний склад учасників, об'єднаних спільними інтересами. До цієї форми належать різноманітні гуртки та робота у проєктах.

Метод проєктів – це метод, в основі якого лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватись в інформаційному просторі, критично мислити. Він є одним із перспективних видів навчання, який підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей, створює умови для творчої самореалізації учнів [4].

Метод проєктів створює перспективи для творчої активності учнів, підсилює мотивацію до вивчення іноземної мови, надає можливості для набуття досвіду розв'язання проблем.

Перевагою проєктної діяльності є вміння, які набувають учні. А саме: самостійно отримувати знання з різних джерел; користуватися цими знаннями для вирішення нових пізнавальних і практичних завдань; планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати; аналізувати та приймати рішення; набувати комунікативних умінь, працюючи в різних групах; створювати «кінцевий продукт» – матеріальний носій проєктної діяльності (доповідь, реферат, стінгазета, фотоальбом); представляти створене перед аудиторією; оцінювати себе та інших.

За змістом можна виділити такі форми позакласної роботи з іноземних мов: 1) змагальні; 2) засоби масової інформації; 3) культурно-масові; 4) політико-масові [5].

Кожна група зазначених форм передбачає конкретні заходи. Заходи змагального характеру – це конкурс, гра, олімпіада, вікторина та інші. Засоби масової інформації – стінгазета, оголошення, виставка-вікторина тощо. До заходів культурно-масового характеру відносимо вечір-свято, присвячене народним традиціям рідної країни або країни, мова якої вивчається; вечір-портрет, присвячений життю та діяльності відомих письменників, поетів, композиторів, акторів тощо; вечір-зустріч із цікавими людьми; вечори-хроніки у зв'язку з визначними подіями. Форум, фестиваль, пресконференція, ярмарок солідарності, телеміст – це заходи політико-масового характеру.

Доцільно виділити таку форму позакласної роботи як «Декада іноземної мови». Ця форма за

своїм характером є масовою, тому що передбачає участь у ній широкого контингенту учнів, а за своєю структурою є комплексною, тому що містить комплекс різних за змістом та формою заходів, які відбуваються в певний період часу і спрямовані на реалізацію завдань комплексного підходу до виховання учнів.

Декада іноземної мови у навчальному закладі як комплексна форма повинна сприяти цілеспрямованій організації і систематизації усієї позакласної роботи з іноземної мови в навчальному закладі, активізації роботи гуртків, для яких вона стає своєрідним творчим звітом, формуванню творчих відносин між учнями та вчителями. Декада іноземної мови проводиться у певний період навчального року за попередньо складеною програмою, яка визначає мету, зміст і форму кожного з його компонентів. Тематика заходів повинна бути цікавою, пізнавальною, доступною, пов'язаною з навчальним матеріалом.

Як свідчить практика, види позакласної роботи, які забезпечують оптимальні результати, повинні мати такі характеристики: інформативність і змістовність, комунікативну спрямованість, ситуативність, орієнтацію завдань на підвищення мовної активності учнів.

Форми позакласної роботи, що практикуються у Державному професійно-технічному навчальному закладі «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» при вивченні іноземної мови.

1. Тематичні вечори. Цікавим та виховним є вечір-портрет, присвячений видатній постаті в історії України Тарасу Григоровичу Шевченку під назвою «Тарас Григорович Шевченко в англомовному світі». Мета: ознайомити учнів із впливом поезії Т. Шевченка на світовій арені, продемонструвати всесвітньовідомі переклади творів англійською мовою, розвивати почуття гордості за свою державу і її людей. Обладнання: портрети поета, репродукції картин поета, фотографії пам'ятників в Україні і за кордоном, презентація.

Захід розпочинається з перегляду презентації. У презентацію включені біографічні факти, творчий доробок та інформація про твори Т. Шевченка за кордоном. Захід проводиться українською та англійською мовами. Ведучі наголошують, що майже всі поезії Шевченка перекладені англійською мовою. Багато з них мають по декілька інтерпретацій. Зокрема, «Садок вишневий коло хати» – одинадцять.

Beside the Cottage
Beside the cottage cherry-trees are swinging,
Above the cherries may-bugs winging,
Ploughmen with their ploughs are homeward heading,
And lassies as they pass are singing,
While mothers wait with supper ready.
Beside the cottage all the family's eating,
Above, the evening star the sunset's greeting.
The evening meal the daughter serves around,
When mother chides, from where she's seated,
Her voice by singing nightingales is drowned.

Рис. 1 Декламація віршів Т. Шевченка англійською мовою

2. Вечір-свято на тему «День Подяки» присвячений народним традиціям країни, мова якої вивчається. Мета – ознайомити із звичаями і традиціями англомовних країн; вдосконалювати навики діалогічного та монологічного мовлення; сприяти вихованню толерантності до представників інших культур, мотивувати учнів до подальшого вивчення іноземної мови.

Обладнанням є сценарій, презентація та роздатковий матеріал. Сценарій містить інформацію про історію свята, його походження, звичаї, традиції та ключові питання. А далі слідує розважальна частина, яка найбільше до вподоби учням, тому що це пісні, конкурси, ігри, пазли. Учні, які навчаються за професією «Кухар. Кондитер», полюбляють складати рецепти смаженої індички.

Рис. 2 Учні складають рецепти смаженої індички

For example,

1. Take a big, quite fat turkey and wash it.

2. Make a stuffing from the green vegetables and apples.

3. Sprinkle the turkey with salt and pepper.

4. Put the it on a frying pan and cover with foil.

5. Put the turkey into a hot oven and roast for 1,5 – 2 hours.

6. Eat it with beans and vegetables.

Також під час проведення даного заходу учні демонструють костюми пілігримів та індіанців, виправляють помилки у запрошенні на свято, при цьому повторюючи орфографічні та граматичні правила. Наприклад,

Deer puipils!

There will be Thankgiving Parti

in Thursday 26th November.

Please let me know if you went to have it or not.

Рис. 3 Учні за роботою

Веселими та смішними є ігри «carrot pitching», «cobs beating as quickly as possible» та «eating an apple (cake) without touching hands».

Рис. 4 Учні за веселими іграми

3. Робота у проєктах.

Найпоширенішими у педагогічній практиці є групові довгострокові проєкти. Наприклад, цікавим і пізнавальним виявився проєкт на тему «Мобільні телефони у нашому житті».

Тема проєкту була вибрана не випадково. Адже ми живемо в часи бурхливого розвитку технологій. Техніка всюди. Яке ж місце мобільному телефону в нашому сучасному житті і як сильно він потрібен сучасній людині. Тому учні з радістю вирішили взяти участь у цьому проєкті, мета якого – визначення переваг та недоліків мобільного телефона.

Рис. 5 Робота у проєкті

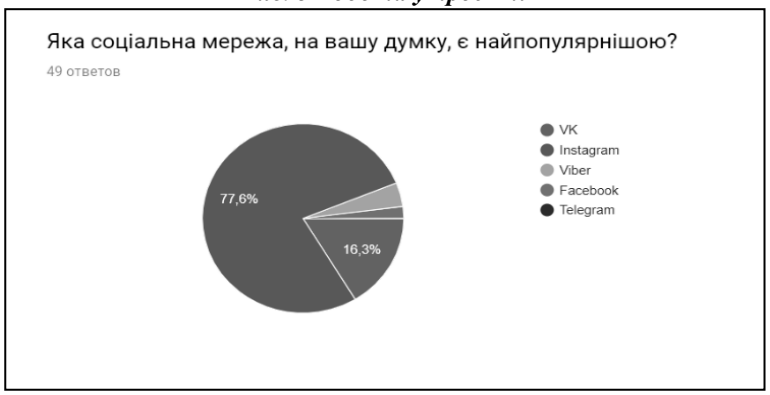

Рис. 6 Проведення досліджень

Рис. 7 Учні записують відео

Проєкт складається із кількох розділів. У розділі «ПРО НАС» ми знайомимось із учасниками та світом їхніх захоплень. У розділі «ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ» досліджуємо такі питання: *історія розвитку телефона; функції телефона; виробники телефонів.*

У розділі «ЦІКАВІ ФАКТИ» учасники дослідили найцікавіші моменти та етапи з розвитку телефонів. Наприклад, який найдорожчий телефон у світі. А найзахоплюючими розділами є «ДОСЛІДЖЕННЯ» ТА «ВІДЕО». Учасники проєкту склали анкету. Питання, які включені, є дуже актуальними на сьогоднішній день.

У кінцевому результаті зрозуміли, що телефон – це невід'ємна частина життя. Людині потрібно всього лише навчитися раціонально використовувати його.

Отже, приходимо до ***висновків***, що позакласна робота з іноземної мови має велике значення. Ця робота не лише розвиває інтерес до іноземної мови, але й сприяє розширенню культурологічного кругозору учнів, розвитку їх здібностей, поглядів і, як наслідок, підвищує бажання до вивчення мови та її культури.

Як з'ясувалось, при організації та проведення позакласних заходів від викладача вимагається вивчення інтересів учнів, їх психологічних особливостей. Варто додати, що вибір теми позакласного заходу, з одного боку, визначається обсягом мовного матеріалу, з іншого боку – рівнем загальноосвітньої підготовки учнів. Безумовно, необхідно максимально використовувати знання та вміння учнів, набуті ними в процесі навчання та участі в позакласній роботі, не завантажувати їх заучуванням нового матеріалу.

Отже, позакласні заходи відіграють неабияке значення для засвоєння учнями навчального матеріалу і оволодіння додатковими знаннями з іноземної мови з використанням доступних і цікавих методів.

Список використаних джерел

1. Буданова С.І. Англійська мова / С.І. Буданова., А.О. Борисова. – Х: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2009. – 288 с.

2. Використання проектної технології на уроках англійської мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/40940/ (дата звернення 22.08.2019). – Назва з екрана.

3. Дзюба В.К. Світ навколо тебе / В.К. Дзюба. – Х: «Весна»: видавництво «Ранок», 2002. – 96 с.

4. Позакласна робота з іноземної мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lib.oa.edu.ua › files › 14.4.doc / (дата звернення 20.08.2019). – Назва з екрана.

5. Позакласна робота з іноземної мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.edudirect.net/sopids-273-1.html/ (дата звернення 20.08.2019). – Назва з екрана.

6. Принципи організації позакласної роботи з іноземної мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pedahohikam.net/nervs-512-1.html (дата звернення 21.08.2019). – Назва з екрана.

7. Психолого-педагогічні аспекти позакласної роботи з іноземної мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studcon.org/psyhologo-pedagogichni-aspekty-pozaklasnoyi-roboty-z-inozemnoyi-movy (дата звернення 22.08.2019). – Назва з екрана.

8. Розкрийте мету, зміст і форми позакласної роботи з іноземної мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studepedia.org/index.php?vol=2&post=26640 / (дата звернення 20.08.2019). – Назва з екрана.

9. Янчук В.О. «Впровадження методу проектів на уроках англійської мови» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gradum103.zp.ua/index.php/ (дата звернення 27.08.2019). – Назва з екрана.

УДК 37.036.5

І.Г. Василькова

бібліотекар першої категорії, викладач зарубіжної літератури та громадянської освіти
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РОБОТИ БІБЛІОТЕЧНОГО ГУРТКА

Анотація. *У статті висвітлено систему роботи бібліотечного гуртка «Прометей» ДПТНЗ «Вінницького вищого професійного училища сфери послуг». Зазначено, що гурток сприяє формуванню особистості, розвитку індивідуальних здібностей учнів, їх талантів та самореалізації майбутніх громадян. Запропоновано матеріали години спілкування «Місто мого дитинства», присвяченої видатному землякові – архітектору Григорію Артинову.*

Ключові слова: *бібліотечний гурток, інноваційні технології, особистісно-орієнтоване навчання.*

© ***І.Г. Василькова, 2019***

I.G. VASYLKOVA DEVELOPMENT OF STUDENTS CREATIVITY THROUGH THE WORK OF THE LIBRARY CLUB

Abstract. *The article deals with the system of work of library group Prometheus in Vinnytsa Higher Professional School of Service. It is noted that the group contributes personality formation, develops skills and talents of future citizens. The city of my childhood, dedicated to architect Artynov, was offered as a topic for discussion in group.*

Key words: *library group, innovative technology, personally oriented teaching.*

Вступ. Зміни, які відбуваються у нашій державі,вимагають реформ і від бібліотек закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Саме у контексті такого реформування необхідно, щоб бібліотеки, які раніше були осередком книгосховищ, перетворювалися на інформаційні центри. Адже на сьогоднішній день головним завданням бібліотеки освітнього закладу є виховання в учнів інформаційної культури особистості,перед якою розкриваються великі можливості використання набутих людиною інформаційних ресурсів.

Формуванню свідомості особистості та розвитку індивідуальних здібностей майбутнього громадянина сприяє організація роботи бібліотечного гуртка ДПТНЗ «Вінницького вищого професійного училища сфери послуг». Робота гуртка базується на використанні інноваційних технологій, однією з яких є технологія особистісно-орієнтованого виховання. Принагідно зазначимо, що особистісно-орієнтоване виховання:

- розвиває творчі здібності учнів;
- допомагає організувати колективну діяльність – планування, дослідницько-пошукову роботу, проведення виховних заходів, обговорення результатів;
- забезпечує процес саморозвитку та самовизначення підлітків;
- формує позитивну поведінку;
- розвиває моральні якостіхарактеру;
- сприяє соціалізації учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заявлена тематика статті є предметом наукових досліджень багатьох вчених. Зокрема, проблемою використання інноваційних технологій в освітньому процесі, у тому числі особистісно-орієнтованого навчання та зростаннядуховного розвиткуособистості, займаються такі вчені, як І. Бех, Н. Драгомирецька, І. Матвєєнко, І. Якиманська та ін. Впровадження інновацій та основних напрямів функціонування бібліотек вивчають В. Брязкун, А. Ванєєва, С. Романенко та ін. Однак проведені наукові дослідження не вичерпують усіх аспектів окресленої проблематики.

Мета статті: проаналізувати особливості впровадження особистісно-орієнтованого навчання в роботі бібліотечного гуртка ДПТНЗ «Вінницького вищого професійного училища сфери послуг» для виявлення індивідуальних творчих здібностей учнів і розкриття їх внутрішніх резервів.

Виклад основного матеріалу. В сучасній освіті відбуваються зміни: якщо раніше на першому місці був колектив, то тепер в освітньому процесі основним є особистість учня. Педагоги-новатори пропонують поважати власну гідність кожного вихованця, його індивідуальну життєву позицію, запити й інтереси, створювати сприятливі умови для самовизначення та самореалізації. Освітня система повинна забезпечити комфортні умови розвитку учнів, зацікавлювати вихованців, залучати їх до освітнього процесу.

Сьогодні суспільні процеси у житті нашої країни вимагають впровадження в освіту інноваційних методів і новітніх технологій. Втілення в життя державних програм, таких як Закон України «Про освіту» [1], Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (наказ Міністерства освіти і науки України №641 від 16.06.2015 р.) [2], Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 рр. (Указ Президента України №580/2015 від 13.10.2015 р.) [4], Постанова Верховної Ради України, «Про відзначення пам’ятних дат і ювілеїв у 2019 р.» (Відомості Верховної Ради 2019, №3, ст.103) [3] та інших нормативних документів у галузі освіти, вимагають від сучасної бібліотеки залучення молоді до знайомства з кращими зразками духовної скарбниці, формування читацької культури, використання в організації гурткової роботи і проведенні виховних заходів таких методів та прийомів, які зробили б освітній процес якісним та ефективним. Одним із таких методів, що використовується в організації роботи бібліотечного гуртка «Прометей», є особистісно-орієнтоване виховання, яке сприяє творчому розвитку особистості, пізнавальних інтересів, розвиває навички пошуково-дослідницької роботи.

Учасники гуртка – учні Вінницького вищого професійного училища сфери послуг – займаються різнобічною дослідницькою діяльністю: створюють презентації, буклети та буктрейлери, проводять години спілкування, усні літературні журнали, присвячені життю і

творчості письменників, вчених, громадських діячів. Зокрема, до святкування Дня міста учні гуртка організували дослідницько-пошукову роботу, присвячену вивченню життя Григорія Артинова, створення ним архітектурних проєктів, завдяки яким змінювалась забудова міста Вінниці. У рамках проєкту учні спланували свою роботу: розподілили між собою обов'язки, обрали об'єкти для дослідження, виконали фотографування архітектурних пам'яток, створили презентації та сценарій заходів.

Така робота гуртківців сприяла формуванню навичок толерантного спілкування, командної взаємодії, зародженню віри у власні сили, поглибила знання про суспільство, допомогла розкрити індивідуальні здібності, дала можливість самореалізації.

Наведемо приклад сценарію години спілкування до Дня міста «Місто мого дитинства», присвяченої видатному землякові – архітектору Григорію Артинову.

Місто мого дитинства

Майстер з минулого або майбутнього?
Для майстра це неістотно.
Минуле та майбутнє
ми пізнаємо завдяки нашим сучасникам.
Майбутнє – це одкровення минулого,
пронесене майстрами через час.
Литвинов О.А.

Мета: ознайомити учнів із творчою постаттю та діяльністю архітектора Григорія Артинова, історико-архітектурними пам'ятками м. Вінниці, вдосконалити навички з проведення дослідницької і краєзнавчої роботи, формувати національну свідомість учнів, виховувати інтерес та повагу до історії і видатних людей малої Батьківщини, плекати почуття патріотизму.

Дидактичне та технічне забезпечення:
- на стінах – старовинні фотографії м. Вінниці;
- проєктор, мультимедійна дошка, комп'ютер.
- вислови:

1. Суцвіття пишної краси –
Вкраїнських міст намисто.
В нім Вінниця в усі часи
Для мене – краще місто. *(Гаврилюк М.)*

2. Моя рідна Віннице,
Перлино України!
Гаї дубові до небес,
Барвінок і калина.*(Чекіна С.)*

3. Рідна Вінниця – місто над Бугом,
Юним птахом життя проліта.
З каруселями парк рідним другом
Був мені у дитячі літа. *(Тупальська О.)*

1 ведучий.

До міста тільки завітала осінь,
А вже сади у сяйві золотому.
У срібних нитках павутиння – неба синь,
І на душі – щемка осіння втома.
А в місті свято. Вінниця врочиста –
Бо через біль і радість сотень літ,
В турботах й мріях піднебесно-чистих
Стоїть. Живе. Квітує. Славить рід.

Хай не забудуться дарункові наділи,
Які князь Ольгерд вершив на землі.
Й брати Коріатовичі, що на Поділлі
Цю мур-фортецю – Вінницю – звели.
Спливає час. А місто молодіє,
І вимуровує нове й нове життя.
І з року в рік і віра, і надія
Нас супроводжують у наше майбуття.

(Федорова Ю.)

Бібліотекар. Для сучасної людини, а найперше – для людини творчої, спадщина – поняття дуже змістовне. Перебуваючи у вирі постійнихзмін, ми все частіше звертаємося до минулих досягнень із надією додати новизни та вишуканості творам сучасним, і не тільки літературним, але й архітектурним.

У 2000 році виповнилося 140 років від дня народження талановитої людини, діяльність якої суттєво вплинула на формування архітектурного обличчя Вінниці. Це архітектор Григорій Артинов. Сьогодні ми ознайомимося з його життям та діяльністю. Протягом перших двох десятиріч XX століття він був відомою в місті особистістю, але сьогодні пам'ять про нього ледь видніється крізь нашарування років. Наприкінці XIX ст. в Європі поширюється новий архітектурний стиль, що заснований на застосуванні нових конструкцій і матеріалів (криця,

цемент, залізобетон, каркасна система, величезні покриття склепінно-купольної системи, дашки, що висять, тощо). Архітектура модерну вирізняється прагненням архітекторів створити водночас гарну і функціональну споруду, надаючи великої уваги інтер'єру.

2 ведучий. Саме на початок XX століття припадає розбудова Вінниці. Це, як наслідок, викликало потребу у професійних кадрах у галузі будівництва. Обійнявши у 1899 р. посаду міського голови, Микола Васильович Оводов, прихильник новітніх ідей, запропонував Григорію Артинову стати головним архітектором міста. На цій посаді він працював впродовж двох десятиліть. Архітектор зумів надати місту нового вигляду. До 1910 р. тут з'явились понад півтисячі різних будівель, перші лінії водогону, каналізація, перший трамвай, електричне освітлення. Й усі ці проєкти координував Г. Артинов.

3 ведучий. Григорій Артинов народився у 1860 р. в сім'ї російського дворянина, грека за походженням, у м. Ніжині на Чернігівщині. А розпочинав він свій шлях навчанням в реальному училищі в Кронштадті. Потім вступив до Санкт-Петербурзького Будівельного училища (пізніше – Інститут Цивільних Інженерів). Освіта, яку отримав Г.Г. Артинов, була вищою в прямому розумінні і, без перебільшення, універсальною. Інженерів готували для відповідальної технічної роботи, яка ніколи не виключала творчого опрацювання форм та розв'язання художніх завдань. Після закінчення навчання у 1889 р. Григорій Артинов у чині «Гражданскій Инженеръ» 10 класу був відряджений працювати техніком при Санкт-Петербурзькій міській управі. Потім була Ломжинська губернія, де Григорій працює в комісії з влаштування казарм (принаймні, до 1893 р.), а далі його чекала Волинь. З архівних документів відомо, що в Луцьку Артинов побудував церкву Св. Пантелеймона на Рованцях (1898-1900 рр.), а вже по тому його призначили вінницьким міським архітектором.

4 ведучий.

Моя Батьківщино, Поділля, мій краю,
До тебе з любов'ю я лину завжди.
Такого куточка у світі не знайдеш,
Де б так квітували вишневі сади. *(Коваль Н.)*

5 ведучий. Григорій Артиноврозпочав свою діяльність із проєктування будинку жіночої гімназії. Населення міста активно збільшувалось, а кількість навчальних закладів залишалась сталою. До прикладу, міське двокласне училище на рубежі століть, могло приймати щорічно на навчання близько 30 осіб, відмовляючи 300. Для фінансування робіт міський голова, колишній міський лікар, М. В. Оводов залучив відомого у місті купця й мецената Аврама Йоновича Мар'янчика, оскільки він «добре розумів впливовість торгово-ремісницької єврейської громади» і «намагався більше орієнтуватись на приватних замовників і на діячів промисловості, що зароджувалась».

1 ведучий. Наступним великим проектом Г. Артинова стала міська Гоголівська бібліотека (1902-1907 рр., нині – обласна державна наукова універсальна бібліотека ім. К.А. Тімірязєва). Місце для побудови вибрали на ділянці міської землі по вулиці Театральній.

Але гласний Думи Станіслав Грохольський справедливо висловив думку щодо неприйнятності місця для бібліотеки, і в лютому-березні 1904 р. міська Дума знову повертається до питання про нове місце для бібліотеки. Г. Артинову доводиться змінювати все проєктування будівлі. Соратник архітектора О. Бірюля так говорить про бібліотеку: «…Маленький, але ж цікавий будинок бібліотеки ім. Тімірязєва. Невелика читальна заля приєднується до частини будинку з книгозбірнею, що має в пляні майже коло. Полиці з книжками розташовано колом, в центрі якого – бібліотечні робітники, що видають книжки. При такому розташуванні книжок робітник витрачає менше часу, щоб відшукати книжку.

2 ведучий.

Віннице! Краю Подільський!
Місто мого дитинства!
Велич церков золотистих,
Вулиць – яскраве намисто!
Пам'ятки архітектури – Мурів тисячоліття,
Диво мистецтва – скульптури
в затінках пишного віття. *(Кривошея Н.)*

3 ведучий. Події революції 1905-1907 рр. дали поштовх розвитку українського стилю у мистецтві. Г. Артинов, яякий був небайдужий до інновацій, починає застосовувати елементи місцевих традицій, що яскраво видно зі спроектованого ним будинку для подружжя Камінських на Замості. Стримані ламані профілі даху і закінчень ризалітів, трапецієвидні вікна, орнаменти.

4 ведучий. Проте для нового будинку міського театру (1910 р., тепер – будівля обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Садовського) та найзначнішої будівлі дореволюційної Вінниці – готелю «Савой» (1907-1912 рр.) Г. Артинову знадобились майже виключно «історичні» стилізації, хоча і в інтерпретованих за модерними принципами варіантах. Швидше за все, облаштування будівель здійснювалось за бажаннями замовників, а Г. Артинов виконував не тільки проєкційні та інженерні роботи. На відміну від міської Думи (тепер Торгово-промислова палата), яку він не тільки проєктував, а й займався внутрішнім оздобленням, сам підбирав меблі, навіть особисто замовив білий рояль для білої зали. Передня частина будівлі задекорована великими напівколонами модернізованого доричного ордеру. У цьому приміщенні 16-17 травня 1920 р. відбулась офіційна зустріч Ю. Пілсудського й С. Петлюри.

5 ведучий. Розвиток промисловості і притік фінансового капіталу перетворює Вінницю на великий адміністративний і діловий центр. До міста приїздять великі поміщики, торговці та інші ділові люди як у справах, так і для відпочинку. Місто потребує нових готелів, які повинні були виконувати не тільки практичні, а й естетичні функції. «Савой» було обладнано єдиним у місті електричним ліфтом. Це шестиповерхова псевдо-барокова будівля, зовні стилізована під модерн, а інтер'єр головної зали оздоблено різнокольоровими прикрасами та орнаментом у стилі модерн. Саме у цьому готелі з 2 лютого до 6 березня 1919 р. перебував уряд УНР.

1 ведучий. У 1910 р. у Вінниці за проектом Г. Артинова з'являється театр на 1000 місць, що мав два коридори навколо зали, невеликий вестибюль, маленьке фоє на другому поверсі. Внутрішнє оздоблення мало за мету продемонструвати тогочасні технічні досягнення. Сходи, підлога у вестибюлі, гардеробі і коридорах була вимощена гранітними плитами, а парадні сходи були виготовлені з мармуру. Кошторис передбачав використання матеріалів найкращої якості. У театрі було розміщено 4 калорифери, які нагнітали до зали тепле повітря через спеціальні канали, інші приміщення обігрівалися грубами. Підрядники детально слідували розробленому проєкту, в якому Г. Артинов спланував усе: від дверних ручок до опалення та водопостачання. Були, звичайно, певні недоліки, але це не применшувало величі цієї споруди, адже не кожне повітове місто на той час могло дозволити собі мати театр.

2 ведучий. Г. Артинов піклувався про благоустрій міста, створення водогону, каналізації. У 1904 р. він подав до управи проєкт міського водогону. В ході реалізації проєкту з благоустрою міста, завдяки Г. Артинову, з'явився один із його символів – вежа, будівництво якої завершилось у 1911 р. На вершині її було встановлено годинник із чотирма циферблатами.

3 ведучий. З 1860-го по 1900-й рік населення Вінниці збільшилося втричі і сягало вже 80 тисяч. Активна забудова «Слов'янки» міськими особняками, а особливо початок забудови Замостя, спричинили появу нових громадських закладів, таких як Народний дім.

Народний дім збудовано 1902 року. Він задовольняв потребу міста в театрі. Архітектура його не відрізнялась від сусідніх міщанських будинків. Народний дім був розташований на місці сучасного будівельного технікуму, тобто на розі вулиці Коцюбинського та Островського, був зруйнований під час Великої Вітчизняної війни.

4 ведучий. У криваві роки Першої світової війни та революції, а потім – протягом драматичної й виснажливої громадянської війни, коли раптово зникали цілі соціальні верстви, міський архітектор Вінниці продовжував не лише виконувати свої службові обов'язки, але й виступив ініціатором створення у вересні 1919 р. «Товариства добробуту Вінниці», проєктування міської вертикальної каналізації з біологічними фільтрами, використання енергії Південного Бугу, подальшого благоустрою та планування нової забудови міста, а також планування заходів щодо реконструкції існуючих комплексів забудови.

Бібліотекар. Григорій Григорович Артинов зробив величезний внесок у розбудову та модернізацію Вінниці, але особисте життя було не таким вдалим, як творче. Через невміння розпоряджатись власними коштами наприкінці життя став бідняком, навіть був змушений віддати свій будинок за борги. Але, незважаючи на особисті негаразди, він створив велику кількість прекрасних споруд, що вписали його в історію міста.

Дата смерті та місце поховання першого головного архітектора Вінниці стали відомими лише нещодавно. Життєвий шлях творця архітектурного обличчя нової Вінниці закінчився в нашому місті 9 грудня 1919 року. Він помер від висипного тифу, що підтверджує запис у метричній книзі цвинтарної церкви за 1919 рік. Помер всіма забутий та покинутий. У книзі записано лише ім'я й прізвище померлого, а в графі про вік – прочерк.

1 ведучий. Швидкоплинний час буває більш милостивим до творень людських рук, ніж до самих людей. Вінницю пам'ятає кожен з нас з народження, її визначні будівлі – вежу, міський

театр, школу та готель у центрі, синагогу та багато інших. Більшість із цих будівель було побудовано на початку XX ст. під керівництвом міського архітектора та цивільного інженера Г.Артинова. На жаль, гідне визнання праці Григорія Артинова запізнилося майже на століття. Лише у 2000 році центральну вулицю, розплановану й забудовану за його проєктами, за рішенням міської ради перейменовано на вулицю Архітектора Артинова.

2 ведучий. У 2010 р. було відкрито пам'ятник архітектору в пішохідній частині скверу Козицького в центрі Вінниці, він становить собою бронзову скульптуру Артинова, який сидить на лавці в парку. Автором пам'ятника став львівський скульптор Володимир Цисарик.

«Артинов, прогулюючись вулицями міста Вінниці, присів на лавку спочити. Творець, що постійно перебуває в пошуку, незважаючи на звичайну лавку, почав моделювати різні архітектурні рішення, і на лавці почало рости місто. Ця ідея й підказала композиційне рішення. Було вирішено саму лавку і зробити архітектурою», – розповів про своє бачення пам'ятника В.Цисарик. Сама лавка також виконана із бронзи й складається з елементів різних робіт Артинова.

3 ведучий. А зараз ми перевіримо, чи добре ви знаєте наше місто. Дайте відповіді на питання. Хто дасть більше правильних відповідей – отримає приз.

Питання:

1. Як називається район міста, з якого вперше забудовувалася Вінниця? *(Сабарів)*
2. Назвіть прізвище литовського князя, якому було подаровано у посаг наше місто (тоді ще невеличке провінційне поселення). *(Князь Ольгерд)*
3. Звідки родом був архітектор Г. Артинов? *(З Ніжина, Чернігівської обл.)*
4. Як називалася вулиця, яку перейменували на честь архітектора? *(вул. 9 Січня)*
5. Який архітектурний об'єктє символом нашого міста? *(Вежа)*
6. На якій вулиці було розбудовано бібліотеку ім. Тімірязєва? *(вулиця Гоголя)*
7. Для якої архітектурної споруди архітектор Г. Артинов власноруч підбирав меблі?*(для міської Думи)*
8. Як називається острів посеред Південного Бугу? *(о. Кемпа)*
9. Звідки з'явилася назва Кумбари? *(це прізвище грецького купця, якому належала земля в районі Бугу)*
10. Назвіть споруди, які спроектував Г. Артинов у нашому місті? *(жіночу гімназію, міський театр, бібліотеку,водонапірну вежу, готель «Савой», міську Думу, церкву Воскресіння Христова, міський суд, житлові будинки)*
11. Коли і ким було споруджено пам'ятник Г. Артинову? *(У 2010 р. скульптором Володимир Цисариком)*

3 ведучий. Підведемо підсумки. Той, хто виграв, – отримує приз.

4 ведучий.

Там, де Буг світлим плесом міниться,
Де вклоняються верби до ніг,
Задивилась у воду Вінниця –
Дитинства мого оберіг.
Зустрічає мене світанками,
Як колись зустрічала дідів,
Синьоокими вишиванками,
Що сягають глибоких віків.
Світлий храм куполами світиться –
Там духовне моє джерело,
Ти дана мені Богом, Вінниці,
На любов, на життя, на добро.

Бібліотекар. Завдяки таким видатним людям як Григорій Артинов, ми маємо змогу милуватися його спорудами і пам'ятати та шанувати людей, які творили історію нашого рідного краю. Любіть свою Батьківщину, бережіть її пам'ять та історію.

На цьому наша година спілкування закінчилася. До нових зустрічей!

Висновки. Впровадження інноваційних технологій в навчально-виховній роботі бібліотечного гуртка «Прометей» відіграє важливу роль в освітньому процесі ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг». Завдяки використанню нових педагогічних методів робота бібліотеки сприяє:

- формуванню пошуково-дослідницьких навичок учнів;
- розвитку творчого інтелекту, формуванню художнього смаку;
- виявленню індивідуальних творчих здібностей учнів;
- розкриттю їх внутрішніх резервів;
- формуванню свідомого громадянина,патріота Української держави;
- формуванню активної громадянської позиції, високих моральних якостей молодих людей;
- вихованню студентської молоді, яка повинна здобути професію і стати складовою частиною великої держави.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення 03.11.2019). – Назва з екрана.
2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (наказ МОН України № 641від 16.06.2015 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15 (дата звернення 03.11.2019). – Назва з екрана.
3. Постанова Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2019 році» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 3, ст. 24) [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-19 (дата звернення 04.11.2019). – Назва з екрана.
4. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки (Указ Президента України №580/2015 від 13.10.2015р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494 (дата звернення 04.11.2019). – Назва з екрана.

УДК 37.091.59

Т.А. Грибик
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація. *У статті розкриваються сучасні підходи організації учнівського самоврядування, акцентується увага на тренінгу, фасилітативних та коучингових методиках як інноваційних формах підготовки учнівського лідерства. В статті наведено приклад одного із занять в «Школі лідера».*

Ключові слова: *учнівське самоврядування, лідер, лідерство, «Школа лідерства», фасилітація, коучинг.*

T.A. GRYBYK MODERN APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF PUPILS 'SELF-GOVERNMENT

Abstract. *The article reveals modern approaches of student self-government organization, focuses on training, facilitation and coaching methods as innovative forms of student leadership training. The article gives an example of one of the classes at Leader School.*

Key words: *student self-government, leader, leadership, «School of leadership», facilitation, coaching.*

Вступ. Сучасний стан українського суспільства характеризується динамічними змінами в суспільно-політичному житті країни та потребує від професійної освіти формування у молоді здатності відповідати викликам часу, компетентності та мобільності на ринку праці, активної громадянської позиції, налаштованості на саморозвиток і навчання впродовж усього життя. Поряд із тим, суспільство також потребує особистостей, які не тільки мають певний обсяг знань, умінь і навичок, а й здатні брати участь у демократичних процесах держави. Одним із найважливіших чинників формування в учнів таких якостей є учнівське самоврядування. Воно забезпечує право учня на свободу вибору ціннісної позиції, формує в нього установку на подолання дисгармонії в досвіді, поведінці, спілкуванні, діяльності; сприяє згуртуванню учнівського колективу, розвитку громадської думки, формуванню організаційних та управлінських умінь учнів, ефективному входженню в доросле життя. Проте в умовах суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками освітнього процесу, орієнтацію на особистість («дитиноцентризм»), підхід до організації учнівського самоврядування має базуватися на педагогічній фасилітації, модерації, медіації, тренерстві, коучингу, тьюторстві тощо. Нові інструменти та методики краще допомагають сучасному учневі в усвідомленні себе як самоцінності, підтримують його прагнення до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення, розкриттю лідерських якостей, здібностей, пізнавальних можливостей, а також сприяють гуманістичному, діалогічному спілкуванню, створенню атмосфери безумовного прийняття, розуміння та довіри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти учнівського самоврядування тривалий час активно висвітлювались у численних публікаціях на сторінках найрізноманітніших вітчизняних часописів. Як педагогічне явище воно розглядалося такими вченими, як А. Курагіним, Л. Новіковою, А. Лутошкіним, К. Родиною, Л. Уманським, В. Коротовим, Е. Костяшкіним, В. Кутьєвим, В. Ященко, Б. Вульфовим, О. Киричуком, В. Тараном, А. Залужним, М. Зарецьким тощо [4, с. 81].

У нових економічних умовах активними прихильниками учнівського самоврядування виступають В. Бочкарьов, Б. Жебровський, М. Красовицький, В. Опалихін, М. Сметанський,

© ***Т.А. Грибик, 2019***

О. Сухомлинська, М. Ярмаченко [4, с. 82].

Проте сьогодні ця тема майже не присутня в педагогічній пресі. За даними сучасних досліджень зростає потреба в широкому запровадженні оновленої діяльності учнівського самоврядування: у використанні ефективних виховних технологій, методик тощо.

Метою статті є окреслити основні сучасні підходи в організації учнівського самоврядування ЗП(ПТ)О, показати, що його діяльність забезпечує динаміку суб'єт-суб'єктних відносин в навчальному середовищі, сприяючи особистісному розвитку, самовизначенню, соціальній адаптації та самореалізації особистості в демократичному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. В контексті нашого дослідження зосередимо увагу на понятті «учнівське самоврядування» – це спосіб та принципи організації учнівського колективу, що забезпечує комплексний підхід до виховання учнів шляхом їх залучення до систематичної участі у навчально-виховному процесі. Це самостійна діяльність учнів, яка здійснюється у відповідності до мети та завдань, що стоять перед учнівськими колективами, під керівництвом відповідального педагога.

Для того, щоб якісно організувати учнівське самоврядування, помінятись, в першу чергу, повинен викладач, майстер виробничого навчання. Він повинен стати фасилітатором (відповідати за групову комунікацію, цілі і зміст зустрічі), модератором (контролювати хід дискусій або дебатів, забезпечувати дотримання регламенту і правил дискусії), коучем (не давати прямих порад і рекомендацій, а шукати рішення спільно з учасниками), тренером (тренувати певні навички учасників, розвивати нові уміння). Всі ці «ролі» допомагають створити доброзичливу, відкриту, робочу, конструктивну атмосферу в групі, що дозволяє висловитись кожному учаснику та усвідомити, що відбувається і побачити зв'язок з особистими цілями та інтересами.

Як відомо, в більшості навчальних закладів учнівське самоврядування має два рівні – загальноучилищний і груповий [1, с. 45].

Таблиця 1

Структура учнівського самоврядування (учнівської ради)

№	Назва сектора	Функції
1	*Навчальний*	Ведення електронного журналу, облік відвідування, результатів освітньої діяльності, роботи в проєктах, гуртках, участь в олімпіадах, конкурсах (в тому числі професійної майстерності), проведення предметних тижнів, декад тощо.
2	*Сектор дисципліни і порядку*	Контроль за відвідуванням і чергуванням, дотриманням правил поведінки учнів.
3	*Культурно-масовий сектор*	Організація художньої самодіяльності, творчих конкурсів, вечорів відпочинку, активне залучення учнів до позаурочних заходів, екскурсій.
4	*Інформаційний*	Випуск стінгазет, інформаційних бюлетенів, написання статей до училищної газети «Молодіжний вісник», участь у телепресцентрі; залучення до інформаційного простору – дописи в соціальних мережах, сайті навчального закладу.
5	*Господарський*	Організація самообслуговування, впорядкування територій, облік та збереження майна, дрібний і поточний ремонт, збір вторинної сировини тощо.
6	*Сектор фізичної культури і спорту*	Організація спортивних секцій, змагань тощо.

Чітка взаємодія цих двох рівнів дає значущі результати. Але, як показує досвід, щоб ефективно працював актив групи, а в подальшому і рядові члени колективу, необхідне системне навчання, зокрема самостійно мислити, аналізувати й оцінювати конкретну ситуацію, приймати розумні рішення, вести дискусії, вміти презентувати себе та свою діяльність – і це на часі.

Якщо розглянути «ТОП-10 навичок – 2030», то виявляється, що уже сьогодні потрібно розвивати емоційний інтелект, вміння працювати в команді, вирішувати комплексні проблеми, швидко навчатись, управляти проєктами та змінами, бути адаптивним, ініціативним, мати аналітичне, критичне, стратегічне мислення. І цілком зрозуміло, що такі навички потрібно формувати новими інструментами. Однією з форм реалізації такої підготовки в навчальному закладі є «Школа лідера», в якій здійснюється підготовка учнівських активістів за допомогою коучинга, тренінгових занять, фасилітативних сесій тощо. Для координації роботи створена veb-сторінка, що розміщена на внутрішній мережі Інтернет, де учні демонструють свої досягнення, міні проєкти з лідерства тощо (див. рис.1).

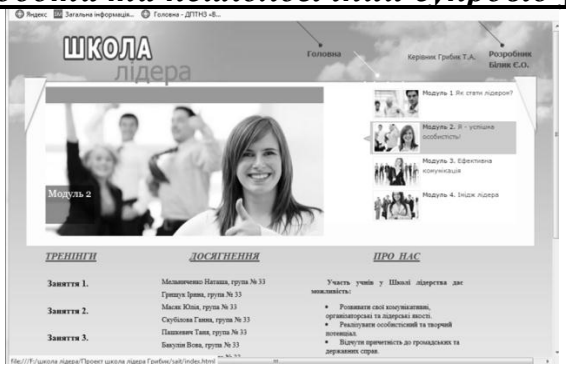

Рис. 1 Veb-сторінка «Школи лідера»

На заняттях «школи» за допомогою коучингових технологій учні навчаються ставити цілі, бачити ресурси, що допомагають їм у житті, перешкоди, формувати уявлення про себе («Хто я?») та власний особистісний розвиток, бачити спектр ролей і визначати їх цінність та значимість, працювати з проблемами та моделювати бажаний результат. Ознайомлення з технікою «Я – повідомлення» допомагає сформувати конструктивний діалог і сприяє толерантному спілкуванню. Для того, щоб робота була системною і продуктивною розроблений «Органайзер старости», в якому активісти учнівського самоврядування фіксують результати своєї діяльності, ведуть нотатник, стежать за власними змінами, навчаються навикам самоорганізації (див. рис.2).

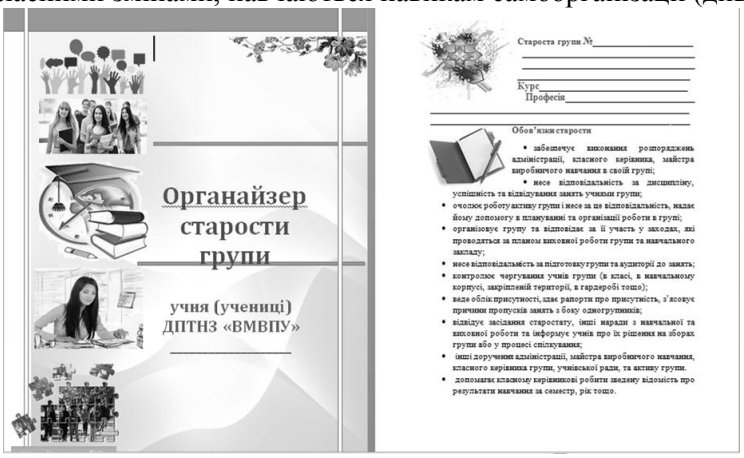

Рис. 2 Органайзер старости групи

Що ж до фасилітативних методик, то вони, в першу чергу, дозволяють створити «простір», що дає можливість висловитись кожному учаснику учнівського самоврядування, формувати доброзичливу, відкриту, конструктивну атмосферу в колективі, правильно побудувати групову динаміку. Основними інструментами фасилітатора є: айсбейкери та енерджайзери, шерінг (обмін досвідом), «мозковий штурм», дискусія, голосування, «акваріум», «список ідей», опитування, презентації, візуалізації, рейтинги тощо. Використання такого арсеналу сприяє тому, що кожен учасник «Школи лідера» почутий і побачений. Поряд з тим, ефективної роботи в команді, пошуку оптимальних рішень сприяють такі методи, як «Світове кафе» (WorldCafé), «Відкритий простір» (OpenSpace), ОРІП (техніка сфокусованої бесіди), «MeWeUs», «Трилер» тощо.

Такі підходи у формуванні учнівського самоврядування допомагають зрозуміти, що сьогодні потрібно не командувати, а співпрацювати з учнями, враховуючи їхнє природнє право до самостійності, незалежності, бажання проявляти ініціативу.

Заняття-тренінг «Лідер і лідерство»

Лідерство – це мистецтво, якого вчаться,
і яке застосовують дуже обережно.

Мета тренінгу: визначити поняття «лідер», «лідерство», ознайомити учасників тренінгу з основними особливостями лідерства, налаштувати на активну творчу роботу; показати важливі якості лідера.

Обладнання: бейджі,флеш-чат, маркери, ватмани, наліпки.

Час проведення: 45 хвилин.

Хід тренінгу

1. Вправа «Знайомство»

Мета: продовжити знайомство учасників тренінгу для створення комфортної емоційної атмосфери, сприяти результативній спільній роботів групі.

Хід вправи

Запропонувати кожному учаснику написати ім'я набейджі, яким би він хотів, щоб його називалив групі, а також намалювати якийсь символ (емблему), яка виражає сутність, переконання, захоплення, щось інше, що характеризує кожного учасника.

Далі тренер просить протягом 1 хвилини презентувати себе.

2. Вправа «Зернятка»

Мета: сформулювати очікування учасників, визначити основні напрями в подальшій роботі тренінгу.

Хід вправи

Тренер пропонує кожному учаснику групи написати на наліпкаху вигляді зернят те, що він очікує від тренінгу. Далі нафліп-чарті вивішує аркуш паперу, на якомув нижній частині схематично зображено ґрунт. Кожному учаснику пропонується «посадити» своє «зернятко-очікування» в «землю». В кінці тренінгу буде визначено чи проросло зернятко і, якщо «так», то наскільки виправдались очікування учасників.

3. Вправа «Прийняття правил»

Мета: показати важливість розробки і дотримання окремих правил, за якими відбувається взаємодія як в групі людей, так і в суспільстві; прийняти правила, які забезпечують результативність роботи групи.

Учні називають по черзі правила. Кожне правило обговорюється з усіма учасниками групи.

Приклади правил

1. Слухати один одного і чути.

2. Бути лаконічним та активним.

3. Бути толерантним, терпимим.

4. Обговорювати проблему, а не людину.

5. Бути доброзичливим, посміхатися, зберігати почуття гумору.

6. Дотримуватись регламенту роботи.

7. Працювати в групі від початку до кінця.

8. Виконувати прийняті правила.

4. Вправа «MeWeUs»

Мета: визначити поняття«лідер» і «лідерство».

Хід вправи

Тренер пропонує кожному із учасників тренінгу продовжити речення: «Лідер –це…», «Лідерство-це...». Далі учні об'єднуються в 3 групи (за принципом світлофора: червоне, жовте, зелене світло), формулюють групові визначення даних понять та їх презентують. На закріплення вправи тренер пропонує групам обговорити один із запропонованих афоризмів і лідерам групи представити спільну точку зору.

«Лідерство – це ті повноваження, які не можна делегувати. Його треба прийняти з радістю і нести з честю, або просто відійти вбік».

«Справжнє лідерство – це не престиж, влада чи статус. Це відповідальність».

«Лідерство – це мистецтво, якого вчаться, і яке застосовують дуже обережно».

Рухавка «Поміняймося місцями»

(Учні міняються місцями за командою тренера.)

Поміняйтеся місцями ті, хто народився навесні.

Поміняйтеся місцями ті, хто має зелені очі.

Поміняйтеся місцями ті, хто любить музику.

Поміняйтеся місцями ті, хто займається спортом.

Поміняйтеся місцями ті, хто рано встає.

5. Вправа «Світове кафе»

Мета: дослідити конкретні прояви лідерства в навчальному закладі.

Хід вправи

Учасники тренінгу об'єднуються у дві команди (два «кафе»), тренером видається два ватмани (скатертини), визначається господар або господиня, які будуть зустрічати «гостей» і фіксувати на папері їхні думки з приводу визначених запитань. Спочатку кожна з команд ділиться ідеями із власним господарем кафе, а потім «іде в гості» до іншої групи, залишаючи його (її) у «кафе» і працює над іншим запитанням. Далі господарі (господині) презентують дослідження груп. (Перша група одержує запитання: «Для чого в училищі потрібні лідери?», друга – «Де може проявлятись лідерство в училищі?»

Енерджайзер. «Фермер. Будинок. Землетрус»

Мета: дати можливість групі відпочити від інтелектуальної роботи.

Тренер розділяє учасників так, щоб пара ставала обличчям один до одного і з'єднуючи руки над головою, утворювала «дах» будинку. Третій учасник – «фермер», і він стає всередині будинку, «під дахом». Учасники уважно слухають і виконують команди тренера: за командою «будинок» двійки, які утворюють умовний дах, мають знайти собі інших «фермерів», які в цей час нерухомо залишаються на своїх місцях. За командою «Фермер!» – на місці залишаються «будинки», а фермери йдуть шукати собі інший дах над головою. За командою «Землетрус!» – кожний член трійки повинен знайти собі нових партнерів.

*Тренер повертається до очікувань учасників. Учні обмінюються враженнями і щиро дякують один одному за роботу. На завершення ведучий розповідає притчу про майстра. «*Якось увечері зібралися музичні інструменти: Скрипка, Саксофон, Труба, Сопілка й Контрабас. І виникла між ними суперечка – хто краще за всіх грає. Кожен інструмент почав виводити свою мелодію, показувати свою майстерність. Але виходила не музика, а жахливі звуки. Проте з'явився Майстер і одним помахом руки зупинив ці звуки, сказавши: «Друзі, мелодія – це єдине ціле. Нехай кожний прислухається до іншого, і ви побачите, що вийде». Майстер знову змахнув рукою, і спочатку несміливо, а потім дедалі краще залунала мелодія, у якій було чути смуток скрипки, ліричність саксофона, оптимізм труби, ніжність сопілки і величність контрабаса.

Подібно до майстра, диригента гармонії, лідер також має бути чутливим, мудрим, досвідченим, обережним і сміливим, щоб повести за собою в єдиному пориві колектив, об'єднаний спільною метою.

До записної книжки лідера

Якості лідера

За результатами обстеження, методами психодіагностики сотень кращих сучасних лідерів психологи називають такі ознаки:

- вольовий, здатний переборювати перепони на шляху до мети;

- наполегливий, вміє розумно ризикувати; терплячий (готовий довго і добре виконувати одноманітну, нецікаву роботу);

- ініціативний і віддає перевагу роботі без дріб'язкової опіки, незалежний;

- психічно врівноважений і не дає захопити себе нереальними пропозиціями;

- добре пристосовується до нових умов і вимог;

- самокритичний, тверезо оцінює не тільки свої успіхи, але й невдачі;

- вимогливий до себе і до інших, вміє запитати про доручену роботу;

- критичний, здатен бачити в цікавих пропозиціях слабкі сторони;

- надійний, тримає слово, на нього можна покластися;

- витривалий, може працювати навіть в умовах перевантажень;

- сприйнятливий до нового, схильний вирішувати нетрадиційні завдання оригінальним методом;

- стресостійкий, не втрачає самовладання і працездатності в екстремальних випадках;

- оптимістичний, ставиться до труднощів, як до неминучих перешкод, які потрібно здолати;

- рішучий, здатний самостійно і вчасно приймати рішення, в критичній ситуації брати відповідальність на себе;

- здатний міняти стиль поведінки в залежності від умов, може і вимагати, і підбадьорювати.

Висновки. Сучасність вимагає корінних змін і підходів до формування учнівських активів та лідерства. На разі необхідно координувати виховні впливи колективу, відповідно до рівня розвитку учнівської групи поступово змінювати тактику, управління, розвивати демократію, громадську думку, а для цього потрібно бачити і чути кожного учня. Його стан досить часто залежить від норм і стандартів, прийнятих у колективі стосунків, морально-ціннісних орієнтацій. Цими процесами можна керувати, активно залучивши учнівське самоврядування та нові форми роботи, зокрема, фасилітитивні та коучингові практики, елементи тренінгових занять тощо.

Список використаних джерел

1. Власюк Т. Робота учнівського самоврядування. Сучасні підходи до організації / Тетяна Власюк // Професійна освіта. – 2018. – №1. – С.44-47.

2. Колесник О. Учнівське самоврядування / Оксана Колесник // Професійна освіта.– 2016. – №1. – С.12-15.

3. Приходько М.І. Учнівське самоврядування в сучасному вимірі. Метод. посібн. – Біла Церква. – 2009. – 248с.

4. Набока Б.С. Демократичні виміри розвитку учнівського самоврядування в контексті соціально-педагогічних проблем // Наукові записки. Серія: Пед. науки. збірн. наук. пр. Кіровоградського держ. пед.ун-ту ім. В. Винниченка. Вип. 21. – 2000. – С.81-83.

5. Кириченко В.І. Нові тенденції щодо розвитку учнівського самоврядування в сучасних навчальних закладах /

В.І. Кириченко // Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Зб.наук.пр. – Вип. 10. Кн. 1 – К. – 2007 – С. 201-205.

6. Ціпан Т.С. Самоврядування у дитячо-юнацьких об'єднаннях як засіб громадянського виховання. / Т.С. Ціпан // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук, праць. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 2. – С. 377-386.

7. Шимановський М.М. Організація учнівського самоврядування у професійно-технічних навчальних закладах: метод. рекоменд. / М.М. Шимановський. – К.: ІППТО НАПН України, 2016. –125 с.

УДК 377.016:62]:689]:745/746

О.Г. Верещак
викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії
Н.К. Дзісь
вихователь вищої категорії
Державний навчальний заклад «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ

Анотація. *Статтю присвячено питанням трудового виховання підростаючого покоління – як однієї з основних складових у формуванні особистості учнів Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці». Висвітлено основні теоретичні засади організації даного напряму виховання. Описано шляхи реалізації принципів трудового виховання учнів, які проживають у гуртожитку навчального закладу. Наведено конкретні приклади форм і методів роботи вихователів з учнями.*

Ключові слова: *трудове виховання, розвиток особистості, культура праці, працелюбність, самостійність, організованість.*

O.G. VERESHCHAK, N.K. DZIS PERSONAL DEVELOPMENT OF PUPILS IN THE PROCESS OF LABOR EDUCATION

Annotation. *The article is devoted to the issues of labor education of the younger generation - as one of the main components in forming the personality of students of the State educational institution "Higher-vocational school №7 in Vinnitsa". The basic theoretical principles of organization of the given direction of education are exposed. Ways to implement the principles of working education of students living in a dormitory of an educational institution are described. Specific examples of forms and methods of work of tutors with students are given.*

Key words: *labor education, personality development, work culture, diligence, independence, organization.*

Вступ. Ставлення особистості до праці залежить, насамперед, від виховання, від того, які приклади дають дитині її батьки, вихователі, викладачі, майстри виробничого навчання, з якими учень зустрічається протягом навчання у закладі професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О).

Важливе місце в системі заходів, спрямованих на підвищення ролі робітничих професій займає трудове виховання. Воно відбувається безперервно: в сім'ї, у процесі навчання (теоретичного, виробничого), в позаурочний час у рамках заходів, що проводяться в гуртожитку та бібліотеці.

У процесі фізичної праці в учнів розвивається координація і точність рухів, вправність, сила, витривалість. Участь у трудових процесах сприяє їх розумовому розвитку, позитивно впливає на поведінку, дисциплінує. Діти, зайняті різними видами праці, кмітливіші, винахідливіші.

Трудове виховання, як складова системи виховної роботи у ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці», дає змогу вихователю розвивати пізнавальні здібності учнів, забезпечити професійну самореалізацію особистості, виховувати таких громадян, патріотів держави, які володіють системою загальнолюдських цінностей, моральною, художньо-естетичною, правовою, трудовою та економічною культурою.

Досвід роботи нашого навчального закладу показав, що питання трудового виховання є доволі актуальним. Учні, що приходять навчатись до нас, часто не володіють навичками самообслуговування, не вміють і не хочуть працювати, докладати зусиль. Проблема сучасного покоління в тому, що вони хочуть досягати всього легко або отримувати все одразу, навіть не витрачаючи на це часу і зусиль. Завдання педагогічного колективу – донести учням думку, що лише працею можна самоудосконалюватись, отримувати знання і навички в обраній професії. І одна з ключових ролей в цьому процесі належить вихователям гуртожитку, які є впливовими дорослими для учнів в позаурочний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна освітня система накопичила значну кількість матеріалів та літературищодо вивчення питань трудового виховання. Вченими

© ***О.Г. Верещак, Н.К. Дзісь, 2019***

педагогами визначені основні поняття та ведучі напрями виховання в учнів культури праці, проведені численні дослідження щодо ефективності такої методики виховання.

Дослідити дану проблему намагалися видатні педагоги минулого: Макаренко А.С. [5], Сухомлинський В.О. [11], Шацький С.Т. [13], Русова С.Ф. [9] та ін.

Дупак Н.В. [1], Косик І.М. [2], Лісова С.В. [4] у своїх працях довели, що людина з високим рівнем культури праці має не лише великий об'єм знань, вмінь, навичок, широкий науковий світогляд, а й уміє контролювати себе, свої вчинки, дії, бажання, сприймає і цінує цінності культури, відчуває відповідальність перед суспільством за свою діяльність, творчо підходить до вирішення трудових завдань, живе і працює за законами краси, постійно самовдосконалюється.

Струманський В.П. [10], Милерян Е.А. [7] визначають складові культури праці: уміння організації праці, раціонального використання робочого часу,вміннянланувати свою роботу і контролювати її якість, навики колективної роботи, творче ставлення до праці, вміння регулювати та усувати виробничі помилки.

Перераховані вище науковці відзначають також важливість залучення учнів до праці з дитинства та підкреслюють, що гармонійний розвиток особистості не можливий без формування таких елементів культури праці, як працелюбність, творчість, жага до знань і праці, самостійність, організованість, розуміння праці як життєво необхідної потреби кожного дня, бути відповідальним за результати своєї діяльності тощо.

Із власного досвіду зауважимо, що усі ці елементи культури праці допомагають підготувати учнів до майбутньої професійної діяльності, самостійного, дорослого життя і праці в суспільстві.

Метою статті є визначення змісту процесу трудового виховання учнів, обґрунтування практичних заходів із його організації в гуртожитку, висвітлення ефективних форм і методів роботи вихователів з дітьми.

Виклад основного матеріалу. Трудове виховання підростаючого покоління – одна з основних складових у формуванні особистості. Людина розвивається духовно й фізично тільки в праці. Будь-які спроби уникнути продуктивної праці призводять до негараздів і для особистості, і для суспільства [12, с. 278].

Трудове виховання – процес залучення учнів до різноманітних педагогічно організованих видів суспільно корисної праці з метою передання їм певного виробничого досвіду, розвитку в них творчого практичного мислення, працьовитості й свідомості людини праці [12, с. 279].

Завдання трудового виховання зумовлені загальнолюдськими потребами життя людини в суспільстві та природному середовищі. Воно покликане забезпечити:

- формування в людини любові до праці як її природної потреби, необхідності активної життєдіяльності;
- забезпечення соціально-психологічних умов для підтримання і розвитку фізичного та психічного напруження особистості з метою утримання членів суспільства на достатньому рівні працездатності;
- формування у вихованців уміння і навичок у певних видах продуктивної праці;
- виховання поваги до людей праці та бережливості до результатів праці [3, с. 262].

Принципами, на яких ґрунтується трудове виховання, є:

- єдність трудового виховання і загального розвитку – морального, інтелектуального, естетичного, фізичного;
- розкриття, виявлення, розвиток індивідуальності в праці;
- висока моральність праці, її суспільно корисна спрямованість;
- раннє залучення до продуктивної праці;
- різноманітність видів праці;
- постійність, безперервність праці;
- наявність рис продуктивної праці дорослих в учнівській праці;
- творчий характер праці, поєднання зусиль розуму і рук;
- наступність змісту трудової діяльності, умінь і навичок;
- посильність трудової діяльності [3, с. 261].

У процесі трудового виховання важливо творчо підходити до реалізації цих принципів.

Для успішного виконання будь-якої роботи необхідною є постановка мети і мотивів діяльності.

Мета – це те, чого прагне людина, чого хоче досягти. Однак самої лише мети недостатньо, щоб людина включалася в трудову діяльність потрібен внутрішній поштовх – мотив [8, с. 81]. В ролі мотивів виступають думки, прагнення, почуття людини, усвідомлена потреба. Основним повинно бути

ставлення до праці як до найпершої життєвої потреби, як до джерела радості і задоволення.

Для успішного виконання роботи, крім наявності цілей та мотивів, потрібне вміння її виконувати. Вміння – це складна властивість людини, яку складають знання, мислення, увага, самоконтроль, розумові та рухові навики.

У підлітковому віці зростає роль праці в житті учнів, розширюється їхня участь у продуктивній трудовій діяльності і поза нею. Підлітки здатні вже до відносно тривалої систематичної праці, усвідомлюють її суспільне значення, прагнуть до її результативності. Підлітки люблять працювати в колективі, зокрема разом із дорослими. Це дисциплінує їх, вчить витривалості, організованості праці, привчає контролювати себе в межах вимог колективу, орієнтуватися на кращі зразки праці. Суспільно корисна праця, результативність якої оцінюють дорослі, стає для учнів особливо привабливою.

Підліткамподобається праця, в якій вони можуть проявити ініціативу і творчість, свою працьовитість, вступити в суспільні зв'язки з іншими людьми, досягти кращих результатів, конкурувати з однолітками.

Специфікою та одним із пріоритетних напрямів виховної роботи ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» є створення для учнів, мешканців гуртожитку комфортних житлово-побутових та культурних умов проживання. Допомога вихованцям у організації відпочинку, занять улюбленою справою, самообслуговування в побуті, дотримання норм особистої гігієни – важливе завдання, що постає перед педагогічним колективом навчального закладу. Разом з тим, гуртожиток є майданчиком для виховного процесу в сенсі трудового виховання.

Виховна робота з мешканцями гуртожитку є органічною складовою єдиного навчально-виховного процесу училища і здійснюється на основі комплексного підходу. При створенні умов для самоосвіти та виховання учнівськоїмолоді важливою є тісна співпраця майстрів виробничого навчання, класних керівників, вихователів гуртожитків, соціального педагога та практичного психолога Будуючи стосунки між вихователем і вихованцем на основі поваги, підтримки гідності учня, зацікавленості його особистістю, ми реалізовуємо гуманізацію відносин і демократизацію виховання в цілому.

Трудова діяльність – явище складне, багатогранне, і вихователі гуртожитку ДНЗ «ВПУ №7 м.Вінниці» ретельно вивчають питання щодо організації праці. До активної та різноманітної виховної діяльності залучаються учні з урахуванням їх індивідуальних особливостей. Так, наприклад, при роботі з учнями враховується тип нервової системи особистості, що лежить в основі темпераменту. При однаковому сумлінному ставленні до роботи флегматик і холерик працюватимуть по-різному: один – спокійно, врівноважено, повільно, розмірено, без частих відволікань; другий – рвучко, швидко, енергійно, емоційно, з ентузіазмом (коли все йде добре), зі зривами (коли зазнає невдачі). Індивідуальні відмінності проявляються і втому, що одні підлітки схильні переоцінювати свої якості і можливості, а інші – недооцінювати. Першим властива хвалькуватість, другим – скромність, вимогливість до себе.

Вихователь гуртожитку з початку нового навчального року починає свою діяльність із детального вивчення та складання психолого-педагогічної характеристики учнів першого курсу.

Складовою системи трудового виховання учнів гуртожитку є організація їх спільної корисної праці. За суспільною значущістю її поділяють на продуктивну, суспільно корисну і побутову.

Продуктивна праця спрямована на створення матеріальних цінностей.

Так, учні нашого училища у вільний час в'яжуть серветки, скатертини, вишивають картини нитками, бісером, виготовляють ляльки, оригамі, готують смаколики, виготовляють іграшки тощо.

Виховні можливості участі учнів училища у продуктивній праці виявляються у таких напрямах:

- працюючи поруч з дорослими, учень долучається до життя суспільства, набуває життєвого досвіду, досвіду спілкування у виробничій сфері, навчається ефективних прийомів діяльності;

- виготовляючи продукцію власними руками, учень відчуває, що він на щось здатний, з'являється впевненість у собі, у власних силах, а сам вигляд добре зробленої речі приносить естетичне задоволення;

- продуктивна праця вдосконалює трудові вміння і навички, привчає до трудових зусиль, розвиває суспільну активність, волю й такі важливі риси характеру, як дисциплінованість, відповідальність, ініціатива, точність і ретельність.

Суспільна корисна праця учнів виражається у збиранні макулатури, наданні допомоги ветеранам війни і праці, хворим і людям похилого віку. Учні долучаються до створення і ремонту наочних посібників, упорядкування книжок у бібліотеці, беруть участь у благодійних концертах та

акціях (до Дня Святого Миколая, до Дня людей похилого віку, до Дня захисту дітей, благодійній акції «Серце до серця»), готують смаколики, подарунки своїми руками, збирають речі та все необхідне для дитячого будинку «Гніздечко», допомагають волонтерам, які опікуються потребами воїнів, що перебувають в зоні АТО та ін.

Виховна цінність суспільно корисної праці в тому, що учні вчаться безкорисливо робити добрі справи, усвідомлюють необхідність поєднання суспільних та особистих інтересів, зміцнюється почуття обов'язку перед людьми.

Важливою в системі трудового виховання є побутова праця. Для учні, що проживають у гуртожитку самостійно, без батьків, на першому місці стоїть праця з побутового самообслуговування. Сюди входить: забезпечення чистоти в кімнатах та секціях гуртожитку, особиста гігієна, чергування учнів у гуртожитку, виконання різних організаторських функцій в учнівському колективі. В гуртожитку систематично проводяться рейди щодо економії води, електроенергії, майна гуртожитку; організовуються конкурси на кращу кімнату і секцію (кращі учні нагороджуються грамотами). Значну допомогу вихователям при організації виховної роботи в гуртожитку надає учнівське самоврядування. Воно базується на тому, що учні самі керують життям та діяльністю мешканців через Раду гуртожитку, старост поверхів і кімнат. Така посильна суспільно корисна робота закладає основи любові до праці, вміння й бажання працювати власними руками, розвиває бережливе ставлення до створеного, сприяє розвитку інтересів і захоплень, організації корисних занять у вільний час.

Життя колективу гуртожитку опирається на принципи самоврядування та самообслуговування. Вихователь при цьому повинен проявити вміле педагогічне керівництво. В організації трудового виховання ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» вагома роль належить особистому прикладу вихователя гуртожитку, його майстерності та культурі праці.

Досвід вихователів навчального закладу свідчить про те, що для того, щоб праця виховувала, вона має бути належним чином організована, завжди цілеспрямована та систематична.Вихователі ставлять перед учнем чітку мету пропонованої роботи, роз'яснюють, для чого вони її виконують, якими будуть її результати. Кожен учень усвідомлює, що від нього вимагається. Неусвідомлена праця не сприяє формуванню потреби в ній, любові до неї.

Формування трудових умінь та навичок потребує систематичної праці учнів, а не участі в ній від випадку до випадку. Вихователі намагаються пов'язувати працю учнів з їх навчальною роботою, а також залучати учнів до пошуків об'єктів праці, її планування та організації колективу. Підбираючи об'єкти праці для учнів, перевага надається тим, які тісно пов'язані з їх навчанням, оволодінням обраною професією. Завдяки цьому вихованці зацікавлені у своєчасності та якості виконання трудових завдань, у них формується ініціативність, самостійність і відповідальність.

Учні училища активно долучаються до організації різноманітних заходів, що проходять в училищі. Кожен бажаючий може знайти заняття для себе згідно зі своїм бажанням і смаком, а також відповідно професії, що здобувається: швачки – допомагають підготувати одяг для виступів, перукарі – зачіски і макіяж, учні, що здобувають будівельні спеціальності – готують реквізити. Всі разом долучаються до підготовки сцени чи кабінету, де проводитиметься захід.

Працелюбство – не вроджена якість людини, і воно виховується і прививається їй з дитинства. Тому вся система виховання в училищі будується на прищепленні любові дитини до праці. І трудова діяльність учнів у гуртожитку активно сприяє розвитку цього навику.

Вихователі підбирають цікаві за змістом і методикою організації види праці, вважаючи, що недоцільно пропонувати учням одноманітну, нетворчу працю. Вони не забувають готувати мешканців гуртожиткудо того, що в житті нерідко доводиться виконувати й нецікаву роботу.

Учні із захопленням беруть участь в організації та проведенні:

- конкурсів із виготовлення плакатів (до Дня захисника України, до Дня 8 Березня), композицій (до новорічних та великодніх свят), конкурсу фотоаматорів;
- оглядів художньої самодіяльності у стінах навчального закладу та на районномуі обласному рівнях;
- різноманітних виховних заходів у гуртожитку (вечори знайомств, календарні обряди і свята, дні іменинника, дні Святого Валентина, вечори гумору тощо);
- профорієнтаційної роботи в школах міста та області.

Досвід показує, що у процесі колективної праці формуються певні взаємини між учнями, дух співробітництва, взаємодопомоги, виховується правильне ставлення до інших людей, виробляється здатність до спільного трудового зусилля.

Вихователі заохочують учнів до ряду колективних справ: спільного прибирання прибудинкової території і участі у щорічній всеукраїнській акції «За чисте довкілля», догляду за клумбами на присадибній ділянці, квітами на підвіконнях. Організація роботи ініціативних груп із ремонту гуртожитку також є складовою частиною колективної роботи.

Участь вихованців у праці, досягнення ними певних трудових результатів викликає в них задоволення, радість і гордість за досягнуті успіхи, особисті й колективні. Але вихователіне тільки порівнюють й оцінюють результати трудової діяльності окремих учнів, а й вказують при цьому на індивідуальні якості особистості, що сприяли їх досягненню. За таких умов діти намагаються працювати краще, прагнуть досягти високих результатів.

Критерієм трудової вихованості учнів є: висока особиста зацікавленість і продуктивність праці, відмінна якість результатів роботи, трудова активність і творче, раціоналізаторське ставлення до процесу праці, трудова, виробнича, планова, технологічна дисципліна, працелюбство.

Висновки. Завдання виховання у ДНЗ «ВПУ №7 м. Вінниці» реалізується у процесі навчання і в спеціальній виховній роботі з учнями в позаурочний час у гуртожитку.

Процес виховання у навчальному закладі – це система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Він має свою специфіку, передусім, цілеспрямований характер. Наявність конкретної цілі робить його систематичним і послідовним, не допускає випадковості, епізодичності та хаотичності у проведенні виховних заходів.

Система виховної роботи училища базується на таких ідеях:

- ідеї реалістичних цілей виховання та різнобічного розвитку особистості учня, який базується на здібностях та обдаруваннях;
- ідеї самовизначеності учня;
- ідеї добровільності, де вихователь допомагає вияву інтересу в учнів, власної ініціативи і творчості у виконанні дій.

Вміння працювати, любов і звичка достану зайнятості – не можуть формуватися миттєво. Праця дитини будь-якого віку пов’язана з розвитком її інтелекту. У своїй роботі ми намагаємось не примушувати, не керувати поведінкою учнів, а сприяти їхній самоорганізації.

Не можна задовольнятися кількісними показниками роботи, виконаної учнями. Важливі не стільки результати, скільки виховна роль праці. У житті учня фізична праця повинна стати щоденною – тільки за такої умови дитина відчує її привабливість, красу. Тільки відчувши це, учень буде поважати працю і людей фізичної праці, буде розуміти її ціну. Вихователі вважають, що особистий приклад поведінки вихователя, спосіб його життя, його відношення до моральних цінностей суспільства – також впливають на розвиток мешканців нашого гуртожитку.

Список використаних джерел

1. Дупак Н.В. Питання формування культури праці учнів / Н.В. Дупак // Нова педагогічна думка. – 1998. – №1. – С. 20-23.

2. Косик І.М. Педагогічні умови виховання трудової культури учнів середнього і старшого віку: Дис. канд. пед. наук. – К., 1997. – 157 с.

3. Кузьмінський А.І. Педагогіка родинного виховання: Навч. посіб. / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко – К.: Знання, 2006. – 324 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки)

4. Лісова С.В. Педагогічні основи формування культури праці учнів основної школи у процесі трудового навчання і виховання: Дис. д-ра пед. наук. – К., 1996. – 385 с.

5. Макаренко А.С. Флаги на башнях. – Издательство ИТРК, 2013. – 930с.

6. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 667 с.

7. Милерян Е.А. Психология труда и профессионального образования: Избранные научные труды. – К.: НПП «Интерсервис», 2013. – 290 с.

8. Мацко Л.А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник / Л.А. Мацко, М.Д. Прищак – Вінниця: ВНТУ, 2009. – 158 с.

9. Русова С. Мої спомини / С. Русова // Український історичний журнал. – 1999. – № 5. – С. 139 – 148.

10. Струманский В.П. Формирование политехнических умений и навыков культуры труда учащихся средней специальной школы: Автореф. дис.канд. пед. наук. – К., 1982. – 13 с.

11. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибр. твори: У 5-ти т. – К., 1976. – Т. 3. – С. 9 – 283.

12. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. Посібн. для студентів вищих пед. закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с. (Альма-матер).

13. Шацкий С. Т. Избранные педагогические сочинения в 2-х томах. – М.: Педагогика, 1980. – Т. 1. – 304 с. – Т. 2. – 416 с. (Педагогическая библиотека).

14. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник / В.В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

УДК 37.091.214.18:613

Р.А. Задорожна
викладач спеціальних дисциплін
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ТА В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

Анотація. *В статті розглядаються питання формування ключових здоров'язберігаючих компетентностей для самореалізації та життєдіяльності у сучасному суспільстві. Проаналізовано форми та методи формування здоров'язберігаючих компетентностей при підготовці учнів в освітньому процесі.*

Ключові слова: *здоров'язберігаючі компетентності, здоровий спосіб життя, форми та методи роботи щодо формування здорового способу життя здобувача освіти.*

R.A. ZADOROSZNA FORMATION OF HEALTH-SAVING COMPETENCES IN PREPARING PUPILS DURING THE TEACHING OF SUBJECTS AND OUTSIDE THE TIME

Abstract. *The article deals with the issues of formation of key health-saving competences for self-realization and life activity in the modern society. The forms and methods of formation of health-saving competences in the preparation of students in the educational process are analyzed.*

Key words: *health-saving competencies, healthy lifestyles, forms and methods of working towards shaping a healthy lifestyle learner.*

Вступ. Питання формування здорового способу життя здобувачів освіти на державному рівні розглядається як питання національної безпеки. Однією з найважливіших складових навчально-виховного процесу є формування в учнів мотивації до збереження і зміцнення здоров'я [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В різні часи науковцями розглядались шляхи та умови формування здорового способу життя підлітків, наразі продовжуються дискусії з цього питання (Ю. Бабанський, І. Бех, Л. Божович, Т. Бойченко, П. Блонський, Е. Вайнер, Г. Ващенко, Г. Власюк, Л. Виготський, В. Давидов, І. Зязюн, М. Кобринський, Я. Коменський, Т. Круцевич, В. Оржеховська, А. Петровський, К. Ушинський та ін.)

Мета статті полягає у розкритті досвіду впровадження методів та форм із розвитку здоров'язберігаючих компетентностей у здобувачів освіти під час освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасної української школи значна роль приділяється вихованню особистості, здатної до самореалізації, самовизначення у житті. В багатьох країнах індикаторами готовності до самостійного дорослого життя стали компетентності, які визначають готовність учня.

В педагогічній роботі варто дотримуватись принципів рівності по відношенню до здобувача освіти як до особистості. Підлітковий вік є складним, але потрібно допомогти адаптуватись, зорієнтувати на правильний свідомий вибір. Сучасні технології розвиваються, а питання щодо залучення дітей до здорового способу життя, збереженні та зміцненні здоров'я є актуальними і сьогодні.

Освітні стандарти враховують розвиток ключових компетентностей у здобувачів освіти як при загальноосвітній підготовці, так і при підготовці кваліфікованих робітників.

Враховуючи специфіку предметів, які викладаються у нашому навчальному закладі,більший акцент припадає на формування здоров'язберігаючих компетентностей.

Згадуючи слова Авіценни: «Головним скарбом життя є здоров'я, і щоб його зберегти – треба багато знати» [1], – на уроках та в позаурочній роботі доноситься месенж про важливість збереження здоров'я, проводиться мотивація під час формування здоров'язберігаючих компетентностей учнів як свідомих громадян держави.

Застосовуються різні прийоми та методи: використання методу проєктів; групові форми роботи; створення ситуативних завдань (як побутового, так і виробничого характеру); різнорівневі самостійні роботи; робота в малих групах; застосування інтерактивних завдань.

Ефективними для актуалізації засвоєних знань є створення та розв'язання ситуативних завдань. Наприклад, при вивченні розділу «Оволодіння основами надання долікарської допомоги потерпілим у разі нещасних випадків» із предмета «Охорона праці» для професії «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення»розглядаються питання: перша допомога при

© ***Р.А. Задорожна, 2019***

непритомності, втраті свідомості, оживлення способами штучного дихання, непрямого масажу серця, припинення кровотеч, перша допомога при переломах, при опіках, при тепловому і сонячному ударі, обмороженні, утопленні, отруєнні, транспортування потерпілого.

Приклади завдань: Ви стали свідком нещасного випадку. В потерпілого *перелом в області передпліччя*. Ваше завдання – надати максимально ефективну першу долікарську допомогу за допомогою спеціальних або підручних засобів. Прокоментуйте свої дії.

Ви стали свідком нещасного випадку. В потерпілого *перелом в області променевозап'ясткового суглобу*. Ваше завдання – надати максимально ефективну першу долікарську допомогу за допомогою спеціальних або підручних засобів. Прокоментуйте свої дії.

Приклади завдань:Розгляньтемалюнок та опишітьпослідовність заходів.

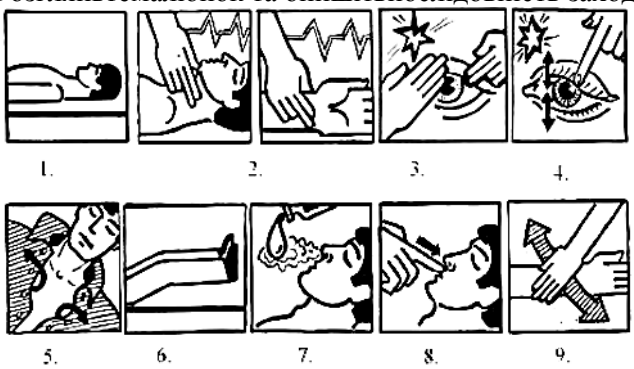

Приклади завдань: Заповніть таблицю «Методика виконання заходів реанімації одним рятувальником».

№	Технологічні прийоми	Дорослим	Дітям (1 - 8 р.)	Немовлятам (до 1 р.)
1.	Положення рук			
2.	Глибина поштовхів			
3.	Цикл			

Використовуючи ситуативні завдання, на уроках включаються міжпредметні зв'язки та професійна спрямованість. Наприклад, описова задача для учнів групи за професією «Агент з постачання. Продавець продовольчих товарів»: На вітрині магазину, де ви працюєте, виявлено неякісний продукт консервів із риби, термін реалізації яких вийшов. Які можуть бути наслідки вживання такого продукту? (*отруєння*)

Найважливішим психолого-педагогічним завданням викладача є не штучне примушення учнів до вивчення предмета, а вироблення інтересу до нього. Активізація освітнього процесу найтіснішим чином пов'язана з формуванням стійкого пізнавального інтересу.

В освітньому процесі часто доводиться вдаватись до моделювання. Моделями виступають і навчальні кіно- і відеофільми, телепередачі, схеми і багато чого іншого, але комп'ютерна техніка дозволяє вносити в процес навчання інтерактивний особистісний аспект. У навчальних фільмах, телепередачах учні бачать не сам об'єкт, процес чи явище, а їхнє відображення, максимально наближене до реального об'єкта, і в той же час таке, що відрізняється від нього, певним чином організоване, що забезпечує умови для переходу від образу до логічного мислення.

Використання різноманітних інтерактивних технологій у навчанні – це лише спосіб створення атмосфери в групі, яка сприяє співпраці, розумінню у викладанні матеріалу, дає змогу реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Під час перевірки домашнього завдання, а особливо тематичного оцінювання, розроблені завдання (наприклад, за допомогою комп'ютерного тестування з використанням комп'ютерної програми ADSoftTester), які знаходяться в комп'ютері. Ця програма працює у двох режимах: контроль і навчання. Тому її можна використовувати як під час самоконтролю учнів, так і під час перевірки їх навчальних досягнень.

За допомогою конструктора інтерактивних завдань LearningsApps створюються завдання різного виду, які можна використати як на уроках (див. рис. 1), так і при проведенні вікторин (див. рис. 2).

Завдання, які можна розробити за допомогою Learnings Apps, є різноплановими, що дає змогу урізноманітнити подання матеріалу при поясненні або контролі рівня засвоєних знань.

В якості завдання запропоновано відтворити алгоритм надання першої допомоги при обмороженні в необхідній послідовності. Правильно обране розміщення твердження виділяється зеленим кольором.

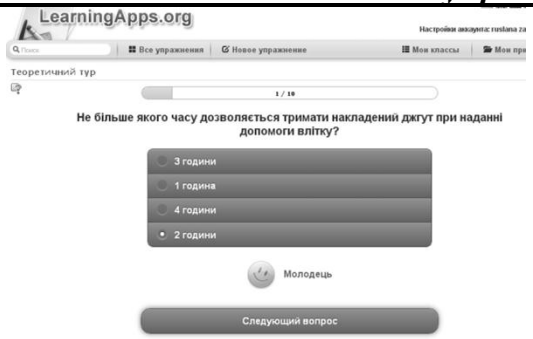

Рис. 1 Завдання для перевірки рівня засвоєних знань із теми «Надання долікарської допомоги при кровотечах» створене за допомогою конструктора інтерактивних завдань LearningsApps

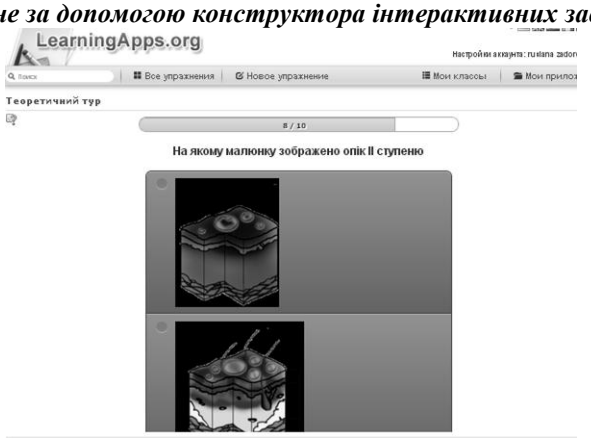

Рис. 2 Завдання для проведення вікторини з основ надання долікарської допомоги, створене за допомогою конструктора інтерактивних завдань LearningsApps

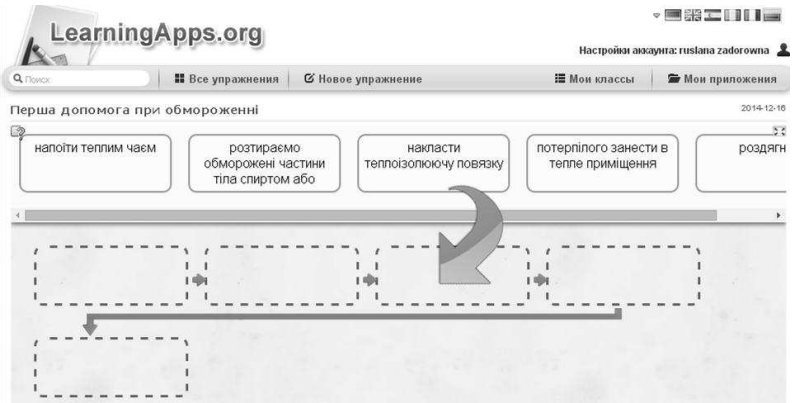

Рис. 3 Завдання з категорії «Послідовність», тема «Перша допомога при обмороженні», створене за допомогою конструктора інтерактивних завдань LearningsApps

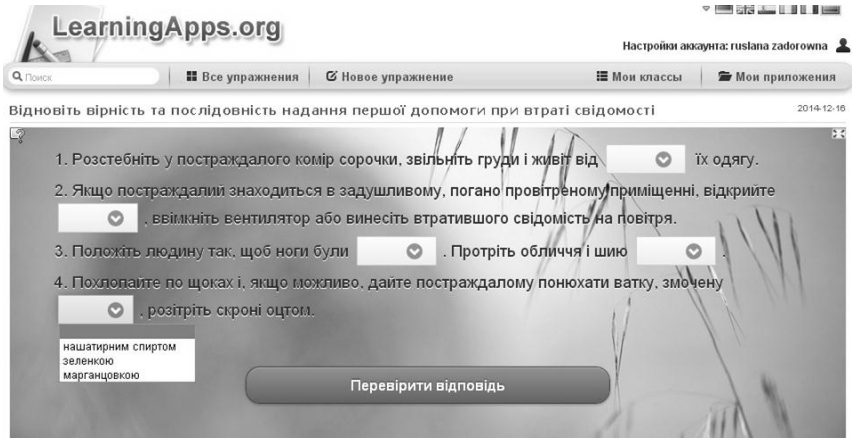

Рис. 4 Завдання на відновлення правильності та послідовності надання першої допомоги при втраті свідомості, створене за допомогою конструктора інтерактивних завдань LearningsApps

Завдання на відновлення правильності та послідовності надання першої допомоги при втраті свідомості містить текст із пропущеними словами (дія, назва засобу тощо). Кожне віконечко з пропущеним словом містить декілька варіантів відповідей, одну з яких необхідно обрати. В кінці проводиться перевірка відповідей і оцінювання. Такого типу завдання доречно використовувати при закріпленні вивченого матеріалу наприкінці уроку.

Рис. 5 Завдання «Заповни таблицю» з теми «Кровотечі та їх зупинка», створене за допомогою конструктора інтерактивних завдань LearningsApps

Даний тип завдання передбачає заповнення таблиці правильними даними відповідно до завдання, в наведеному варіанті необхідно охарактеризувати кровотечі відповідно до виду пошкодження, кольору крові та інтенсивності витікання. Відповіді до комірок учень вписує самостійно. Якщо відповідь правильна, то вона виділяється зеленим кольором.

Крім традиційного викладення матеріалу, учням пропонуються завдання, які вимагають логічного осмислення та відповідних знань, такими є кросворди, ребуси. Деякі варіанти кросвордів запозичені з учнівськихробіт, що заохочує до позаурочної пізнавальної активності учнів.

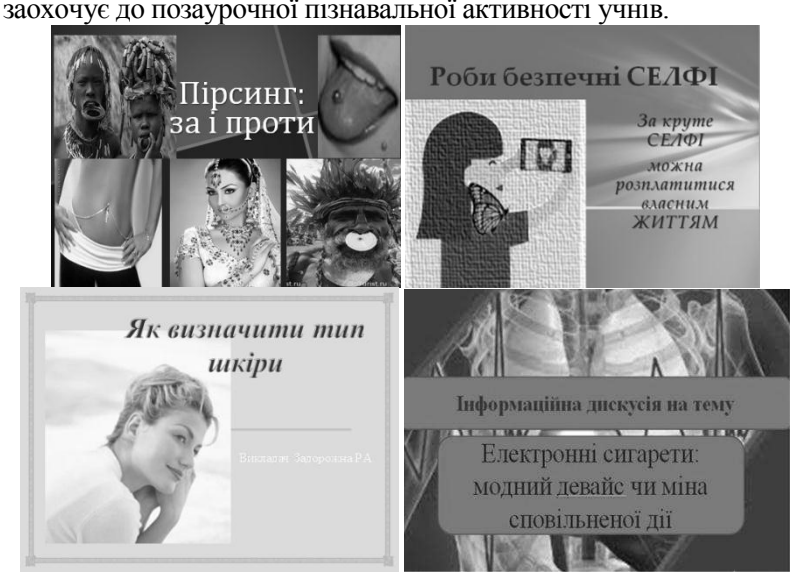

Рис. 6 Приклади презентацій Power Point до тем занять школи валеології

Під час проведення занять гуртка «Здоровий світ» та школи валеології висвітлюються різні теми, які цікаві учням. Розроблено та проведено заняття на теми «Пірсинг: «за» і «проти», «Як визначити свій тип шкіри?», «Здорове харчування», «Профілактика харчових інфекцій», «Від чого залежить краса і здоров'я волосся?», «15 жовтня – всесвітній день миття рук», «Роби безпечне селфі» (див. рис. 6). Заняття проходять у формі лекцій, бесід, дискусій, що заохочує учнів до зміни світогляду, пробуджує свідомість щодо збереження здоров'я та життя. При підготовці до занять залучаються учні навчальних груп, основне завдання їхньої роботи – це пошук інформації, відеоматеріалів, їх систематизація, відбір, створення презентацій, буклетів. Опановуючи професії, пов'язані з комп'ютерною підготовкою, вони вдосконалюють вміння та навички, шукають нові підходи до оформлення матеріалу (див. рис. 7).

Основна мета заняття з теми «Пірсинг: «за» і «проти» – це підказати молоді, чи варто робити пірсинг, адже на сьогодні він є досить популярним серед підлітків. Висвітлено історію походження пірсингу, позитивні та негативні сторони, правила догляду за окремими видами пірсингу, наслідки невдалого пірсингу, протипоказання, при яких неможна робити проколів. Акцентовано увагу на термінах загоювання ран після проколу. Якщо перефразувати приказку, то

можна сказати, що зустрічають по одежі (пірсингу, татуюванню, зачісці, прикрасах тощо), а випроводжають – по розуму. Вибір завжди є!

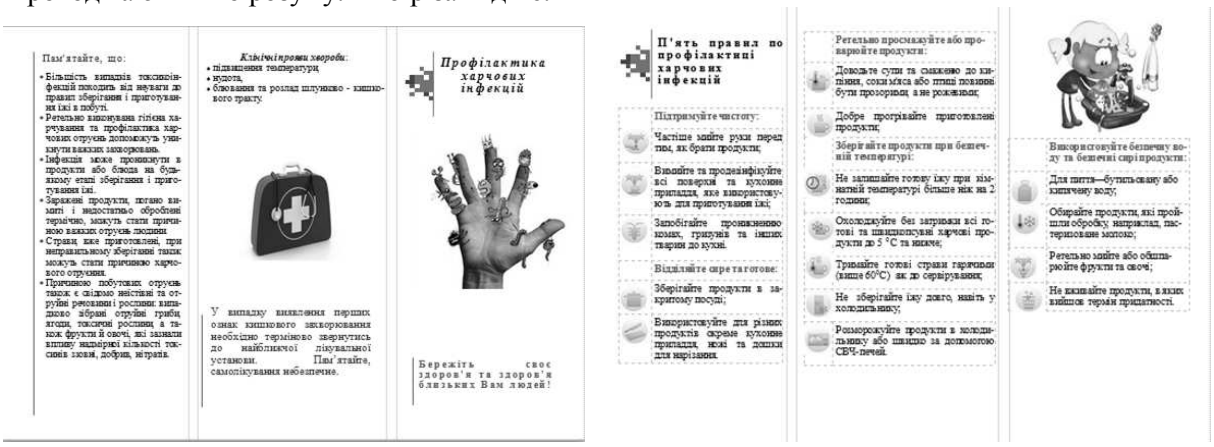

Рис. 7 Буклет до теми «Профілактика харчових інфекцій», створений за допомогою програми Publisher

Дівчатам корисним є інформація щодо визначенням типу шкіри, особливостями догляду за шкірою в підлітковому віці, про засоби догляду, вплив косметики.

Учні отримують нову інформацію, поглиблюють свої знання і просто звертаються за порадою.

Традиційними у навчальному закладі є проведення місячника з охорони праці, під час якого з учнями проводяться різноманітні заходи. Цикл бесід та лекцій чергуються із конкурсами, які вимагають творчого підходу та прояву кмітливості. Для прикладу наведено низку ребусів для перевірки кмітливості.

Рис. 8 Ребуси до розділу «Надання долікарської допомоги»

За словами В. Сухомлинського: «Турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя. Від життєдіяльності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра у власні сили…» [4], – можна стверджувати, що формування здоров'язберігаючихкомпетентностей необхідно впроваджувати на всіх етапах навчально-виховного процесу, навчати учнів бути здоровими і надавати приклад, який варто було б наслідувати.

Висновки. Для формування здоров'язберігаючих компетентностей у здобувачів освіти, які опановують робітничі професії необхідно використовувати різні форми та методи навчання, щоб зацікавити їх, сформувати життєві навички, які необхідні у сучасному суспільстві. Отже, залучення у різних напрямах освітнього процесу учнів до пошуку інформації, аналізу завдань, вміння робити висновки щодо способів збереження здоров'я і працездатності, вміння надання долікарської допомоги – на сьогоднішній день є атрибутом досвідченої людини, яка є гідним членом суспільства, свідомим громадянином.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Особистістноорієнтоване виховання: наук.-метод. пос./ І.Д. Бех, Ін-т змісту і методів навч. МО України – К., 1998 – 204 с.

2. Життєва компетентність особистості: наук.-метод. посібн. / за ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Нансен – К., 2003 – 520 с.

3. Новий тлумачний словник української мови (у трьох томах). Том 1, А-К / Укладачі: В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К., Вид-во «АКОНІТ», 2006, – 926 с.

4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В. Сухомлинський – 3-е вид.-К. 2012 – 563 с.

УДК 37.091.12-053.6

О.В. Мусій
викладач, спеціаліст вищої категорії
Вінницький транспортний коледж

ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ

Анотація. *У статті розкриваються головні особливості виховання відповідальності у підлітків. Розглянуто основні аспекти становлення свідомості та відповідальності підлітків. Визначено чинники, які справляють вплив на формування відповідальності у підлітків.*
Ключові слова: *суспільство, психічний розвиток, культурний рівень,відповідальність.*

O.V. MUSII EDUCATION OF RESPONSIBLE BEHAVIOR IN ADOLESCENTS
Abstract. *The main features of parenting responsibility in adolescents are revealed in the article. The main aspects of adolescents' awareness and responsibility formation are considered. The factors that influence the formation of responsibility in adolescents are identified.*
Key words: *society, mental development, cultural level, responsibility.*

Вступ. Сучасний характер, соціального, політичного та економічного розвитку суспільства призводить до того, що підлітки не завжди можуть знайти можливості до застосування своїх сил.

Нинішнє покоління – це одночасно щасливі й нещасні люди. За короткий період часу відбувається настільки бурхливий цивілізаційний перелом, якому б стало тривалості в кілька століть, а не в одне покоління. Те, що колись було неможливим – зараз можна і вітається, а те, чому раділи і чим пишались, навпаки, стало ганебно немодним. Звідси власне й починається проблема виховання відповідальної людини в цілому, й вихованні відповідальності як окремо взятої якості особистості. Одні цінності втрачаються, інші – підносяться. Тому сучасне виховання повинно давати чітке розуміння межі дозволеного і недозволенного.

Майбутнє нашої нації залежатиме від змісту цінностей, світоглядної орієнтації молодого покоління, від того, якою мірою духовність стане основою його життя. Тому в умовах становлення молодої формації громадян незалежної Української держави особливого значення набуває художньо-естетичне виховання, у процесі якого формуються естетичні потреби й інтереси, виникають емоції, переживання, почуття та розвивається естетичний смак.

Аналіз останніх досліджень і публікацій даної проблеми показав значну розбіжність між високим рівнем освіти і культури дорослих і низьким матеріальним рівнем їхнього життя, що стає головною причиною появи негативних явищ у середовищі підлітків.

Зазначимо, що проблема відповідальності знайшла своє відображення у філософії (М. Бердяєв, І. Кант, Ж.-П. Сартр та ін.), яка розглядає сутність людини та співвідношення між її свободою і відповідальністю.

Психологи (К. Альбуханова-Славська, І. Бех, О Кононко, М. Савчин) кваліфікують відповідальність як результат інтеграції всіх психічних функцій особистості та об’єктивного сприйняття нею навколишньої дійсності.

Виховання відповідальності в учнів загальноосвітніх закладів знайшло відображення у педагогіці (М. Єрохіна, В. Тернопільська, М. Левківський, О. Сухомлинська, В. Оржехівська та ін.).

Метою статті є розгляд та вирішення проблем виховання відповідальної поведінки у підлітків.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні недостатньо включати підлітків у трудове, політичне і громадське життя, таким чином розширяючи і ускладнюючи їх соціальні зв’язки за умовами, що підліток усвідомлював своє місце у громадському житті. Життя ставить нові завдання, нові умови. Поступово на перший план виходить сама індивідуальна особистість [1, с. 34].

Відповідальність – загальносоціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов’язків, соціальних завдань, норм і цінностей [1, с. 33].

Підлітковий вік (від 14 до 15-17 років) відноситься до критичного періоду психічного розвитку. Зростає самостійність, стають багатогранними і змістовнішими відносини з ровесниками і дорослими, розширюються їх види і форми, тому проблема у визначеному формулюванні потребує теоретичного дослідження та практичної розробки.

Найважливішим психологічним чинником підліткового періоду стає становлення самосвідомості, важливим моментом якого є почуття дорослості. Суб’єктивно дорослість підлітка пов’язана не з копіюванням, а з проявом у нього соціальної відповідальності, як можливості і

© ***О.В. Мусій, 2019***

необхідності відповідати за себе і за справу на рівні дорослої людини.

Сутність відповідальності – це інтегральна якість особистості, в якій об'єктивно втілюються основні вимоги суспільства до поведінки особистості, а суб'єктивно являє собою своєрідний стан свідомості, який знаходить свій прояв у мотивації вчинків та їх оцінці з точки зору інтересів суспільства [1, с. 319].

Рівень вихованості відповідальної поведінки характеризується усвідомленням моральної відповідальності перед суспільством, перед батьками, педагогами, ровесниками і самим собою через внутрішні переконання. Проте формуванню моральних вчинків учнів все ще приділяється недостатньо уваги, що призводить до випадків безвідповідальності в поведінці та породжує важковиховуваність, ізоляцію особистості учня.

Існує кілька чинників, які справляють вплив на формування відповідальності у підлітків: зовнішні і внутрішні. До зовнішніх чинників відносяться вимоги з боку вчителів, батьків, наслідком невиконання яких може бути покарання. До внутрішніх – безпосередня необхідність і розуміння вимог відповідальної поведінки, виконання їх в силу внутрішніх переконань [3, с. 18].

Із власного досвіду знаю, що підлітки групуються навколо неформального лідера, який, за їх уявленнями, є авторитетною особистістю. Тут має місце хибне уявлення про особистість – це той, хто вирізняється із загальної маси студентів, має яскраво виражені якості організатора, найчастіше спрямовані на створення конфлікту між студентами і викладачами. В підлітковому віці також викривляється уявлення про дружбу, солідарність. Особливо це відбивається на навчальному процесі, що проявляється, наприклад, у списуванні, спробі захистити від покарання за негативний вчинок та ін.

Всі перелічені аспекти відносин між підлітками потребують докладнішого вивчення і розробки теоретичних і практичних механізмів впливу на них.

Не можна нехтувати у вихованні відповідальної поведінки підлітків й таким важливим етапом як організація дозвілля підлітків. Тому важливим на сучасному етапі є визначення впливової ролі сучасної індустрії дозвілля у формуванні мотивації відповідальної поведінки підлітків.

Серед студентської молоді сьогодні домінують культурно-споживацький і рекреативний типи дозвілля, які реалізуються у двох особистісних орієнтаціях: розваги, видовища, пов'язані з отриманням інформації (книги, телебачення, радіо, кіно, концерти, театр, музеї тощо) та задоволення потреб спілкування у неформальних групах. Економічні негаразди спричиняють все більшу диференціацію підлітків в її доступі до цінностей культури. Високі ціни перетворюють відвідування концертів, театрів, перегляд кінофільмів і вистав в елітарні форми проведення дозвілля, а результатом стає низький культурний рівень. Із малокультурної людини неможливо виховати особистість з елементами відповідальної поведінки, гідного майбутнього представника нації. Навіть поширення способу проведення дозвілля у інформаційному просторі Інтернету, яке набуло масового характеру і стало впливовим чинником у формуванні особистості, не завжди може мати позитивні наслідки [3].

Найважливішим психологічним чинником підліткового періоду стає становлення самосвідомості, важливим моментом якого є почуття дорослості. Суб'єктивно дорослість підлітка пов'язана не з копіюванням, а з приєднанням підлітком себе до суспільства, з проявом у нього соціальної відповідальності як можливості і необхідності відповідати за себе і за справу на рівні дорослої людини.

У категорії «підлітки – вчителі» найчастіше виникають протиріччя. Вчителі дуже часто використовують авторитарний стиль відносин з учнями, незважаючи на психологічні зміни, що відбулися у самоусвідомленні підлітків, незважаючи на необхідність переоцінки відносин і вимог. Як наслідок, це призводить до погіршення ставлення до навчання взагалі, збільшення критичності відносно школи, а в крайніх випадках – до особистісного конфлікту з вчителями.

Для того, щоб змінити ситуацію необхідно, в першу чергу, враховувати психологічні зміни, які відбуваються в підлітковому віці, по-друге, перейти до дружньо-ділових відносин, коли поряд із вимогами і поданням прикладу власною поведінкою, учням надається можливість висловлювати власну думку, відмінну від думки вчителя, і відповідати за наслідки своїх вчинків перед собою та іншими. Але стосунки категорії «підлітки – вчителі» не є єдиною складовою процесу формування відповідальної поведінки.

Суттєвими є стосунки з ровесниками і батьками, які можна визначити як категорії – «підлітки – підлітки» та «підлітки – батьки».

Категорія «підлітки – підлітки». Спостереження відносин між підлітками під час їхнього перебування в школі показало, що навчальна діяльність в цьому віці втрачає першочергове значення. Більше уваги приділяється відносинам із протилежною статтю. Але тут виникає

конфлікт між бажанням привернути увагу до себе і відсутністю елементарної культури поводження з протилежною статтю. Не володіючи основами цієї культури, підлітки можуть навіть нанести шкоду здоров'ю один одному, наприклад, занадто сильно вдарити чи штовхнути.

Характерним також є об'єднання підлітків в маргінальні групи як в середині класного колективу, так і за його межами. Підлітки групуються навколо неформального лідера, який, за їх уявленнями, є авторитетною особистістю. Тут має місце хибне уявлення про особистість – це той, хто вирізняється із загальної маси учнів, має яскраво виражені якості організатора, найчастіше спрямовані на створення конфлікту між учнями і вчителями. Це актуалізує потребу класного керівника і школи виявити такого лідера з метою залучення його до процесу виховання відповідальної поведінки і безпосереднього впливу через нього на всю групу.

Всі перелічені аспекти відносин між підлітками потребують докладнішого вивчення і розробки теоретичних і практичних механізмів впливу на них.

Категорія «підлітки – батьки». У відносинах із батьками існують також деякі протиріччя в уявленні про відповідальність.

Батьки намагаються до мінімуму обмежити сфери життя і діяльності підлітків, за які вони можуть нести відповідальність, а учні намагаються розширити їх. Уявлення батьків про міру відповідальності в більшості зводяться до того, що їх дитина достатньо доросла, щоб відповідати за свою поведінку вдома, в школі і громадських місцях, за допомогу по господарству, за молодших братів чи сестер, але майже ніхто не говорить про можливість працювати та заробляти гроші (наприклад, під час канікул).

Багато батьків вважають, що незалежно від віку, підлітки є недостатньо дорослими, щоб бути самостійними. З цього виходить, що дитина росте, і в той же час – залишаються несамостійною. До того ж, деякі батьки вважають, що підлітки не несуть ніякої відповідальності, що за їхнє навчання, поведінку відповідають лише батьки. Таке відношення батьків може призвести до виникнення відчуття безвідповідальності дитини за свої вчинки чи спровокувати між батьками, які не визнають право своєї дитини на самостійність, і підлітком, який прагне довести свою здатність відповідати за свої вчинки і поведінку. Досить часто стереотип поведінки в сім'ї переноситься підлітком і на відносини з вчителями і ровесниками.

На наш погляд, не можна нехтувати у вихованні відповідальної поведінки підлітків й таким важливим фактом як організація дозвілля підлітків. Тому важливим на сучасному етапі є визначення впливової ролі сучасної індустрії дозвілля у формуванні мотивації відповідальної поведінки підлітків. З цієї точки зору можливим є формулювання ще однієї категорії «підліток – дозвілля».

Проблема виховання відповідальної поведінки у підлітків – це, насамперед, практична проблема у зв'язку з тим, що на сьогодні завдання виховання відповідальності стає одним із першочергових, гостро відчувається нестача педагогічної літератури, присвяченої цьому питанню. Теоретичні і практичні питання виховання відповідальної поведінки потребують докладного висвітлення. Ті роботи з проблеми, які існують, присвячені лише деяким її сторонам і часто опиняються достатньо важкодоступними саме для тих, кому вони потрібні, – педагогам і організаторам виховної роботи.

Визначення підростаючою людиною свого місця в суспільстві має на увазі прийняття на себе відповідальності перед суспільством і, насамперед, – відповідальності за особистісне формування як людини і громадянина.

Висновки. В практичній роботі з виховання відповідальної поведінки підлітків викладачу необхідно залучати до співпраці не тільки батьків, але й використовувати різноманітні рекреаційні технології сучасної індустрії дозвілля, на яких повинні базуватись спільні зусилля з організації та проведення процесу виховання.

Проблема виховання відповідальної поведінки у підлітків – це, насамперед, практична проблема у зв'язку з тим, що на сьогодні завдання виховання відповідальності стає одним із першочергових, гостро відчувається нестача педагогічної літератури, присвяченої цьому питанню. Теоретичні і практичні питання виховання відповідальної поведінки у підлітків потребують докладного висвітлення. Визначення підростаючою людиною свого місця в суспільстві має на увазі прийняття на себе відповідальності перед суспільством й, насамперед, відповідальності за особистісне формування як людини і громадянина.

Список використаних джерел

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. посібн. для студ. магістратури / С.С. Вітвицька – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.

2. Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002р. № 2984-111 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14 – Назва з екрана.
3. Кухта М. Проблеми студентського колективу, шляхи їх подолання / М. Кухта // Педагогіка – 2001. – №4 – С. 32 – 36.
4. Сухомлинська О.В. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності [Електронний ресурс] / О.В. Сухомлинська – Режим доступу: http://osvita.khpg.org/index.php?id=976002302 – Назва з екрана.
5. Ушинський К.Д. Лекції про виховання / Ушинський К.Д. – К., 1983 – 547 с.

УДК 37:364.4-053.2

Н.І. Ружицька
практичний психолог, спеціаліст вищої категорії
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Жмеринське вище професійне училище»

ЯВИЩЕ БУЛІНГУ ТА КІБЕРБУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація. *У статті розглянуто явище булінгу та кібербулінгу як різновиду цькування в закладах П(ПТ)О, досліджено причини прояву жорстокості та насильства серед учнів училища, проаналізовано результати опитування за темою «Булінг та його прояви серед учнів ЗП(ПТ)О». А також надані рекомендації всім учасникам освітнього процесу із протидії булінгу в освітньому просторі та практичні поради з виявлення та нейтралізації негативного впливу булінгу та кібербулінгу на учнів училища.*
Ключові слова: *насильство, булінг, кібербулінг, відповідальність.*

N.I. RUSZITSKA THE PURCHASE OF BULLING AND CYBERBULLING IN THE EDUCATIONAL SPACE AS A SOCIAL-PSYCHOLOGICAL PROBLEM

Abstract. *The article deals with the phenomenon of bullying and cyberbullying as a form of persecution in P(F)O facilities, investigates the causes of manifestation of violence and violence among students of the school, analyzes the results of the survey on the topic of «Bulling and its manifestations among students of FF(F)O». We also provide guidance to all participants in the educational process on countering bullying in the educational space, as well as practical advice on identifying and counteracting the negative impact of bullying and cyberbullying on school students.*
Key words: *violence, bullying, cyberbullying, responsibility.*

Вступ. Протягом багатьох років привертає увагу проблема насильства та агресії серед підлітків. Особливого розповсюдження набувають прояви систематичної, довготривалої агресії одних учнів по відношенню до інших, коли в ситуацію прояву агресії поступово «включається» весь учнівський колектив (клас, група). Британські вчені дали цьому явищу визначення «булінг». Сьогодні також стрімко набирає обертів кібербулінг як різновид булінгу. Наразі Інтернет є досить поширеним явищем у сучасному світі. Як відомо, діти «живуть» в соціальних мережах часто активніше і яскравіше, ніж в реальності. А це може нести в собі певні небезпеки, про які дорослий може і не підозрювати.

Проблема полягає в тому, що булінг як соціальне явище набуває дедалі більшої гостроти, форми цькування проявляються з максимальною жорстокістю. Ситуація із поширенням булінгу та кібербулінгу призводить до низки педагогічних (шкільна дезадаптація, академічна неуспішність), психологічних (психологічні розлади, закріплення в свідомості негативних уявлень про себе, зниження самооцінки, порушення соціалізації), медичних (травматизація) наслідків. Найчастіше цькування призводить до психічних розладів дитини, зокрема і до самогубств.

Таким чином, явище боулінгу – соціально-психологічна проблема, яка є дуже актуальною, однак ще й досі не вивчена. Тому в наш час існує велика потреба в необхідності ретельного вивчення й розробки профілактичних заходів, спрямованих на її вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші публікації на тему шкільного приниження з'явилися ще в 1905р. Дослідженням проблеми булінгу займалися переважно зарубіжні науковці, серед яких варто відмітити скандинавських вчених (Д. Ольвеуса, Е. Ролланда, П. Хайнеманна) та британських дослідників (Д. Лейна, В. Ортона, Д. Таттума).

Перші дослідження прояву систематичної та довготривалої агресії серед учнівської молоді провели скандинавські вчені у 1970-х роках. Норвезький учений Д. Ольвеус охарактеризував явище булінгу в шкільному колективі як ситуацію, в якій учень неодноразово, тривалий час стає об'єктом негативних дій та нападів з боку одного учня чи кількох учнів. Явище булінгу носить

© ***Н.І. Ружицька, 2019***

колективний характер та засноване на соціальних стосунках у групі. На думку Д. Ольвеуса, булінг включає три важливі компоненти: булінг є агресивною поведінкою, що включає в себе небажані, негативні дії; булінг є явищем довготривалим та систематичним; булінг характеризується нерівністю влади або сили [6, с. 19].

У США особливу увагу до булінгу почали виявляти на початку 90-х років XX ст. В Україні проблема булінгу лише починає вивчатися. Заслуговують на увагу праці О. Барліт, А. Барліт, О. Глазман, А. Король, Л. Лушпай та інших. Вітчизняні дослідження, як правило, здійснюються у напрямі педагогіки й психології та ґрунтуються на закордонних розробках теорії булінгу.

Дослідники виокремлюють також поняття «мобінг». Якщо всі проти одного – це мобінг. Різниця між булінгом і мобінгом полягає в наступному: мобінг – це коли натовп нападає на одну людину, а булінг – це коли одна людина (хуліган, булер) або декілька людей погрожують і залякують іншого.

Так як дана проблематика досліджувалась переважно західними науковцями, то у вітчизняних джерелах ще недостатньо запропонованих форм і методів профілактики та корекції цього явища.

Мета статті. Дослідити причини та психологічні особливості прояву булінгу як соціального явища серед учнів закладів П(ПТ)О, надати методичні рекомендації для учнів, батьків, педпрацівників із протидії насильству в навчальному закладі та практичні поради щодо виявлення і нейтралізації негативного впливу булінгу та кібербулінгу на дітей.

Виклад основного матеріалу. За даними різних досліджень, майже кожен третій учень в Україні так чи інакше зазнавав булінґу в школі, потерпав від принижень і насміхань: 10% – регулярно (раз у тиждень і частіше); 55% – частково піддаються знущанню зі сторони однокласників; 26% батьків вважають своїх дітей жертвами булінґу.

Термін «булінг» походить від англійського дієслова to bully – задиратися, знущатися, примушувати погрозами, а також англійського іменника a bully – хуліган, забіяка. Це тривалий процес свідомого жорстокого ставлення, агресивної поведінки з метою заподіяти шкоду, викликати страх, тривогу або ж створити негативне середовище для людини.

Розрізняють такі основні види булінгу – фізичний, психологічний, кібер.

Фізичний – агресивне фізичне залякування, яке полягає в багаторазово повторюваних ударах, стусанах, підніжках, блокуванні, поштовхах і дотиках небажаним і неналежним чином.

Психологічний, у якому виокремлюють:

– вербальний – залякування чи глузування за допомогою слів, яке включає в себе постійні образи, погрози й зневажливі коментарі (про зовнішній вигляд, релігію, етнічну приналежність, інвалідність, особливості стилю одягу, поведінки), погрози зашкодити;

– соціальний – булінг стосунків, який є феноменом соціального вигнання, коли окремих дітей однолітки не визнають або ігнорують – тактика ізоляції, бойкоту (не допускають до ігор, вечірок); ці діти стають жертвами чуток чи інших форм публічного приниження й осоромлення.

Кібербулінг, кібермобінг – залякування у кіберпросторі (онлайн-комунікаціях) полягає в звинуваченні когось із використанням образливих слів, поширення брехні та неправдивих чуток, неприємної інформації через електронну пошту, онлайн-пости в соціальних мережах, виключення когось із онлайн-груп. Будь-які форми віртуальної агресії мають за мету дошкулити, нашкодити чи принизити людину дистанційно, без фізичного насильства (на відміну від булінгу).

Жертви булінґу переживають важкі емоції – почуття приниження і сором, страх, розпач і злість. Булінґ вкрай негативно впливає на соціалізацію жертви, спричиняючи:

- неадекватне сприймання себе – занижену самооцінку, комплекс неповноцінності, беззахисність;
- негативне сприймання однолітків – відсторонення від спілкування, самотність, часті прогули у школі;
- неадекватне сприймання реальності – підвищену тривожність, різноманітні фобії, неврози;
- девіантну поведінку – схильність до правопорушень, суїцидальні наміри, формування алкогольної, тютюнової чи наркотичної залежності.

Статистика свідчить, що 70% знущань відбуваються словесно, фізичне насильство найбільш помітне, однак становить менше третини випадків булінґу. Найскладніше зовні помітити соціальне знущання, а кібернасильству досить важко протистояти в світі інноваційних технологій.

За даними дослідження, проведеного дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) у 2018 році, серед 10-17-річних українців кожен п’ятий підліток визнає себе жертвою онлайн-знущань. На жаль, така форма цькування набирає все більших обертів. Часто діти не розуміють, як можуть захиститися від кібербулінгу. Більш того, батьки самі часто не розуміють, як себе поводити і яким чином

захистити дитину. А якщо врахувати швидкість поширення негативу в Інтернеті, декому може здатися, що з проблемою нереально впоратися.

Зважаючи на різні дослідження та дані статистики, серед учнів Жмеринського ВПУ також було проведено опитування «Булінг та його прояви серед учнів ЗП(ПТ)О», з метою дослідження ситуації в межах навчального закладу та аналізу рівня обізнаності здобувачів освіти з проблеми булінгу та його різновиду – кібербулінгу. Для цього було опитано 82 учні училища. З них 32 учні 1-го курсу, 18 учнів 2-го курсу та 32 учні 3-го курсу. За гендерною ознакою: 42 респонденти чоловічої статі, 40 – жіночої статі. За віком опитувані розподілилися так: 15-ти років – 26 учнів;16-ти років – 22 учні; 17-ти років – 30 учнів; 18-ти років – 4 учні.

Результати опитування виявили, що проблема насильства в закладі освіти має місце. Прояви насильства серед учнів училища помічали 17 опитуваних, з них: 9 учнів помічали прояви фізичного насильства, 18 учнів помічали прояви психологічного насильства. Про булінг знають 98% опитуваних, 2% – не визначилися з відповіддю. А от про кібербулінг не чули або ж не змогли дати визначення 39% респондентів. 12% опитуваних відповіли, що неодноразово зазнавали вербального булінгу з боку інших учнів, 8% респондентів відповіли, що їм доводилося інколи бути жертвою булінгу і в такому випадку вони зверталися до батьків (4 випадки, до друзів – 2 випадки, до психолога – 1 випадок). 34% опитуваних зазначили, що їм доводилося бути свідками булінгу по відношенню до інших учнів. Про те, що були жертвою онлайн-знущань зізналися 29% опитаних, а це приблизно кожен третій учень.

На їх думку, у випадку кібербулінгу потрібно заблокувати користувача, не звертати уваги, не відповідати на повідомлення, звернутися до правоохоронних органів, в центр надання правової допомоги. Якщо явище булінгу проявляється в межах навчального закладу, то в першу чергу потрібно звернутися до класного керівника, майстра в/н, практичного психолога, соціального педагога. Про це знають майже всі опитувані (91,5%).

На думку респондентів, жертвами булінгу стають діти через свій зовнішній вигляд (15,8 %), фізичні обмеження та вади (7,3%), соціальний та матеріальний статус (10,9%), релігію (1,2%), національність (2,4%), іншу думку та вподобання (2,4%), а також через свою поведінку (20,7%), самопровокування агресії (1,2%), занижену самооцінку (1,2%), слабохарактерність (1,2%). Дівчатка вважають, що дітей цькують із-за заздрощів (21,9% опитаних дівчаток). Насильство серед дітей в закладі освіти, на думку опитуваних, виникає через відсутність гарного виховання, непорозуміння між учнями, образи, сварки, агресивність, вплив компанії та шкідливих звичок, вплив ЗМІ. Часто учні практикують насильство як спосіб проявити себе, змусити інших поважати себе. Щодо запитання «До чого може призвести булінг?» – 65,8% опитуваних не визначилися з відповіддю. З адміністративною відповідальністю за вчинення булінгу ознайомлені 79,2% учнів, про що вони зазначили у своїх відповідях.

Переважна більшість респондентів вважають, що до зниження кількості правопорушень призведуть більш суворе покарання правопорушників, надання інформації про юридичні наслідки скоєння злочинів учнями, регулярне відвідування представником поліції закладу освіти та посилення відповідальності батьків за виховання дітей. Опитувані вважають, що для запобігання проявам булінгу в учнівському середовищі педпрацівникам потрібно більше проводити профілактичних та роз'яснювальних бесід із даної тематики, навчати учнів толерантності, безконфліктному спілкуванню, вмінню знаходити спільну мову та вирішувати конфлікти мирним шляхом.

Отже, можна зробити висновок, що проблема насильства та булінгу залишається дуже актуальною в учнівському середовищі. Учні обізнані з проблемою, але не всі усвідомлюють причини та наслідки булінгу, не розуміють загроз, які таїть в собі дане явище.

Тому, з метою профілактики насильства, потрібно постійно проводити роз'яснювальну роботу з учнями, їхніми батьками та педпрацівниками; мати та знати чіткі інструкції, як діяти у випадку булінгу та кібербулінгу; постійно запрошувати на зустрічі з учнями представників правоохоронних органів та юстиції; мотивувати учнів звертатися за допомогою не тільки до батьків та друзів, але й до спеціалістів, які нададуть кваліфіковану допомогу (юридичну, психологічну) у випадку, коли дитина стала жертвою булінгу чи піддається постійному цькуванню з боку іншої дитини чи групи дітей.

Не менш важливим завданням психологічної служби та педагогічного колективу є проведення постійної цілеспрямованої роботи з формування колективу навчальних груп, попередження дезадаптації новоприбулих учнів, створення комфортних умов навчання, формування сприятливого психологічного клімату та емоційної атмосфери освітнього простору, в якому

перебувають учні. Дуже важливо створювати для кожного учня ситуацію успіху, формувати адекватну самооцінку, почуття самоцінності, вчити розуміти свої емоції та керувати ними, формувати почуття емпатії. Адже, як сказав американський письменник і журналіст Даніель Пінк: «Емпатія означає взутись у взуття іншого, відчути його серцем, подивитися його очима».

Не менш важливим є питання миробудування, навчання учнів вирішувати конфлікти за допомогою медіації, формування навиків безконфліктного спілкування з використанням «Я – повідомлень» тощо. Дуже ефективною є техніка Кола, під час проведення якого учні мають змогу відверто поспілкуватися, обговорити проблему, яка їх турбує, вирішити назрілий конфлікт, бути почутими та почути інших.

Досліджуючи проблему булінгу, треба також наголосити на необхідності навчати учнів правильно реагувати на цькування та вміти впоратися з ситуацією самостійно. Дуже важливо, щоб дитина усвідомила те, що ніхто не має права порушувати її особистий простір, ображати або висміювати. Якщо учень зараз навчиться відстоювати свою честь і гідність, захищати свої інтереси та зупиняти негативні прояви цькування за допомогою соціально прийнятних форм поведінки (словесних повідомлень, звернення за допомогою до відповідальних дорослих), то в майбутньому він зможе захистити себе та інших.

Варто зазначити, що більшість дітей не повідомляє дорослим про пережите насильство через різні причини. Тому працівники закладу освіти та батьки учнів мають бути спостережливими, щоб виявити тих учнів, які перебувають у стані стресу, можливо, викликаного конфліктами й насильством. Від уважного ставлення дорослих і їхньої реакції на симптоми неблагополуччя в поведінці та настрої дітей залежить, чи буде допомога своєчасною. Для цього стануть у пригоді практичні поради щодо виявлення та нейтралізації негативного впливу булінгу та кібербулінгу на особистість учня.

Стоп, булінг!
Пам'ятка для учнів

Ігноруйте кривдника. Якщо є можливість, намагайтесь уникнути сварки, зробіть вигляд, що вам байдуже, і йдіть геть. Така поведінка не говорить про боягузтво, адже навпаки, іноді зробити це набагато складніше, ніж дати волю емоціям.

Якщо ситуація не дозволяє вам піти, зберігаючи самовладання, використайте гумор. Цим ви можете спантеличити кривдника/кривдників, відволікти його/їх від наміру дошкулити вам.

Стримуйте гнів і злість. Адже це – саме те, чого домагається кривдник. Говоріть спокійно і впевнено, покажіть силу духу.

Не вступайте в бійку. Кривдник тільки і чекає приводу, щоб застосувати силу. Чим агресивніше ви реагуєте, тим більше шансів опинитися в загрозливій для вашої безпеки і здоров'я ситуації.

Не соромтеся обговорювати такі загрозливі ситуації з людьми, яким ви довіряєте. Це допоможе вибудувати правильну лінію поведінки і припинити насилля.

Моя дитина є жертвою булінгу! Що робити?
Пам'ятка для батьків

Багато учнів соромляться розповідати дорослим, що вони є жертвами булінґу. Але якщо дитина все-таки підтвердила в розмові, що вона стала жертвою булінгу, то скажіть дитині:

- Я тобі вірю (це допоможе дитині зрозуміти, що Ви цілковито на її боці).
- Мені шкода, що з тобою це сталося (це допоможе дитині зрозуміти, що Ви переживаєте за неї і співчуваєте їй).
- Це не твоя провина (це допоможе дитині зрозуміти, що її не звинувачують у тому, що сталося).
- Таке може трапитись із кожним (це допоможе дитині зрозуміти, що вона не самотня: багатьом її одноліткам доводиться переживати залякування та агресію в той чи інший момент свого життя).
- Добре, що ти сказав мені про це (це допоможе дитині зрозуміти, що вона правильно вчинила, звернувшись за допомогою).
- Я люблю тебе і намагатимусь зробити так, щоб тобі більше не загрожувала небезпека (це допоможе дитині з надією подивитись у майбутнє та відчути захист).

Якщо Ваша дитина стала жертвою булінгу…
Алгоритм дій

- Не залишайте цю ситуацію без уваги!

- Вислухайте свою дитину і запевніть її, що вона має право бути у безпеці.
- Докладно з'ясуйте факти. Занотуйте, що і коли трапилося.
- Допоможіть вашій дитині зрозуміти, що є різниця між «донести», «пліткувати» чи «розповісти» і – доповісти. Щоб доповісти, потрібна сміливість. Доповідають не для того, щоб створити проблеми для іншого учня, а для того, щоб захистити всіх учнів.
- Домовтеся про зустріч для бесіди з учителем вашої дитини, іншим вчителем, якому ваша дитина довіряє, або директором, заступником директора, практичним психологом, соціальним педагогом училища.
- Хоча це й важко, намагайтеся зберігати спокій, щоб ви могли підтримати вашу дитину і запланувати разом із нею порядок дій.
- Дотримуйтеся свого плану. Слідкуйте за поведінкою вашої дитини. Якщо ваші зустрічі з персоналом училища не допомогли зупинити булінг, прийдіть до училища ще раз і поговоріть з заступником директора з виховної роботи. Виконуйте ті кроки, що були узгоджені на зустрічі.
- Поговоріть з інструктором або тренером, якщо булінг має місце під час позанавчальної діяльності чи спортивних заходів.
- Зверніться до поліції, якщо булінг містить кримінальну поведінку, таку як напад із сексуальною метою або застосування зброї, або якщо загроза безпеці вашої дитини знаходиться у самій громаді, а не в закладі освіти.

Що робити, якщо ваша дитина стала жертвою кібербулінгу

Пам'ятка для батьків

Якщо ви побачили фото, відео, коментарі, дописи, які принижують гідність вашої дитини, слід спокійно та поступово зробити наступні кроки:

- Поговоріть із дитиною. Скажіть, що ви не звинувачуєте її в тому, що відео потрапило до мережі. Формуванню культури користування кіберпростором слід приділяти багато уваги, але не в кризовій ситуації.
- Запевніть дитину, що вона може вам довіритись і показати всі образливі матеріали, як би соромно їй не було. Часто такий контент – інтимного характеру, через що дитині важко про це говорити.
- Підкресліть, що зараз вас цікавить не їхній вміст, а те, як видалити матеріали з мережі. Напишіть листа в сервіс технічної підтримки соціальних мереж про те, що контент (вкажіть посилання) принижує дитину, і ви вимагаєте його вилучити.
- Покажіть дитині, що ви на її боці у цій складній ситуації.
- Пояснюйте дитині правила безпечного користування соціальними мережами.

Як боротися з кібербулінгом?

Пам'ятка для батьків та дітей

1. Першочерговим є навчання грамотної поведінки користування мережею. Батькам варто слідкувати за тим, що у своєму профілі вказують та публікують діти. Обов'язково потрібно провести з цього приводу бесіду, щоб знизити ризик виникнення кібербулінгу.
2. За наявності факту погроз, переслідувань, шантажу та в інших випадках потрібно зберегти сторінку з даними повідомленнями або матеріалами. Найкраще зробити скріншот або роздрукувати, щоб залишилися докази, оскільки агресор може потім усі дані видалити.
3. Оптимально ігнорувати поодинокі негативні акти, особливо від незнайомих. Агресор припинить цькування, побачивши, що жертва не реагує.
4. У разі тривалих нападок можна заблокувати акаунт, з якого відбувається булінг. Таке переривання спілкування може допомогти уникнути продовження кібербулінгу, але марно, якщо використовується поширення відео або фотографій через інші сервіси обміну такими даними, наприклад, YouTube. У цих випадках можна звернутися до адміністрації сайту, провідних групи або чату, в залежності від платформи розміщення компрометуючої інформації.
5. Якщо ситуація пов'язана з насильством в Інтернеті щодо дитини, то необхідно дізнатися інформацію про кривдника, історію їхніх взаємин, з'ясувати, чи існує домовленість про зустріч в реальному житті і чи траплялися подібні зустрічі раніше, дізнатися, що відомо кривдникові про дитину (реальне ім'я, прізвище, адреса, телефон, номер школи тощо). Запропонуйте свою допомогу – обговоріть, як можна знешкодити, заблокувати агресора.
6. Якщо кібераґресія має серйозний характер і є ризик для здоров'я дитини, то можуть бути підстави для залучення правоохоронних органів.

Пам'ятайте, кібербулінгу можна протистояти. Головна зброя – це довірливі стосунки батьків та дітей !

Рекомендації педпрацівникам

Вирішальна роль у боротьбі з булінгом в закладі освіти належить педпрацівникам. Але впоратися з цією проблемою вони можуть лише в тісній взаємодії з батьками учнів, представниками служб у справах дітей, працівниками правоохоронних органів, інших правозахисних та громадських організацій.

Для успішної боротьби з насильством в закладі освіти, потрібно створити безпечний простір:

- прийти до єдиної думки, що насильство, цькування, дискримінація за будь-якою ознакою, сексуальні домагання, і нетерпимість в освітньому просторі є неприйнятними;
- спільно з учнями мають бути вироблені правила поведінки, які повинні бути складені в позитивному ключі «як треба», а не як «не треба» поводитись та бути зрозумілими, точними і короткими;
- дисциплінарні заходи повинні мати виховний, а не каральний характер;
- осуд, зауваження, догана мають бути спрямовані на вчинок учня і його можливі наслідки, а не на особистість порушника правил;
- жоден випадок насильства або цькування і жодну скаргу не можна залишати без уваги: учням важливо пояснити, що будь-які насильницькі дії, образливі слова є неприпустимими;
- учням треба пояснити, що навіть пасивне спостереження за знущаннями і бійкою надихає кривдника продовжувати свої дії і що свідки події повинні захистити жертву насильства та, за необхідності, покликати на допомогу дорослих;
- необхідно запровадити механізми повідомлення про випадки насильства, які повинні забезпечувати учням підтримку і конфіденційність, бути тактовними;
- для успішного попередження та протидії насильству необхідно проводити заняття з навчання навичкам ефективного спілкування та мирного розв'язання конфліктів, розвитку почуття емпатії тощо.

Пам'ятайте! Навіть поодинокий випадок булінгу залишає глибокий емоційний слід в душі дитини!

Висновки. Отже, булінг в учнівському середовищі за своєю природою є складним соціально-психологічним явищем та розвивається в ситуації ворожості, агресії, конфліктності, страху. Серед учнівської молоді булінг може проявлятися в таких формах: фізичній, психологічній та кіберагресії. Жертвою в ситуації булінгу може стати учень, який відрізняється від інших за будь-яким критерієм, на думку членів колективу.

Для попередження та подолання явища булінгу в освітньому просторі потрібно профілактичну роботу спрямувати на формування ідеї толерантності, культури миру в сім'ї та закладі освіти, формування психологічної, соціальної, комунікативної компетентності учнів, батьків, вчителів; навчання дітей захисту своїх прав; формування в працівників закладу освіти умінь та навиків розпізнавати і виявляти випадки насильства серед дітей, прояви булінгу та кібербулінгу; надання інформації про адміністративну та кримінальну відповідальність за скоєння актів різних видів насильства.

Таким чином, профілактична робота з попередження насильства в сучасному освітньому просторі – це спільна відповідальність всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Воронцова Т.В. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа) [Електронний ресурс] / Т.В. Воронцова, В.С. Пономаренко та ін. – К.: Алатон, 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/drive/folders/0Bzt9FAqrO9WcLXZwZVlJaFBCS3c. - Назва з екрану.

2. Глобальне опитування про булінг [Електронний ресурс] // ЮНІСЕФ – Режим доступу до ресурсу: http://www.unicef.org/ukraine/ukr/infographicbullying-upd.pdf - Назва з екрану.

3. Найдьонова Л.А. Кібербулінг або агресія в інтернеті: способи розпізнання і захист дитини / Л. А. Найдьонова // Методичні рекомендації – К., 2014.-80 с.

4. Стельмах С. Булінг у школі та його наслідки / С. Стельмах // Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць / [За заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Вип LVI. – Слов'янськ: СДПУ, 2011. – С. 431-440.

5. Як допомогти дитині, яка стала жертвою кібербулінгу [Електронний ресурс] // ЮНІСЕФ – Режим доступу до ресурсу: https://www.stopbullying.com.ua/uploads/material/file_uk/4/03.pdf – Назва з екрана.

6. Olweus D. Bullying at school: tackling the problem (2001) / D. Olweus // Research Centre for Health Promotion, University of Bergen.

УДК 392.5(477.43/.44)

Е.Ф. Цвєткова
викладач спеціальних дисциплін вищої категорії
Державний навчальний заклад «Професійний ліцей сфери послуг м.Хмільник»
Могилів-Подільська філія

ОСОБЛИВОСТІ ВЕСІЛЬНОГО ОБРЯДУ НА ПОДІЛЛІ

Анотація. *У статті наводиться аналіз визначальних обрядів подільського весілля.*
Ключові слова: *обряд,весільна обрядовість, звичай,вінчання.*

E.F. TSVYETKOVA FEATURES OF BRIDAL RITE NA PODILLI
Abstract. *The article provides an analysis of the defining rituals of Podil wedding.*
Key words: *ceremony, wedding ceremony, custom, wedding.*

Вступ. Кожна нація, кожен народ має свої звичаї, обряди, що виробилися протягом багатьох століть і освячені віками. Народні звичаї охоплюють усі ділянки громадського, родинного і суспільного життя. Обряд весілля є важливим складником національної культури. У ньому відбито світогляд, мораль, поетичні уявлення і багатство фантазії народу. Це урочистий момент не тільки в житті двох молодих люблячих сердець, а й двох родин. Чим міцнішою буде родина, тим міцнішою буде й держава.

Створенню сім'ї українці завжди надавали великого значення, тому що сім'я уособлює в собі пошанування двох найбільших людських чеснот – любов й прагнення продовження роду. Скільки світлих сподівань, радісних очікувань пов'язано з весільним днем. Тож не дивно, що люди завжди прагнули зробити усе можливе, аби запам'ятався він на усе подальше життя.

Відповідно до цього й формувалася весільна обрядовість, що являє собою справжню урочисту драму, яка супроводжується музикою, співами, танцями, іграми, жартами, набуваючи характеру народного свята. Це одне з тих явищ національної культури, що найбільшою мірою зберегло колорит світоглядних уявлень, етнічних норм, народної моралі та звичаєвого права, що формувалися протягом багатьох століть.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження весільних звичаїв, обрядів, вірувань, виявляючи цікаві пережитки далекої старовини, провокують виникнення ряду суперечливих поглядів щодо їх первісної сутності. Відтак, ці питання постійно перебувають у полі зору дослідників. До них звертались Микола Костомаров, Олександр Потебня, Микола Сумцов, Василь Охримович, Христофор Ящуржинський, Хведір Вовк, Михайло Грушевський, у другій пол. XX ст. – Галина Сухобрус, Микола Кравець, Марія Шубравська, Назар Здоровега, Олександр Правдюк, Валентина Борисенко.

Мета статті. Показати складові, етапи, локальні назви, значення передвесільної обрядовості.

Виклад основного матеріалу. Одруження – важлива, урочиста і хвилююча подія, в якій закладено космічний зміст життя людини, ідея оновлення і продовження роду. У назві «весілля» звучать мелодії щастя, радості. Весільні обряди – це закріплені традиціями суспільні звичаї і врочистості, що супроводжують і знаменують одруження, народження нової сім'ї.

Хочемо розширити знання про весільні пісні, вивчення й ознайомлення учнів з основними елементами передвесільної обрядовості, висвітлити локальні відмінності регіону від інших районів. Як автори ми ставили перед собою завдання показати складові, етапи, локальні назви, значення передвесільної обрядовості. Ніхто не досліджував саме цю обрядовість у цьому регіоні, тому у даній статті ми спробуємо розкрити всі її етапи.

Під впливом етносоціальних процесів відбулися скорочення та модифікація окремих обрядових дійств весілля. І все ж у його основі й тепер залишаються традиційні елементи з досить чітко визначеною регіональною подільською специфікою. Ми в цьому переконалися, зробивши власне дослідження весільного обряду в селі Борщівці Могилів-Подільського району Вінницької області.

Це село захоплює не лише своєю мальовничою природою, а й щирими, добрими і мудрими людьми, які пам'ятають, бережуть народні звичаї та обряди й передають їх у спадок молодому поколінню.

Побувавши на весіллі, здається, що ти поринаєш далеко в минуле і не хочеться виходити ні на мить із нього. Ми ніколи не бачили такої кількості найрізноманітніших обрядів і не чули стільки весільних пісень, що різняться своїм змістом та цікавими мелодіями.

Найповнішим і найцікавішим у весільному обряді, є плетіння вінків, запрошення на весілля, гільце.

© ***Е.Ф. Цвєткова, 2019***

У п'ятницю «прибиральницю» наречена і наречений запрошували з калачем, якого випікала їхня хрещена мати, дружок і дружбів. У них брали найрідніших братів і сестер. Дівчата приходили додому до нареченої для плетіння весільних вінків та батогів. Для цього обряду наречена із старшою дружкою брали у білу полотняну хустку весільний калач, йшли до найповажнішої господині на селі, яка жила довгі роки в злагоді та достатку зі своїм чоловіком, рвати весільний барвінок. Господиня брала ніж, освячений на Великдень, йшли в сад, клали весільний калач на барвінок і через дірку в калачі різали його.

У знак подяки за барвінок залишали господині калач і запрошували на весілля. Повернувшись додому, де на них чекали дружки (світилки), приступали до плетіння вінків. Дозвіл на плетіння вінків просила старша дружка у старости. Дівчина плела вінок із різноманітних квітів, а саме: чорнобривців, м'яти, рути та барвінку. Вічнозелений барвінок мав символізувати вічність кохання та шлюбу. А дружки плели весільні батоги. Весільний батіг – це коли дружки брали барвінок і вплітали його в довгу стрічку, в кого він вийде довший – та перша заміж вийде. Ці батоги повинна вплітати дружка у вінок, який одягали нареченій у суботу, коли вона йшла запрошувати гостей. Після того, як вінки сплетено, староста просить батьків нареченої благословити їх на запросини [1].

Рис. 1 Вбирання молодої

У суботу молоду наряджали у сорочку з домотканого полотна, широку спідницю з візерунками внизу, до якої були пришиті стрічки. На голові весільний вінок із різнокольоровими стрічками (див. рис. 1).

Після того, як наречена просила благословення у своїх батьків, разом із дружками, яких повинно бути парне число, – запрошувала на весілля. Виряджаючи, мати кропила молоду свяченою водою й обсипала житом, жінки при цьому співали:

Мама Ганнусю родила,
Зорею обгородила,
Місяцем підперезала,
На село виряджала.
Молода разом із дружками обходила оселі і промовляла:
Просять мати, просять батько, і я прошу:
Приходьте на хліб, на сіль, до мене на весілля.
Цього дня просив на весілля і наречений.

У суботу ввечері молодий і молода приносили короваї, які пеклися в оселі хрещених батьків. Після цього молодята йшли на уклін до батьків: молода – до молодого, молодий – до молодої просити на весілля. І це треба було зробити так, щоб в дорозі вони не зустрілися, і в хаті не застали один одного. Мати і батько зустрічали хлібом-сіллю своїх дітей.

Запросивши гостей, молоді повертались додому, де їх чекала ще одна весільна церемонія – вони повинні були вити (збирати) гільце (вільце). Воно робилося з сосни, при цьому дотримувались традиції, щоб деревце мало непарну кількість гіллячок. Гільце шукали і вирубували хлопці – бояри. Церемонія виття гільця відбувалась дуже урочисто.

Дозволу вити гільце у старости просила старша дружка. Одержавши благословення, починали вити гільце, оздоблюючи його квітами, стрічками, колосками жита, васильком, паперовими квітками, пучечками ягід калини. Усе це перев'язували і перемотували червоними стрічками. Гільце символізує незайманість, красу та молодість. Застромлене в хліб чи калач, воно стояло на

столі все весілля, його ще використовували при різних ритуальних походах. Існує ще один звичай, коли дружки прикрашали гільце, молода не брала в цьому участі.

Опісля молода частувала дівчат, обов'язково борщем і кашею. Дівич-вечір був кульмінацією передшлюбних дійств, так би мовити,відокремленням наречених від несімейної групи молоді, і починався завершальний цикл обряду, що включав зближення двох родин [2].

Різні весільні пісні покликані прославляти молодих та їх батьків, відображати думки та настрої учасників весільної драми або ж описувати основних дійових осіб та їхні дії. Так, у весільних піснях ідеться і про свах, і про дружок, про кухарку, світилок, бояр і боярок, старост і дружб. Співають весільних пісень тільки жінки. Чоловіки ж беруть участь лише у найдраматичніших епізодах обряду – під час нападу бояр, викупу нареченої. Можна сказати, що всі весільні пісні становлять одне велике драматичне дійство, але кожна з них може бути й самостійною малою п'єсою.

Весільні пісні

На день добрий тому,
Хто є в цьому дому,
Старому і малому,
Ще й Богові святому.
Як в городі- квіти (2 рази),
Вклоняються діти
Отцьови й матіночці,
Всій своїй родиноньці (2 рази)
І найменшій дитиночці.
***
Ой хмарно, мрачно на двору.
Стелися, хмелю, по столу,
Широкий лист, дрібне насіння(2) –
Починаємо весілля(2).

Для виття гільця

Ой у морі, морі бубни б`ють,
А в нашому домі гільце в`ють,
Гільце-деревце, соснина,
Від верха до споду калина.

Для кухарки

Під столом ведмідь лежить,
Догори лапки держить.
Хоче кухарку з`їсти,
Бо не дає нам їсти.
Голубчики не закручені,
Відей вони не помащені.
На припічку у куточку
Стоїть сало у горняточку,
Як нас допустили,
То ми би їх помастили.

Коли ідуть від шлюбу

Розвилася верба від верха до спода:
На верху маківочка,
Виглядає матіночка –
Десьмого дитяти
Від шлюбу не видати.
Чогось наші ворітечка не скриплять –
Відей наші матіночка долі сплять.
Не сплять вони, не сплять, вони чують,
Вони для нас обідати готують.

Лети, лети, зозулечко,
Та й поперед нас, та й дай знати
Матіночці, ще хутче за нас.
Мілка капуста, мілка,
Сікла та Ганна-дівка.

Сікла, висікувала,
Гостей сподівала,
Гостей, госточок, від Івана старосточок.
Відчиніть, мати, ліску (хвіртка),
Ведемо вам невістку,
Червону, як калину,
Хорошу, як малину [3].

Висновки. Народ існує, поки існує його мова, звичаї та традиції – те особливе, що вирізняє його серед інших народів. В усіх народів світу існує повір'я, що той, хто, забув звичаї своїх батьків – крається людьми й Богом. Зроду-віку існував тісний взаємозв'язок: батьки передавали у спадок своїм дітям навички до праці й поведінки та добру пам'ять про себе; діти ж зобов'язані були дотримуватись і розвивати родовідні звичаї. Кожна родина має дотримуватися заповітів батьків і дідів: ґрунтовно знати рідну мову, вивчати історію народу й родоводу, жити за принципами народної моралі.

Українські звичаї, традиції, обряди – це втілені в рухи й слова світовідчуття, світосприймання та взаємин між людиною та природою, між людиною і людиною. Це найдорожчий скарб, який допоміг вижити нашій нації, зберегтися у віках, розвиватися та вдосконалюватися, наше завдання їх дослідити та ознайомити наступне покоління з традиціями наших предків.

Список використаних джерел

1. Польові записи Мельник О. 2016 р. у с. Борщівці Могилів-Подільського р-н., Вінницької обл.
2. Інтерв'ю з Гоцуляк Г., (1945 р.н.), с. Озаренці, Могилів-Подільського р-н., Вінницькоїобл. 2015р. – особистий архів автора.
3. Польові записи Будяк М. 2016 р. у с. Борщівці Могилів-Подільського р-н.,Вінницької обл. (Весільні пісні).

УДК 377.3:172.15

Я.В. Цимбал
майстер виробничого навчання другої категорії чотирнадцятого тарифного розряду
Державний навчальний заклад «Жмеринське вище професійне училище»

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. *У статті розглянуто ефективну організацію процесу патріотичного виховання в ЗП(ПТ)О, від чого залежатиме формування особистості патріота, для якого характерні такі якості як: відповідальність, соціальна активність, самостійність, відданість своїй Батьківщині, готовність до саморозвитку та самовдосконалення, дотримання законів, готовність стати на захист своєї країни та працювати на її благо тощо.*

Ключові слова: *патріотичне виховання, формування національної свідомості, громадянська позиція.*

YA.V. CYMBAL NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF PUPILS OF PROFESSIONAL (PROFESSIONAL-TECHNICAL) EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. *The article deals with the effective organization of the process of patriotic education in ZP(PT)O, which will depend on the formation of the patriot's personality, characterized by such qualities as: responsibility, social activity, independence, commitment to his homeland, readiness for self-development and self-improvement, compliance stand up for your country and work for its good and more.*

Key words: *patriotic education, formation of national consciousness, civic position.*

Вступ. Проблемою сьогодення на державному рівні є виховання у молоді активної громадянської позиції, почуття патріотизму, любові до Батьківщини, загальнолюдських духовних цінностей.

Основним напрямком патріотичного виховання є формування національної свідомості учнів, любов до свого народу, його культури та мистецтва, спрямоване на різнобічний розвиток особистості в сучасному світі.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти молодь проходить період формування світогляду, закладається фундамент майбутньої особистості. Тому наше першочергове завдання привити любов до України, закласти міцні паростки формувааня особистості патріота зі стійкими моральними та духовними принципами, готовими до саморозвитку та захисту свого народу та країни.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти покликані створити всі необхідні умови

© ***Я.В. Цимбал, 2019***

для становлення та розвитку особистості. Учнівська молодь як значна частина суспільства відіграватиме важливу роль у процесах державотворення, консолідації нації, збереженні самобутності української нації. Саме від ефективної організації процесу патріотичного виховання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти залежатиме формування особистості патріота, для якого характерні такі якості як: відповідальність, соціальна активність, самостійність, відданість своїй Батьківщині, готовність до саморозвитку та самовдосконалення, дотримання законів, готовність стати на захист своєї країни та працювати на її благо тощо [4]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема патріотичного виховання тривалий час досліджується в філософії, соціології, психології та педагогіці. Основну увагу концептуальним основам патріотичного виховання приділяють такі вчені як Г. Ващенко, О. Вишневський, В. Сухомлинський; психолого-педагогічне становлення патріотичної особистості розглядають І. Бех, М. Боришевський, К. Чорна; роль педагога у формуванні морально-патріотичних якостей громадянина порушують І. Зезюн, А. Капська, М. Фіцула та інші. Проте недостатньо дослідженими лишаються проблеми патріотичного виховання, зокрема, учнівської молоді в умовах професійно-технічних навчальних закладів. Це зумовлює актуальність теми роботи.

Мета статті. Розкрити задачі національно-патріотичного виховання учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Виховуючи молодь у патріотичному дусі, ми отримуємо покоління, яке відчуває гордість за свою Україну, покоління, якому притаманне почуття національної свідомості, яке прагне своїми творчими ідеями, вчинками та натхненням утвердити український народ, як націю у світовому суспільстві.

Патріот живе у єдності зі своїм народом, він живе своїм народом, адже життя народу стає його життям.

Сценарій заходу : «Україна гідна свободи»

Мета: вшанувати патріотизм і мужність громадян, які постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів України та її європейського вибору, привити любов до Батьківщини, зберегти та донести до учнів об’єктивну інформацію про доленосні події в Україні, розвивати бажання стати гідними громадянами України.

Обладнання: презентація; книжкова виставка; герб та прапор України; плакат «Україна гідна свободи!»

Майстер - Доброго дня, шановні гості! Сьогодні ми проводимо виховний захід під назвою «Україна гідна свободи!». На наш захід запрошено бійців АТО : *Вашкевича Олександра* та голову спілки бійців АТО та волонтерів смт Браїлів *Окаєвича Миколу* з метою вшанування героїчності громадян, які постали на захист європейських цінностей, прав і свобод людини та національних інтересів України

Україна – це країна свободи та гідності. Такою вона стала завдяки двом революціям. Це – Революція Гідності 2013 року і Майдан Свободи 2004 року. В цей надзвичайно важкий час для нашої країни наш народ незламно відстоює своє прагнення до свободи, демонструючи всьому світу, що ми є європейською державою.

Указом Президента України від 13 листопада 2014 року, з метою утвердження в Україні ідеалів свободи і демократії, збереження та донесення до сучасного та майбутніх поколінь об’єктивної інформації про доленосні події в Україні, а також віддання належної шани патріотизму й мужності громадян, які восени 2004 року та у листопаді 2013 року-лютому 2014 року постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів України та її європейського вибору, установити в Україні День Гідності та Свободи, який відзначати щорічно 21 листопада.

Для вшанування всіх полеглих за свободу України, її славних синів та доньок, що не дожили до сьогоднішнього дня присвячується наш захід. На екрані демонструється патріотичний ролик.

Звучить гімн України

[https://www.youtube.com/watch?v=-bl5P1_ZYIY&feature=youtu.be]

Ведуча 1: Багатостраждальна Українська земля щедро полита кров’ю її синів, що зривали кайдани та прагнули до волі та незалежності, неньки – України. Ми є нащадками великих прадідів, у наши жилах пульсує гаряча кров і дух героїчних запорожців.

Ведуча 2: Україна! Країна гостинних, привітних, щирих та веселих людей зі своїми звичаями та обрядами. Країна, де поважають та шанують віру та свободи інших народів. Країна, яка ніколи не зазіхала на чужі території.

Ведуча 1: Стільки років українці мріяли про незалежну Європейську державу, але доля знову

послала нам тяжкі випробування.

Ведуча 2: Молодь, вийшла на майдан, щоб відстояти свій вибір. Нація потребує єдності.

Майстер: І ось майдан.. Вже було чути перші постріли, стогін поранених. Але українці вперто боролися далі, не відступаючи ні на крок. Ворог розстрілював патріотів на короткій дистанції, майже впритул. Все змішалось, як у кошмарному сні… Постріли, полум'я, їдкий дим від покришок, кров та загиблі…

Цимбал: І до цих пір на території нашої країни немає спокою, після Майдану розпочалися військові дії на Сході України, в ході яких було втрачено вже кілька тисяч життів солдат та мирних жителів.

Учень: Вірш «Війна» [https://www.facebook.com/backandalive/posts/911633355660769/]]

Війна

І зима не зима
і війна не війна
Назбирала смертей
як зерно на жнива
Натрусила нам сліз
мов травневим дощем
Для війни це каприз
І вона хоче ще
І відважні доньки
і найкращі з синів
Від'їжджають на Схід
у обійми війни
У обіймах зими
там де грім канонад
Кожен іншому ворог
кожен кожному брат
І війна не війна
закінчились слова
І країна німа
та жива ще, жива!

18-19 січня 2015 р. Анатолій Хромов

Майстер: Героям Майдану і воїнам-захисникам України, які загинули за світле майбутнє України, оголошується хвилина мовчання. Прошу всіх встати.

(Хвилина мовчання) звучить пісня «Пливе кача»
[https://www.youtube.com/watch?v=og4KX2FPKi4]

Давайте пригадаємо, події на Майдані
(відео про Майдан) [https://www.youtube.com/watch?v=F-vhu7sTbP0]

Майстер: З березня 2014 року наша країна знаходиться в стані неоголошеної війни. За цей час багато страждань пережив наш народ, але його дух залишився незламний. Сьогодні на Сході України тривають військові дії, точаться криваві бої. Там вирішується доля і майбутнє України.

(Ролик Як починалося АТО) [https://www.youtube.com/watch?v=CEdUtuFrJEQ]

Майстер – Наші учні та працівники приймали активну участь у волонтерській роботі, допомагали бійцям АТО та мирному населенню Донбасу.

Коли почались бойові дії ми першими в нашому місті організували плетіння маскувальних сіток, збирали продукти та речі, придбали пральну машину та засоби гігієни. Проводили благодійні акції на площі біля Будинку Науки та Техніки, на яких всі бажаючі могли залучитись до плетіння маскувальних сіток, власними руками зробити патріотичний браслет для бійців, придбати та передати в зону АТО військову форму, взуття, засоби гігієни, товари першої необхідності. Працівники невідкладної допомоги проводили показові майстер класи по наданню першою невідкладної допомоги, всі бажаючі писали листи з побажаннями бійцям, мали змогу під керівництвом викладача ДПЮ зібрати та розібрати учбовий автомат, приміряти маскувальні костюми «Кікімора» та багато ін. (Розповідь по слайдам)

Учениця – *Вірш «Плету шкарпетки до АТО»*

Плету шкарпетки до АТО – вплітаю душу,
Рядки молитви візерунками лягають,
Судома пальці зводить, але плести мушу,
Бо мерзнуть ті, хто нас на Сході захищає.
Хто, як не я, бійців теплом душі зігріє?
І я вплітаю побажання та надію,
Щоб янгол крилами бійців укрити зміг.

Ведуча 1 – Сили АТО протистоять терористам. На полі битви – захисники, воїни. Вони мужні, сміливі, хоробрі. Не шкодуючи власного життя, вони захищають неньку Україну. Це Бійці, які зі зброєю в руках захищають крихкий східний кордон України, лікарі, які в мирний час повертають поранених АТО з того світу, волонтери, на плечах яких тримається наша армія.

Майстер – Слово надається нашим гостям (Виступ гостей супроводжується слайдами на екрані).

Майстер – Ми провели моніторинг серед учнів нашого навчального закладу та дізнались, які питання вони хотіли би задати нашим гостям..

Діти ставлять запитання воїнам АТО.

Як ви сприйняли звістку про виклик вас на війну?
Чи були ви в «учебці» і чому вас там навчили?
Куди вас відразу відправили після «учебці»?
Як довго ви звикали до вибухів?
У чому полягала ваша робота у зоні АТО?
Чи доводилось вам бути свідком жорстокості ворога?
Яким був ваш «позивний» у зоні АТО?
Чи завжди ви могли подзвонити і спокійно поговорити з родиною?
Як часто вам доводилось передислокуватися у інші місця на фронті?
Чи були ви у відпустках і чи важко/легко було знову повертатися в зону АТО?
Чи бувало вам коли-небудь по-справжньому страшно і чому?
Що у зоні АТО було робити найважче?
Яке було ставлення місцевих жителів до вас?
Чи добре ви були забезпечені харчами та одягом?
Чи були які-небудь хвилини розради на війні?

Учень – *вірш «Тримайтесь, братики! Ми з вами»*

У цей страшний, болючий час.
Ви стали нам захисниками,
Ми молимось щиро за вас.
Вертайтесь, рідненькі, живими!
Хай янголи вас захищають,
Своїми крилами святими
Від куль ворожих закривають.

Віта Стронська

[http://zhnyborody.te.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1512:stronska-vita-trymaites-bratyky&catid=292&Itemid=542]

Майстер – Мир нам дається дуже дорогою ціною: життями найкращих синів і доньок України. Вони не прожили своє життя, не виростили дітей, не доглянули батьків, багато чого не встигли. Та їхній подвиг в ім'я нашого мирного життя – незабутній. Ті ж, хто лишився живим – вічний приклад для нас, наша гордість.

Учениця 1 – Війна – це жах…

Учениця 2 – Війна – це руйнація...

Учениця 1 – Війна – це смерть…

Учениця 2 – Офіційно її немає, та вона поруч щодня.

Учениця 1 – Але є ті, для яких Батьківщина більша за життя – герої, які не вмирають.

Майстер – Вже занадто багато ми чуємо кожен день про кроки війни.
І навряд чи ми спокій відчуємо, поки гинуть Вкраїни сини.
Прокидається кожна людина лише з думкою, кожного дня:
Стала б мирною моя Україна…– (Хай скінчиться війна…всі разом).

Ведуча 1 – А зараз до вашої уваги сценка «Розмова матері – України з доньками».

Ведуча 1 – З давніх давен могутнє Дніпро ділить Україну на правобережну та лівобережну.

Ведуча 2 – Они как две разные сестры все время спорят кто же из них больше матери Украине нравится, хотя они обе еще с тем характером.

Ведуча 1 – Але ми впевнені, що у них є дуже багато спільного.
Важливо те що всі ми є синами та доньками Неньки –України
Інсценізація: *розмова неньки України зі своїми доньками.*
[https://www.youtube.com/watch?v=iYG-ngXfIqw]

Донька 1 – Мамуличка А что такое зрада?

Мати-Україна – А зрада – це такі слова, які найбільше вживають ті люди, які у чомусь винні.

Донька 2 – Мамо, а ти нас любиш?

Мати-Україна – Ви обидві сестрички, лівобережна, правобережна. Ви іноді сваритесь але я вас все одно люблю.

Донька 2 – А кого більше мене?

Донька 1 – Или меня?

Мати-Україна – Однаково, дурненькі. Твої гори, твої лани, твої пісні, твоє море, діти для матері однакові. Ви для мене як для пташки два крила. Якщо одне поранене – пташка не злетить.

Донька 1 – Ну а если мы сестры, то почему мы такие разные

Донька 2 – Так. Чому?

- А це лихі сусіди говорять, що ви різні. Ви – же у мене красиві правда?

(Разом) – Так!

Мати-Україна – Працьовиті?

- (Разом) – Так.

Мати-Україна – Обидві маму любите?

- (Разом) – Очень! Дуже.

Мати-Україна – То які ж ви різні?

Донька 1 – Тогда почему она мне запрещает говорить по русски?

Донька 2 – Нічого я тобі не забороняю, я просто хочу, щоб ти вивчила українську мову.

Мати-Україна – Доню, коли я з тобою розмовляю ти мене розумієш?

Донька 1 – Розумію.

Мати-Україна – Ну от, значить все добре. Правда одна з вас більш православна, а друга – католицька.

Донька 1 – А ты?

Мати-Україна – А я переживаю, щоб ви ще і на цьому грунті не посварилися.

Донька 1 – Просто мне очень хочется смотреть телевизор на русском.

Мати-Україна – А кіно?

Донька 1 – А кино на украинском, на ураинском перевод прикольнее.

Мати-Україна – Повір мені доню, що скоро з'являться дуже прикольні програми, чесно!

Донька 2 – А чому ми не можемо з'єднатися?

Мати-Україна – Все дуже просто. Куди б ти поїхала заробляти?

Донька 2 – Ну звісно, до Європи.

Мати-Україна – Так. А ти?

Донька 1 – Ну понятно куда.

Мати-Україна – А матері хто залишиться допомагати, по хазяйству, га?

Донька 1 – Ой да мамочка, ты так много работаеш.

Донька 2 – Так. І всіх годуєш.

Донька 1 – А почему тебе никто не помагает. Ну например соседи.

Донька 2 – Так.

Мати- країна – Та толку з тих сусідів. Дала поняньчитися вашого брата, та вони його собі забрали.

Донька 1 – Жалко. А я его так любила.

Донька 2 – І я тоже.

Мати-Україна – Значить повернеться!!! Якщо побачить, що у нас жити стало краще і живимо ми у мирі і злагоді він обов'язково повенеться! А я все для вас куплю. Я вас найбільше люблю, я за вас життя віддам!

Донька 1 – Мы поняли! Мир?

Донька 2 – Мир (потисли руки)

Донька 1 – Так а щож нам далі робити?

Мати-Україна – Дітей народжуйте, виховуйте їх, вчіть їх любити Україну так, як я люблю Вас. Тому, що любити Україну потрібно не язиком, навіть не мовою, а серцем і душею!!!

Пісня –

1. Я піду в далекі гори
на широкі полонини
і попрошу Я у Бога
дати Миру Україні
щоб повсюди розквітали
тільки посмішки і квіти
щоб на заході й на сході
було щастя нашим дітям

2. Попрошу блакитне небо
принести усім любові
щоб у кожного в родині
було щастя знову і знову
полечу над Чорним морем
де гойдають сині хвилі
і попрошу море Чорне
дати сили Україні

3. Летимо на крилах вітру
над полями та лісами
Україні бути вільний
задаємо з вітрами
ми підем в степи безкраї
і молитись будемо тихо
щоби землі України
не чіпало більше лихо

Приспів

Мила моя люба моя
Вкраїнська земля
кожен день молюся за тебе
матінко моя
щоб вогонь палав у серці
свічку запалю
Хай почує цілий Всесвіт
я тебе люблю

На на на на на на

По закінченні заходу гості вручили прапор, який наші учні підписали побажаннями та передали на передову. Цей прапор після двох років повернувся назад до училища. Бійці написали на ньому свої подяки за підтримку та допомогу. Як і інші прапори, він буде зберігатися в музеї училища.

Зі сльозами на очах та хвилюванням у серці згадавали всіх загиблих побратимів. На такій ноті, в патріотичному дусі захід добіг свого фіналу. Діти робили світлини з гостями, висловлювали велику подяку за мирне небо, за цікаві розповіді та просили бійців ще завітати в гості.

Щоб правильно виховувати в учнів почуття національної свідомості та патріотизм, потрібно, в першу чергу, чітко знати принципи національно-патріотичного виховання молоді.

Список використаних джерел

1. Дога І. П. Збірка сценаріїв виховних заходів патріотичного спрямування / Дога І.П. Мимренко О.С. – Біла Церква: БКСД, 2015. – 245с. (с.47).

2. Указ Президента України №872/2014 Про День Гідності та Свободи – Київ.: 13 листопада 2014 року Небесна сотня / Колектив авторів – Харків: Фоліо, 2018. – 187с.

3. Наказ МОН № 641 від 16.06.15 року Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/ – Назва з екрана.

ПАМ'ЯТКА
щодо вимог пожежної безпеки до учнівських гуртожитків

Керівники ЗП(ПТ)О з метою забезпечення протипожежного режиму **зобов'язані:**

- визначити обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки, призначити відповідальних осіб за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, а також за утримання та експлуатацію засобів протипожежного захисту, що мають бути передбачені у функціональних обов'язках, посадових інструкціях тощо;
- забезпечити розробку і затвердити орієнтовний план евакуації здобувачів освіти у разі виникнення пожежі у гуртожитку та порядок оповіщення, що встановлюють обов'язки і дії працівників на випадок виникнення пожежі (план евакуації та порядок евакуації переглядають один раз на три роки);
- розробити та затвердити інструкцію, що визначає дії працівників закладу щодо забезпечення безпечної та швидкої евакуації учасників освітнього процесу, за якою не рідше одного разу на півроку (в установах сезонного типу – на початку кожної зміни) проводяться практичні тренування всіх працівників.

Комендант, черговий, вихователь гуртожитку закладу (установи), який виявив пожежу або її ознаки (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів, різке підвищення температури в приміщенні тощо), зобов'язаний:

- негайно повідомити про це за телефоном ***«101»*** до найближчого пожежно-рятувального підрозділу;
- чітко назвати місцезнаходження гуртожитку, місце виникнення пожежі, а також свою посаду та прізвище;
- сповістити про пожежу керівника закладу(установи) або особу, що його заміщує;
- задіяти систему оповіщення людей про пожежу;
- розпочати самому і залучити інших осіб до евакуації здобувачів освіти до безпечного місця згідно з планом евакуації;
- організувати зустріч пожежно-рятувальних підрозділів, вжити заходів щодо гасіння пожежі наявними у гуртожитку засобами пожежогасіння (внутрішні пожежні крани, вогнегасники тощо).

Керівник закладу або особа, яка його заміщує, що прибув на місце пожежі, зобов'язаний:

- перевірити, чи повідомлено пожежно-рятувальний підрозділ про виникнення пожежі;
- здійснювати керівництво евакуацією людей та гасінням пожежі до прибуття пожежно-рятувальних підрозділів. У разі загрози для життя людей – негайно організувати їх рятування, використовуючи для цього всі наявні сили і засоби;
- організувати перевірку наявності всіх учасників освітнього процесу, евакуйованих із гуртожитку, за списками вихователів поповерхово;
- виділити для зустрічі пожежно-рятувальних підрозділів особу, яка добре знає розміщення під'їзних шляхів до гідрантів та водойм;
- у разі потреби викликати до місця пожежі медичну та інші служби;
- припинити всі роботи, не пов'язані із заходами щодо ліквідації пожежі;
- організувати відключення мереж електро- і газопостачання, систем вентиляції та кондиціювання повітря і здійснення інших заходів, що сприяють запобіганню поширенню пожежі;
- організувати евакуацію матеріальних цінностей із небезпечної зони, визначити місця їх ***складування*** і забезпечити в разі потреби їх охорону;
- інформувати керівника пожежно-рятувального підрозділу про наявність людей у кімнатах.

Під час проведення евакуації та гасіння пожежі необхідно:

- з урахуванням обставин, що склалися, визначити найбезпечніші евакуаційні шляхи і виходи до безпечної зони у найкоротший строк;
- ліквідувати умови, які сприяють виникненню паніки.
- евакуацію людей слід починати з приміщення, у якому виникла пожежа, і суміжних із ним приміщень, яким загрожує небезпека поширення вогню і продуктів горіння.
- у зимовий час на розсуд осіб, які здійснюють евакуацію, здобувачі освіти можуть заздалегідь одягтися або взяти теплий одяг із собою, загорнутися в ковдри або інші теплі речі;
- ретельно перевірити всі приміщення, щоб унеможливити перебування у небезпечній зоні здобувачів освіти тощо;
- унеможливити повернення учнів і працівників до будівлі, де виникла пожежа;
- з метою запобігання поширенню вогню, диму – утримуватися від відчинення вікон і дверей,

а також – від розбивання скла.

Відповідальними за протипожежний стан гуртожитків, які знаходяться на балансі закладів та установ, є особи, які визначені наказом керівника навчального закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Учні, які поселяються в гуртожитки, повинні бути ознайомлені з правилами пожежної безпеки.

У всіх кімнатах розмістити на видних місцях:

- схематичний план евакуації кожного поверху із зазначенням номера кімнати;
- найкоротшого шляху евакуації;
- пам'ятку щодо дій на випадок виникнення пожежі для здобувачів освіти;
- пам'ятку щодо дотримання вимог правил пожежної безпеки для тих, хто проживає в кімнаті.

Гуртожитки з кількістю місць для проживання 50 і більше осіб повинні бути обладнані гучномовними пристроями оповіщення людей про виникнення пожежі і порядок їх евакуації (радіотрансляційні мережі, електричні дзвоники тощо).

Черговий персонал, вихователі гуртожитків із кількістю місць для проживання 50 і більше осіб, а також їх мешканці повинні бути забезпечені індивідуальними засобами захисту органів дихання для організації евакуації в разі виникнення пожежі.

Перевірити наявність:

- укомплектованого пожежного щита, ящика з піском;
- куточків із безпеки життєдіяльності;
- інструкцій з пожежної безпеки;
- інструкцій з електробезпеки;
- проведених та зареєстрованих інструктажів із пожежної безпеки вихователями з учнями;
- робочих внутрішніх пожежних кранів (комплектація: рукав, ствол);
- маркувальних та попереджувальних надписів біля електроприладів;
- діелектричних килимків у душових кімнатах;
- інструкцій для користування електроплитою, діелектричних килимків у кімнатах для приготування їжі.

В.А. Мазур
методист вищої категорії
Навчально-методчний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області

НАШІ АВТОРИ

Антонюк Олена Анатоліївна *– методист другої категорії Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*

Афанасьєва Лариса Григорівна *– майстер виробничого навчання, першої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Вищого художнього професійно-технічного училища №5 міста Вінниці*

Баланда Тетяна Миколаївна *– викладач іноземної мови, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Бевз Олена Іванівна *– майстер виробничого навчання, одинадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Жмеринське вище професійне училище»*

Беліченко Олег Юрійович *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»*

Бзовська Наталя Петрівна *– викладач іноземних мов, спеціаліст першої категорії, старший викладач Державного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Боровська Тетяна Іванівна *– викладач фізики, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Державного навчального закладу «Крижопільський професійний будівельний ліцей»*

Бура Олександр Миколайович *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональний вище професійне училище»*

Буряк-Габрись Ірина Олександрівна *– викладач географії, спеціаліст першої категорії Вищого професійного училища №41 м. Тульчина*

Василькова Ірина Георгіївна *– бібліотекар першої категорії, викладач зарубіжної літератури та громадянської освіти Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»*

Верещак Олексій Григорович *– заступник директора з виховної роботи, викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»*

Войтович Володимир Миколайович *– викладач спеціальних дисциплін Навчального пункту Аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області*

Глушко Ірина Геннадіївна *– викладач географії та біології, екології, спеціаліст першої категорії Державного навчального закладу «Вище професійне училище№7 м. Вінниці»*

Говорущак Микола Григорович *– начальник, викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Вищого професійного училища Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця)*

Гончар Зіна Миколаївна *– майстер виробничого навчання, першої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Вищого художнього професійно-технічного училища №5 міста Вінниці*

Грибик Тетяна Андріївна *– викладач-методист, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Гуля Галина Володимирівна *– викладач зарубіжної літератури, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Зозівського професійного аграрного ліцею Вінницької області*

Гуменюк Наталія Володимирівна *– методист, спеціаліст першої категорії Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м.Вінниці»*

Дацишина Галина Вікторівна *– в.о. директора, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Вінницький центр професійно-технічної освіти технологій та дизайну»*

Дзісь Ніна Каролівна *– вихователь вищої категорії Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»*

Дзісь Наталія Сергіївна *– старший майстер Державного навчального закладу «Вінницький центр центр професійно-технічної освіти технологій та дизайну»*

Доценко Олександра Іванівна *– майстер виробничого навчання, першої категорії Державного навчального закладу «Професійний ліцей сфери послуг м. Хмільник»*

Дунаєвська Ольга Анатоліївна *– викладач математики, викладач-методист Державного навчального закладу «Жмеринське вище професійне училище»*

Журавель Юлія Павлівна *– майстер виробничого навчання, тринадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»*

Задорожна Руслана Алізаманівна *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Зазанський Віктор Анатолійович *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Державного професійно-технічного навчального закладу «Гніванський професійний ліцей імені двічі Героя Радянського Союзу Р.Я. Малиновського»*

Іванець Інна Михайлівна *– викладач іноземної мови, вчитель-методист, старший викладач Державного професійно-технічного навчального закладу «Жмеринське вище професійне училище»*

Іванчишена Ольга Володимирівна *– методист Державного навчального закладу «Вінницький центр професійно-технічної освіти технологій та дизайну»*

Калитюк Наталія Іванівна *– методист, викладач, к.е.н. Державної реабілітаційної установи «Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Поділля»*

Козачок Алла Василівна *– викладач спеціальних економічних дисциплін, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Колесник Наталя Анатоліївна *– майстер виробничого навчання, першої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Коломієць Микола Петрович *– директор Державного навчального закладу «Професійний ліцей сфери послуг м. Хмільник»*

Колосінська Наталія Миколаївна *– викладач спецпредметів, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 міста Вінниці»*

Кондратюк Олена Володимирівна *– майстер виробничого навчання, другої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»*

Котлярова Оксана Валентинівна *– методист вищої категорії Державного навчального закладу «Професійний ліцей сфери послуг м. Хмільник»*

Коцюбинська Лєна Степанівна *– викладач математики, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Вищого професійного училища №11 м. Вінниці*

Крайнік Ольга Анатоліївна *– викладач англійської мови, спеціаліст другої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Жмеринське вище професійне училище»*

Кравець Неоніла Петрівна *– вчитель вищої категорії, Комунального закладу «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів №19 м. Вінниці»*

Кулік Марія Володимирівна *– майстер виробничого навчання, першої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Вищого художнього професійно-технічного училища №5 міста Вінниці*

Лановий Валерій Іванович *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Державного навчального закладу «Барський професійний будівельний ліцей»*

Лінько Людмила Георгіївна *– викладач фізики та спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці»*

Лужко Олена Василівна *– викладач математики та інформатики, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Вищого професійного училища №11 м. Вінниці*

Лукашенко Марія Михайлівна *– майстер виробничого навчання, першої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Мазур Вячеслав Анатолійович *– методист вищої категорії Навчально-методчного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*

Мартинюк Василь Анатолійович *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці»*

Марчук Василь Анатолійович *– методист вищої категорії Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*

Медведєва Тетяна Миколаївна – *викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, методист, Навчального пункту Аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області*

Мельник Людмила Іванівна *– викладач хімії, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Миколайчук Віктор Олександрович *– викладач іноземної мови, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м.Вінниці»*

Могир Оксана Савівна *– майстер виробничого навчання, другої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 міста Вінниці»*

Мусій Лілія Валеріївна *– заступник директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*

Мусій Ольга Валеріївна *– викладач, спеціаліст вищої категорії Вінницького транспортного коледжу*

Пахолюк Олена Миколаївна *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Пилявець Марина Степанівна *– заступник директора з навчально-методичної роботи, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист*

Прокопович Олена Володимирівна *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст другої категорії Навчального пункту Аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області*

Ракович Наталія Петрівна *– викладач математики, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»*

Расулова Тетяна Миколаївна *– майстер виробничого навчання, першої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»*

Реплянчук Надія Іванівна *– майстер виробничого навчання, першої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Крижопільський професійний будівельний ліцей»*

Рибак Світлана Анатоліївна *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, методист Вінницького коледжу будівництва і архітектури КНУБА*

Рибак Юрій Вікторович *– викладач суспільних предметів, спеціаліст вищої категорії Державного навчального закладу «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці»*

Рівненко Галина Василівна *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Державного навчального закладу «Барський професійний будівельний ліцей»*

Ружицька Надія Іванівна *– практичний психолог, спеціаліст вищої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Жмеринське вище професійне училище»*

Сажнєва Ольга Василівна *– викладач природничих дисциплін, спеціаліст першої категорії Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»*

Семененко Микола Васильович *– майстер виробничого навчання чотирнадцятого тарифного розряду Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»*

Сінькова Марія Валеріївна – *вчитель трудового навчання Комунального закладу «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія №30 ім. Тараса Шевченка ВМР»*

Суліма Ірина Ігорівна *– майстер виробничого навчання, дванадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Жмеринське вище професійне училище»*

Сушко Валентина Володимирівна – *майстер виробничого навчання, першої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниці»*

Ткаченко Руслан Станіславович *– викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст першої категорії Вищого професійного училища Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця)*

Ткачук Ганна Едуардівна – *методист вищої категорії Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*

Фіногєєва Світлана Миколаївна *– викладач кафедри харчових технологій та ресторанного обслуговування, спеціаліст першої категорії Вінницького кооперативного інституту Коледж економіки і права*

Цимбал Яна Володимирівна *– майстер виробничого навчання, другої категорії, чотирнадцятого тарифного розряду Державного навчального закладу «Жмеринське вище професійне училище»*

Цвєткова Емілія Францівна *– викладач спеціальних дисциплін вищої категорії Державного навчального закладу «Професійний ліцей сфери послуг м.Хмільник» Могилів-Подільська філія*

Шпикуляк Ірина Анатоіліївна *– методист Державної реабілітаційної установи «Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Поділля»*

Шуліка Наталія Іванівна *– методист вищої категорії Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області*

Шуткіна Валентина Михайлівна *– викладач німецької мови, спеціаліст вищої категорії, старший викладач державного навчального закладу «Барський професійний будівельний ліцей»*

ЗМІСТ

Г.Е. Ткачук
ЧЕРГОВА ПЕРЕМОГА ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ВІННИЧЧИНИ 3

РОЗДІЛ 1
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Н.І. Калитюк, І.А. Шпикуляк
ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ 5

М.С. Пилявець, Л.Г. Афанасьєва
РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО СУЧАСНОГО УРОКУ 8

В.В. Сушко
ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС ІЗ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗА ПРОФЕСІЄЮ «ШВАЧКА; КРАВЕЦЬ» 10

Н.І. Шуліка
СИСТЕМА АТЕСТАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ОСВІТИ В РЕГІОНІ 16

РОЗДІЛ 2
МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

О.І. Бевз
КОНКУРС ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ 21

Н.П. Бзовська
МЕТОДИКА ПРОЄКТІВ – ЦЕ ШЛЯХ ДО УСПІХУ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 26

Н.В. Гуменюк, О.В. Кондратюк
ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕРУКАРІВ У ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ 28

Г.В. Дацишина, О.В. Іванчишена
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ 32

Ю.П. Журавель
САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ 35

Н.М. Колосінська, О.С. Могир
РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТОДИЧНИХ КОМІСІЙ ЯК УМОВА АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА 41

В.А. Марчук
СИСТЕМА РОБОТИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО–ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НАД ЄДИНОЮ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЮ ПРОБЛЕМОЮ 48

Т.М. Медведєва
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ 53

В.О. Миколайчук
ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ 55

Л.В. Мусій, О.А. Антонюк, Н.С. Дзісь
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ..... 59

О.В. Прокопович
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ УСПІШНОГО НАВЧАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ІЗ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ..... 63

О.В. Сажнєва
ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ ОСНОВ ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ 66

РОЗДІЛ 3
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

О.Ю. Беліченко, М.В. Семененко
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СЛЮСАРНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ МАЙСТЕРНІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СЛЮСАРІВ З РЕМОНТУ КОЛІСНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ..... 70

О.М. Бура
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ..... 73

В.М. Войтович
ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ОПЕРАТИВНОГО ЗВ'ЯЗКУ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ..... 76

М.Г. Говорущак, Р.С. Ткаченко
ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТРИВИМІРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ В ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ..... 80

З.М. Гончар, М.В. Кулік
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУЧАСНОГО УРОКУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «МАЛЯР»..... 84

В.А. Зазанський
ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН..... 90

А.В. Козачок
ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ТА ДОДАТКІВ GOOGLE ПРИ ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ..... 94

Н.А. Колесник, Т.М. Расулова
ВИРОБНИЧІ СИТУАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ П(ПТ ОСВІТИ 100

Н.М. Колосінська, С.М. Фіногєєва
НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ.....106

В.І. Лановий, Г.В. Рівненко
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗП(ПТ)О БУДІВЕЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ.....111

М.М. Лукашенко
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «ОПЕРАТОР З ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»*.....116

В.А. Мартинюк
ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ – ОСНОВА КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПІДГОТОВЦІ ЕЛЕКТРОМОНТЕРІВ ІЗ РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЕЛЕКТРОУСТАТКУВАННЯ НА УРОКАХ СПЕЦТЕХНОЛОГІЇ*…….. 122

О.М. Пахолюк
ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ БІЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СПЕЦДИСЦИПЛІН ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ІЗ ПРОФЕСІЇ «КОНДИТЕР»*.....127

Н.І. Реплянчук
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ІЗ ПРОФЕСІЇ «ОПОРЯДЖУВАЛЬНИК»*.....132

І.І. Суліма
ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З МЕТОЮ МОНІТОРИНГУ ТА ТЕСТУВАННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ*.....136

РОЗДІЛ 4
МЕТОДИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ІЗ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ

Т.І. Боровська
РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ ПРОФЕСІЙНОГО ЗМІСТУ НА УРОКАХ ФІЗИКИ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА*.....141

І.О. Буряк-Габрись
ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ГЕОГРАФІЯ: РЕГІОНИ І КРАЇНИ»*.....144

І.Г. Глушко
ВИКОРИСТАННЯ СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНИХ СХЕМ ТА ОПОРНИХ КОНСПЕКТІВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ*.....149

Г.В. Гуля
ПЕРШИЙ УРОК ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЛІЦЕЇ*.....152

Н.В. Гуменюк, Н.П. Ракович
РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВИХ ТА КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ*.....156

О.А. Дунаєвська
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА*.....163

І.М. Іванець
РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ГАЛУЗІ*.....169

М.П. Коломієць, О.В. Котлярова, О.І. Доценко
СКРАЙБІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ*.....174

О.А. Крайнік
МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ЧИТАННІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ДПТНЗ «ЖМЕРИНСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ»*.....180

Л.Г. Лінько
ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЧНОЇ) ОСВІТИ*.....183

О.В. Лужко, Л.С. Коцюбинська
ПРИКЛАДНІ ЗАДАЧІ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИКЛАДНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ ***189***

Л.І. Мельник
ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ІЗ ХІМІЇВ ЗП(ПТ)О ***193***

Ю.В. Рибак, С.А. Рибак
НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ КОМПЕТЕНЦІЙ ***196***

М.В. Сінькова, Н.П. Кравець
СУЧАСНИЙ УРОК ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ. ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ УЧНІВ НА УРОЦІ ***202***

В.М. Шуткіна
ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ – ЯК ФОРМА НЕСТАНДАРТНОГО НАВЧАННЯ У ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ***206***

РОЗДІЛ 5
ВИХОВНА РОБОТА ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД У СИСТЕМІ ОСВІТИ

Т.М. Баланда
ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ***210***

І.Г. Василькова
РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РОБОТИ БІБЛІОТЕЧНОГО ГУРТКА ***215***

Т.А. Грибик
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ***221***

О.Г. Верещак, Н.К. Дзісь
РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ***226***

Р.А. Задорожна
ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ТА В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС ***231***

О.В. Мусій
ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ ***236***

Н.І. Ружицька
ЯВИЩЕ БУЛІНГУ ТА КІБЕРБУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ***239***

Е.Ф. Цвєткова
ОСОБЛИВОСТІ ВЕСІЛЬНОГО ОБРЯДУ НА ПОДІЛЛІ ***245***

Я.В. Цимбал
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ***248***

В.А. Мазур
ПАМ'ЯТКА ЩОДО ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ДО УЧНІВСЬКИХ ГУРТОЖИТКІВ ***254***

НАШІ АВТОРИ ***256***

ЗМІСТ ***260***

Науково-методичне видання

ВІСНИК ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ВІННИЧЧИНИ

Збірник науково-методичних праць

Випуск шістнадцятий

УДК 377.36(045)

В 53 Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини: збірник науково-методичних праць. - Вип. 16. / Навч.-метод. центр проф.-техн. освіти у Вінниц. обл.; [відп. за вип. Н.В. Латуша]. – Вінниця: ТОВ «Діло», 2019. – 264 с.

Відповідальна за випуск	*Н.В. Латуша*
Коректор	*О.М. Мартинюк*
Комп'ютерна верстка	*Н.В. Латуша*
Дизайн обкладинки	*А.В. Джуринська*

Збірник науково-методичних праць «Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини» затверджено наказом НМЦ ПТО у Вінницькій області 30 листопада 2011 р. №49.

Засновник Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації-серія ВЦ № 845-203-Р, видане 30.03.2012 р.

Виходить двічі нарік.
Видається з червня 2012 року.

Підписано до друку: грудень 2019 р.
Формат 60х84/8.
Папір офсетний. Друк різографічний.
Гарнітура Times New Roman. Ум. др. арк. 23,76.
Наклад 75 прим.

Віддруковано з оригіналів замовника.
Видавець ФОП Рогальська І.О.
м. Вінниця, Хмельницьке шоссе, 145
тел.: (0432)43-51-39; 65-80-80
E-mail: dilo_vd@ukr.net
Свідоцтво ДК № 3909 від 02.11.2010р.